

Szolgálati használatra ^{65 006}

125

Kl. sz.: 204/0150

TITKOS

202
292

Nyt. sz.:

Titkosig alól felbontva
MH HTPCSE 16/1983
Sut. megj. (HM/18)
30. 10. 02. Magyar

27/0015
B C E 8

HADTAP- BIZTOSÍTÁS

1

XVI. ÉVFOLYAM
1983. 1. SZÁM

MEGJELENIK NEGYEDÉVENKÉNT
AZ MNHF-SÉG BELSŐ KIADVÁNYA

„A hadtápbiztosítás magában foglalja mindazokat a rendszabályokat, amelyek a hadtáp megszervezésére, valamint a csapatok anyagi, technikai, egészségügyi és egyéb irányú biztosítására és kiszolgálására irányulnak.”

*[MN Harcászati Szabályzat (ho.-e.)
47. pont.]*

BIZTOSÍTÁS

1983

1

MN HADTÁPFŐNÖKSÉG BELSŐ KIADVÁNYA

85/11

Készült: 650 példányban

Egy példány: 113 lap

Szerkeszti: a Szerkesztő Bizottság

A Szerkesztő Bizottság elnöke: Dr. Lapos Mihály vezérőrnagy

Szerkesztőség: Budapest XIII., Dózsa Gy. út 49/a. MN HTP Tűzcs

Felelős szerkesztő: Tóth József alezredes

Felelős kiadó: Elekes János ezredes

TISZTELT OLVASÓK!

A folyóirat 1982. évi 4. számát, tartalmánál fogva „szigorúan titkos” minősítéssel, csökkentett példányszámban, külön elosztó szerint jelentettük meg, ezért nem mindenkihez jutott el.

A „munkavédelmi közlemények” című rovat 1982. 4. részét ebben a számban tesszük közzé.

„Szerkesztőség”

A HADTÁPBIZTOSÍTÁS ELMÉLETE

A szállítások vezetésének kérdése koalíciós haditevékenységek esetén

Dobó Ferenc alezredes

A korszerű hadműveletek sikeres megvívásának egyik alapvető feltétele a szállítások körültekintő és célszerű megszervezése, valamint folyamatos végrehajtása. Bizonyítják ezt a II. világháború tapasztalatai, valamint a közelmúlt idők helyi háborúinak tanulságai. Egyes előrejelzések arra utalnak, hogy korszerű viszonyok között a hadműveletek megvívása jelentős mértékben függhet a közlekedés biztosítási-, a katonai szállítási rendszer fejlettségétől, stabilitásától.¹

Korszerű háborúban a hadműveletek nagy kiterjedése, magas üteme és manőverező jellege döntő módon emeli a katonai szállítások, köztük az anyagi eszköz szállítások mennyiségét.² Ehhez hozzájárul még, hogy a megnövekedett szállítási feladatokat rövidebb idő alatt kell végrehajtani, mivel a hadműveletek előkészítésének és végrehajtásának az ideje lerövidült, a harctevékenységek dinamizmusa és méretei megnöttek.³

A koalíciós front állományába tartozó nemzeti seregstesthez az anyagi eszközöknek a központhadtápból történő szállításának kiemelt jelentőségű az állandó, folyamatos és rugalmas vezetés.

A szállítások szervezésének és végrehajtásának – követelményeknek megfelelő – vezetése a közlekedési és szállító szolgálat, a közlekedési és szállító katonai szervezetek erőt és eszközeit a kitűzött cél elérésére összefogó, irányító-vezető tevékenység.

Megfogalmazható a szállítások vezetésének fogalma úgy is, hogy az nem más, mint a szállítások előírt mértékben és időben történő végrehajtásának biztosításával kapcsolatban foganatosított intézkedések komplexuma.⁴

A szállítások vezetése a haditevékenységek sikeres megvívása érdekében végzendő bármilyen vezetési tevékenységhez hasonlóan sokoldalú, összetett és bonyolult tevékenység. Különösen vonatkozik ez a több nemzetiségű front állományába tartozó nemzeti seregstesthez történő szállítások vezetésénél.

Ilyen értelemben vizsgálva a szállítások vezetése magába foglalja:

– a katonai szállítások megszervezését és tervezését;

¹ A VSZT közlekedési értekezletének anyaga, Bp. 1973. 00481/1976. MN KSZF. 30. old.

² U.o. 348—349. old.

³ U. o. 31. oldal

⁴ 015/1976. HM számú utasítás, 29. old.

- a szállítással kapcsolatos intézkedések elkészítését és átadását a szállítási szervek, szállító csapatok részére;

- a közlekedési utakon, a be- és kirakó körletekben kialakult helyzetre vonatkozó adatok gyűjtését, tanulmányozását és általánosítását, valamint a katonai szállítások végrehajtására vonatkozó tájékoztatást;

- a katonai közlekedési és szállító szervek, valamint szállítatók, a szállítandó csapatok közötti együttműködés megszervezését;

- a szállításokkal kapcsolatos nyilvántartás és elszámolás vezetését;

- a végrehajtás ellenőrzését, segítségét.

A koalíciós haditevékenységek során a szállítások vezetésének fogalmába tartozó feladatok tartalma a speciális tevékenység következtében néhány vonatkozásban eltér az általánostól. Így a szállítások vezetésénél az együttműködés, a kapcsolattartás az MN szervein túl kibővül a szövetséges csapatokkal, közlekedési és szállító szervekkel történő együttműködéssel.

A több nemzetiségű front állományába tartozó nemzeti seregstesthez történő szállítások vezetési rendszerének kialakítására több sajátos tényező hat a koalíciós jellegből adódóan az egyéb általános tényezők mellett.

Ilyen sajátosan ható tényező:

- a hadművelleti vezetés rendszere, elsődlegesen az, hogy a nemzeti seregstest részére a feladatot a frontparancsnok határozza meg;

- a szövetséges front hadtápsávbán a hadművelleti hadtáp szervezője és vezetője a front parancsnok hadtáphelyettese. Hatáskörébe tartozik többek között a közlekedési hálózat felhasználásának és helyreállításának kérdése;

- a nemzeti seregstest részére a hadtáp megszervezésére vonatkozó utasításokat, ezen belül az anyagi készletekre vonatkozó meghatározó normatívákat a front parancsnok és a front parancsnok hadtáphelyettese határozza meg;

- az anyagi eszközök meghatározott mennyiségbeni biztosítása a nemzeti központhadtáp készleteiből történik.

A fenti tényezők a szállítások vezetési rendszerének kialakításában egymástól elválaszthatatlanul, kölcsönösen hatva vállalnak részt. Alapot szolgáltatnak a szállítási feladatok meghatározásához és a szállítások végrehajtásának rendjéhez.

Amint már az előzőekből is láthatóvá vált, a szállítások vezetésének a lényege az, hogy a szállítások végrehajtásához megteremtse a kedvező feltételeket, és a végrehajtás a legcélszerűbb formában történjék meg.

A több nemzetiségű front állományába tartozó nemzeti seregstesthez a központhadtápból történő szállítások vezetésére, az arra vonatkozó elvárásokra is a legteljesebb mértékben érvényesek az elhangzott követelmények. A szállítások megszervezése és végrehajtása alapvető változatai közül az adott helyzetnek legmegfelelőbb kiválasztásával párhuzamosan a korszerű módszerek alkalmazása lehetőséget teremt a szállítások végrehajtásának gyorsítására, az anyagáramlás sebességének növelésére. A szállítások vezetése rendjének is ehhez kell alkalmazkodnia, ezt a célt kell szolgálnia.

A nemzeti seregstesthez a központhadtápból történő közvetlen szállítási kapcsolatok megteremtése esetén, amely igen sok előnyt jelent és lehetővé teszi a korszerű szállítás-szervezési módszerek alkalmazását, a szállítások vezetését is ehhez igazítva kell kialakítani.

A központhadtápból a nemzeti seregstesthez történő közvetlen szállításoknál, amelyek a különböző szállítási ágazatok komplex alkalmazásával és a korszerű

szállítási módszerekkel valósul meg, követelményként jelentkezik a szállítások vezetésének új oldalról történő vizsgálata, új vezetési módszerek kialakítása.

A vezetési rendszer vizsgálatánál abból a tényből célszerű kiindulni, hogy a több nemzetiségű front állományába tartozó nemzeti seregesthez a központhadtápból történő szállítások vezetése a központhadtáp felsőszintű vezetési szervénél, vagyis az MN hadtápfőnök követelményei és irányelvei alapján az MN Közlekedési Szolgálat Főnökségről (MN KSZF) történik.

A szállítások követelményeknek megfelelő vezetéséhez jól kialakított és zavartalanul működő szállítás vezetési rendszer szükséges, amely megfelel a koalíciós jellegből adódó speciális igények, feladatok megoldásához is.

A szállítások vezetéséhez elsősorban jól működő, központi tervező és irányító szervre van szükség, amely az MN KSZF-ségen tevékenykedik. Feladatai sokoldalúak, bonyolultak. *Címszavakban a következőkben foglalatok össze:*

- követelmények fogadása az MN felsőszintű vezetési szerveitől a hadművelési és mozgósítási szállításokra, valamint az anyagi eszköz szállításokra; az Egyesített Parancsnokságtól vagy a hadszíntér főparancsnokságtól az ország területére lépő szövetséges szállításokról;

- igények fogadása a koalíciós front parancsnokától (parancsnok hadtáphelyettesőtől) a nemzeti seregest ellátására vonatkozóan;

- igények gyűjtése az anyagellátó HM szervektől, azokkal való szoros együttműködés;

- a szállítások tervezése során, valamint a szállítási igények átadásánál, azok feldolgozásánál szoros együttműködés a KPM-mel;

- feladatok meghatározása a seregestek és a központhadtáp szállító katonai szervezetek felé.

Ezen feladatok megoldásához a jelenlegi szervezeti rend és módszerek nem látszanak teljes egészében kielégítőnek. Jelenleg a szállítások tervezése az MN felső vezetésében három – alapvetően jól elkülöníthető – területen és munkafázisban történik.

Ezek:

- az MNHF-ség törzse készíti az általános, nagybani szállítási tervet. Ez alapján készül az MNHF szállítási intézkedése, követelménye. Ebben a követelményben szállítási ágazatonkénti meghatározásban jelentkeznek a szállítási feladatok;

- a nagybani szállítási terv, az egyes szállítási ágazatokra történő elosztás alapján az anyagellátó HM szervek tervezik a feladataikat és részletes szállítási igényeket készítenek;

- az MNHF-ségi követelmények és az anyagellátó szervek részletes igénylései alapján a különböző szállítási ágazatok igénybevételének tervezése-szervezése. Ezt a tevékenységet az MN KSZF-ség végzi, amelynek eredményeként kerülnek végrehajtásra a szállítások. Fontos kérdésként kell kezelni megfelelő tartalék kapacitás és idő képzését az előre nem látható sürgős szövetséges szállítások végrehajtására.

A gyakorlatok tapasztalatainak elemzése során olyan következtetés vonható le, hogy a haditevékenységek felgyorsult ütemének jelen szállítási tervezési mechanizmus már nem felel meg. A viszonylagosan elkülönülő munka elhúzódik, egymástól függő adatokra kell várni. Akadályozzák a munkát az elkülönült, viszonylag távoli települési-, és munkahelyek, a decentralizált vezetés és még több

általános vagy helyi tényezők. Mindezek összességében azt eredményezik, hogy sokszor alakul ki időzavar és az intézkedések, igénylések nem érkeznek időben a végrehajtókhoz.

Szükségesnek látszik a szállítás tervezési rend és mechanizmus korszerűsítése. A gyakorlatok tapasztalatainak feldolgozása és elméleti vizsgálódások alapján *a következő felépítés látszik célszerűnek a szállítások szervezéséhez, előrelátó, folyamatos és megbízható vezetéséhez:*

- integrált szállítás-tervező csoport, amely egy keretbe helyezve végzi a szállítások különböző ágazatonkénti tervezését, együttműködik a különböző katonai, népgazdasági (polgári) szervekkel;
- az intézkedések, tervfeladatok kidolgozását és eljuttatását végző csoport a seregtettek, a végrehajtók részére, amely egyben készíti az összefoglaló jelentéseket, kidolgozza a különböző javaslatokat;
- diszpécser csoport, amely az információk gyűjtését, a helyzet nyilvántartását és az irányítást végzi;
- operatív csoportok, állandó vagy időszakos kiküldésre, így a különböző anyagi bázisokhoz; a hadszintér főparancsnoksághoz; nagyobb mérvű hadművelési és mozgósítási szállításoknál az MNVK-hoz; továbbá a KPM-hez.

Ide sorolható, bár a szállítás tervezési tevékenységen túllépő az a feladat, hogy állandó kapcsolatot szükséges tartani a szomszédos szövetséges országok katonai közlekedési szerveivel. Ez legcélszerűbben úgy oldható meg, ha a képviselőik az MN katonai közlekedési szerveivel együttesen tevékenykednek.⁵

A szállítások pontosításához állandó kapcsolat szükséges a front hadtáppal, illetve közlekedési és szállító szolgálattal. Ez az MN Hadtápfőnökség részéről kikülönített, a front hadtáp vezetésénél működő operatív csoporttal a leghatékonyabb, amelybe megfelelő közlekedési és szállító szakállomány is tartozik.

A szállítások hatékony vezetése a szállítások megbízható tervezése mellett megköveteli a helyszíni beavatkozást, az állandó információ gyűjtést és továbbítást a szállítást tervező és vezető központi szervek felé.

Hogyan lehetséges ennek a megoldása? Operatív csoport kiküldése látszik célszerűnek abba a körletbe, ahol a szállítások zöme a vasúti szállítási ágazatról átrakásra kerül a gépkocsi szállítási ágazatra és ahol a szállítmányok átcsoportosítása is történik. Itt kerülnek végrehajtásra a gépi rakodó eszközökkel történő rakodások is. Mindez a kirakó állomások körletében történhet. Ide szükséges kiküldeni a központhadtáp vagy a központhadtáp előretolt lépcső felsőszintű közlekedési vezetőszervének a képviselőit.

A szállítások tervezésének, illetve vezetésének egy-egy célszerű vázlata *az 1. és 2. számú ábrákon* kerül bemutatásra.

A javasolt megoldáshoz a megvalósítás feltételei a jelenlegi szervezetek célszerű átcsoportosításával megteremthetők.

A szállítások tervezésével, vezetésével szorosan összefügg a katonai közlekedési szervek kapcsolattartása a KPM-mel, illetve a közlekedési és szállító vállalatokkal (MÁV, VOLÁN TRÖSZT, MAHART, MALÉV stb.). A jelenlegi gyakorlat szerint jónéhány felsőszintű katonai szervezet tart közvetlen kapcsolatot közlekedési témában a KPM-mel.

⁵ Dr. Deák P.: A MN hadtápjának hosszabbtávú fejlesztése. (Doktori értekezés) 180/0241 MNHF, 1980. 176. old.

Ezen szervek néhány kiemelt fontosságú és ebből adódóan koordinált témán kívül közvetlen kapcsolatot létesítenek a KPM szerveivel. Következésképpen a katonai közlekedésért és szállításért békében és háborúban felelős MN KSZF-ség nem ismer számos ily módon rendezett témát. Így például előadódhat, hogy a haditevékenységek esetén meghatározó jelentőségű ideiglenes átrakó körletek témájában más szerv tart kapcsolatot, holott az ország területén történő mindenemű katonai szállítás tervezője, szervezője az MN KSZF-ség. De több más példával is lehetne folytatni a bizonyítást.

Az ilyen jellegű többszörös kapcsolattartás a felsőszintű katonai vezetőszervek tevékenységének nem kellő egyeztetése mellett azért sem fogadható el, mert nem lehet a KPM Katonai Főosztályra hárítani ezt az egyeztető tevékenységet. Hozzá kell ehhez tenni, hogy nem ritkán a kapcsolat ezen szerv kiiktatásával valósul meg. Ez a munkastílus haditevékenységek esetén, koalíciós viszonyok között, amikor nagyobb mérvű központosítás szükséges a kellő időbeni és megalapozott döntésekhez, nem célravezető. A HM felső vezetésében a vezérkarifőnök és a hadtápfőnök követelménytámasztó jogkörének megtartása mellett egy szerv hatáskörébe kell a közlekedéssel kapcsolatos minden kérdés koordinálását utalni. Ugyancsak ennek a szervnek kell a jogot megadni a KPM-mel való kapcsolattartáshoz. Ezzel a célszerűségnek megfelelően kialakul az egysatornás együttműködési-, kapcsolattartási rend. Felmerül a kérdés, melyik szerv végezze. A Vezérkaron a Hadművelleti Csoportfőnökség az MN hadművelleti vezetése miatt ezt a feladatot nem vállalhatja. Más szerv hatáskörébe ezen feladat nem sorolható. Egyértelmű, hogy az MN KSZF-ség jog- és hatáskörébe tartozik. Az MN részéről a közlekedési biztosítási és szállítási feladatoknál – ezen belül az igénybevitel tervezésénél – a kapcsolattartást a vezérkar követelményei, irányelvei alapján az MN KSZF-ség végezze mint az erre hivatott szerv. Ennek a szervnek kell végezni a többi katonai szervekkel az egyeztetést, amelyek alapján képviseli az MN érdekeit és egyben megvalósul az egysatornás rendszer.

Bár általános követelmény, de célszerű megemlíteni a következőt: fontos feltétel, hogy a mind nagyobb követelményeknek a vezetés, a gépesítés megfelelően. A tervezés kis-, de elsősorban közép-gépek alkalmazása nélkül mindinkább nehézkessé válik. Szükséges kellő eszközök biztosítása az információk áramlásához, az adatok gyűjtéséhez, az utasítások továbbításához. Nem engedhető meg, hogy a szállító katonai szervezetek a személyi állomány pihenőjén, a technika karbantartásán kívül akár csak egy percet is feladatra várakozással töltsenek el.

A szállítások szilárd, rugalmas és folyamatos vezetésének következő fontos feltétele a megbízhatóan működő híradás. Ez különösen ilyen összetett tevékenységben nélkülözhetetlen. Erre a célra fel kell és fel lehet használni a híradás minden lehetséges területét – a már békében kiépített, titkosított híradási rendszertől a katonai gépkocsi utak híradásáig. De nemcsak a katonai szervezetek híradása fontos, hanem a KPM különböző szervezeteivel való híradás is.

Ezen követelményeknek csakis a már békében jól előkészített híradás felel meg. Igazolják ezt Szokolovszkij, a Szovjetunió marsalljának szavai: „A háború alatt az ország vezetését biztosító híradást, a békeidők híradó rendszeréhez viszonyítva, nem lehet úgy tekinteni, mint valami újat. A béke és a háború időszakának híradását a szigorú folytonosság elvén kell felépíteni.”⁶

⁶ Szokolovszkij: Hadászat, Zrínyi Kiadó, Bp. 1964. 500 old.

Célszerűnek látszik összefoglalásként néhány következtetést levonni:

1. Az anyagi eszközök szállításánál, a folyamatosság biztosításánál is kiemelt jelentőségű a vezetés. Annál is fontosabb e kérdés, mivel a kapcsolattartás több esetben szétdarabolt, nem kellő az összebangoltság.

Új módszerek szükségesek a vezetés terén is, egyezően a szállítás korszerűsítésének az irányvaival.

2. A vezetés rendjének kialakítására meghatározó hatással bír a koalíciós jellegből adódó sajátosság. A vezetési rend, tevékenység kialakításánál ezt feltétlenül figyelembe kell venni.

3. A szállítás tervezési tevékenységben célszerűnek látszik az integrált szállítás tervezési rendszer megvalósítása a tevékenység gyorsítása, a felesleges fázisok kiiktatása érdekében.

4. A több nemzetiségű front állományába tartozó nemzeti seregtesthez a központhadtápból történő szállítások folyamatos, rugalmas és szilárd vezetési rendjének korszerűsítéséhez – az MN többi szállításaival összhangban – *a következő területek látszanak elsődlegesnek:*

– célszerű módon kialakítani a felsőszintű vezető szervet a feladatok alapján;

– hatékonyabbá tenni az együttműködést az anyagellátó szervekkel, a szövetségekkel és nem utolsó sorban a KPM szervekkel. Ez utóbbival a kapcsolat-tartást egycsatornássá kell tenni;

– operatív csoportot működtetni az átrakások körletében;

– fontos feltétel a vezetés korszerűsítéséhez a gépesítés;

– szerepének megfelelő jelentőséget kell kapnia a megbízható híradásnak a szállítások vezetésénél.

(Az ábrák a folyóirat végén találhatóak).

Az összefegyvernemi hadsereg második támadó hadművelete üzemanyag-biztosításának sajátosságai

Ledényi Béla százados

A közelmúltban végrehajtott gyakorlatokon – legutóbb a „BÁSTYA-82” gyakorlaton is – felszínre kerültek a hadsereg második támadó hadművelete hadtápbiztosítása megtervezésének, megszervezésének kérdései.

A második támadó hadművelet hadtápbiztosításával kapcsolatban egy sor kérdés újszerűen jelentkezik és miután kevés irodalom áll rendelkezésre, ezért szükséges a téma kutatása.

A második világháborúban – elsősorban a Nagy Honvédő Háborúban – a frontcsoport, a front támadó hadászati jellegű hadműveletek céljának teljesítésekor a csapatok az elért terepszakaszon védelembe mentek át harcképességük helyreállítása és feltöltése céljából. Így a két hadművelet között a frontcsoportok, frontok és nem ritkán a hadseregek is hadműveleti szünetet tartottak. A szükséges anyagi készletek felhalmozására egy-két hét, néhány esetben egy hónapnál is hosszabb idő állt rendelkezésre.

A korszerű háborúban a front hadművelet, amely adott hadszíntéren végrehajtott hadászati művelet szerves része, szükségessé teszi az összefegyvernemi hadsereg második (illetve további) hadműveleteinek szünet nélküli végrehajtását.

A hadsereg hadtáppal szemben ez esetben alapvető követelmény, hogy képes legyen az első támadó hadművelet utáni második támadó hadművelet szünet nélküli hadtápbiztosítására. E követelmények alapján kell az üzemanyag-biztosítást is megszervezni.

Ez elérhető:

- a csapatok helyzetének folyamatos ismeretével;
- a csapatok üzemanyag-ellátásának gondos tervezésével és helyes megszervezésével;
- az üzemanyagkészletek meghatározott szinten tartásával, helyes lépcsőzéssel és a hadműveletek folyamán időben történő manőverével, megfelelő tartalékképzéssel;
- valamennyi szállítási ágazat utánszállításra való bevonásával;
- a tábori üzemanyagraktár időben történő előrevonásával, elhelyezésével (telepítésével), tömegpusztító fegyverek elleni védelmének, őrzés-védelmének és tűzvédelmének megszervezésével.

A továbbiakban az összefegyvernemi hadsereg második támadó hadművelete üzemanyag-biztosításának sajátosságainak részleteivel kívánok foglalkozni.

I. Az összefegyvernemi hadsereg második támadó hadművelete üzemanyag-ellátása megszervezésének sajátosságai

A hadsereg üzemanyag biztosítása az ellátás megszervezéséből és végrehajtásából áll.

Az ellátás megszervezése magában foglalja:

- az üzemanyagszolgálat felkészítését;
- az ellátás metervezését;
- a tábori üzemanyagraktár telepítését, áttelepítését;
- az ellátással kapcsolatos intézkedések kiadását.

1. Az üzemanyag-szolgálat felkészítése

Magában foglalja:

- a személyi állománnyal, szállító- és technikai eszközökkel, a rendszeresített anyagokkal való feltöltést;
- politikai, általános katonai és szakmai kiképzés végrehajtását;
- az üzemanyagtechnikai eszközök technikai kiszolgálását és javítását.

Az üzemanyagszolgálat második támadó hadműveletre történő felkészítésének sajátosságai az alábbiak.

A szolgálat személyi állományának feltöltöttsége, az első támadó hadművelet befejezésekor nem lesz teljes. Kiegészítése a személyi tartalék dandár állományából, illetve átcsoportosítások végrehajtásával történhet. Ennek következtében növekszik a tartalékos állományúak aránya a hivatásos és sorállományúakkal szemben. Hivatásos állományúakkal elsősorban az első lépcsőben, főirányban támadó magasabbegységek üzemanyag szolgálatait kell kiegészíteni.

Az ellenség tevékenysége következtében jelentős anyagi-technikai veszteségek keletkeznek. A keletkezett veszteségeket nem minden esetben lehet a rendszeresített eszközökkel pótolni, bővül a helyettesítő eszközök, anyagok köre (pld.: üzemanyagöltő gépkocsi helyett 4 köbméteres acéltartályt szállító tehergépkocsi). Nagy mennyiségben kell pótolni az üzemanyag-szolgálat rendeltetésszerű tevékenységéhez, valamint megóvásához szükséges kiegészítő felszereléseket (álcázó-, jelző-, tűzoltó eszközök stb.).

Az első támadó hadműveletben résztvevő szakállomány feladatának ellátásához jelentős tapasztalatokat szerzett, képes újabb feladatát készség szinten végrehajtani. Ugyanakkor a tartalékos állományúak, illetve az újonnan beosztásba kerülők nagyobb mélységű felkészítést igényelnek.

A feladatok feszítettsége következtében a közvetlen felkészítést, túlnyomórészt a rendeltetésszerű üzemanyagbiztosítási feladatok végrehajtása közben kell elvégezni. A közvetlen felkészítés során az üzemanyagszolgálatot nagy létszámban (mennyiségben) kell tehermentesíteni a sérült személyektől, az üzemképtelen technikai eszközöktől, felesleges anyagoktól. Jelentősen növekszik a javításra szoruló üzemanyag-technikai eszközök mennyisége, a javítások időtartama.

2. Az ellátás megtervezése

Az összefegyvernemi hadsereg második támadó hadművelete üzemanyag ellátása tervezésénél az alábbi sajátosságokat kell figyelembe venni.

A második támadó hadművelet megkezdése előtt a hadsereg csapatai egymástól nagy távolságra, irányok szerinti csoportosításban, különböző harctevékenységekkel lehetnek elfoglalva. Egyrésztük támadhat, találkozóharcot vívhat,

üldözheti az ellenséget, ellencsapást készíthet elő, vagy más harctevékenységet folytathat.

A hadsereg a második támadó hadműveletre a feladatot általában az első támadó hadművelet befejezése előtt néhány nappal megkapja.

Ezt az időszakot a következő hadműveletnek alá kell rendelni és a hadműveleti szünet nélküli tevékenységei érdekében létre kell hozni a második támadó hadművelet üzemanyag-biztosításának feltételeit. Ekkor az üzemanyag-szolgálat feladata kettős: egyrészt folytatni kell az első hadművelet üzemanyag-biztosítását, másrészt meg kell tervezni a következő hadművelet üzemanyag-ellátását. Ez a tevékenység úgy valósítható meg, hogy a tervező munkával párhuzamosan figyelemmel kell kísérni az első támadó hadművelet üzemanyag-biztosításának helyzetét, mivel annak alakulása és a második tervezése dialektikus egységet képez, *bíszen csak a jelen ismeretében tervezhető a jövő.*

Az első támadó hadművelet végén a hadsereg üzemanyagából a mozgó készletének mintegy 80%-ával, kedvező esetben a mozgó készlettel fog rendelkezni. Ha nincs meg a mozgó készlet szint, nagymennyiségű üzemanyagot kell az előjárótól átvenni. Az első lépcsőben támadó hadosztályoknál 0,2–0,3 javadalmazás hajtóanyag kiegészítő készlet létrehozását rendelhetik el. Ezt a készletet a hadsereggraktár készletének terhére lehet megalakítani, ami szintén a szállítási feladatok volumenét növeli. A megerősítésül kapott erők-eszközök egy részét az önálló feladatokat végrehajtó légideszantok, megerősítő osztagok, hágót birtokba vevő osztagok megerősítésére, önálló működésük üzemanyag feltételeinek biztosítására célszerű alkalmazni. A fő- és másik csapás irányában alkalmazott csapatokhoz közelítve létrehozott hadtáptartalékba egy-egy gépesített lövészedred szükségletét kielégítő üzemanyag-készletet, üzemanyag-töltő gépkocsikat kell besorolni.

A megnövekedett szállítási távolságok miatt, valamint a keletkezett veszteségek egy részének pótlása céljából jelentős ellátási forrásnak kell tekinteni az ellenség területén a helyszínen található nagyobb üzemanyag-készleteket. Ezeket a hadseregparancsnok követelményei szerint, a jóváhagyott terveknek megfelelően harcászati légideszantokkal, előrevetett osztaggal a főerők beérkezése előtt szükséges birtokba venni, s a lehetőség szerint el kell kerülni ezen objektumok csapataink által történő rombolását. Az erre vonatkozó javaslatokat a parancsnok számára a hadszíntér értékelése alapján kell megtenni. A zsákmányolt üzemanyag-készleteket felhasználás előtt laboratóriumba be kell vizsgálni. A gépkocsitak hosszának jelentős megnövekedése miatt az utak mentén üzemanyagkiszolgáló helyek létesítése szükséges, amely szintén a hds. úza. szolg. feladatai közé tartozik. Erre a célra felhasználhatók az épen maradt nagyobb töltőállomások is.

A megsemmisült üzemanyag-technikai eszközöket, az előjárótól rendelkezésre bocsájtott készletek figyelembevételével, szükség esetén a meglévő eszközök átcsoportosításával, elsősorban az első lépcsőben főirányban támadó magasabb-egységeknél kell pótolni.

A hadsereg állománya jelentősen megváltozhat az első támadó hadművelet állományához képest. Egyes hadosztályok, megerősítő erők és eszközök kiléphetnek a hadsereg alárendeltségéből, helyettük újakat kaphat. Ennek, valamint a keletkezett veszteségek következtében megváltoznak az egy javadalmazás súlyadatai. A hadsereg állományába újonnan beérkező csapatokról az átadónak (korábbi előjárónak) tájékoztatást kell adni az átvevő részére az átadott kötelék ellátottságáról, javadalmazások súlyadatairól.

A hadsereg csapatai várható üzemanyagfogyasztásának megállapításánál az alábbi tényezőket is *figyelembe kell venni*:

- az utak romboltsága, a gépek műszaki állapotának romlása következtében megnövekszik a járművek üzemanyagfogyasztása;
- az első támadó hadművelet mélységét figyelembe véve tömeges méretekben kell olajcserét végrehajtani;
- az első támadó hadművelethez viszonyítva a támadás üteme – a keletkezett veszteségek, csapatok elfáradása következtében – várhatóan kisebb lesz, ami növeli az üzemanyag-felhasználást.

A hadművelet gyors és éles helyzetváltozásai a hadsereg üzemanyagszolgálat főnökétől az üzemanyagszolgálat erőinek és eszközeinek hozzáértő felhasználását, munkájában magas fokú operativitását, az alárendeltek szilárd és rugalmas vezetését követeli meg. Olyan helyzetben, amikor az üzemanyag-ellátás részletes tervezése időhiány vagy egyéb gátló körülmény miatt nem lehetséges, a hadsereg üzemanyagszolgálat főnök az üzemanyag-biztosítás kérdésében, olyan mélységig jusson elhatározásra, hogy annak alapján meg lehessen kezdeni a csapatok üzemanyag-ellátását.

3. A tábori üzemanyagraktár telepítése, áttelepítése

A tábori üzemanyagraktár telepítése és áttelepítése a harcoló csapat csoportosítások konkrét szükségletei, a szállítóeszközök lehetőségei, valamint a kellő mennyiségű üzemképes gépkocsiút megléte révén határozható meg. A tábori üzemanyagraktár telepítésével szemben követelmény, hogy feleljen meg a hadműveleti felépítésnek, a csapatok feladatainak és biztosítsa a legkedvezőbb feltételeket az üzemanyagok gyors kiadásához. Áttelepülését a hadművelet teljes mélységére kell megtervezni és a csapatok térnyerésének, a gépkocsitak helyreállításának ütemében kell végrehajtani.

A hadsereg második támadó hadművelete során irányok szerinti tevékenységek következtében nagy lesz a szélességi kiterjedés, amely szükségessé teheti a tábori üzemanyagraktár megosztását. Megosztás esetén az erők-eszközök zömét a főcsapás irányába kell összpontosítani úgy, hogy lehetőség legyen a manővereztetésre, az erőkkel-eszközökkel történő gyors beavatkozásra.

Az úthálózat romboltsága kedvezőtlenül befolyásolhatja a tábori üzemanyagraktár (raktár-részleg) kellő idejű telepítését és áttelepítését. Ennek következtében a raktár (raktár-részleg) jelentős távolságra elszakadhat a csapatoktól. Amennyiben ez bekövetkezik, felbomolhat a készletek csapatokhoz történő eljuttatásának folyamatosága. Ilyen helyzetben felmerülhet annak szükségessége, hogy az üzemanyagkészleteket a Központhadkép Előretolt Lépcső szállítóeszközei juttassák el közvetlenül a hadosztályokhoz, minek következtében csökken az üzemanyagszállítás átlagideje.

Ellenséges atomcsapások esetén számolni kell azzal, hogy az üzemanyagraktár (raktár-részleg) működőképességének helyreállításáig és a csapás következményeinek felszámolásáig a csapatok üzemanyagokkal történő ellátásának ritmikus folyamata felbomlik. A csapatok készletei minden rendszabály ellenére a minimumra csökkenhetnek. Ezért minden szükséges intézkedést meg kell tenni elsősorban a szállítóeszközök és a zsákmányolt üzemanyagok hatékony felhasználása, a csapatok rendelkezésére álló üzemanyagkészletek manőverezésének végrehajtása érdekében.

Kiemelt figyelmet kell fordítani az üzemanyagraktár (raktár-részleg) őrzés-védelmének, tűzvédelmének megszervezésére, mivel az ellenség saját mélységben visszahagyott, illetve oda kijuttatott diverziós erőinek aktív tevékenységével is kell számolni.

4. Az ellátással kapcsolatos intézkedések kiadása

A második támadó hadművelet során az intézkedések kiadásánál figyelembe kell venni, hogy az atomcsapások következtében és az ellenség rádióelektronikai harc eszközeinek tevékenysége eredményeképpen az összeköttetés az alárendeltekkel megszakadhat, a nagy szélességi és mélységi kiterjedés, valamint a terep is kedvezőtlenül befolyásolhatja a folyamatos összeköttetés fenntartását. Ezért törekedni kell arra, hogy a kiadott intézkedések egyértelműek legyenek és az összeköttetés megszakadása esetén is végrehajthatók legyenek az ellátási feladatok.

Az ellátási feladatok határidejének meghatározásakor nem hagyható figyelmen kívül, hogy a személyi állomány, – különösen a szállítók – legyengülhet, elfáradhat a szünet nélküli tevékenység következtében, ezért az ellátási feladatok várhatóan hosszabb idő alatt lesznek végrehajtva mint az első támadó hadművelet idején.

Az alárendelt magasabbegységeknek (egységeknek) kiadott intézkedésekben részletesen meg kell határozni a zsákmányolt üzemanyagkészletek bevizsgálásának, kezelésének és jelentésének, valamint a javításra váró üzemanyag-technikai eszközök gyűjtésének és hátraszállításának rendjét. A tábori üzemanyagraktárnak (raktár-részlegnek) kiadott intézkedésekben kiemelten kell meghatározni az üzemanyagkészletek tárolásával, minőségi vizsgálatával, őrzés-védelmével és tömegpusztító fegyverek elleni védelmével kapcsolatos rendszabályokat.

II. Az összefegyvernemi hadsereg második támadó hadművelete üzemanyag-ellátása végrehajtásának sajátosságai

Az üzemanyagellátás magában foglalja:

- az előjáró által meghatározott üzemanyag-készlet átvételét;
- az üzemanyagkészletek szállítását, tárolását;
- az üzemanyagkészletek átadását az alárendeltek részére;
- az anyagátadások okmányolását.

1. Az előjáró által meghatározott üzemanyagkészletek átvétele

A második támadó hadművelet során az üzemanyagkészletek átvételénél nem hagyható figyelmen kívül az a körülmény, hogy folyik az ellenség visszavonulása, a vadász erők, aktív zavaró, ellátást bénító tevékenysége. Ezért az átvétel helyének őrzés-védelmét körültekintően, a második lépcső magasabbegységekkel, front tartalékokkal és a légvédelmi erőkkel szoros együttműködésben kell megszervezni.

Mivel a szállító eszközök egy része helyettesítő eszközökkel lesz pótolva, növekszik az üzemanyagkészletek átvételének ideje. Kedvezőtlen esetben az is előfordulhat, hogy a szükséges szállítókapacitással nem rendelkezik a hadsereg hadtáp. Ilyenkor nagyobb mértékben válhat szükségessé a második lépcső magasabbegységek, közvetlen egységek vételezésre történő berendelése, illetve az átvett készletek elasztikus tartályokban történő ideiglenes tárolása.

Az üzemanyagkészletek átvétele történhet a fővonalí csővezeték végpontján telepített üzemanyag-raktárból is. Az ellenség légierejének csapásai miatt azonban a csővezeték egyes szakaszai ideiglenesen használhatatlanná válhatnak, ami kedvezőtlenül befolyásolja a feltöltés ütemét, a csővezeték folyamatos működését és

egésében véve a teljesítőképességét. Ezért az előjáró részéről célszerű előírni a csővezetékek más szállítóeszköz fajtákkal történő dublirózását, a hadsereg szállító kötelékének pedig fel kell készülni a megváltozott szállítási mód szerinti anyagátvételhez.

Abban az esetben, – ez elsősorban bekerítésben folytatott tevékenység, vagy hadászati manővercsoport esetében lehetséges –, ha a hadsereg részére légi után-szállítással szállítják az üzemanyagot, az átvételt a hadsereg üzemanyag-szolgálat képviselőjének kell végrehajtani. Az üzemanyag légi úton való beérkezését az előjáró üzemanyag-szolgálat részére a hadsereg üzemanyag-szolgálat főnökének azonnal jelenteni kell. Amikor az üzemanyag ejtőernyős módszerrel érkezik, illetve amikor nincs lehetőség a tárolóeszközöknek repülőgépekkel (helikopterekkel) történő visszaküldésére, a hadsereg üzemanyag-szolgálat főnöknek gondoskodni kell a tárolóeszközök megőrzéséről és az előjáró hadtáphoz első lehetséges alkalmalmmal gépkocsin történő visszaküldéséről.

Kiemelt figyelmet kell fordítani a hadsereg repülőegységei, alegységei részére igényelt repülőüzemanyagok átvételére, mert a honi repülőterektől való eltávolodás miatt a szállítási távolságok jelentősen megnövekednek.

Az esetben, ha az előjáró vasúti (vízi) kirakó állomásokat létesít a hadsereg részére, az anyagok átvételét a hadsereg üzemanyag-szolgálatfőnökének, a szükséges szállítóeszközök biztosítását a szállító szolgálatnak kell megszervezni.

A kirakó állomáshoz a rakodási munkák irányítására parancsnokot kell kijelölni és részére a rakodáshoz szükséges technikai eszközöket és munkaerőt kell biztosítani. A vasúti kocsik (hajó) mozgatása kizárólag a közlekedési szervek által történhet.

2. Az üzemanyagkészletek szállítása, tárolása

A második támadó hadművelet során az üzemanyagkészletek szállítása – az utak és hidrotechnikai építmények nagymérvű rombolása, a nagy kiterjedésű, a magas sugárszintű szennyezett zónák, a nagy kiterjedésű erdőtüzek következtében – bonyolultabb tevékenység lesz, mint az első támadó hadművelet idején. A mélységünkben lerakott (visszahagyott) diverzáns csoportok és speciális romboló osztagok tevékenysége tovább nehezíti a szállítási feladatok zavartalan végrehajtását. Ezért fokozottabb jelentősége van az első lépcső hadosztályok harcrendjében és a hadsereg hadművelati felépítésének mélységében az után- és hátra-szállítási utak (gépkocsiutak) és hidrotechnikai építmények helyreállításának, a szállítmányok megbízható őrzésének, a tömegpusztító fegyverek elleni védelem és tűzvédelem rendszabályai betartásának.

Az elrendelt készletek időben történő megalakításában – halasztást nem tűrő esetben – szerepet kaphat a légiszállítás is. Ez történhet leszállásos vagy ejtőernyős módszerrel, az ellátandó csapatok tevékenységi körzetében levő repülőterektől és leszállóhelyektől függően. A leszállásos módszerhez jól alkalmazható az AN-26-os szállító-repülőgép, amely szükség esetén füves repülőtéren is le tud szállni száraz időben. Ejtőernyős módszerrel célszerű a szükséges üzemanyagokat eljuttatni a hegyvidéken önállóan alkalmazott csapatokhoz abban az esetben, ha az üzemanyagkészletek jelentősen lecsökkentek, egyes speciális kenőanyagokból krónikus hiány mutatkozik és a hiányokat a nem javítható harc- és gépjárművek üzemanyagkészleteiből sem tudják pótolni.

Az üzemanyagok tárolásánál a készletek megóvása érdekében, a szállító- és tárolóeszközöket a terep védelmi lehetőségeinek kihasználásával kell elhelyezni

(telepíteni). Az üzemanyag elfolyás megakadályozása céljából gyakrabban kell ellenőrizni a tárolóeszközök állapotát. A használaton kívüli eszközöket, anyagokat óvni kell a sérülésektől, szennyeződésektől és lehetőség szerint földbe süllyesztve kell tárolni azokat.

Szükség esetén a készletek egy része ideiglenesen, a helyszínen rendelkezésre álló, szakmányolt eszközökben (üza. töltőállomások, tárolók stb.) is tárolhatók.

3. Az üzemanyagkészletek átadása az alárendeltnek, az anyagátadások okmányolása

Az alárendeltnek részére az üzemanyagkészletek átadhatók:

- a hadsereg üzemanyagraktárában (raktár-részlegében);
- az alárendelt üzemanyagraktárában;
- a hadsereg anyagátadó pontján;
- a menetvonalak mentén telepített tábori üzemanyagellátó pontokon;
- kirakó állomásokon;
- légi szállítás esetén a ledobó-, illetve a leszálló helyeken.

A második támadó hadművelet során az átadás elsősorban az alábbi módok alkalmazásával történhet:

- amennyiben elegendő eszköz és idő áll rendelkezésre, szállító- és tároló-eszközökből átszivattyúzással;

- sürgős esetben a szállító- és tárolóeszközök cseréjének, vagy ideiglenes megerősítésként az üzemanyag-szállítóeszközökkel együtt. A sérült és meghibásodott töltő- és tartálygépkocsikat szükség esetén szabadeséssel kell leírítani.

Gyakran válhat szükségessé az alárendelt üzemanyagkészleteinek sürgős ki-egészítése. Ilyen esetben arra kell törekedni, hogy az üzemanyag közvetlenül a felhasználóhoz kerüljön. Ekkor a közbeeső ellátási tagozat megkerülése szükséges, erről azonban a megkerült tagozatot értesíteni kell.

A hadsereg üzemanyag-raktárában (raktárrészlegében) az anyagok átadását az erre a célra kijelölt átadóhelyen kell végrehajtani. Törekedni kell az anyagátadások legrövidebb idő alatt történő lebonyolítására, ezért külön-külön autóbenzin, repülőbenzin, gázolaj, kenő- és karbantartó anyag, valamint technikai eszköz átadóhelyeket kell berendezni. A hajtóanyag átadóhelyeknek technikailag alkalmasnak kell lenniük tartály- és töltőgépkocsik, tehergépkocsikon szállított fém- és elasztikus tartályok, 200 literes acélhordók feltöltésére. A hajtóanyagok gyors kiadása tábori töltősorok alkalmazásával válik lehetővé. Az átadóhelyen mindig annyi anyagnak kell lenni, amely a zavartalan anyagkiadást biztosítja.

Gondosan meg kell szervezni az őrzés-védelmet, a tűzvédelmet és a tömegpusztító fegyverek elleni védelmet.

Az alárendeltnek részére történő anyagkiadások okmányolását - a vonatkozó előírások szerint - a nyilvántartó részleg végzi.

A fentiekben igyekeztem összefoglalni az összefegyvernemi hadsereg második támadó hadművelete üzemanyag biztosításának mindazon sajátosságait amelyet eddigi munkám során, a végrehajtott gyakorlatokon mint tapasztalatokat szereztem és összegyűjtöttem. Közreadásával célul tűztem ki, hogy a seregstest üzemanyag-szolgálati részére e témában az üzemanyag-biztosítást elősegítő, átfogó, iránymutató anyag álljon rendelkezésre. A tanulmányban foglaltak felhasználásával és a gyakorlatban való alkotó megoldásokkal kellő színvonalon valósulhat meg a második támadó hadművelet üzemanyag-biztosítása.

POLITIKAI MUNKA A HADTÁPSZOLGÁLATBAN

Az egészségesebb életvitelt elősegítő felvilágosítás néhány aktuális kérdése

*Dr. Sándor György ezredes
a hadtudományok kandidátusa*

Az utóbbi évek során mind nagyobb érdeklődés alakult ki az életmód, az életvitel kérdései iránt. Ennek sokféle összefüggésében egyre felismertebbé vált az egészséges életmód jelentősége, a társadalom tagjainak kiegyensúlyozott tevékenységét nagymértékben meghatározó biológiai és szellemi állapot. Így ezekben a felismerésekben fogalmazódtak meg olyan nagy jelentőségű megállapítások, amely szerint az egészséggel, az emberek gyógyításával kapcsolatos kérdések fontos társadalompolitikai szerepet játszanak és mint ilyenek érdemi módon befolyásolják az emberek közérzetét, a társadalom közhangulatát.

Nehéz gazdasági helyzetünk ellenére egyfelől a korábbi évek elmaradásának felszámolása, másfelől korunk orvostudományának és lehetőségeinek tömegméretű hozzáférhetőségének megteremtése érdekében a VI. ötéves terv fejlesztési feladataiból kiemelkedő az egészségügy korszerűsítésének programja.

Néphadseregünkben széles körű és eredményes tevékenység folyik a mind egészségesebb életmód és az állomány egészségvédelme érdekében. Igen sok kezdeményezés, fontos párhuzamosított és állami intézkedések születtek helyzetünk további javítása, fejlesztése érdekében. Nagyarányú korszerűsítések folynak a katonaegészségügyi intézetekben és legalább ilyen fontos az „első ellátást” biztosító a laktanyákban, helyőrségekben biztosított alapellátás fejlesztése.

Van azonban az egészség-vevédelemnek egy kevésbé látványos, de nem kevésbé fontos területe az egészségügyi felvilágosító tevékenység. Vitathatatlan hogy e területen is sokat tettünk az elmúlt évek során, de be kell vallanunk: közel sem eleget.

E tekintetben több dolgot is érdemes számbavennünk. Az egyik kérdés, hogy az egészségügyi felvilágosító munka hagyományos kereteit, eszközeit és módszereit már túllépte az élet. Ebből fakad a másik probléma, kinek, melyik szervezetnek egy adott időben milyen kérdések álljanak előtérbe? Talán nem is folytatva ezt a sort: könnyen belátható, hogy minden kezdeményezés, hasznos és jól bevált tapasztalat jól szolgálhatja e problémák megoldását.

Bennünket az a felfogás vezet, hogy az egészségvédelmet, az egészséges életmódot elősegítő felvilágosító tevékenység nem korlátozható egyetlen szerv, vagy szakág feladatává. Ez persze közel sem azt jelenti, hogy bizonyos ágazatoknak ne lenne különlegesen fontos szerepe pl. az egészségügynek e feladatok végre-

hajtásában. A felvilágosító munka kiszélesítését és ennek folyamatos végzését közös feladatnak tekintjük s a közös felelősségre hivatkozunk.

Jelen írásunkban néhány olyan problémát kívánunk közrebecsátani, amelyek helyes megítélése és közvetítése a személyi állomány körében szemléletformáló, gyakorlatot alakító jelentőséggel bírhat. Teszik ezt a hadtápbiztosításban nem utolsó sorban azért, hogy az emberek anyagi-egészségügyi ellátását végző szakembereket e munka fontos szereplőinek tartjuk.

Írásunkban elsőként a sorkatonákat közvetlenül érintő kérdésekről szólunk, majd szélesebb értelemben valamennyi állománykategória számára útmutatást nyújtó gondokat kívánjuk közreadni.

Mindennapi életünk fontos meghatározottságai között szervezetünk állapota, közérzetünk fizikai és szellemi készenlétünk nemcsak született adottságunk, hanem életkörülményeink és magatartásunk, viselkedésünk következménye is. Az embereknek egy jelentős része akkor vesz csak tudomást életvitelének e fontos tényezőjéről, ha valamilyen zavar, rendellenesség jelzi, hogy a szervezet, szellemi, fizikai állapotában a megszokottól eltérő, a normális életvitelt akadályozó gondok támadnak.

Az embereknek régebben nem is igen volt módjuk önmagukkal törődni. A mindennapi megélhetésért folyó küzdelmük és szellemi fizikai kiszolgáltatottságuk közepette a betegséget a sors csapásának, elrendeltetésének fogta fel. Életének körülményei, anyagi feltételei a betegséget megelőzni, sem kikerülni nem tették lehetővé, valójában kiszolgáltatott volt. Így van ez még ma is a Föld sok országában, ahol is tízmilliók állapota, sorsa a véletlen és legtöbbször az egyénre nézve tragikus következményekkel végződő életutakba torkollik.

Igen sok kérdés, amely fizikai és szellemi állapotunk védelmével kapcsolatos nem ment át úgy a köztudatba, hogy az ott befolyásoló erővé váljon. Márpedig napjaink egészségvédelme csak az érintettek aktív közreműködésével oldható meg eredményesen. Az aktivitás felkeltésének pedig az az útja, hogy felvilágosítsuk az embereket és ráébredszük őket saját kötelességeikre.

Az életmód napjaink egyik, az embert legközvetlenebbül és legátfogóbban érintő kérdése, amelynek alakulása a közvéleményt élénken foglalkoztatja. Ennek sokféle oka van, mégis talán az egyik legfontosabb körülménye abban van, hogy életvitelünk legbelsőbb sajátunk, személyes magánügyünk és éppen ezért az életmódot meghatározó számtalan társadalmi feltétel konkrét érvényesülése saját személyiségünkől annyira befolyásolt, hogy attól válik egyedivé, minden egyes embert külön jellemzővé. Ez azonban nem zárja ki az életmód közös, általános jellemzőinek pontos körvonalazását, amely a különböző életvitelhez tapasztalatból és az azonos feltételek között élő emberek várható viselkedéséből összeállítható. Az ilyen jellegű összegezések egyfelől orientáló hatásuk, másfelől összehasonlíthatóságuk lehetősége révén tanácsul, útmutatóul szolgálhatnak.

Az életmód napjainkban elsősorban is a társadalmi változások következtében került a figyelem előterébe. A legutóbbi évek az elmúlt évtizedek fejlődésének olyan új, minőségileg más lehetőségeit bontakoztatták ki, amelyek parancsolóan előírják a „hogyan” éljünk kérdésének mind tudatosabb programozását. De az anyagi, társadalmi, szellemi javak növekedésének és mára elért szintjének nem kevésbé fontos tanulsága abban is kezd nyilvánvalóvá válni, hogy az élet minősége nemcsak az anyagi javak növekedésétől függ. Ezen utóbbi felismerés készíteti a kiadvány szerzőjét is többek között arra, hogy az élet olyan nagyon fontos összefüggéseiről, mint az egészségről meghatározott helyzetben, a katonai szolgálatot teljesítőknek közérthető útmutatásokat nyújtson.

Ennek szükségességét az is magyarázza, hogy az élethelyzet olyan fontos változása, mint a katonai szolgálatra történő bevonulás megváltoztatására, új szokások elfogadtatására készíti az embert, amelynek alakulása fontos szerepet játszik közérzetünk, szellemi, fizikai állapotunk egészére. Elsőként tehát az élethelyzet változásának, a katonai élet és a belőlük fakadó körülmények néhány jellegzetességével foglalkozunk. Azokkal, amelyek ismerete és számbavétele megkönnyítheti a szolgálat ellátását és segíthet megelőzni olyan kellemetlenségeket, amelyek igen megnehezítik a katona életét.

1. Ritmusváltás, új közösség, új értékek, új követelmények

Ma hazánkban a katonai szolgálatot törvényeink állampolgári kötelességgé teszik mindenki számára, s ebből következően a fiatal férfilakosság szinte kivétel nélkül bár különböző korban és különböző időre bevonul katonának. Ez a rendelkezés összhangban van a társadalom szükségletével és tagjainak igazságérzetével. A felmentésben ez alól csak azok részesülhetnek, akik olyan fizikai vagy szellemi fogyatékoságban szenvednek, amely nem teszi lehetővé számukra, hogy egészségük további károsodása nélkül teljesítsék katonai szolgálatukat. Ha egészségromlásuk csökken, fogyatékoságuk megszűnik, természetesen behívásra kerülnek ők is.

Ebben a rendelkezésben szocialista társadalmunk magasabbrendű humanizmusa érvényesül, azaz a társadalmi érdekek érvényesítését nem építi az egyéni érdekek rovására. Ennek a rendelkezésnek a másik célja, hogy a hadsereg köztudottan veszélyes jellege és feladatából fakadó igen nagy felelőssége nem szenvedhet csorbát attól, hogy a szolgálatát egyetlen katona is szellemi vagy fizikai fogyatékosága miatt nem teljes értékűen látja el. A közvéleményben persze ezek a rendelkezések kevésbé ismertek, de közvetlen tapasztalásukból elégedetten veszik tudomásul, hogy ezen a területen is érvényesül a társadalmi igazságosság.

Hogyan látják ezt maguk a fiatalok és milyen magatartással fogadják?

Erre a kérdésre csak akkor adhatunk választ, ha néhány szóval körvonalazzuk mit is tekintünk ma katonai szolgálatra alkalmas állapotnak. Ehhez először is el kell oszlatnunk egy félreértést, amely az egészség köznap megítélése és az elméleti szóhasználat között húzódik. Ugyanis a mindennapi tudat szerint az az ember egészséges, aki nem beteg. Ha azonban az emberi életet a tudományok segítségével vesszük vizsgálat alá, akkor kitűnik, hogy ennél jóval bonyolultabb az ember helyzetének megítélése. Ugyanis számos esetben az egészséget jellemző mutatóktól történő eltérés még nem jelent betegséget. Valamint minden bizonnyal ahogyan az életet nem lehet önmagából megmagyarázni, úgy az egészséget sem. Nem véletlen tehát, hogy a szolgálathoz szükséges egészségi állapotot is az alkalmasság jelző minősíti.

Ezek előrebocsájtásával térjünk vissza kérdésünkhöz. Most már talán világosabban értelmezhetjük, hogy a katonai szolgálatra történő alkalmas, vagy alkalmatlan minősítés valamint az egészség és betegség között bár szoros összefüggés áll fenn, de nincs azonosság. Így tehát lehet, sőt az esetek többségében így is van, hogy katonai szolgálatra alkalmatlan fiatal még teljes értékű munkása lehet üzemenek, szakmájának.

Egy egyszerű példával élve, attól, hogy valaki szintévesztése miatt nem lehet hivatásos gépkocsivezető, még kiváló jogász, műszerész, pedagógusként dolgozhat. Ezzel mindjárt egy másik fontos fogalmat is tisztázni szeretnék, nevezetesen mit

kell értenünk az alatt a megszorítás alatt, hogy katonai szolgálatra korlátozottan alkalmas. Maradva előbbi példánál itt is arról van szó, hogy az adott fiatal egészségi állapotában olyan változást találtak, amely valamely konkrét katonai beosztás ellátására nem, vagy nem teljes mértékben teszi alkalmassá. Ebből következően katonai szolgálatra megszorításokkal alkalmas, azaz meghatározott beosztásokban, feladatokba nem vonható be.

Itt is igyekeznék eloszlatni a félreértéseket, hiszen nem egészen arról van szó, hogy a korlátozással alkalmasak közül a többség nem képes ellátni a már említett beosztásokat, feladatokat. Egy része persze valóban nem, vagy csak az indokoltnál nagyobb erőfeszítések árán. Sokkal inkább annak az érvényesüléséről van szó, amelyről a fentiekben már szóltunk, a hadsereg humanitásával kapcsolatban. Ennek jól értelmezhető határa úgy fogalmazódik meg, hogy a katonai szolgálat nem vezethet a fiatal egészségügyi állapotának romlásához. A cél ellenkezőleg az, hogy a 18 hónap során olyan fizikai és szellemi gyarapodás következzen be, amely a munkáséletre történő felkészítést segíti elő.

Míndezeket évről évre a leszerelő fiatalok tizezreinek egészségügyi adatai, testméretük, súlyuk gyarapodása, állóképességük reflexeik javulása és számtalan más adat bizonyít. Azért foglalkozunk viszonylag hosszan az alkalmasság problémájával, mert ennek jó ismerete sok fiatal megóv olyan belső feszültségek kialakulásától, amelyek átmenetileg, de egyeseknél tartósan és a kilátástalanság, az elviselhetetlenség érzését eredményezheti. Ilyen állapotban a katonai szolgálat ellátása a kívánatosnál nagyobb erőfeszítést igényel.

Elkerülhető-e és milyen módon e feszültség kialakulása? Tapasztalataink szerint igen, vagy legalább is lényegesen csökkenthető, ha erre a készség megvan a fiatal és a szervezet részéről egyaránt.

a) *A zavarok elkerülésének egyik lényeges módja a gyors beilleszkedés*

A katonai szolgálat ellátására fel kell készülni. A felkészülés akkor eredményes, ha reális ismeretekkel bírunk a katonai életről és arra tudatosan készülünk.

A beilleszkedés a katonai életbe azoknál könnyebb, akik korábban már tartósan éltek kollégiumban vagy ehhez hasonló közösségben. Ugyanis az egyik valóban sok gondot jelentő körülmény, hogy bevonuláskor átmenetileg elvesztjük azt a szűkebb közösségünket, azt a környezetünket, ahol magánéletünk pillérei nyugszanak. Bekerülve a seregbe, hiánya miatt az egyébként is sok ismeretlen tényező és feltétel elfogadásában méginkább nő kiszolgáltatottságunk érzése.

Sajnos sokan ez ellen úgy próbálnak védekezni, hogy még görcsösebben ragaszkodnak korábbi életük támpontjaihoz, sőt azokat korlátlanul eltúlozva, megszőpítve nemcsak megnövelik a hiányuk miatt keletkező ürcsséget, hanem akaratlanul is lebecsülik azokat az új lehetőségeket, amelyek új környezetükben pótolhatják, helyettesíthetik ezt a szükségletet.

Az első és talán legfontosabb lépés, amely beilleszkedésünket nagymértékben megkönnyíti: az új környezetben viszonyunkat, vonatkozási pontjainkat kialakító helyünket és szerepünket az új közösségben minél előbb felismerő és elfogadó magatartásmód feltétele. Nagyon kemény dolog szembenézni, hogy még bevonulás előtti környezetemben én voltam számukra a legfontosabb, körülöttem, és értem történnek a dolgok, most pedig egyik napról a másikra egészen más értékrend alakul ki, amelyben önmagunkat megtalálni és az új környezettől is a magunk részére szükséges elnyerni bizony nagy erőfeszítést kíván.

Igazán persze ezek a kérdések a bevonulást követő eseményekkel dús napokban folyamatosan elrendeződnek és legtöbbször rövid idő alatt már belső remegés nélkül, kiegyensúlyozottan kezdünk hozzá napi teendőink elvégzéséhez.

Ügyeink reális megítéléséhez elengedhetetlen mások véleményének megismerése. Az új közösségben létrejövő ismeretségek egyik legfontosabb motívója a szimpátia. Valakihez, vagy valakikhez kialakuló vonzódásunk barátkozási, ismerkedési hajlamunk sokszor alig magyarázható, legtöbbször megérzi az ember kívül érdemes bizalmasabbnak, őszintébbnek lennünk. Ennek során érhetnek bennünket csalódások és elkerülésükben, csökkentésükben sokat segíthet, ha megpróbáljuk magunkban pontosabban megfogalmazni a vonzalom okát. Ennek a másik oldala, ha megváltozott életünkből fakadó követelmények alapján keressük azokkal a kapcsolatot, akik ezen kérdésekben nálunk jártasabbak, adottságuk, szolgálati idejük, rendfokozatuk vagy egyéb tulajdonságaik alapján.

A legrosszabb viselkedési mód, ha magunkba folytva, bezárkózva úgy próbáljuk áthidalni nehézségeinket, hogy mindenkitől elhúzódva, szembenállva csak a körülmények változásától várjuk gondjaink megoldását. Vannak, különösen a szolgálattal, kiképzéssel kapcsolatban olyan kérdések, felmerülhetnek olyan nehézségek, amelyekben legcélszerűbb a parancsnokhoz fordulni. Ugyancsak legyünk bizalommal otthoni gondjaink dolgában a parancsnokhoz, pártpolitikai munkásokhoz, akiknek nagyobb élettapasztalatuk, valamint lehetőségeik átsegítenek problémáinkon.

b) *A gyors beilleszkedést megszokásaink nehezítik*

Az első perctől kezdve bevonulásunkat követően közvetlenül érezzük azokat a változásokat, amelyek a katonaelet mindennapjai korábbi életünkkel összevetve számunkra jelent. Érdekes következtetésre juthatunk, ha abból indulunk ki, hogy a katonaelet mindennapjainak tennivalói jelentős mértékben azonosak korábbi életünk eseményeivel, mégis úgy érezzük mintha gyökeresen mást kellene csinálnunk. Ennek nyilvánvalóan több oka van, az egyik kétségtelenül a katonai szolgálat szükségességének, értelmének, hasznosságának tudatosulása. Könnyebb és gyorsabb a beilleszkedés akkor, ha belátjuk, de legalább is feltételezzük a szolgálat társadalmi szükségességét, mintsem elveszett, kárba vesztett időként minősítve voltaképp magunk számára ezzel is nehezítve a helyzetet. Ez a dolog persze jóval bonyolultabb és most ennek kifejtésére nem vállalkozunk. Inkább arról cseréljünk gondolatot, hogy szokásaink, belénkrögződött megszokásaink milyen mértékben gátolják az új életkörülmények adta lehetőségek minél gyorsabb elsajátításában.

Nem igen próbáltunk ezen töprengeni, de talán mégis megéri, hogy számbavegyük tulajdonképpen mit is tekinthetünk szokásnak? Legegyszerűbben azokat a cselekedeteinket, viselkedési megnyilvánulásainkat tekinthetjük szokásainknak, amelyeket reflex-szerűen ha úgy tetszik gondolkodás, töprengés nélkül hajtjuk végre, azonos körülmények közepette. Mindennapi tevékenységünk jelentős része szokássá válik, úgy annyira, hogy legtöbbször figyelmet sem fordítunk rá, szinte automatikusan cselekszünk. Nem is tudnánk megbirkózni napi feladatainkkal, ha minden egyes lépésünket, cselekedetünket először végig kellene gondolni, azután megtervezni, egyszóval úgy kellene végeznünk mint amikor valamit életünkben először csinálunk. Ebből már elég nyilvánvaló, hogy tehát egyfelől az új körülmények, másfelől az új feladatok első alkalommal, az első időben természetesen nagyobb megterheléssel járnak. A nehézségeket belátjuk, megíthatjuk és leküzdé-

sükhöz ez nagy segítséget jelent, de azon a tényen mit sem változtat, hogy első alkalommal illetve az első időben az új feladatokkal meg kell birkózni.

Korábbi szokásaink ennek során mindenekelőtt abban gátolnak, hogy új dolgainkat, tennivalóinkat azok szerint a jól begyakorolt mozdulatokkal, egyszóval a megszokottak szerint szeretnénk elvégezni. Majd a feladat megoldása során akaratlanul tudatosan és azon túl állandó összehasonlítást, összevetést végzünk és persze objektíve is ez az új feladat rovására növelve annak egyébként is magasabb nehézségi fokát.

Mindez persze könnyen belátható, mégis azt tapasztaljuk, hogy meglepő módon zavar bennünket, hiszen korábbi helyünkön esetleg elismert, de legalább is dolgaival jól boldogulónak ismernek és itt mintha két balkezünk lenne, mintha semmi sem sikerülne és közben kétszer többet, jóval nagyobb igyekezettel próbáljuk elvégezni munkánkat és mégsem akar úgy sikerülni, ahogyan szeretnénk. Ez az állapot szinte mindenki számára fellép a bevonulás után és az első legfontosabb, amit helyzetünk elfogadhatóbbá tétele érdekében tehetünk mindenek előtt az, hogy tudomásul vesszük, természetesnek tartjuk amíg tart a beilleszkedés, kissé nehezebb a szolgálat, amely azonban könnyebb lesz a napok múlásával, az ismeretek és a jártasság növekedésével.

Meg lehet-e gyorsítani ezt a folyamatot, le tudjuk-e csökkenteni a beilleszkedéshez szükséges napok számát. Igen, hiszen erre bizonyíték az is, hogy egyeseknek rövidebb, másoknak hosszabb az az időszak, természettől, igyekezettől és számtalan egyéb körülménytől függően, hogy például az egyik feltétlen sokat segítő eszköz mások tapasztalatainak felhasználása. Ha megpróbálja úgy csinálni az ember, ahogyan másról látja. Jónéhány dolog racionalitásáról, célszerűségéről, hasznáról egyébként sem győződünk meg mindig személyesen, hanem követjük mások cselekvését feltételezve, hogy az nekünk is eredményt hoz. Új helyzetben pedig különösen esetenként nincs is más lehetőségünk mint egyszerűen megfigyelni, hogy mások hogyan csinálják, szinte ellesve azokat a fogásokat, módszereket, amelyek segítségével könnyebben boldogulhatunk.

Azért időzünk ilyen sokáig ezekkel a legtöbbször érzelmi feszültségekkel, mert a tapasztalatok azt mutatják, a fiatalok számára nem annyira a katonai feladatok okoznak gondot, mint inkább a katonaélet kötöttségeiből fakadó, az új környezet, az értékek átrendeződése, a régi vonatkozási pontok elvesztése és az újak megtalálása vált ki sokaknál olyan érzést, hogy ezzel ő nem képes megbirkózni. Nem szabad megengedni, hogy ez az érzés eluralkodjon rajtunk. Ennek lehetősége azon a törvényszerűségeen alapszik, amely szerint ahogyan hangulatunk, érzelmeink befolyásolják akaratunkat, cselekedeteinket, úgy akaratunk, életünk is lényegesen módosítani, javítani képes hangulatunkat.

Itt akarjuk szövé tenni azt is, hogy szervezetünk nem egyformán reagál az új megterhelésnek és ezért nem ritka, különösen az első időben, hogy kisebb, nagyobb rendellenességek, betegségek is előfordulnak. Ezek felismeréséről, a gyakrabban előfordulók elleni védelemtől a későbbiek során részletesen szólunk. Most csupán egyetlen kérdéstről, arról váltsunk szót, ilyen esetben mi a teendő?

Természetesen a hadseregben is, mint bárhol ma Magyarországon, ha valamilyen rendellenességet tapasztalunk, orvoshoz kell fordulnunk. Csak a szakember véleménye és útmutatása garantálja a biztos és gyors javulást, a fájdalom vagy panasz csökkentését megszüntetését. Mindezzel legtöbbször tisztában vagyunk és mégis vajon miért van az, hogy sokan húzódoznak, vagy csak későn fordulnak orvoshoz? Ennek több oka lehet. Az egyik gyakran előforduló eset, amikor is

valamiféle rosszulértelmezett férfiasságból, abból az előítéletből indulunk ki, hogy „kicsiségre nem adunk” stb. nem keresik meg az orvost. A másik szintén ismert eset, amikor is a környezet, a közösség ítélete, lenézése miatt nem merünk orvoshoz fordulni. Se ez, sem más ok nem elégséges ahhoz, hogy ne vegyük igénybe az orvos segítségét, ha úgy ítéljük meg, hogy arra szükségünk van. Még azt is szeretnénk ehhez hozzáfűzni, hogy nemcsak biológiai, testi problémákkal, hanem lelki konfliktusaink eséréen is bizalommal fordulhatunk az orvoshoz, aki tanácsaival, ha kell a parancsnok felé tett javaslataival segíteni tud.

Vannak-e a szimulálók között olyanok, akik különböző kifogásokkal megpróbálják kivonni magukat a szolgálat alól? Igen, vannak olyanok is. De ez ne befolyásoljon bennünket, még akkor sem, ha környezetünkben akad olyan aki bennünket is azok közé sorol. Ennek megítélése is a szakemberre, az orvosra tartozik. Ezért legyünk vele bizalommal és hajtsuk végre utasításait.

Van azonban ennek a kérdésnek egy másik oldala is, amelyről beszéljünk egymás között őszintén. Nevezetesen arról, hogy meggyógyulni valamilyen betegségből kilábalni csak akkor tudunk, ha akarunk is. Az orvos megállapítja a rendellenességet, gyógyszert és viselkedési módot határoz meg, de mindez csak akkor segít, ha magunk is megakarunk gyógyulni. Egészségünk védelme és helyreállítása, ez az egyik legfontosabb feltétele helyes életvitelünknek, a korszerű életmódnak.

2. Az egészség, mint az életmód egyik meghatározó összetevője

Életmódunk többféle meghatározottságán belül szellemi és fizikai állapotunk bizony azok közé tartozik, amelytől nemcsak pillanatnyi közérzetünk, hanem minden egyéb tevékenységünk is nagymértékben függ. Igazából nem is lehet akkor tudatos életvezetésről beszélni, ha az egészség megőrzése, fenntartása kikerülne figyelmünk középpontjából.

A köztudatban elég erősen tartja magát az a felfogás, hogy az ember kiszolgáltatott saját egészségi állapotát illetően, és bizony egy-egy betegséget mint valami kikerülhetetlen eseményt fogadunk. Ez azonban közel sincs így. Az ember igen sokat tehet és kell is tegyen egészségének védelme érdekében. Bizony adósok vagyunk annak megértésével, hogy nagyon sok bajt, kellemetlenséget, nemegyszer hosszantartó betegséget elkerülhetnénk, ha betartanánk azokat a szabályokat, amelyek összességében védettséget nyújthatnak. Ezzel nem akarjuk azt állítani, hogy minden betegség és mindenki számára elkerülhető, de azt igen, hogy jóval kevesebbszer kellene orvoshoz fordulnunk, gyógyszert, vagy egyéb kezelést igénybe vennünk, ha kellő gondot fordítanánk testünk és szellemi állapotunk épentartására.

A fenti megállapítás elfogadtatására el kell mondjuk, hogy egészségünk legtöbbször akkor válik igazán fontos dologgá, amikor valamilyen károsodás éri. Az egészségromlás pedig mindig konkrét, valamilyen önmagát mutató betegséggel hívja fel magára a figyelmet. Így például megfázáskor a hőemelkedés, vagy köhögés, ránduláskor a közvetlen fájdalom és így tovább, minden esetben vagy valamilyen életfolyamatunk működési zavara, vagy valamelyik testrészünk, szervünknel tapasztalható fájdalom jelzi a rendellenességet. Ezt követően a gyógyítás, amely általában az adott jelenség, betegség megszüntetésére irányul rendszerint azzal fejeződik be, hogy visszaáll az eredeti állapot.

Mindez a közgondolkodásban természetesen azt a képzetet kelti, hogy az egészség megóvása elsősorban is az időnként fellépő betegségek megszüntetéséből

áll. Ez azonban korántsem így van. Az egészség védelme, ha úgy tetszik aktív formája elsősorban is a betegségek megelőzésére irányul.

Itt térnek vissza arra a gondolatra, hogy az ember szervezete mint egész egységben képes a ráháruló terheket elviselni. Így a szervezetet támadó betegségek elleni védekezés elsősorban a meghatározó mértékben a szervezet állapotától függ. Így már könnyen belátható, hogy testünk edzettsége, állapota valóban fontos életvitelünk, egészségünk szempontjából. Az eddig felsoroltakon túl még azt is figyelembe kell vennünk, hogy a bevonulást követően szoros és közvetlen közelségbe kerülünk sok emberrel, akik révén olyan hatások érhetnek bennünket, amelytől korábban jobban védve voltunk.

a) *Mit kell és mit lehet tenni a megelőzés érdekében*

Az első és legfontosabb fizikai és szellemi erőnlétünk szintentartása és fokozása. Ennek sokféle lehetősége adott a hadseregben. Egy része kötelezetten előírt, mint például a reggeli torna, a kötelező testnevelési foglalkozások, az alaki, a harcászati gyakorlatok, és egyéb olyan foglalkozások, amelyek növelik fizikai állóképességünket. Az első napokban bizony egyik másik foglalkozás túlságosan nehéznek, megerőltetőnek tűnik, de kellő türelem esetén néhány ismétlődést követően megszokjuk és egyre könnyebben teljesíthetőnek tartjuk.

Vannak egyéb lehetőségek is, elsősorban a szabadidőben szervezett tömegsport, valamint olyan izomerősítő gyakorlatok, amelyek nagymértékben erősítik erőnlétünket.

A fizikai erőnlét mellett legalább annyira fontos szellemi frissességünk, amely nemcsak az elméleti ismeretek elsajátításában nélkülözhetetlen, hanem hangulatunk, kedélyállapotunk alakulásában nagy szerepe van. A szellemi tevékenység egyik forrása a katonai szolgálattal együttjáró ismeretek elsajátítása. Ebben az egyszerű normák és szabályok ha úgy tetszik bemagolásától, a komoly elméleti feladatok megoldásáig minden benne foglaltatik. A szellemi készenlét fokozásában nemcsak a követelmény növelése, hanem a változatosság, a sokszínűség is fontos. Ezért a közművelődésre rendelkezésünkre álló szabadidő egy részét aktív pihenéssel, igényesen töltsük ki. Ne engedjünk a csábításnak, a televízió műsorán túl könyvet, folyóiratokat is forgassunk.

Testi és szellemi frissességünk egyik forrása tehát a jó erőnlét, amelynek kialakításában komoly erőfeszítésekre van szükség. Ez a követelmény nem egyformán vesz bennünket igénybe, de az általános vagy középarányos teljesítésre valamennyien képesek vagyunk. Az edzettség és felkészültség másik nemkevésbé fontos feltétele a rendszeres táplálkozás és jó időbeosztás.

b) *A káros fogyasztói szokásokról*

Az utóbbi évek során egyre többet lehet hallani a káros fogyasztói szokásokról és joggal felmerül bennünk a kérdés, vajon ez a fogalom is napjaink eredménye, vagy korábban is tapasztalható emberi viselkedési mód volt-e? Ahhoz, hogy erre válaszoljunk, először is próbáljunk értelmezni mit nevezünk káros fogyasztói szokásnak? Ez bizonyos dolgokra vonatkozik-e kizárólag, mint például az alkoholfogyasztásra, vagy más igényünk kielégítésében is megnyilvánulhat.

Meg kell mondanunk, hogy ez a jelenség nem szűkíthető le csak az alkoholra és azt sem mondhatjuk, hogy kizárólag napjaink terméke. Ugyanis az ember fogyasztói minőségében igényeit, szükségleteit igyekszik kielégíteni. Ennek kapcsán vannak elsődleges – evés, ivás, alvás stb. – szükségletei és vannak másod-

lagos vagy további szükségletei, amelyek emberi mivoltának, funkciójának ellátását szolgálják.

Károsnak akkor nevezhetjük fogyasztói szokásunkat, ha azok meghaladják szükségleteinket, megszerzésük nem valóságos emberi igényeink kielégítését szolgálják.

Károssá válhat fogyasztói gyakorlatunk attól, hogy olyan kielégítési módra törekszünk, amely meghaladja lehetőségeinket. Napjainkban hagyományos például a személygépkocsi megszerzése, önmagában semmiféleképpen nem káros fogyasztói szokás, de annak az embernek a számára akinek havi jövedelme alig haladja meg a kétezer forintot és mégis kocsit akar venni, annál ez a fogyasztási igény attól lesz káros, hogy erejét meghaladó erőfeszítésre vállalkozik.

Napjaink elég jól ismert jelenségéről van szó tehát, amelynek védelmét a népi bölcsesség jól fogalmazott meg abban, hogy „addig nyújtózkodj, amíg a takaród ér”. A fogyasztói törekvések elszakadása az igényektől és a lehetőségektől úgynevezett „jóléti társadalom” által manipulált és személyiséget torzító gyakorlatában vált tömegmértévé. Így nem tekinthetjük véletlennek, hogy nálunk is az életszínvonal növekedés meghatározott fokán találkozhatunk az ehhez hasonló megnyilvánulásokkal. Ennek tényleges veszélye olyan emberi tulajdonságok továbbélésében, vagy ismételt kifejtésében található, amelyek a közösségi társadalom teljes mértékű kibontakozását gátolják.

Most már válaszolhatunk arra a kérdésre is, hogy a káros fogyasztói szokások problémája miért napjainkban vált közügygé. Azért, mert napjainkra az életszínvonal tömegmértékekben lehetővé tesz bizonyos, a tényleges szükségleteket meghaladó fogyasztást is, ennek során ha más ösztönzők nem, vagy kevésbé hatékonyan befolyásolják szokásainkat, akkor torzulások, káros fogyasztói szokások uralkodhatnak el tömegmértékekben. Mindehhez ha még azt is hozzáteszünk, hogy a nehezebbé vált gazdasági helyzet és a jövedelemben kialakult különbségek miatt is ezek a káros, úgynevezett státus szimbólumként szerepet játszó megnyilvánulások sok kárt okoznak az emberek közhangulatában.

Visszatérve gondolatmenetünk fonalához és ezen belül is a katonák életmódjához itt a káros fogyasztói szokások közül valójában három területről kell beszélnünk, ahol is súlyossága, elterjedtsége és következményei nemcsak az egyén, hanem a szervezet számára is káros következményekkel jár. Ilyenek a túlzott mértékű táplálkozás, a dohányzás és az italfogyasztás.

Talán legkevesebbet a túlzott mértékű táplálkozással kell foglalkoznunk, hiszen ennek előfordulási aránya a seregben nem nagy, és ezek közül is többsége nem itt kezdődött. Hogy mégis beszélnünk kell róla, annak több oka van. Az első, hogy a túlzott mértékű táplálkozás és a vele együttjáró súlyfelesleg megnehezíti a szolgálat ellátását. A súlyfelesleggel együttjáró kellemetlenségek megszorodnak a katonáélet nehézségei közepette. A katona élet szervezettsége, rendje, az itt közvetített értékek és tapasztalható életvitel ugyanakkor segíthet a káros szokás felszámolásában. Nem utolsósorban éppen az előbbieket miatt a későbbi életvitel alakítására is komoly befolyást gyakorol a hadseregben látott és nyugodt táplálkozási példa. Talán éppen a katonaközösségek képesek eredményesen megváltoztatni azt a sokakban még élő szemléletet, amely szerint a jólét legfontosabb megnyilvánulása a túlzott mértékű táplálkozás lehet.

A másik káros fogyasztói szokásunk a dohányzás, annak is mindenek előtt két vonatkozása. Az egyik, hogy abban a korban, amikor a felnőtté válás nem csak szociálisan, hanem még biológiailag sem fejeződött be a nikotin okozta ár-

talmak károsan befolyásolják a szervezet fejlődését. A másik pedig, a mértékkel van kapcsolatban. Ugyanis a dohányzás önmagában se nem káros, se nem ártalmas. Ha az tényleges emberi szükségletet elégíti ki. A dohány azok közé az élvezeti cikkek közé sorolható, amelyek a másodlagos szükségletek kategóriájába tartozik és akkor tölti be jól szerepét, ha egyfelől nem zavarja az elsődleges szükségletek kielégítését sem úgy, hogy nem próbálja azt pótolni, sem úgy, hogy miatta az elsődleges csorbát szenved, másfelől nem válik mindenek feletti szenvedélyünké.

Hogyan lehetséges ezt betartani, kérdezhetik jogosan, hiszen köztudott, hogy milyen hallatlan akaraterő szükséges a dohányzás elhagyásához. Valójában ez csak úgy lehetséges, ha mindvégig élvezeti cikkeknek tekintve, szórakozási, kedvtelési szokásunkként tekintjük. Ennek megfelelően élünk vele és nem engedjük meg, hogy a dohányzás kiváltotta szenvedély uralkodjon felettünk, hanem szabályozzuk ilyen irányú kedvtelésünket. Ennek személyenként más és más formái lehetnek, de például általánosnak és jónak tekinthetjük, hogy étkezés előtt reggel nem gyújtunk rá, hogy kellemes pihenésünk, szórakozásunk egyik kiegészítő eszközének tekintjük és ennek megfelelően „fogyasztjuk”.

Szembe kell szállni azzal a köztudat által rosszul közvetített felfogással, amely szerint a katonaságnál „muszáj” rászokni a „bagóra”, hogy ezt a régi, ma már alig ismert kifejezést használjuk. Az emberek férfiaságát, felnőtséget, érettségét egyáltalán nem az fejezi ki, hogy dohányzik-e vagy sem. Ha valaki úgy kezdte a katonai szolgálatot, hogy nem dohányzott, arra lehet igazán büszke, ha úgy is fejezi be. Van a dolognak egy materiális része is. Napjainkban egy közepes dohányos egy doboz cigarettát szív el amelynek az ára megközelítően két liter tej értékével egyenlő. Bizony, különösen a nős, családos katonák szokásaik megválasztásával ezt sem hagyhatják figyelmen kívül. Talán legutoljára hívjuk fel arra is a figyelmet, hogy sok dohányos ember intelligenciáját mintha meghaladná annak számbavétele, hogy sok nemdohányzó embereket zavarja esetenként, különösen szűk helyiségekben együttélőket a dohányfüst. A társas együttélés szokásainak és iratlan szabályainak egyikéről van itt szó, amelyet nem szabad figyelmen kívül hagyni.

Utoljára hagyjuk a mértéktelen alkohol fogyasztást, mint napjaink egyik legkárosabb és legártalmasabb fogyasztási szokását. Hogy jól ismerjük ennek méreteit, ismernünk kell, hogy hazánkban hovatovább a néphadsereg kategóriái közé sorolható a mintegy 150 ezer nyilvántartott alkoholista és félmillió a szervezetet már károsító, rendszeres italozók száma. Az utóbbi évek sajnálatosan a fiatalok túlzott mértékű alkoholfogyasztását mutatják.

A dohányzásnál már szoltunk a másodlagos, az élvezeti cikkek szerepéről az ember életében, így az alkoholfogyasztással kapcsolatban is csak ismételnénk ezeket. Nem hallgathatjuk el azonban azokat a következményeket, amelyek a felsoroltakon túl a túlzott alkoholfogyasztással kapcsolatosak. Ezek két nagy csoportba sorolhatók, egyrészt a személyiséget, másrészt magát a közösséget is közvetlenül károsítja.

Elég köztudott de talán egész súlyosságával kevésbé bemutatott az a következmény, amelyet a túlzott mértékű alkoholfogyasztás a szervezetben kivált. Mégpedig legtöbbször visszafordíthatatlan folyamatot indítva el. Erről még a későbbiekben szó lesz. Sokkal inkább arról a következményről akarunk most szólni, amely a közösségben, a katonai szolgálat ellátásában tulajdonképpen veszélyeztetett helyzetet teremt. Az italos befolyásoltság alatti viselkedés kiszámít-

hatalatlan. Olyan környezetben, ahol egyfelől fegyverek, másfelől ellentmondást nem tűrő alá és fölérendeltségi viszonyok vannak, a tudattalan megoldások és cselekedetek, az így megnyilvánuló ösztönök beláthatatlan károkat okozhatnak, mintahogy okoznak is. Gondoljunk csak arra, hogy a gépjárművel elkövetett baleseteink nagy százaléka az italos befolyásoltság következménye. A bekövetkezett rendkívüli események jelentős százalékát szintén ilyen állapotban követik el.

Az a katona, aki képességeit meghaladó mértékben fogyaszt szeszes italt, nagyon hasonlít arra az emberre aki úgy ugrik a mélyvízbe, hogy közben nem tud úszni. Ugyanis amikor az alkohol megfoszt bennünket ítélőképességünktől, egyszerűen nem tudjuk mit fogunk a következő percben cselekedni. Ha szerencsénk van mint az úszni nem tudó embernek amikor mentőövet dobnak a számára, „megúszhatjuk” a dolgot különösebb esemény nélkül. De teheti-e ezt egy érett, felelősséget vállalni akaró ember? Szabad-e ennyit kockáztatni? Valójában miért? Nos legtöbbször a társaságért, azért, hogy ne gondolják azt, hogy én nem merem megtenni. A józan ész fejetetejére áll, hiszen olyan helyzetek alakulnak ki, hogy annak kell mentetőtőznie és magyarázkodnia, aki nem akar inni. Valahol ennek tudható be az is, hogy a jólismert magyaros vendéglátás tartozékává kezd lenni a mértéktelen alkoholfogyasztás.

Szinte hihetetlen, de mégis el kell mondjuk azt a megfigyelésünket, hogy miután a laktanyákban semmiféle szeszes ital nem hozható be, a katonák egy része amikor jól megérdemelt kimaradásra, eltávozásra megy, szinte kötelességszerűen elsőnek a vendéglőbe, büffébe vezet az útjuk és még azok is isznak szeszt, akik azelőtt sohase fogyasztották. Nagyon sok baleset, súlyos sérülés nemegyszer emberélet elvesztése követi ezt a magatartásmódot.

Az már nyilvánvaló, hogy a túlzott alkoholfogyasztás ellen sokkal nagyobb erővel, sokkal több síkon, sokkal változatosabban kell fellépünk. Egy azonban biztos. Legtöbbet az segíthet, ha a katonák maguk felismerik ennek káros voltát, veszélyes következményeit. Ebben nagyon sokat segíthetünk egymásnak. Az italozó életmód kialakulásakor legtöbbször olyan zavar, nehézség megoldására keressük a választ ami előtt akkor esetleg tanácsstalanok vagyunk. A probléma azonban az, hogy a tanácsstalanságunkat kiváltó gond már régen elmúlt és csak káros italozási szokásunk maradt meg.

Szokásainkról, beilleszkedésünkről, közösségi életünk, együttélésünk, a katonai életmód néhány zavaráról, leküzdésének módjairól beszéltünk. Ezeket egészségesebb életmódunk, mindenekelőtt tőlünk függő oldalainak, lehetőségeinek tekinthetjük. Rajtunk múló dolog. Vegyük ezeket figyelembe.

HARCKÉSZÜLTÉSÉ ÉS HADTÁPKIKÉPZÉS

A hadosztály erejű hadműveleti manővercsoport harctevékenységének üzemanyagbiztosítása

Berár Dénes őrnagy és Békker János százados

Az utóbbi évtizedben a harci technika erőteljes fejlődése nyomán fegyveres erőink felgyorsult ütemű szervezeti-technikai korszerűsítésének lehetünk tanúi. A korszerűsítés a tűz- és csapásmérő erő, valamint a manőverezőképeség számottevő növekedésében egyaránt kifejezésre jut. A fentiek a hadműveleti művészet elmélete és gyakorlata továbbfejlesztésének alapvető tényezőivé váltak. A kutatások egyik alapvető kérdése az ellenség nagy mélységben történő komplex pusztítása, teljes megsemmisítése és területének gyors birtokbavétele.

E problémakör kutatásában napjaink egyik aktualitása a „hadműveleti manővercsoport” (a továbbiakban: HMCS) alkalmazásának kérdése.

Seregtestünknel a szovjet hadművészeti kutatások eredményeként kidolgozott elvekre támaszkodva, a katonai felsővezetés követelményei szerint az elmúlt években a parancsnoki továbbképzések, parancsnoki és törzsvezetési gyakorlatok, törzskiképzések keretében több esetben feldolgoztuk a hadosztály erejű HMCS alkalmazásának hadtápbiztosítása megtervezésének, megszerzésének kérdéseit az összefegyvernemi hadsereg támadó hadműveletében, erdős-hegyes terepen, hagyományos és tömegpusztító fegyverek alkalmazásának viszonyai között. A tapasztalatok sokoldalú feldolgozása nyomán a katonai folyóiratokban több cikk jelent meg, amelyek közreadják a HMCS alkalmazásának összefegyvernemi alapjait, a fegyvernemi és szakcsapatok alkalmazásának, hadtápbiztosításának tapasztalatait.

A hadtápbiztosítás kérdéseiről alkotott eltérő megítélések és több lezártnak nem tekinthető vizsgálati eredmény mellett egyöntetűen kialakult nézet, hogy a HMCS harctevékenysége hadtápbiztosításának megoldásában *kiemelt jelentőségű* a lőszer- és üzemanyag ellátás, utánszállítás és a sebesült kiürítés.

A cikkben a gyakorlatok során szerzett tapasztalatokra és a témában megjelent irodalomra támaszkodva a hadosztályerejű HMCS alkalmazása üzemanyag biztosításának megtervezése és a végrehajtás irányítása kérdéseinek összefoglalására teszünk kísérletet.

Ennek megfelelően a cikk fő kérdései:

- I. A hadosztályerejű HMCS üzemanyag biztosításának megtervezése és megszerzése
- II. A HMCS üzemanyag biztosításának végrehajtása, a végrehajtás irányítása.

I.

A hadosztályerejű HMCSüzemanyag biztosításának megtervezése, megszervezése

1. Az üzemanyagbiztosítás megszervezése:

A HMCS üzemanyag biztosítását – amely az ellenség mélységében, a saját csapatoktól jelentős távolságra elszakadva, több napig önállóan folytat harctevékenységet –, *alapvetően befolyásolja:*

- a HMCS állománya, amely lehet harckocsi – (gl.) hadosztály, egy sorozatvető, vagy ágyús tarackos tüzérdandárral, egy páncéltörő tüzérezreddel, 2–4 légvédelmi üteggel, egy műszaki zászlóaljjal, egy-kettő ö. egészségügyi osztaggal, és egy közúti komendáns századdal megerősítve;
- az alkalmazás mélysége és időtartama;
- az alkalmazás után várható feladat;
- a meteorológiai és hidrometeorológiai viszonyok;
- az ellátóbázisokról való elszakadás, az utanszállítás lehetősége, a helyszíni beszerzési források megléte.

A HDS HMCS az összefegyvernemi hadsereg ideiglenes hadrendi eleme, ezért alkalmazását a hadsereg összefegyvernemi törzs szervezi. Így hadtápbiztosításának megszervezése a hadsereg hadtáptörzs feladata, együttműködésben az összefegyvernemi és fegyvernemi törzsekkel, szolgálatokkal. Az üzemanyagbiztosítás megszervezésének alapja a HDS. PK. elgondolása a HMCS alkalmazására, valamint a HDS PK HTPH hadtápbiztosítására hozott elhatározása.

Az üzemanyagbiztosítás megszervezése során arra kell törekedni, hogy az feleljen meg a HMCS alkalmazásának, legyen összhangban a hadtápbiztosítás rendjével és biztosítsa az alkalmazás teljes időszakára a HMCS önálló működését.

Ennek érdekében:

a) A *megszervezéssel* egyidejűleg, azzal szoros összhangban kell megteremteni az önálló működés feltételeit.

b) Kellő alapossággal szükséges *értékelni* az alkalmazási sáv katonaföldrajzi adottságait, a terep- és útviszonyok kihatásait az üzemanyag felhasználásra, valamint a helyszíni beszerzés lehetőségeit.

c) A *hadtápbiztosítás* feladatai keretében: az üzemanyag szakállományt és komplex ellátó csoportokba beosztott üzemanyag szakalegységeket be kell gyakoroltatni sajátos ellátási, feltöltési feladatok végrehajtására, az együttműködés megvalósítására a lőszer és egyéb anyagellátó alegységekkel; végre kell hajtani a gépek hajtó- és kenőanyagokkal való feltöltését, az üzemanyag technikai eszközök felkészítését, az üzemanyag technikai eszközök és üzemanyagok átcsoportosítását, a szükséges mennyiségű kiegészítő készletek létrehozását.

d) Az irányok szerint és mélyen lépcsőzött *hadtápbiztosításba* olyan mennyiségű töltőerőt, eszközt és üzemanyagot szükséges beosztani amely megfelel az irányonként alkalmazott harci kötelék és állományának, biztosítja annak szükségleteit és a feltöltések gyors végrehajtását.

A rendelkezésre álló üzemanyag szállító és töltőeszközöket célszerű egy tagozattal lejjebb lépcsőzni, az emelt szintű készletek létrehozása, a készletek

felhasználókhöz történő közelítése érdekében. E mellett a HMCS-t jelentős mennyiségű *üzemanyagot szállító töltőeszközzel szükséges megerősíteni*, annak szem előtt tartásával, hogy a megerősítés nem járhat a gépjárművek számának olyan mérvű növekedésével, amely a HMCS *mozgékonyágát és manőverező-képességét hátrányosan befolyásolná*. Célszerű a HDS ellátó dandár, illetve a KHEL ellátó dandár által biztosított 7–10 tonnás üzemanyag tartálygépkocsikkal a HMCS kisebb befogadóképességű töltőgépkocsijait lecserélni. Ezzel egyidejűleg tehermentesíteni szükséges az alkalmazás során felesleges kenő-, karbantartóanyagoktól és üzemanyag technikai eszközöktől. Ezek az anyagok, technikai eszközök a PK HTPH elhatározása szerint összevonásra kerülhetnek az ellátó dandárnál, vagy önálló csoportosítást képeznek.

A szervezetszerű és megerősítő üzemanyag töltőeszközöket, a zászlóalj (ezred, hadosztály) első és második lépcsők, összefgyvernemi tartalékok menetrendje közé beosztott hadtáplépcsőkbe szükséges besorolni, irányokba működő, portyázó harctevékenységet folytató csapatok üzemanyag feltöltéséhez és ellátásához üzemanyag feltöltő csoportokat képezve.

c) Az *üzemanyag feltöltő csoportok* minden esetben a hadtáp csoportosítás (a komplex feltöltő csoportok) részét képezik, egységes elgondolás és vezetés alatt kerülnek előrevonásra a kijelölt után- és hátraszállítási utakon (melyek a HMCS esetében egybeesnek a csapatutakkal) és alkalmazásra a feladatokhoz igazodó működési formákban.

f) Az *élet- és működőképesség megőrzése* szempontjából – a hadtápbiztosítás rendszabályai feszes megszervezése és annak oltalma mellett – fontos feltetele a tűzvédelem megszervezése és feltételeinek biztosítása. Kiemelt figyelmet szükséges fordítani arra, hogy a menetrendben az üzemanyag szállító járművek kevésbé tűz- és robbanásveszélyes járműcsoportok közé kerüljenek besorolásra, a menet és különböző működési formákban a gépjárművek között a biztonsági távolságok be legyenek tartva.

Az üzemanyag szakállományt fel kell készíteni diverziós és vadász harcot, váratlan rajtaütést végrehajtó, dezorganizáló ellenséges csoportok elleni harcra, romboló és szennyezett terepszakaszok leküzdésére és tüzek oltására.

2. A HMCS üzemanyag szükségleteinek megtervezése

A végrehajtott gyakorlatok tapasztalatai és a jelenlegi felfogások szerint a *HMCS üzemanyag biztosítását az ütközetbevetéshez történő előrevonás megkezdésétől, a hadműveleti első lépcső hadosztályokkal, hadműveleti légideszantokkal való egyesülést követő feltöltés végrehajtásáig* terjedő időszakra kell megtervezni.

Ebből kiindulva a HMCS-nek 2–3 napi támadóharcra és azt követő 1–2 napi harctevékenységre szükséges hajtó- és kenőanyagokkal kell rendelkezni úgy, hogy a kijelölt körletekbe történő *beérkezéskor* a mozgókészletekhez viszonyítva a *feltöltöttség 50–60% alá nem csökkenhet*. A szükségletek meghatározását döntően befolyásoló mélység meghatározásánál a tapasztalatok alapján abból indulhatunk ki, hogy VAK-ból az ütközetbevetéshez történő előrevonás 80–100 km (esetenként nagyobb) mélységből történhet és a harc feladat mélysége elérheti a 200 km-t is. Ennek megfelelően 60–80 km napi támadási ütemmel számolhatunk, de ez elérheti a 100 km-t is.

Valamennyi befolyásoló körülményt figyelembe véve az üzemanyag fogyasztási normák reális meghatározása az egyik döntő fontosságú feladat. Az ismert

képleteket alkalmazva a fogyasztást a menetre és harctevékenységre külön-külön célszerű meghatározni az 1. sz. melléklet szerint.

Az elvégzett számítások eredményeként határozható meg a hajtóanyagok fogyasztási normája anyagmeneként.

Tapasztalataink és számos kísérleti számvetés igazolja, hogy a kerekes járművek fogyasztási normáit a benzin, a lánctalpas harcjárművek normáit a gázolaj fogyasztási normájának fogadhatjuk el. Ha pontosabbak akarunk lenni, a hajtóanyag fogyasztási normák meghatározásakor, a visszaszámlálás módszerét is alkalmazhatjuk.

$$\text{Pl. gázolaj} = \frac{p \text{ ker.} \cdot 1,0 \text{ ja ker.} + p \text{ lct.} \cdot 1,0 \text{ ja lct.}}{1,0 \text{ ja}}$$

Megállapítható, hogy az előzőekben rögzített viszonyok között a HMCS üzemanyag szükséglete előrevonásra 0,3–0,4 ja benzin; 0,5–0,6 ja. gázolaj és 1,0 ja. helikopter hajtóanyag, harctevékenységre 1,0–1,2 ja benzin; 1,8–2,0 ja. gázolaj és 3–4 ja helikopter hajtóanyag. A napi felhasználást tekintve 0,3–0,4 ja benzin; 0,6–0,7 ja gázolaj és 1–1,5 ja helikopter hajtóanyag.

Az irányokban működő harci kötelékek üzemanyag fogyasztási normája eltérő lehet, ezért a feladatokat figyelembevéve szükséges a fogyasztási normák elosztását elvégezni.

A HMCS üzemanyag biztosítására a hadtápbiztosítási terv mellékletét képező „Üzemanyag ellátási számvetést” szükséges kidolgozni. Az üzemanyag ellátás rendjét célszerű vázlatosan kimunkálni (2. sz. melléklet).

A kijelölt körletekbe történő beérkezéskor meghatározott készlet szint és az alkalmazásra számított fogyasztás összeadásával határozhatjuk meg a HMCS üzemanyag szükségleteit.

Amennyiben a kijelölt körletbe történő beérkezéskor a HMCS-nek a mozgókészlet 50–60%-ával kell rendelkeznie, amely benzinből 0,8–0,9; gázolajból 1,0–1,1; helikopter hajtóanyagból 3,0–4,0 ja, akkor a főbb hajtóanyagokból a szükséglet:

- benzinből; $(0,8-0,9) + 0,3-0,4) + (1,0-1,2) \cong 2,1-2,4 \text{ ja};$
- gázolajból: $(1,0-1,1) + (0,5-0,6) + (1,8-2,0) \cong 3,3-3,7 \text{ ja};$
- helikopter hajtóanyagból: $(3,0-4,0) + 1,0 + (3,0-4,0) \cong 7,0-9,0 \text{ ja}$

A szükségletek megállapításakor számolni kell az üzemanyagok 8–10%-os veszteségeivel is.

3. Az üzemanyag utánszállítás és feltöltés megszervezése

Az üzemanyag utánszállítás és feltöltés volumenét a szükséglet és a rendelkezésre álló készletek viszonya határozza meg. Ha abból indulunk ki, hogy a HDS második lépcsőben lévő HMCS-ként alkalmazásra tervezett, megerősített hk. (gl.) hadosztály az összpontosítási körletben mozgókészlet szintű feltöltéssel rendelkezik, akkor részére utánszállítandó az ütközetbevetés előtti feltöltéshez és a megerősítéshez 0,4–0,7 ja benzin, 1,3–1,7 ja gázolaj; 1,0–3,0 ja helikopter hajtóanyag. A megerősített harcokosi hadosztály tekintetében ez benzinből 60–100 t, gázolajból 800–1100 t, helikopter hajtóanyagból 1–2 t, összesen 860–1110 t, a megerősített gl. ho. vonatkozásában ez benzinből 70–120 t, gázolajból 680–880 t, helikopter hajtóanyagból 1–2 t, összesen 750–1000 tonna utánszállítását, feltöltését teszi szükségessé. E nagy mennyiségű üzemanyag után-

szállítása és feltöltése nem egyszerű feladat. *Elvként kell tekinteni, hogy az ütközetbevetés előtt a megindulási körletben vagy terepszakaszon berendezett feltöltési körletekben a HMCS-ot üzemanyaggal fel kell tölteni, pótolva az előrevonás során felhasznált készleteket. A feltöltési körleten (a terepszakaszon) álbataladó csapatokat a HDS eszközeivel, menetvonal menti töltőpontokat, töltősorokat igénybevéve, a gép- és harcjárműveket olyan mértékig célszerű mozgósítani és kiegészítő készletszintre feltölteni, hogy az ütközetbevetés terepszakaszaán mozgókészlet szintű feltöltéssel rendelkezzenek. A feltöltésen felül a további szükségletek kielégítése érdekében megerősítésül létre kell hozni gázolajból 0,5–0,6 és helikopter hajtóanyagból 1,0–2,0 ja kiegészítő készletet, amelyet a HMCS hadtáp menetrendjébe lépcsőzve célszerű besorolni.*

Arra való törekvés, hogy a szükségletet teljes mennyiségben biztosítsuk és a HMCS menetoszlopaiba besoroljuk, *nem bagyhatjuk számításon kívül az alkalmazás sávjában meglévő helyszíni beszerzési lehetőségeket sem.* Nevezetesen a harctevékenység körzeteiben fellelhető ásványolaj feldolgozó üzemek tárolóiban, hajtóanyag raktárakban és az egyre sűrűbb üzemanyag töltőállomások üzemanyag tárolóiban visszamaradó hajtóanyag készleteket *amelyek minőségi ellenőrzés után igénybevehetők.*

A helyszíni készletek igénybevételének lehetőségét a hadszíntér értékelése során szükséges felmérni. Az objektumok birtokbavételére (harcászati légideszantokkal, előrevetett osztagokkal) javaslatot kell tenni a parancsnoknak, annak érdekében, hogy ez a főerők beérkezése előtt megtörténjen és lehetőség szerint saját csapataink ezen objektumokat ne rombolják.

A gyakorlat tapasztalatok alapján a HMCS érdekében légi szállítóeszközök igénybevétele első sorban lőszer, egészségügyi anyag és speciális anyagok után-szállítására kerül sor. Ezért *üzemanyag utánszállításánál* helikopterekkel, szállító repülőgépekkel *csak kivételes esetekben* számolhatunk.

II.

A HMCS üzemanyagbiztosításának végrehajtása, a végrehajtás irányítása

1. Az üzemanyagbiztosítás végrehajtása

A biztosítás elvei tükrében vizsgálva a végrehajtás lehetőségeit, tapasztalataink szerint a hk. (gl.) ho. HMCS-ként történő alkalmazása esetén az üzemanyag készletek az egyéb (nem üzemanyag) készletektől való tehermentesítés terhére növelhetők.

A hajtóanyag szállítókapacitás 25–30 db 4–5 m³-es üzemanyag töltőgépkocsi és 15–18 db 5 m³-es üzemanyag pótkocsi, 7–10 tonnás tartálygépkocsikkal történő lecserélésével 240–270 tonnával növelhető. Ennél nagyobb számú töltőgépkocsi cseréje nem célszerű, mivel jelentősen csökkenne a HMCS üzemanyagtöltő kapacitása.

A tehermentesítés végrehajtására megítélésünk szerint a megszervezés időszakában, a HMCS várakozási körletében van lehetőség.

Tapasztalataink szerint az ütközetbevetés előtti üzemanyag feltöltést a HDS és KHEL részéről biztosított üzemanyag készletekből szükséges végrehajtani, biztosítva ezzel a HMCS üzemanyag készleteinek érintetlenségét.

Az üzemanyag feltöltés végrehajtható a feltöltési körletben, menetvonalanként üzemanyag feltöltési terepszakaszok telepítésével, ahol az a HDS töltősorok alkalmazásával a rendelkezésre álló időben végrehajtható. A BASTYA-81 gyakorlaton számvetésekkel is igazolást nyert, hogy a megerősített hk. (ho.) (2200–2500 db gép- és harcjármű) üzemanyag feltöltése három feltöltési terepszakaszon töltőcsoportonként 70–80 töltőállás biztosításával (töltősorok és töltőgépkocsik) 2,5–3,0 óra alatt végrehajtható.

Az ütközetbevetés után – amíg a HMCS az első lépcső közelében tevékenykedik – lehetőség van a HDS szállítóeszközeivel történő utánszállításra. Elvileg elképzelhető, hogy a főerőktől történő elszakadás után szállítóoszlopok jelentős összefegyvernemi erők fedezete mellett eljutnak a HMCS hadtáp második lépcső vonaláig. Ez esetben előfordulhat, hogy üzemanyag feltöltésének szükségese esetén a szállítóoszlopba üzemanyagot szállító járművek is kerüljenek besorolásra.

A HMCS alárendelt egységek és alegységek tevékenysége során az üzemanyag feltöltés a csapatokhoz lépcsőzött készletekből az ellátási tagozatok erőeszközei együttes alkalmazásával hajtható végre, a csapatok komplex feltöltése keretében, olyan módszerrel, hogy az irányonként szervezett töltőcsoportok a komplex feltöltés körleteiben szétbontakoznak és a harcbiztosító erők oltalma mellett üzemanyag feltöltési terepszakaszon feltöltik az egységek, alegységek menetszlopokban átvonuló harc- és gépjárműveit.

Ez a módszer akkor alkalmazható, amikor a készleteit lemértő egység a feltöltés és az állomány pihentetése érdekében megáll az adott terepszakaszon vagy körletet foglal el, azaz harci szünetet tart. *A tömeges feltöltés megvalósítására* való törekvés mellett az alkalmazás során *nem hagyhatók figyelmen kívül az üzemanyag feltöltés többi módszerei sem*. Nevezetesen a gépjárművek egyedi feltöltésének módszere, a kannacserés megoldás, stb. Azt a nézetet szükséges követni, hogy *az üzemanyag feltöltést minden helyzetben el kell végezni, amikor arra lehetőség van olyan módszerrel, amely az adott esetben a legcélravezetőbb és rövid idő alatt a legtöbb eszköz feltöltését eredményezi*.

Végezetül a HMCS üzemanyagkészleteinek feltöltése a kijelölt körletbe való beérkezés után végrehajtható a hadművelti első lépcsővel történő egyesülésckor, részben a beérkező első lépcső hadosztály üzemanyag készleteiből, részben a tehermentesítés során lecserélt üzemanyag töltőgépkocsik beérkeztetésével, majd a HDS ellátó dandár üzemanyag raktárából a dandár erőivel és eszközeivel.

2. A végrehajtás vezetése

a HMCS hadtápbiztosítására vonatkozó elharározásának megfelelően a HMCS

A HDS PK HTPH támadó hadművelete hadtápbiztosítására, ezen belül üzemanyagbiztosítását a HDS üzemanyag szolgálata tervezői és szervezői a PK HTPH irányításával. A HDS üzemanyag szolgálat – együttműködésben a hadtáp hadműveleti tervező csoporttal, a technikai és anyagi szolgálatokkal – a HMCS üzemanyagbiztosítását az alkalmazás teljes időszakára kidolgozza, ezen belül az első napra részletesen. A tervezés során elkészíti az üzemanyag ellátási számvetést, amely a hadtápbiztosítási terv mellékletét képezi. Ez a számvetés az erőkkel, eszközökkel történő megerősítés, az üzemanyag kiegészítő készletek létrehozásának, utánszállításának és feltöltésének az alapja.

Az üzemanyag ellátási számvetést, az ütközetbevetés előtt, a megerősítő erők

beérkezésének és a tehermentesítés során elvont járműveknek a függvényében pontosítani szükséges. Ezek alapvetően módosítják az 1,0 javadalmazás súlyadatait. Az üzemanyagbiztosítás feladatai a HMCS részére a PK HTPH intézkedésében, valamint az Üzemanyag Szolgálat Főnök szakmai intézkedésében kerülnek lejtuttásra a végrehajtókhoz. A végrehajtás vezetése a hadtápvezetés rendszerében valósul meg. A PK HTPH a HMCS hadtápbiztosítását a parancsnok által jóváhagyott biztosítási terv alapján a HVP-ről vezeti. A közvetlen segítség, a feladatok lejtuttatása érdekében, valamint a végrehajtás irányítására, ellenőrzésére híradóeszközökkel megerősített operatív csoportot működtet a HMCS HVP-on. Az üzemanyagbiztosítás végrehajtásának szakmai irányítása a HDS. ŰSZF feladata, a HMCS ŰSZF-kel történő közvetlen kapcsolat útján, valamint a HDS. HVP. kiküldönített operatív csoport útján.

A HMCS ütközetbevetés előtt történő feltöltését mint a legjelentősebb szakmai feladatot, célszerű ha a HDS ŰSZF a feltöltési körletben személyesen irányítja és ellenőrzi. Nem kizárt, hogy a HVP-ről kiküldönített operatív csoport parancsnokául a HDS PK HTPH. az üzemanyag szolgálatfőnököt jelöli ki. Az operatív csoportba célszerű az üzemanyagbiztosítás kidolgozásában résztvevő tisztet beosztani (ha nem az ŰSZF, az OCS parancsnok), a HDS üzemanyag szolgálatától.

Az operatív csoport a vezetést a mozgó hadosztály HVP-ről valósítja meg. Az irányokba működő üzemanyag töltőcsoportok vezetése a hadosztály HVP-ről valósul meg az ezred HVP-ok útján, a hadosztály hadtápvezetés rendszerében. Emellett a vezetés szilárdabbá tétele érdekében célszerű a hadosztály hadtáptörzsétől, illetve az egység törzsektől a töltőcsoportok tevékenységének összefogására, a szakfeladatok irányítására irányítókat kijelölni és kiküldeni.

A HMCS üzemanyagbiztosításának valamiennyi kérdését még nem tekintetjük minden vonatkozásban tisztázottnak és lezártnak. A tanulmányban nem vállalkoztunk olyan kérdések vizsgálatára, mint a HMCS kenő-, karbantartó anyagokkal, technikai eszközökkel történő ellátása, a helyszíni készletek rövidített idő alatti laboratóriumi bevizsgálásának lehetőségei és feltételei, stb.

A tanulmányban leírtak az eddigi vizsgálatok során szerzett tapasztalatok, nem utolsó sorban a folyóiratokban publikált nézetek következtetései.

A téma kidolgozása további vizsgálatokat, kutatásokat igényel. *Az elvek és módszerek további kimunkálása nagyban függ a harci technika, ezzel összhangban a hadtáp technikai eszközök korszerűsítésének perspektívájától.* Napjainkban továbbra is aktuális marad a nagy tömegű hajtóanyag utánszállítás és feltöltés lehetőségeinek kutatása, a tömeges szállítási szükséglet és a nem növelhető szállítóeszköz mennyiség közötti ellentmondás feloldása.

(Az 1. sz. melléklet a cikk végén, a 2. sz. melléklet a folyóirat végén található).

1. sz. melléklet

A HMCS fogyasztási normájának kiszámítása

a) *Előrevonásra* átlagosan 100 km menettávolságot alapul véve a fogyasztási norma meghatározása:

$$p = \frac{S \cdot K_k \cdot K_g \cdot K_v - K_i}{z}$$

ahol:

- p = fogyasztási norma javadalmazásban,
 S = térképen mért távolság,
 K_g = menet végrehajtásnak koeficiense,
 K_v = gyakorlatban vezetés, vontatás,
 K_i = időjárási viszonyok (csak téli),
 z = a járművek hatótávolsága egy javadalmazás feltöltéssel,

A koeficiensek tapasztalati értékei:

K_k : közepesen szegdelt terepen 1,05–1,2
 magashegyi körzetekben 1,4

	kerekes	lánctalpas	harci kerekes
K_g	1,3	1,1	1,2
K_v	1,1	1,1	1,1
K_i	1,2	1,1	1,2

Behelyesítve a képletet előrevonásra következő fogyasztási normák határozhatók meg:

$$p \text{ kerekes}^* = \frac{100 \cdot 1,2 \cdot 1,3}{500} = 0,31 \quad 0,3 \text{ ja}$$

$$p \text{ harci kerekes}^* = \frac{100 \cdot 1,2 \cdot 1,2}{500} = 0,28 \quad 0,3 \text{ ja}$$

$$p \text{ lánctalpas}^* = \frac{100 \cdot 1,2 \cdot 1,1}{240} = 0,55 \quad 0,5 \text{ ja}$$

b) *Harctevékenységre* 200 km mélységű harcfeleladatot alapul véve a fogyasztási norma a következő képlettel határozható meg.

$$p = \frac{F_m \cdot K_m \cdot K_v \cdot K_i \cdot K_t}{z}$$

A koeficiensek tapasztalati értékei:

$K_m = h_a$ a napi támadási ütem	kerekes	lánctalpas	harci kerekes
20 km/nap	2,0	2,5	2,2
30 km/nap	1,95	2,45	2,15
40 km/nap	1,9	2,3	2,1
50 km/nap	1,8	2,2	2,0
60 km/nap	1,7	2,1	1,9
$K_y =$	1,5	1,1	1,4
K_i (téli) =	1,2	1,1	1,2
K_t (magashegyi körzetben) =	1,4	1,2	1,4

Behelyesítve az értékeket:

$$p \text{ kerekes}^* = \frac{200 \cdot 1,7 \cdot 1,2}{500} = 1,02 \quad 1,0 \text{ ja}$$

$$p \text{ lánctalpas}^* = \frac{200 \cdot 2,1 \cdot 1,1}{240} = 1,92 \quad 1,9 \text{ ja}$$

$$p \text{ harci kerekes}^* = \frac{200 \cdot 1,9 \cdot 1,4}{500} = 1,06 \quad 1,0 \text{ ja}$$

* a fogyasztási normák számításánál eltekintettünk a téli időszaktól és a teljesítménycsökkentő koeficiens alkalmazásától.

„A lőszeres gazdaságos tárolása és a lőszerraktárak optimális kihasználásának lehetőségei” tárgyú módszertani bemutató anyaga

MN 5232 Fegyverzeti Szolgálat

BEVEZETÉS

Napjainkban a gazdálkodás politikai és társadalmi követelményeként egyre jobban érvényesül a gazdaságosság növelésére, a belső tartalékok fokozott feltárására és az ésszerű takarékoság biztosítására irányuló tevékenység. Ebben a szellemben született döntés „A lőszeres gazdaságos tárolása és a lőszerraktárak optimális kihasználásának lehetőségei” témakörben HDS szintű módszertani bemutató előkészítésére és levezetésére is.

A témát aktuálissá teszik a rendszerbeállítási feladatok, amelyek a csapatok lőszer mozgókészleteinek növelésére irányulnak.

A módszertani bemutató célja:

Az MN 5232 csapatai hadtáp és fegyverzeti szolgálatai részére olyan tárolási módszerek bemutatása, amelyek a lőszer tárolótér racionális kihasználása mellett biztosítják a lőszeres szabályos tárolásának a jelenlegi körülmények között leg gazdaságosabb megoldását, valamint tárolótér felszabadítását a lőszer mozgókészletek növeléséhez. *A szakmai adatok az általánosan elfogadott normák egy változata szerint kerültek meghatározásra.*

Célkitűzés továbbá a lőszeres tárolásának és HKSZ-i málházásának egyszerűsítése, valamint a résztvevő állomány raktárgazdálkodási szemléletének bővítése és egyszerűsítése.

REFERÁTUM

Modok Ferenc mérnök alezredes

A lőszeres gazdaságos tárolása és a lőszerraktárak optimális kihasználásának lehetőségei

1. A vizsgált terület meghatározása

A lőszeres tárolása magában foglalja a különböző készletekbe – MK, KK, KIK, CSLK és egyéb készletekbe – tartozó éles- és vaklőszeres, valamint oktató lőszeres és vizlővések tárolását laktanyai és helyőrségi lőszerraktárak raktárépü-

leteiben, fedett színjeiben, lőszerszállító gépkocsikon, valamint a zárolt eszközök tárolóhelyén, harcjárművekben, a harcckészültségi és tárolási utasítások előírásainak betartásával.

A raktárépületekben elhelyezett MK-ben és KK-ben levő löszerek tárolási rendjének kialakítása szoros összefüggésben van ezen löszerek rendeltetésével (hjm., vontató, alegység ra., e. ra., ho. ra., HDS ra. készlete) és kialakított HKSZ-i szállítási rendjével, valamint az ebből adódó málházási renddel.

Mivel a módszertani bemutató célja a löszerek jelenlegi tárolási körülményeinek gazdaságosabb és a HKSZ-i követelményekhez megfelelően igazodó tárolási rendszerének bemutatása, ezért elsősorban a jelenlegi helyzet elemzését kell elvégezni.

2. A jelenlegi löszertárolási helyzet elemzése

Csapataink kezelésében több ezer tonna különböző rendeltetésű löszertárolását kell biztosítani. Ennek a készletnek 10%-a a zárolt harcjárművekben, 30%-a nyitott színben elhelyezett zárolt szállítógépkocsikra málházva, a fennmaradó 87% raktárépületekben és barakkokban van elhelyezve.

A löszerek HKSZ-i szállítási rendjét és tárolási előírásait az MN VKF és az MN FVSZF utasításai határozzák meg.

A harcckészültségi utasításoknak megfelelően a löszereket a gyors málházáshoz előkészített állapotban kell tárolni. Ez a követelmény a gyakorlatban azt jelenti, hogy az egyes alegységek, harcjárművek, illetve szállítógépkocsik készleteit térben elkülönítve kell tárolni úgy, hogy málházásuk a rendelkezésre álló idő alatt biztosítható legyen.

A tárolási utasítás meghatározza a löszerek megengedett rakodási magasságait, a munka- és ellenőrzési folyosók méreteit, a különböző fajtájú és sorozatú löszerek lekülönítését, a gépkocsi rakományok képzését és az azok közötti távolságokat. (Tüfe/309. ut. 457–523. pontok, 1. sz., 7. sz., 8. sz., 9–11. sz. melléletek).

A löszerek málházásához rakodógépek jelenleg a szükségletnél jóval kisebb arányban vannak biztosítva és az elkövetkező években tömeges megjelenésük nem is várható, így a málházás alapvetően kézi erővel, az 1. sz. képen látható kiségek (löszertoló, csúszda, rakodó lépcső) segítségével történik. A rakotarak zöme nem is biztosítja a gépi rakodás feltételeit.

Jelenleg a raktári tárolótér kihasználtsági foka közepes szintű, átlagosan 400 kp/m², ami a következő tényezők eredményeként alakult ki:

- nincsenek kihasználva a tárolási utasítás 1980-ban kiadott módosításában megengedett rakodási magasságok, mert 2 m feletti magasságból nincs megoldva a löszeres ládák kézi erővel való levétele (Tüfe/309., 486. pont),
- a szükségesnél nagyobbak a munkafolyosók méretei, nagyok a távolságok a gépkocsirakományok között (Tüfe/309., 483., 500. pont),
- kedvezőtlen térkihasználással valósul meg a kis alegységek löszereinek elkülönített tárolása,
- a különböző fajtájú és sorozatú löszerek elkülönítése horizontálisan valósul meg (Tüfe/309., 500. pont),
- a rendelkezésre álló tárolótér még ilyen körülmények között is biztosítja a meglévő löszerkészletek tárolását.

A jelenlegi löszertárolási helyzet elemzéséből leszűrt következtetésekből egyértelműen következik a reális gazdaságossági célkitűzés.

3. Gazdaságossági célkitűzés

Reális gazdaságossági célkitűzésnek tekinthetjük a csapattárolási rendszer korszerűsítésének részeként a raktár kihasználási mutatóinak növelését – a harc-készültségi feladatok időnormán belüli végrehajthatóságának fenntartásával – annak érdekében, hogy a növekvő lőszerkészletek elhelyezése minél kisebb behu-zási költséggel legyen megvalósítható.

A lőszerkészletek növekedését a rendszerbe kerülő fegyverzet lőszerkészletei, valamint a VI. ötéves terv időszakában várható megemelt lőszer mozgókészlet (vagy kiegészítő készlet) kialakítása eredményezheti.

A gazdaságossági célkitűzés megvalósítása érdekében ki kell választani a gazdaságosabb tárolás lehetőségeit és módszereit, valamint ezekkel párhuzamosan úgy kell kialakítani a HKSZ-i málházás módszereit, hogy az biztosítsa a gyors raktárürítés lehetőségeit – az előírt normák betartását.

4. A gazdaságosabb lőszertárolás lehetőségei és módszerei

a) A lőszerkészletek felosztása

A lőszerkészletekből elsősorban leválasztandó az a mennyiség, amelyet a zá-rolt eszközök tárolóhelyén elhelyezett MZ. és BZ harckocsikba, harcjárművekbe, önjáró lövegekbe, bemálházza kell tárolni. Ezen lőszerkészletek bemálházott és ideiglenesen kimálházott állapotban való. tárolását a HDS PK intézkedése, vala-mint a HDS TÖF és PK TECHN H végrehajtási utasításai szabályozzák.

A bemálházott lőszer és üres ládáik részére lőszerraktárakban raktári tá-rolóteret fenntartani nem szabad. Az üres ládákat lehetőleg a laktanyában rak-tárépületekben, vagy a telephelyi tárolószínekben célszerű elhelyezni, szükség esetén szabadban kell tárolni (esetleg lebetonozott tárolóterületen) a Tüfe/309 520–523. pontok értelemszerű alkalmazásával.

Ha a laktanyai vagy a helyőrségi lőszerraktárban nyitott színek állnak rendel-kezésre, vagy azok létrehozása egy adott esetben olcsóbb, mint a raktárépületeké, célszerű megvalósítani a lőszer és a gépkocsikon való tárolását. Az ilyen tá-rolás esetén csökken a raktárépület szükséglet, a laktanyában a telephelyi elhelye-zési szükséglet, ugyanakkor magasabb harckészültségbe helyezés során könnyebbé válik a málházási feladatok végrehajtása. Ugyanakkor a laktanyától esetleg távol levő helyőrségi raktár esetében is folyamatosan biztosítani kell az ott elhelyezett „MZ” gépjárművek hadrafoghatóságát.

A tárolási utasítás előírásainak betartása mellett a laktanyákban általában csak a kiképzési harckocsik és harcjárművek lövészfegyver lőszerei, valamint az alegységek lövészfegyver lőszerei és kiképzési lövészfegyver lőszer tárolhatók. A lehetőségekhez mérten azonban ezt a lehetőséget is ki kell használni a harcké-szültség színvonalának növelése és a helyőrségi lőszerraktárban szükséges tároló-ter csökkentése érdekében.

Mindezen lehetőségek figyelembe vétele után fennmaradó lőszerkészleteket a helyőrségi lőszerraktárban raktárépületben kell elhelyezni.

b) Lőszer rakományegységek kialakítása

A helyőrségi lőszerraktár raktárépületeiben tárolandó lőszerkészleteket alegy-ségenként (z., szd., ü. klt.-ek) raktári készletenként (szd., z., e., ho. ra. klt.-ek) és ezeken belül rakományegységenként kell csoportosítani. Az alegységek lőszerei között 80 cm-es, a rakományegységek között 10 cm-es, közöket kell hagyni.

A lőszer rakományegység egy gépkocsira (vagy harcjárműbe) málházandó azonos vagy különböző fajtájú és sorozatú lőszerből összeállított egybefüggő lőszeroszlop (2. sz. kép). A rakományegység összetételét nyilvántartási kartoték tartalmazza (Tüfe/309. 500. pont).

A következő rakományegységeket lehet képezni:

– a kiképzési harckocsikba, harcjárművekbe, önjáró lövegekbe, MALJUTKA és SZTRELA indítóállványokba bemálházandó lőszer az elszállítás rendjének megfelelően gépkocsinként csoportosítva (pl. 2 hk. lőszer 1 gk.-n kerül elszállításra), vagy ha az eszközök mennek ki a lőszerraktárba, akkor eszközönként csoportosítva;

– kiképzési és zárolt lövegvonatókra, fegyverszállító gépkocsikra (av., pct. eszköz száll. gk.-ra), alegység (sz., szd., ü.) anyagszállító és lőszeres gépkocsira málházandó lőszer;

– zászlóalj (osztály) ezred, esetenként hadosztály raktárak „MZ”, kiképzési, illetve a népgazdaságból biztosított gépkocsikra málházandó készletek.

A felsorolás sorrendje megegyezik a rakományegységek raktárajtótól a raktárhelyiség mélysége felé haladó elhelyezésének sorrendjével.

A rakományegységeket a szállítógépkocsi típus és a szállítandó lőszer mennyiség ismeretében kell kialakítani. Az ezred, a hadosztály és a HDS raktár nagy mennyiségű és azonos fajtájú lőszerre a rakományegységek kialakítása nem szükséges, ezeknél a leggazdaságosabb tömbösített tárolást célszerű megvalósítani. Az ezred, a hadosztály (és a HDS) raktárak lőszerkészleteiből a rakományegységeket úgy célszerű kialakítani, hogy egy-egy gépkocsira lehetőleg egy fajta lőszer kerüljön, a lövészlőszerket pedig vegyesen pótkocsikon lehet elhelyezni. Az így málházott raktári készletekből harci viszonyok között a komplex feltöltés helyén kell képezni az alegységeknek kiadandó lőszerkészleteket.

c) A rendelkezésre álló raktárak elosztása

A lehetőségekhez mérten biztosítani kell, hogy a zászlóaljak (osztályok) az ezred közvetlen alegységek, az ezred raktár, a hadosztály raktár és a lakta-nyában levő csapatok önálló raktárhelyiséget, raktárépületeket kapjanak úgy, hogy a málházást önállóan és párhuzamosan tudják végezni. A rakodási lehetőségek (rakodóhelyek, rakodóállások száma) biztosítsák a málházás végrehajtását a harc-készültségi utasításokban meghatározott időnormákon belül. A raktárhelyiségek alegységek által igénybe nem vett hátsó területeire a második, vagy harmadik ütemben málházásra kerülő lőszerket célszerű elhelyezni.

d) Gazdaságos tárolási módszerek kialakítása

A legnagyobb hatékonysággal javíthatók a tárolási mutatók, ha a mennyezet-magasság és a padlóterhelhetőség figyelembevételével biztosítjuk a megengedett rakodási magasság kialakítását, vagy legalább a 2,2–2,5 m-es magasságot. és a rakományegységeket – a minimálisan szükséges munka- és ellenőrző folyosók kihagyásával – egymáshoz 10 cm távolságra helyezzük el.

Ebben az esetben az oszlopok kötőléc feletti (kb. 1 m feletti) részének le-szedéséhez egy változatként megfelelő szilárdságú 1 m magas, 0,7 m széles, 2 m hosszú és egyik végén lehetőleg görgős lábú rakodóasztalra van szükség. Kezdetben az asztalt a ládák hosszabbik oldalával párhuzamosan kell elhelyezni és arra felállva egy vagy két oszlopról a ládákat a kötőlécig le kell szedni. Ezután a

rakodóasztalt a ládák végével párhuzamosan kell elhelyezni. Ekkor az egyik rakodó az asztalon, a másik rakodó pedig az 1 m magasságig lesszedett lőszeroszlop (oszlopok) tetején állva végzi a következő ládák lesszedését.

Ehhez a rakodási módszerhez 8 fő rakodó szükséges rakodóállásban: 2 fő a rakodóasztalon dolgozik, 2 fő leemeli a rakodóasztalról a ládákat és azokat kézzel, vagy lőszer tolokocsival az ajtóig hordja, 2 fő csúszda segítségével a ládákat a gépkocsira juttatja, 2 fő pedig a gépkocsin végzi a ládák elhelyezését. Ha már több sort lesszedtek 1 m magasságig, akkor a kötőléc alatti ládákból 1-2 sort lőszer tárolókocsival az ajtóhoz kell tolni, vagy kézierővel odavinni. (3. sz. kép).

A fenti rakodási mechanizmus minden rakományegység felmálházása után ismétlődik.

Ha a kötőléceket műanyag alátétekből alakítják ki, a teljes lőszerkészlet villás targoncával való rakodása is biztosítható, amit perspektivikus lehetőségként figyelembe lehet venni.

Jelentős raktárterület felsszabadítását teszi lehetővé, ha a kisebb alegységek lövészlőszereit a raktár egyik helyiségének hátsó falához rögzített, megfelelő szilárdságú tároló állvány kialakított fakkjaiban helyezzük el. Az állványt három szinttel kb. 2 m. magassággá harmadik szintre helyezett ládák lesszedéséhez rakodóasztal, vagy salgó rendszerű rakodólépcső használható (4. sz. kép).

A raktári készletekben levő azonos fajtájú, nagy mennyiségű lőszeret (hk., sv., tü.) tömbösített¹ formában célszerű tárolni. Így az egységrakományonkénti 10 cm-es hézagokat sem kell megtartani. Ebben az esetben a málházáshoz csak az egy gépkocsira málházandó ládák mennyiségét és a tömb felmálházásához szükséges gépkocsik számát kell meghatározni.

A rakodóasztal alkalmazásához az ellenőrző folyosóknak az oldalfalak mellett 0,8 m-esnek kell lenniük. A rakományegységek raktárajtóhoz (rakodóablakhoz) viszonyított mélységi elhelyezése meg kell, hogy feleljen a málházás időbeli sorrendjének, ami azt eredményezi, hogy amikor a málházással fokozatosan a raktár mélysége felé haladunk, az ajtó (ablak) felé eső tér már üres. Tehát a raktár mélységéből munkafolyosón keresztül nem kell HKSZ-i málházást végezni. A málházás ilyen rendszere biztosítja azt, hogy a munkafolyosót csak a lőszeres műszaki állapot ellenőrzésével (esetleg cseréjével) kapcsolatos munkák elvégzésének biztosítására kell méretezni. A munkafolyosónak maximálisan a lőszeres ládák tolokocsival való kihordását kell biztosítani, így szélességének valamivel nagyobbnak kell lennie, mint a láda hossza.

5. A tárolt lőszeres nyilvántartási okmányai

A raktári nyilvántartásokat, a gépkocsin és harcjárműben tárolt lőszeres okmányait az Anyagnyilvántartási Utasítás általános rész, az I. sz. Függelék, valamint a Tüfe/309. utasítás (500. és 508. pontok) és a Tüfe/3. Szakutasítás (243. pont) határozza meg. Ezekhez az okmányokhoz kapcsolódik még az Ált. 66. HM és a 4430 MN HTPP utasításokban meghatározott rakodási, valamint málházási jegy (ezek egyszerűsítése folyamatban van).

¹ Tömbösített tárolás:

Tömbösített tárolás esetén a raktárhelyiségben a lőszeres, az ellenőrző utak és folyosók kihagyásával fennmaradó területen előírt magasságú egybefüggő oszlopokban vannak tárolva, az egyes lőszerfajták és eltérő sorozatok között 10 cm-es közök kihagyásával.

A raktárhelyiségekben rakományegységenként csoportosított lőszeroszlopokhoz állványcímkét nem kell kiállítani.

6. Az ismertetett módszerek HDS szinten várható eredményei

A felsorolt módszerek kialakításához szükséges pénzüsszegek minimálisak és a helyi erőforrásokból biztosíthatók. Az eredmény viszont a tárolótér-kihasználásnak mintegy 20⁰/o-os növekedése, ami HDS szinten közel 4000 t. lőszer befogadását eredményezheti, központi beruházás nélkül. Ilyen mennyiségű lőszer elhelyezése új raktárak építésével (csapatépítkezéssel) 20–25 mFt-ot igényelne.

KORREFERÁTUM

Haraszi László mérnök őrnagy

A lőszer tárolásának és harc-készültségi málházásának megszervezése a helyőrségben

1. Tárolási feladat a helyőrségben

A helyőrségben a lőszertárolás a referátumban ismertetett követelmények és javasolt módszerek alapján – a helyi sajátosságok figyelembevételével – lett kialakítva, illetve a kialakítás egyes területeken még folyamatban van.

Az 1. számú táblázat mutatja a helyőrségben levő alakulatokat és a különböző lőszerkészletek alakulatonkénti megoszlását. Az alakulatok rendeltetése, ennek megfelelően szervezete és létszáma is eltér egymástól.

A lőszerkészletek rendeltetése szintén különböző, öt féle lőszerkészlet – MK, KK, KIK, CSLK és egyéb – tárolását és kezelését kell folyamatosan biztosítani.

A tárolt lőszer között a mozgókészlet és a kiegészítő készlet magasabb harc-készültségi fokozat elrendelésekor málházásra, elszállításra kerül. Ezeket a készleteket úgy kell tárolni, hogy a tárolás kielégítse:

– a harc-készültség követelményeit – a lőszer időnormákon belül, a rendelkezésre álló erővel és eszközökkel málházhatóak és a rendeltetési helyükre elszállíthatóak legyenek;

– a tárolótér optimális kihasználásának követelményeit.

Lőszertárolás szempontjából az alakulatok között a gépesített lövészezred a legjelentősebb. Pl. egy ezred szervezetében, ha 25 alegység van, akkor lőszerkészletei közül:

	mintegy
– a mozgókészlet	300 t
– a kiegészítő készlet	12 t
– az egyéb rendeltetésű, laktanyai bázisú lőszer	2,6 t
– a kezelésében levő csomóponti lőszerkészlet	479 t
– a kiképzési lőszerkészlet	70 t

Összességében ez az ezred mintegy 865 tonna lőszer tárolásáért felelős.

További jelentős mennyiségű lőszer tárolását végzi az ellátó zászlóalj, amely a hadosztály tagozatú mozgókészlet – mintegy 350 tonna mennyiségű lőszer – tárolásáért és kezeléséért felelős.

A további 16 tonna lőszer tárolását 5 alakulat végzi (egy változat szerint:)

- híradó zászlóalj	4 t
- ellátó zászlóalj (saját készlet)	6 t
- rendészeti komendáns zászlóalj	3 t
- páncélos és gépjármű javító műhely	2 t
- rádiótechnikai század	0,6 t

2. Tárolási lehetőségek és a tárolási feladat megoldása a helyőrségben

Lőszertárolás szempontjából a helyőrség sajátosságai a következők:

- a laktanyában lőszerraktár telepítésére nincs lehetőség;
- a helyőrségi lőszerraktár a laktanyától messze van (10 km),
- a helyőrségi lőszerraktárban kis mennyiségű, nagy alapterületű, kevés ajtóval ellátott épület van,
- az alegységek, önálló egységek száma magas,
- rendelkezésre áll 2 gépkocsitároló szín.

Úgy érzem, nem kell részleteznem, miért kedvezőtlen a nagy távolság, a kevés épület és az alegységek nagy száma. Kedvező lehetőség viszont a 2 fedett gépkocsitároló, ahol a lőszeres gépkocsik elhelyezésére nyílt lehetőség.

A lőszeres elhelyezésére a 2. számú táblázaton bemutatott tárolási lehetőségek állnak rendelkezésre:

- a helyőrségi lőszerraktár területén 2 fedett gépkocsitároló szín, amely 45 db 5 tonnás lőszerszállító terepjáró tehergépkocsi és 2 db tűzriadó gépkocsi elhelyezésére alkalmas,
- a helyőrségi lőszerraktár 12 épülete, összesen 1726 m² alapterülettel,
- laktanyai elhelyezésben 65 zárolt harcjármű,
- laktanyában 5 tárolóhelyiség 125 m² alapterülettel.

Tehát a tárolásra összesen rendelkezésre áll 65 db zárolt harcjármű, 46 db 5 tonnás tj. tkg., 17 tároló helyiség 1851 m² alapterülettel.

Az épületek jellege a következő:

A helyőrségi lőszerraktár épületei 1977-ben épültek, újszerűek, jellemző az épületenkénti nagy, 144 m²-es alapterület, az épületek belső magassága 3,4 m. A nagy belső területhez képest az ajtók száma kevés, 2 db. A megközelítési utak jó minőségűek, de a laktanya és a helyőrségi lőszerraktár közötti út 1/3 része nagyforgalmú városrészekben halad át.

A laktanyai lőszer tárolópontok barakk jellegű épületekben lettek kialakítva.

A 65 zárolt harcjármű telephelye az előírásoknak megfelel, az 1,0 javadalmas lőszert – a rakéták, reaktív lőszeres kivételével – a mozgósítási zárolt harckocsikba, páncélozott szállító harcjárművekbe bemálházva tároljuk.

A lőszeres elhelyezését szintén a 2. számú táblázat mutatja. A helyőrségi lőszerraktárakban 1153,2 tonna, a laktanyában 72,5 tonna lőszert tárolunk.

A helyőrségi lőszerraktárban rendelkezésre álló két gépkocsi szín átalakításával megteremtettük a biztonságos lőszertárolás feltételeit úgy, hogy az egyben a gépjárművek hadrafoghatóságát is magas szinten biztosítja. Ezzel elértük, hogy 46 db 5 tonnás D-566 típusú gépjárművön összesen 215,6 tonna lőszer felmálházott állapotban rövid időn belül menetkésszé tehető. Ez a lőszer mennyiség a hadosztály lőszerraktár készletének 63⁰/₀-a.

A tárolóhelyeken szintén igyekeztünk a harcckészültség követelményeit kielégíteni és egyben további lőszerkészletek elhelyezésének feltételeit megteremteni. A tárolóhelyeken 938 tonna lőszeret helyeztünk el.

A laktanyában csak az összkészletek 5,4⁰/₀-a van tárolva, ami 72,5 tonna. Ebből a zárolt harcjárműveken 50,5 tonna, a tárolóhelyeken² 22 tonna.

A harcjárművek közül 34 db PSZH-ba, 21 db T-55 hk.-ba, 6 db 122 mm-es önjáró tarackba és 4 db PT-76 UHK-ba vannak a löszerek bemálházva.

3. A tárolótér kihasználása a helyőrségi löszerraktárban

A harcjárművek és a gépjárművek esetében a löszerek elhelyezése, mennyisége adott, azt az előírások egyértelműen meghatározzák. Így ott különösebb hatékonyságról beszélni nem lehet. Az épületek esetében azonban már lényeges eltérések adódnak abból, hogy a rendelkezésre álló területet hogyan használják ki.

A 3. számú táblázat a tárolótér kihasználtságát szemlélteti a helyőrségi löszerraktárban. A rendelkezésre álló 1726 m² tároló területből 1267 m²-t tervezünk igénybe venni a 938 tonna lőszer tárolására. Ennek megfelelően a helyőrségben a lőszerátolás hatékonysági mutatói a 3-as számú táblázatban feltüntetett módon alakulnak.

A táblázatban a hatékonysági mutatók oszlopában minden raktárban két szám található. Az első a jelenlegi (illetve tervezett) állapotot jelzi, a második a raktár átrendezése előttit.

Kedvező hatékonysági mutatók biztosíthatók a hk. z.-nál, az önj. tü. osztály-nál, az ezred, a hadosztály raktárnál és a csomóponti lőszerkészletnél.

Kedvezőtlenebb a hatékonysági mutató a gl. z.-aknál és az ezred közvetleneknél.

A gl. ezred szinten ez a mutató 527 kp/m², helyőrségi szinten CSLK nélkül 553 kp/m², helyőrségi szinten CSLK-val 740 kp/m², ami a referátumban előírányzott átlagos követelményszint felett van.

Ezeket a mutatókat a tárolás átszervezésével és jelentős ráfordítással lehet elérni.

Megítélésem szerint ezek a mutatók kedvezőek, mert a tárolás ilyen rendszerében a felszabaduló 459 m² szabad területen a helyőrségi átlagos 553 kp/m² mutatóval számolva még mintegy 250 tonna lőszer elhelyezése válik lehetővé külön beruházás nélkül.

4. Lőszer málházási feladatok a helyőrségben

Ez a téma azért is aktuális, mert mindenféle lőszer-átcsoportosítás egyben a harcckészültséget jelentősen befolyásoló tényező is. Magasabb harcckészültségi fokozat elrendelése esetén a helyőrségben a mozgókészletek és a kiegészítő készletek kerülnek málházásra, ami azt jelenti, hogy 406,8 tonna lőszeret kell megmozgatni – a harcjárművekbe bemálházni, illetve a szállító gépkocsikra felrakni.

A 4. számú táblázatban található, hogy az alegység, zászlóalj, ezred és a hadosztály tagozat között hogy oszlik meg a 406,8 tonna lőszer.

A legtöbb lőszer a gl. ezred málházza: 262 tonnát, amiből az alegységeire 182 tonna jut.

²A helyőrségben levő laktanyai tárolóhelyeken a Tüfe/309. utasítás 509–515. pontjainak figyelembevételével csak lövészfegyverek után járó löszereket és a 24 órás szolgálatok kezelésében levő löszereket szabad tárolni.

Az ellátó z. a hadosztály raktárkészletéből csak 129,7 tonnát málház, mert a többi lőszer már a tároló színben gépkocsin van. Ez a málházásnál több, mint 60% időmegtakarítást jelent. Az átrendezés előtt az ellátó z.-nak 344 tonna lőszer kellett felmáházni.

A végrehajtás időnormái ugyanazok, mint más 2-es, illetve 3-as készenléti fokozatban levő alakulatnál.

5. A málházási feladat végrehajtására igénybevehető erők és eszközök

Az 5. számú táblázat mutatja a málházási feladatra igénybe vehető erők, eszközök és rakodóhelyek számát. Az erők és az eszközök biztosítják a jelenlegi helyzetben – gyakorlati tapasztalatok alapján – a 406,8 tonna lőszer málházását.

A málházás végrehajtása alapvetően kézi erővel, rakodási segédeszközökkel (rakodó asztalok, lőszer toló kocsi, csúszdák, rakodó lépcsők) biztosítva van. A meglevő rakodógépek alkalmazása a lőszerraktárban még nincs kimunkálva.

6. A málházási feladat végrehajtása a helyőrségben

A málházás konkrét végrehajtását a 6. számú táblázat mutatja. A málházás végrehajtása 3 ütemben van tervezve. A málházási ütemek a következők:

- első ütem a század, üteg lőszerkészletek málházása a kiképzési és csapatzárolt harcjárművekbe és gépjárművekre;
- második ütem: a zászlóalj és ezred raktári lőszerkészletek málházásának befejezése a kiképzési lőszeres gépjárművekre;
- harmadik ütem: a mozgósítási zárolt harcjárművek és gépjárművek lőszerének málházása.

A málházási céloknak megfelelően az első ütemben a legbonyolultabb feladata a gl. ezrednek van. Málházni kell 162,4 tonna lőszer.

A végrehajtás a következőképpen van megszervezve:

- a harcjárművekbe kézi erővel bemáházásra a laktanyai tárolókból 3 tonna lőszer;

- a helyőrségi lőszerraktárból 8 db 120 mm-es aknavető vontató gépkocsi, a 28 db kiképzési lőszeres gépkocsival és 1 db pótkocsival, valamint 14 db század, üteg anyagos gépkocsival – összesen 50 db gépkocsival és egy pótkocsival – elszállításra kerül 144,2 tonna lőszer, amelyből 72,7 tonna kiképzési és zárolt harcjárművekbe (103 hjm.) kerül átrakásra;

A 14 szd. anyagos gépkocsi – a harcjárművekbe szükséges lőszeres lemáházása után – a laktanyai tárolókból felmáház 15,2 t lőszer;

- az első ütem végrehajtási ideje 2,5 óra.

Az alegységek a málházás első ütemében a 162,4 tonna lőszer megmozgatni saját eszközeikkel nem tudják, ezért a zászlóalj és az eredraktár kiképzési lőszeres gépkocsijaiból kapnak 9 gépkocsit és 1 pótkocsit megsegítésként.

Ezen kívül a zászlóalj tárolóhelyei úgy lettek kialakítva, hogy ott egyszerre két ajtónál lehet rakodni 4 gépkocsira. A lőszeroszlopok az ajtók közelében vannak elhelyezve, ami biztosítja, hogy a 2 m-nél magasabb lőszeroszlopok felmáházási ideje 4 gépkocsinként nem több, mint 25–30 perc.

Igaz viszont, hogy a legtöbb rakodási helyre nyolc fő rakodót biztosítunk gépkocsinként, valamint raktárként rakodó asztalokat és csúszdákat kellett készíteni.

A gyakorlati tapasztalatok alapján a rakodás második üteme a 4. órára befejeződik.

A harmadik ütem sajátossága, hogy itt már a mozgósított állománnyal és a kikonzervált, vagy a népgazdaságból biztosított eszközökre folyik a rakodás. Az időnorma itt az alakulat készenléti ideje.

Amennyiben a mozgósítás a laktanyában folyik, a lőszerrel való feltöltés a telephelyen és a kijelölt besorolási helyeken történik. Ha a mozgósítást harc-készültségi körletben hajtjuk végre, akkor a meghatározott körletben lőszer fogadó és feltöltő helyeket telepítünk.

A harmadik ütemben a gl. ezred 58 tonna, a hadosztály 129 tonna lőszer málházását végzi. A fő problémát korábban a hadosztály tagozat 344 tonna lőszerének időbeni felmálházása okozta. A jelenlegi helyzetben a gyakorlati tapasztalatok alapján ebben a tárolási rendszerben a málházás a hadrckészültség időnormákon belül biztosított.

A jelenlegi lőszerkészlet és a rendelkezésre álló tárolótér aránya nem tette szükségessé az ismeretett tárolási rendszer kialakítását. Szakmai előljárónk utasítására és kísérleti jelleggel – tapasztalatok szerzése céljából – ezt a rendszert részben megvalósítottuk és a továbbiakban bővíteni kívánjuk.

A referátum és a korreferátum elhangzása után hat bemutató ponton bemutatásra került a helyőrségben elhelyezett katonai szervezetek sajátos lőszertárolási, lőszerszállítási feladatai.

Az egyes bemutató pontokon elhagzott magyarázatokat, a szemléltető adatokat tartalmazó táblázatokat a lőszertárolási módokat ábrázoló fényképeket mellékletként közreadjuk.

Az 1. számú bemutató ponton bemutatásra került:

Lőszerek tárolása harcjárművekben a gl. szd. anyagos gépkocsiján és a laktanyában levő lőszertárolókban

A laktanyában van tárolva 72,5 t lőszer, ebből zárolt harcjárművekben 50,5 t:

- PSZH-ban: 5,93 t;
- HK-ban: 30,63 t;
- BMP-ben: 8,22 t;
- öj. lg.-ben: 5,72 t;
- a 24 órás szolgálatnál 3 t.

A HDS PK a HDS TÖF, valamint a PK TECHN H utasításai alapján a zárolt harcjárműveket zárolt technika tárolóhelyen kell elhelyezni. A járműveket ponyvázott állapotban a ponyvákat falakattal vagy plombával lezárva kell tárolni. A ponyvák alatti ajtókat az alegység plomhafogójával kell leplombálni. A lővézlőszeres ládákra, jelzőtöltény dobozokra és a rakaszokra rá kell festeni az alegység betűjelét és az adott harcjármű alváz számát. A ládákat, dobozokat és a rakaszokat a fegyverzeti szolgálat plombafogójával le kell zárni.

A harcjárműbe bemálházott lőszerokról nyilvántartási kartotékot kell felfektetni 2 példányban. Egy példányt a harcjárműben kell elhelyezni, a másik példányt a fegyverzeti szolgálat tárolja.

A kartotékon fel kell tüntetni az alegység megnevezését a harcjármű alvázszámát, valamint a löszerek mennyiségét és adatait.

A harcjárművekbe málházott löszerek előírt ellenőrzései:

- alegységparancsnok minden esetben, amikor a harcjárműveket felnyitják;
- zászlóaljparancsnok és fegyverezeti szolgálatfőnök 3 havonta.

A különböző harcjárművekben és a század anyagos gépkocsira málházott löszerek adatait a 7-11. sz. táblázatok és az 5-8. sz. képek szemléltetik.

A laktanyai raktárépületekben 8 fajta lövészfegyver lőszer van tárolva (43M, 39M és 14,5 mm-es). Magasabb harckészültségbe helyezés esetén ebből a készletből málházzák fel a kiképzési harcjárművek és a század anyagos gépkocsik löszerkészletének egy részét.

A 2. számú bemutató ponton bemutatásra került:

Löszerek tárolása gépjárművekben

A hadosztály löszerraktár készlete 344,3 t, ebből 215 t 46 gépkocsin, kettő 48 gépjármű befogadására alkalmas fedett, ráccsal ellátott zárható színben van tárolva. (9. sz. kép).

A gépjárműveken tárolt löszerek összetétele a következő:

- 36 gépjárművön harckocsilőszer,
- 10 gépjárművön tüzelőszer van elhelyezve.

2 gépjármű tüzriadó gépjárműnek van kijelölve, üres állapotban.

A gépjármű és fegyverzeti anyagok tárolásával és kezelésével kapcsolatban két alapvető utasítás foglalkozik:

- Tüfe/309. utasítás 10. számú melléklete és a
- Gjmű/136. utasítás.

A tárolással kapcsolatban biztosított főbb szempontok:

- a gépjárművek jó minőségű ponyvakkal vannak ellátva, amelyek ponyvaívre vannak helyezve és le vannak plombálva;
- a gépjárművek akkumulátorai ki vannak szerelve és a készenléti töltőállomáson vannak elhelyezve, a löszerraktár területén;
- a gépjárművek bakoíva vannak, tehermentesítés és a gumiköpenyek kímélése céljából;
- a gépjárművek tartozékai részben felszerelve, illetve a vezetőfülkében vannak elhelyezve.

Tűzvédelem:

- tárolóhelyenként 1-1 tűzoltó gépjármű van kijelölve, a vezető az őrség állományából van biztosítva;
- 1-1 db 50 kg-os poroltó készülék, 2-2 készlet tűzoltó felszerelés van kihelyezve;
- gépjárművekhez rendszeresített tűzoltó készülékek biztosítottak;
- központi tűzi vízcsap rendelkezésre áll.

Villámvédelem:

Tárolóhelyenként biztosított, ellenőrzésük központilag van végrehajtva.

Nyilvántartások és okmányok:

- lőszer nyilvántartás gépkocsinként a Tüfe/309-es utasítás 11. számú melléklete szerint van elkészítve;
- tárolóhelyenként raktár műveleti napló és lőszersorozat nyilvántartás van felfektetve;
- gépjárművek okmányai az akkumulátor készenléti töltőállomáson vannak elhelyezve;
- a kapuk és gépjárművek kulcsainak 1-1 példánya dobozban az őrségnél, illetve az alakulat telephely ügyeleti szolgálatánál van tárolva.

Végrehajtó ellenőrzések:

- a lőszerraktár-vezető 2 hetenként, a lőszerraktáros hetente egyszer köteles ellenőrizni a lőszernek műszaki állapotát – szűrőpróbaszerűen – a Tüfe/309-es utasítás 10. számú melléklet 2. pontja alapján, párasodás esetén a lőszerkészleteket meg kell forgatni;
- évente nyári időszakban végre kell hajtani a lőszernek műszaki állapotának ellenőrzését;
- havonta egy alkalommal ellenőrizni kell a gépkocsiponyva és a gumiköpenyek állapotát, és légnyomását, a plombák meglétét, valamint ezen felül 3 havonként a gépkocsiponyva védőréteget és védőképességét;
- évente a fentiekén kívül ellenőrizni kell a szerkezeti részek külső állapotát, a hűtő-, üzemanyag- és kenőrendszer tömítettségét a motor beindítása nélkül.

Magasabb barckészültségbe helyezés

Az „MZ” gépjárművek üzembehelyezését 1 fő tts.-ből és 4 fő gépkocsi-vezetőből álló kikonzerváló csoport végzi.

Feladata az útmutató szerinti gépjármű üzembehelyezés, a technikai eszközök és a málházott anyagok átadása a népgazdaságból bevont gépjárművezetőknek.

A szakjavítói munkák elvégzéséhez és üzembehelyezés segítéséhez megerősítésként rendelkezésre áll a hadosztály pc. és gjmű. javító zászlóalj egy gépjárműjavító raja. Állománya 1 fő tts. és 6 fő szakjavító katona.

A 3. számú bemutató ponton bemutatásra került:

Lőszer tárolása a BMP zászlóalj lőszerraktárában

A zászlóalj készletében 35,0 t lőszer van, ebből 29,31 t lőszer a zászlóalj helyőrségi lőszerraktárban levő raktárában van elhelyezve.

A zászlóalj raktár alapterülete 144 m², ebből a zászlóalj lőszerének tárolására 72 m² van igénybe véve. A szabad terület perspektivikus lőszerkészletek tárolására van fenntartva. A zászlóalj raktár terhelési mutatója 472 kp/m².

A zászlóalj raktárában 5 alegység (1., 2., 3. gl. szd., av. ü., z. lőszerellátó raj) 16 fajta lőszer 12 rakományegységben van csoportosítva.

Egy rakományegységnél 1 gk.-ra kerül felmálházásra. A rakományegységek rendszámokkal vannak jelölve. Nyilvántartásukra nyilvántartási kartoték van felfektetve. A rakományegységek összetételét a 12. számú táblázat szemlélteti.

A lőszer tárolása a málházási sorrend figyelembevételével van kialakítva.

A lőszer málházását a z. I. és II. ütemben 11 gépkocsival, 24 fő rakodóval, ajtónként 2-2 gk. egyidejű málházásával hajtja végre.

A gépkocsik megoszlása;

3 5 t szd. ag.-os gk.,

4 3 t av. vont. gk. (av.-vel együtt),

2 5 t gk. a z. lősz. ellő. rajból,

1 3 t gk. av. ü. lőszer száll. gk.,

1 5 t gk. az e. lőszer száll. szakasztól,

1 5 t gk. a z. lőszer ellő. rajtól az I. és II. ütemben is málház.

Málházási folyamat:

- első ütemben 11 gk.-t három rakodási ciklusban (4+4+3) kell málházni FHKSZ esetén R+85p-től R+145p-ig,

- a második ütemben 1 gk.-ra kell fémálházni a z. tagozatú lőszereket FHKSZ esetén R+205p-től R+225p-ig.

A lőszer málházási készenlét a laktanyában FHKSZ esetén R+4 óra.

A málházási feladat végrehajtásához rakodó lépcsők, lőszer toló kocsi és egyes lőszerfajtákhoz rakodó asztalok vannak biztosítva.

A 4. számú bemutató ponton bemutatásra került:

Lőszer tárolása a PSZH zászlóalj lőszerraktárában

A zászlóalj készletében 29,77 t lőszer van, ebből 19,76 t lőszer a zászlóalj helyőrségi lőszerraktárban levő raktárban van elhelyezve.

A zászlóalj raktár alapterülete 72 m², ebből a zászlóalj lőszerének tárolására 40 m² van igénybe véve. A szabad terület kiegészítő lőszerkészletek tárolására van fenntartva. A z. raktár terhelési mutatója: 494 kp/m².

A zászlóalj raktárban a lőszer a legységenként elkülönítve 12 rakományegységben vannak csoportosítva.

A rakományegységek összetételét a 13. számú táblázat szemlélteti.

A lőszer málházását a zászlóalj az I. és III. ütemben 11 gk-val és 18 fő rakodóval hajtja végre.

A gépkocsik megoszlása:

4 av. vontató,

4 SZPG-9 száll.,

3 lőszer száll. gk.

Az 5. számú bemutató ponton bemutatásra került:

Lőszer tárolása a harcokosi zászlóalj lőszerraktárában

A zászlóalj készletében 76,45 t lőszer van, ebből 29,8 t a zászlóalj helyőrségi lőszerraktárban levő raktárban van elhelyezve.

A zászlóalj raktár alapterülete 144 m², ebből a zászlóalj lőszerének tárolására 44 m²-van igénybe véve. A szabad terület perspektivikus lőszerkészletek tárolására van fenntartva. A zászlóalj raktár terhelési mutatója: 545 kp/m².

A zászlóalj raktárban három alegység 10 fajta lőszer 7 rakományegységben van csoportosítva a 14. számú táblázat szerint.

Az egyes ajtónál a kik. hk.-ik után járó 1 javadalmazás lőszer van, melyből négy rakományegység van képezve, a kettes ajtónál 0,25 javadalmazás zászlóalj tagozatban elszállítandó lőszer három rakományegységben helyezkedik el.

A lőszer málházását a zászlóalj az I. és II. ütemben 6 db gk.-val, 32 fő rakodóval, ajtónként 2-2 gk. egyidejű málházásával hajtja végre. A zászlóalj 6 db 5 tonnás lőszerszállító gépkocsival rendelkezik, 1 gk. az I. és II. ütemben is málház.

A 6. számú bemutató ponton bemutatásra került:

Lőszerek tárolása gl. lőszerraktárakban

A gl. e. készletében mintegy 315 t lőszer van, ebből 59,4 t lőszer az ezred raktárban van elhelyezve.

Az ezred raktár alapterülete: 144 m², ebből a lőszerének tárolására 108 m² van igénybe véve. A szabad terület perspektivikus lőszerkészletek tárolására van fenntartva. A raktárban 19 fajta lőszer, 13 rakományegységben van csoportosítva a 15. számú táblázat szerint. A terhelési mutató: 529 kp/m².

A lőszerek málházása a II. és III. ütemben 12 db 5 tonnás gk.-ra és 1 db 5 tonnás pótkocsira 36 fő rakodóval ajtónként 2-2 gk. egyidejű rakodásával van tervezve.

Második ütemben kell felmálházni a lövész, RPT, pct. tüzér és vegyes löszert 6 gk.-ra és egy pótkocsira.

A harmadik ütemben 6 „MZ” gk.-ra a hk. lőszer málházása van tervezve.

A lőszer málházás I. ütemében az ezred raktár kiképzési lőszerszállító gk.-jaiból az első és második BMP z.-nál egy-egy, az öj. tü. o.-nál 4, a helyőrségi raktárban tárolt alegység készletű lőszerek elszállításában vesz részt.

(Az 1-9. sz. képek és az 1-15. sz. táblázatok a folyóirat végén találhatók.)

Honi vadászrepülő ezredsegélyhelyek alkalmazásának új lehetőségei

*Dr. Miskey Sándor orvos ezredes
és Dr. Palotás László orvos főhadnagy*

A honi légvédelmi csapatok egészségügyi biztosítása alapvetően a háország egységes egészségügyi rendszerében történik, ugyanakkor egyes területeken sajátos feladatokat, sajátos ellátási szervezetet igényel. Ismeretes, hogy a honi légvédelmi csapatok harctevékenységüket alapvetően honi területen, tehát az MNK területén végzik, így az egészségügyi szolgálat felkészítése, háborús alkalmazásra történő kiképzése néhány vonatkozásban eltér az elvonuló szárazföldi csapatok egészségügyi biztosítási rendszerétől, mint ahogy eltérő az egészségügyi szolgálat személyi és anyagi szervezete is.

A honi légvédelmi csapatok egészségügyi biztosítása megszervezésében hosszabb ideje kiemelt kutatási témát jelent a honi vadászrepülő egységek háborús egészségügyi biztosításának megszervezése és a szakszemélyzet felkészítése, az együttműködés, a komplex biztosítás lehetőségeinek feltárása és megvalósítása. Jelen publikációban az utóbbi három év tapasztalatait adjuk közre, elsősorban azzal a céllal, hogy a témában viszonylag szerény forrásmunkák sorát bővítsük, s az elért eredmények tapasztalatait közreadjuk.

A honi vadászrepülő csapatok alapvető sajátossága, hogy harctevékenységet magasabb harckészültségi fokozat elrendelésekor általában két repülőtérről, az alap és a hadműveleti repülőtérről folytatja. Az alaprepülőtéren békekiképzést folytató, továbbá éles harckészültséget ellátó erők és eszközök magasabb harckészültségi helyzetben meghatározott normaidőn belül széttelepülnek, a várható ellenséges légitámadó eszközök első tömeges csapásai alól az erőket és szaktechnikát, valamint az anyagi készleteket kivonják. A közel-keleti háborús konfliktus tapasztalatai bizonyították, hogy az ellenséges légitámadó eszközök elsődleges célja a légifölény gyors kivívása, tehát a légvédelmi rendszer dezorganizálása, szétverése, a légvédelmi objektumok megsemmisítése (pl. Egyiptom, Libanon stb.).

A valóságban az ország betonos alaprepülőterei általában ismertek, ugyanakkor a hadműveleti repülőterek füves, mezőgazdasági területeken kerülnek kialakításra, azok előre fel nem deríthetők, légi vagy vizuális felderítésük nehezített. A hadműveleti repülőterek vezetési pontjai, raktárai zömmel földalatti objektumokban üzemelnek, a felszíni tevékenység azonban védettség hiányában erősen veszélyeztetett. Az erők és eszközök széttelepítését mindenkor az adott

hadműveleti-harcászati helyzet határozza meg, az egészségügyi szolgálatot – a többi biztosító és kiszolgáló szervezettel együtt – több variációban kell felkészíteni feladata magasszintű teljesítésére, s ez csak a békekiképzés és gyakorlások keretében valósítható meg.

A harctevékenység és a repülések orvosi biztosítása során az egészségügyi szolgálat erőit és eszközeit két operatív csoportra kell bontani, s egyidőben az alaprepülőter körzetében és a hadműveleti repülőter körzetében repülőczerd segélyhelyet kell telepíteni és üzemeltetni. Az anyagi feltételek alapvetően biztosítottak, minden vadászipülő egység két komplett ESH-vel rendelkezik, amely a vizsgált időszakban egy-egy új típusú kötőzögépkocsival bővült. A jelzett szakanyagok – mint zárolt anyagi készletek – a helyszínen biztosítottak, így magasabb harcckészültségi fokozat elrendelésekor reálisan azonnal igénybevehetők, alkalmazhatók.

A segélyhelyek telepítése, tervezése, szervezése és begyakorlása során első törekvés volt a tábori telepítés és üzemeltetés feltételeinek kidolgozása, a valós működtetés megvalósítása. A segélyhelyeket hat-hat sátorban történő telepítéssel a csapategészségügyi szolgálat jól begyakorolta, valamennyi funkcionális részleg működését elsajátították. A tábori telepítés során a felszálló mezőtől 5–6 km távolságra, a terep lehetőségeinek kihasználásával *az alábbi telepítési mód vált be:*

- irányító pont (dozimetriás ellenőrző-irányító pont)
- átvevő-osztályozó tér vagy sátor
- mentesítő tér vagy fürdető-mentesítő részleg
- műtő-kötöző (vagy kötöző gépkocsi)
- shokktalanító
- fektető-kiürítő sátor
- elkülönítő (legalább két típusra)
- egészségügyi anyagi sátor és személyi pihenő.

A felsoroltak mellett vízforrás, vagy víztároló, óvóárok, tábori latrina, telephely, helikopter-leszálló pálya, kiürítési útvonalak és a segélyhely őrzési terve szerepelnek, amelyek összességében megegyeznek az ezred segélyhely szabályzatban előírt feladatokkal.

A tábori telepítésű segélyhelyek központi problémája, hogy annak folyamatos üzemeltetése, kiszolgálása és ellátása csak a hadtáp ellátó szervezettel közösen, vagy azzal közeli telepítésben valósítható meg, ezek segítése nélkül fenntartása elképzelhetetlen. Noha e téren a tapasztalatok kedvezőek voltak, a repülőegységek hadtápvezetése mindig kiemelt gonddal segítette a tábori segélyhelyek működését, sajnálatosan több területen csak formális az együttműködés, illetve annak anyagi, technikai feltételeivel a hadtápszolgálat sem rendelkezik. Így megoldatlannak látszik a segélyhelyek korszerű tábori világítása, fűtése, a biztonságos őrzés-védelem, a megbízható híradó összeköttetés a vezetéssel és az előjáró egészségügyi szolgálattal, a normatívákban szereplő ruházati cserkészletek mennyisége még minimális sérültáramláskor is elégtelen, nincs vízszállító utánfutó stb., tehát szó sincs komplett biztosítottságról.

A felsorolt pozitív és negatív momentumok felvetése, a gyakorlatok és gyakorlások tapasztalatai alapján – egyetértésben a parancsnoki és hadtápvezetési nagy tapasztalatú munkatársakkal – kötelezően előtérbe került a segélyhelyek

működésének további vizsgálata, kidolgozása és gyakorlati kipróbálása. *A téma vizsgálat során az alábbi feltevésekből indultunk ki:*

a) A vadászpilóta egységek segélyhelyei ellentétben a szárazföldi elvonuló csapatok mobil segélyhelyeivel általában hosszabb ideig egy meghatározott körzetben tevékenykednek, legalább egy-két ellenséges légitámadó hadművelet idejére (4-6 nap).

b) A tartós üzemeltetés alatt lehetőség nyílik a sérültek gondos osztályozására, sokkaltalanítására és kiürítésére történő orvosi felkészítésére.

c) A modern tömegpusztító és gyújtófegyverek tömeges alkalmazása mellett a „testközelen” telepített tábori segélyhelyek életképessége, működtetése és fenntartása bizonytalan, erősen megkérdőjelezhető.

d) Támaszkodva a fellelhető katonai orvosi irodalomra, elsősorban a Nagy Honvédő Háború egészségügyi tapasztalataira, előtérbe került a segélyhelyek telepítésének új variánsa, azaz konkrét polgári objektumokra történő tervezése és gyakorlati megvalósítása.

A téma összességében nem új, az elvonuló tábori kórházak, csapatok telepítésében ez a megoldás jól ismert, csupán ezek adaptálását, a honi légvédelmi csapatok területén történő alkalmazását kívántuk vizsgálni, s sajátosan az új telepítési típust „vegyes” telepítésnek neveztük el.

Csapategészségügyi szolgálatunk részére szinte természetesen kínálkozó lehetőség, hogy az állandó harcászaltság időszakában felmérje az alap és hadműveleti repülőterek körzetét segélyhelyei vegyes telepítése szempontjából iskolák, kultúrházak, mezőgazdasági objektumok kínálják magukat a segélyhely telepítésére, üzemeltetésére.

A csapatsegélyhelyek épületekben történő telepítésének várható előnyeit *az alábbiakban vizsgáltuk:*

a) A kő vagy téglapépület jelensős védelmet nyújt az időjárás viszontagságai ellen, védelmet nyújt az ellenséges légitámadó eszközök több hatása ellen, így csökkenti a sugárveszélyt és a vegyi szennyeződés lehetőségét, a hagyományos fedélzeti és gyalogsági fegyverekkel szemben is mechanikai védelmet nyújt.

b) Az épület padozata mosható, fertőtleníthető, a fűtés, szellőztetés az időjárás szerint szabályozható.

c) Hosszabb ideig a világítás, vízellátás, fürdetés, WC használat, továbbá a melegítőkonyha felhasználható és üzemeltethető, melyek segítik a segélyhely komforttényezőit.

d) A funkcionális részlegek, elsősorban a sokkaltalanító és fektető-kiürítő, valamint az elkülönítők fektető kapacitása többszörösére emelhetők, lehetővé válik szükség esetén a hosszabb idejű kezelés és megbízhatóbb a sérültek és betegek kiürítésre történő előkészítése.

e) A segélyhely szakszemélyzete kiegészíthető polgári munkaerő bevonásával (vöröskeresztes aktivisták szerepe az ápolásban, ételmezésben, takarításban stb.).

f) sportpálya, tér, stb. felhasználható helikopterleszállóhely kialakítására és a speciális állomány légi kiürítésére.

g) A polgári egészségügyi hálózat (gyógyszertár, körzeti orvosi és ápolói szolgálat szükség esetén bevonható a tömeges sérültáramlás ellátási munkájában, ugyanakkor a segélyhely szükség esetén segíti a polgári lakosság ellátását.

h) Végül a helyi hírközlő eszközök felhasználhatók az egészségügyi szolgálat folyamatos információs tevékenységében, legalább addig, amíg saját vezetékes vagy rádióhálózattal ki nem egészítik.

A felsorolt tényezők a hadtáp társszolgálatok által lebiztosított kiegészítő anyagi készletekkel a valós kipróbálás és végrehajtás során több helyőrségben is reálisan beváltak, lehetővé tették az eredetileg 20 ágyas segélyhely fektető kapacitás emelését 60–80 ágyra, a felszabaduló sátoranyag további szükségfektető kapacitásra volt felhasználható, illetve izolált elkülönítők működtetését is lehetővé tette (pl. enterális és pszichoneurotikus elkülönítés).

A „vegyes telepítés” egy konkrét vázlatát *a melléklet* tartalmazza.

Következtetésként a témavizsgálat során *az alábbiakat határoztuk meg:*

a) A várható tömeges sérültáramlás ellátása szempontjából a vegyes telepítés kedvező feltételeket teremt a segélyhely életképessége, folyamatos üzemeltetése szempontjából.

b) A már békeidőben kidolgozott hadtáp jellegű kiegészítésekkel az egészségügyi biztosítás feltételei jelentősen javíthatók.

c) A békekészletek legfontosabb szakanyagainak tartalékként történő alkalmazásával a segélyhelyek ellátó kapacitása jelentősen emelhető (fájdalomcsillapítók, antibiotikumok, szérumok, kötszerek).

d) A szállító szolgálattól biztosítható kiskonténerek segítségével a szakanyagok szállítása biztonságos, a málházási időnormákat kedvezően csökkenti.

e) A segélyhelyek szakfelszereléseinek kiszállításához zárt felépítményű tehergépkocsi ideálisan alkalmazható, (pl. szennyezett terepszakaszok leküzdése) telepítés után zárt szükségkiürítő eszközként üzemeltethető.

A honi légvédelem egészségügyi szolgálata további feladatának tekinti a publikációban bemutatott ESH telepítésének továbbfejlesztését, a segélyhelyek működőképessége és életképessége fokozását, valamint az együttműködés konkrét megvalósítását a HVP és PV egészségügyi szolgálatával.

(A mellékletek (vázlat) a folyóirat végén található.)

A nyugatnémet hadtest hadtápbiztosításáról

Skrabán László alezredes

A közelmúlt években, de különösen napjainkban megfigyelhetjük, hogy Nyugaton, a NATO-ban a kialakult fegyverkezési versennyel párhuzamosan milyen figyelmet fordítanak a haderők korszerűsítésére, azon belül a hadtápok fejlesztésére.

Az utóbbi években végrehajtott NATO, vagy önálló nemzeti gyakorlatokon a Bundeswehr vezetése kiemelt figyelmet fordított a csapatok (hadtestek) támadó hadműveletei megtervezésénél a hadtápbiztosításra. Olyan következtetésre jutottak, hogy a hadtápbiztosítás további javítását a szárazföldi (1. 2. 3. hdt.) és a hátsószágvédelmi (territoriális) csapatok hadtápbiztosítása egységesítésével kell kialakítani úgy, hogy az egységes hadtáprendszer, a szárazföldi csapatok alárendeltségével valósuljon meg. Legjobb ismereteim szerint a végrehajtás stádiumában van a téma.

1. A Bundeswehr hadtápbiztosításáról általában

Mintahogy eddig egyetlen NATO tagállam se, így az NSZK se volt képes a 90 napos készletek megalakítására. Jelenleg a követelmények 50–60%-os kielégítésére fordítják fő erőfeszítésüket, ami 40–60 napos készletek tartalékolását vonja maga után.

Az anyagi eszközöket a Bundeswehrben *felosztják*:

- nem fogyó
- tömegesen fogyó
- egyenként fogyó anyagokra.

A nem fogyó anyagokhoz sorolják: a fegyvereket a gépjárműveket, az optikai műszereket, a műszaki anyagokat, a ruházati anyagokat és felszerelési cikkeket. Ezeket az anyagokat hadtestenként az ellátó zászlóalj anyagi (technikai ellátó) századai tárolják.

A tömegesen fogyó anyagokhoz a lőszeret, az üzem- és kenőanyagokat, az élelem és egyéb gyorsan fogyó anyagokat sorolják. Ezeket az anyagokat a hadtest ellátó zászlóaljja tárolják.

Az egyenként fogyó anyagokhoz a pótalkatrészek, a faanyagok, a gázok és az egészségügyi anyagok tartoznak. Ezeket a hadtest javító és egészségügyi al egységei tárolják.

A készleteket felosztják hadászati, harcászati és csapat készletekre.

A hadászati készleteket a minisztérium alárendeltségében lévő központ-hadtáp raktárakban tárolják. Ezeket a raktárakat megtalálni a honi területen a tengeren túl és más NATO tagállamok területein, mely készletek mintegy 30-45 harci nap szükségleteit fedezik.

A *barcászati készleteket* a területi (hátszázvédelmi) csapatok parancsnokságainak alárendelt központi raktárakban (600., 800., 850. és a 860.), illetve a hadtest raktárakban (1. 2. 3.) tárolják. A harcászati készletek szintjét 35 napra tervezik, melyből 26 napit a központi – ellátó parancsnokságon – és 9 napit a hadtest raktárakban tárolnak.

A csapatkészleteket (mozgókészlet) a zászlóaljok, osztályok tárolják, melynek 5 harci nap szükségletét biztosítják.

A csapatok ellátása a Bundeswehrben a területi felelősség elve alapján történik. A szárazföldi csapatok hadtápbiztosításának rendszere *magába foglalja*:

- a Bundeswehr (központi) raktárait
- a területi (hátszázvédelmi) csapatok ellátó parancsnokságainak raktárait.
- a hadtest ellátópontokat,
- a hadosztály (dandár) ellátó pontokat,
- a zászlóalj ellátó pontokat,
- a századokat.

Az anyagi készletek és eszközök utánszállítását – Bundeswehr szinten – közúton, vasúton, vízen és légiúton, valamint csővezetéken tervezik, illetve hajtják végre a központi raktárakból – melyek az utánpótlási (közlekedési) övezetben települnek – a területi csapatok ellátó parancsnokságainak raktáiraiba.

A szárazföldi csapatok szintjén az ellátás, a harci övezetben települt hdt. ho. (dd.) raktárakból, ellátó pontokról történik (a folyóirat végén lévő vázlat szerint). Ezen ellátó parancsnokságok raktárai, a hadtestek, a hadosztályok, a dandárok és zászlóaljok ellátó intézetei. Az utánszállítás a harci övezetben, főleg közúton történik, alapvetően a *vételezés elve* alapján. A Bundeswehr vezetőinek véleménye szerint ez az elv (amikor az alárendelt saját eszközeivel vételez az előljáró raktáraiból) növeli a parancsnokok felelősségét a csapataik anyagi biztosítása területén. (Ez így igaz, de ugyanakkor csökkentik az előljáró felelősségét, aki a feladatot határozza meg!?)

2. A hadtest hadtáp csapatainak szervezése, állománya és kapacitás adatai.

A hadtest harctevékenysége (hadművelete) hadtápbiztosítása megtervezéséért a hadtest törzs G-4, (hadtáp) osztálya a felelős. Az osztály ezen tevékenységét támogatja azzal szorosan együttműködnek a hadtest ellátó, javító, egészségügyi szolgálat főnökök és a közigazgatási osztály vezetője. Híradás és légi szállítás kérdéseiben az osztály együttműködik a hadtest híradó és csapatlégierő főnökkel.

A hadtest minden anyagnemre telepít ellátó pontokat. Ezek különböző mennyiségű anyagot tárolnak. Az anyagok átvételére a hadtest vasúti átrakó (KÁ) állomásokat és üzemanyag csővezetéseket is működtet.

A hdt. hadtáp osztály alárendeltségébe tartoznak:

- hadtest ellátó csapatok,
- hadtest szállító csapatok,
- hadtest javító csapatok,

- hadtest egészségügyi csapatok,
- híradó javító és ellátó század,
- repülőtechnikai javító század.

A hadtest ellátó (utánpótlást biztosító, támogató) parancsnok *alárendeltségébe tartozik:*

- egy ellátó zászlóalj,
- két szállító zászlóalj (ebből egy keretzászlóalj)
- egy vegyes (keret) szállító zászlóalj.

a) Ellátó zászlóalj 710 fő

- két ellátó szd-ból,
- egy sütő-vágó századból,
- egy törzs és ellátó szd-ból áll.

A zászlóalj a hdt. közvetlen csapatok ellátásáért felelős.

Az ellátó szd-ok egyenként képesek két vegyes (lőszer, üzemanyag, élelem és ivóvíz) hdt. ellátó pontot telepíteni.

A sütő és vágó század a készenlét elérésétől (ÖPK-ben, VAK-ben) számított 48 óra múlva képes biztosítani a hdt. közvetlenek kenyér, friss hús és töltelekárú szükségletét. A század naponta 24 ezer adag kenyeret, húst és felvágottat képes elkészíteni (kiszerve) és ezt a mennyiséget saját szállító eszközeivel a hadtest közvetlenek ellátó pontjaira kiszállítani.

A technikai ellátó század a hdt. közvetlenek technikai biztosításához technikai ellátó pontot telepít. Sajátos az, hogy ez a technikai ellátó pont a harc és gímű. technikán, pótalkatrészen túl műszaki és ruházati cserekészlettel is rendelkezik. A század feladata még a fehérenemű és az ivóvíz tisztítása is.

A zászlóaljnál tárolt készletek mennyisége a harcmódtól függ. Támadásban általában 5 napos, védelemben 10 napos készlet tárolásával terveznek. Törekednek arra, hogy a hadtest ellátópontokon naponta 1200-1600 t lőszer és üzemanyagot legyenek képesek átrakni. A hadtest javító és egészségügyi alegységei kb. 3-5 napra elegendő anyagot, készleteket tárolnak.

b) A két szállító zászlóalj létszáma 1900 fő (950-950). Egy zászlóalj alárendeltségébe két könnyű szállító század (300-300 tonna) és két közepes szállító század (600-600 t), valamint egy törzs és ellátó század tartozik.

A szállító zászlóalj feladata az anyagi eszközök kiszállítása az ellátó parancsnokságok stacionális raktáraiból, valamint a hadtest hadtáp körlet hátsó határán berendezett vasúti átrakó állomásokról, a hadtest ellátó pontokra. Minden egyes szállító zászlóalj szállítóképessége 3600 tonna. A nehéz technika és konténerek szállítására az egyik szállító zászlóaljban egy nehéztechnika szállító század is van. E század állományába 30 db 50 tonnás és 10 db 25 tonnás gépkocsit rendszeresítettek. A másik szállító zászlóalj állományába egy vízszállító századot szerveztek 276 m³ szállító-tároló kapacitással.

c) A vegyes szállító zászlóalj (keretegység) létszáma 930 fő. A zászlóalj három közepes üzemanyagszállító - egyenként 420 m³ teherbírással - és két nehéz üzemanyagszállító - egyenként 900 m³ teherbírással - valamint egy törzs és ellátó századból áll, melynek feladata hajtóanyag kiszállítása, a hadtest üzemanyag csővezetékeinek csatlakozó, vagy végpontjáról. Állományába 189 db 6900 literes és 120 db 1500 literes tartálygépkocsi tartozik.

A hadtest hadtáp tehát összesen 8000 tonna szállítótérrel rendelkezik, melynek 1/3 része üzemanyag tartálygépkocsikra jut.

d) A hadtest hadtáp másik alapvető szervei a hadtest javító szolgálat főnökének (TSZF) közvetlen alárendeltségében lévő javító és vontató alegységek. A hadtest technikai szolgálat főnöke felelős mindennemű technikai biztosításért, valamint a pótalkatrész és rakéta (robbanófej nélkül) ellátásáért. A főnök alárendeltségébe tartozik egy javító zászlóalj, létszáma 900 fő; egy nehéz javító zászlóalj 960 fővel és egy különleges fegyvertechnikai zászlóalj, állománya 780 fő.

A javító zászlóalj három közepes javító századból, egy pótalkatrész ellátó századból, egy javító és vontató századból, valamint egy törzs és ellátó századból áll. A zászlóalj alaprendelése, hogy a 48 órán belül megjavítható sérült harci és egyéb technikai eszközöket hadrafoghatóvá tegye, valamint a szükséges pótalkatrészeket biztosítsa. A pótalkatrész ellátásához a zászlóaljban 31 db utánfutóval ellátott tehergépkocsi van, összesen 30 tonna szállító kapacitással.

A nehéz javító zászlóalj két K-1 típusú javító századból, kettő K-2 típusú, egy K-3 típusú századokból, valamint törzs és ellátó századból áll. A zászlóalj feladata a hadtest összes javító alegységeinek kiszolgálása gépcsoportokkal és agregátorokkal, valamint azok ellátása technikai gázzal.

A különleges fegyvertechnikai zászlóalj egy K-1, egy K-2 típusú különleges fegyverjavító, egy különleges fegyver ellátó, valamint egy törzs és ellátó századból áll. A törzs és ellátó század – a zászlóalj közvetlen vezetésén és ellátásán túl – felelős a rakéta rendszerekkel való technikai és a 40 mm-es légvédelmi tüzér-osztályok tüzvezető eszközökkel való ellátásáért is.

A K-1 típusú javító század végzi a Lans-1 (előtte a „HJ”) rakéta osztályok kis és közepes javítását, valamint a légvédelmi fegyverek és páncéltörő rakétákkal felszerelt egységek különleges technikáinak javításait. A K-2 típusú javító század ellenőrzi a Sergeant rakétaosztályok műszereit, készülékeit kijavítja, és gondoskodik az azokhoz szükséges pótalkatrész ellátásáról is. A század könnyű javító szakaszok a rakéta ütegeket közvetlenül kiszolgálják.

A különleges fegyver ellátó század felelős a rakétákkal való ellátásáért, ellenőrzi és bevizsgálja azokat. A század képes két rakéta ellátó pontot telepíteni, melyeken a rakétákat mindaddig tárolja, míg azokat a rakétaosztályok el nem szállítják.

A hadtest javító csapatai, beleértve a közepes javító zászlóaljat is, 24 óra alatt képes 180–320 PSZH., hk. és löveg kis- és közepes javítására. Ezekhez a javításokhoz kb. 1700 tonna pótalkatrészt szállítanak.

e) A hadtest egészségügyi csapatai összekötő kapcsot képeznek a területiális parancsnokságok stacionális egészségügyi intézetei és a hadosztályok, dandárok egészségügyi alegységei között. Feladatuk a sebesültek és betegek hátraszállítása (kiürítése) egészségügyi ellátása, valamint a csapatok egészségügyi alegységei egészségügyi anyagi ellátása.

A hadtest egészségügyi főnökének (EÜSZF) alárendeltségébe tartozik; egy 1000 fős egészségügyi zászlóalj, mely négy egészségügyi századból és egy törzs és ellátó századból áll; egy vegyes egészségügyi zászlóalj 680 fővel, mely áll egy egészségügyi gyűjtő-kiürítő századból, egy egészségügyi anyagellátó századból, egy egészségügyi kiegészítő századból, valamint egy törzs és ellátó századból; egy egészségügyi szállító zászlóaljból 800 fővel, mely négy sebesültszállító századból, századonként 360 (1460 fő) férőhellyel és egy nehéz sebesültszállító századból.

lító századból 960 fő férőhellyel (összesen egy fordulóval 2420 fő szállító kapacitás), valamint egy törzs és ellátó századból áll.

A hadtest rendelkezik még kilenc tábori kórházzal egyenként 220 fős fektető kapacitással. A hadtest minden egyes hadosztály részére két-két tábori kórházat és egy 90 fős sebészeti kórházat telepít. Egy tábori kórház az általános egészségügyi ellátás mellett képes 24 óra alatt 36 bonyolult műtétet végrehajtani. A kórházak egyidőben összesen 2000 fő sérült fogadására képesek, és 24 óra alatt 300 műtétet végrehajtani.

Egy egészségügyi zászlóalj három segélyhelyet telepít, és összesen 300–400 sérült fogadására képes. A vegyes egészségügyi zászlóalj feladata, a már ellátott szállítható sebesültek kezelése és azok további hátraszállításának szervezése. A zászlóalj képes 4–8 sebesültgyűjtő-helyet berendezni és működtetni, amelyek befogadó képessége 1800 fő. A zászlóalj egy fordulóval 240 fő sebesültet szállíthat. Az egészségügyi anyagellátó század négy hadtest egészségügyi anyag-ellátó pontot telepíthet.

A hadtest egészségügyi csapatai képesek 3000–4000 fő sebesült és beteg fogadására és 24 óra alatt 8–900 fő szakosított orvosi ellátására. Egy fordulóval több mint 3000 fő sérült elszállítására képesek.

3. A hadtest hadtáp csapatok alkalmazásáról

a) A hadtest hadtáp csapatok alkalmazásához hadtáp körletet jelölnek ki. A hadtápkörlet támadásban elérheti a 80–90 km-es mélységet, védelemben 100–120 km-t. Megindulási helyzetben a hadtest hadtáp csapatai a hadtápkörlet teljes területén széttagolva, valamint az első lépcső hadosztályok harcrendjei mögött települnek, illetve helyezkednek el. A hadosztályok ellátó zászlóaljai az ellátó pontokat rendszerint a földre telepítik, melynek kiterjedése 25–30 km² lehet, távolsága a dandár ellátó pontoktól 15–20 km., a peremvonaltól 50–60 km. A hadtest ellátó zászlóalj a hadtest közvetlen ellátására (35–30 ezer fő) egy-két ellátó pontot működtet a peremvonaltól 60–80 km-re a mélységben.

b) A szállító zászlóalj rendszerint a hadtest hadtáp körlet hátsó részében a fő utánszállítási utak és harántutak mellett települ. A közepes javító zászlóalj a hadosztály támadási sávjában települ és a sérült gépjármű gyűjtőhelyen (STGYH) végzi a sérült technika javítását. A másik javító zászlóalj, amely a hadtest közvetlen technikai biztosítását végzi a hadtest hadtáp körlet első és középső részében települ. A nehéz javító zászlóalj rendszerint a hadtápkörlet hátsó részében közutak, vasutak közelében települ. A különleges fegyvertechnikai zászlóalj századai külön-külön a támogatott rakétaosztályoktól 5–10 km-re települnek. A különleges fegyverellátó század egy-két rakéta ellátó pontot telepít. Ezeket a pontokat rendszerint a hadtest hadtápkörlet középső részében telepítik. Ezek helyét úgy választják meg, hogy a rakétaosztályok szállítóeszközei, valamint a helikopterek képesek legyenek a rakéták elszállítására kedvező körülmények között.

c) A hadtest egészségügyi szolgálat főnöke az első lépcsőben lévő hadosztályok főirányában tábori kórházakat telepít a hadtest hadtápkörlet első részében. Az elsőlépcsőben támadó hadosztályokat a támadás kezdetére egy-egy sebesültszállító századdal erősíti meg. Az egészségügyi, valamint a vegyes egészségügyi zászlóaljak a hadtest hadtápkörlet középső részében készenlétben tartózkodnak és ezek képezik a hadtest egészségügyi tartalékát. Ezek fő feladata az atomcsapások egészségügyi következményeinek felszámolása, illetve abban való részvétel, a tömeges sérülések ellátása.

d) A hadtest hadtáp vezetési pontja a peremvonalától 60–80 km-re, míg az ellátó-javító és egészségügyi szolgálat főnökök vezetési pontjai az alárendelt csapataik főcsoportosítása közelében települnek. A hadosztályok és dandárok ellátó pontjai támadás ütemének megfelelően települnek át. A szállító zászlóaljnak a hadosztály és dandár ellátó pontok mögött 15–20 km-re állandóan készenlétben vannak, hogy szükség esetén anyagot biztosíthassanak a hadosztályok ellátó zászlóaljainak. A hadtest szállító eszközei csak rendkívüli esetben szállítanak ki anyagot a hadosztály, illetve a dandár ellátó pontokra.

A nehéz javító zászlóalj 3–4 naponként egyszer települ át, elsősorban a használható polgári üzemekre. A közepes javító zászlóalj a támogatott hadosztály mögött naponta kétszer települ át. A hadtest egészségügyi alegységek és intézetek szükség szerint települnek át, rendszerint a tömeges sérülési zónák közelébe. A hadtest ellátó csapatok, a hadtest támadási sávjának teljes szélességében helyezkednek el, az átrepülést rendszerint éjszaka (rossz látási viszonyok között) hajtják végre.

Az ellenség üldözésekor a hadosztályokat rendszerint a hadtest megerősítő löszert és üzemanyagot szállító alegységekkel, hogy az utanszállítási távolság minél rövidebb legyen, a hadtest ellátó pontokat olyan közel telepítik a csapatokhoz, amennyire csak lehetséges. A hadosztályok és a dandárok javító alegységeinek tehermentesítése céljából a hadtest szakalegységei azoktól a sérült technika egy részét átveszik. Ebben az időben fokozottabban alkalmazzák a légi (helikopter) utanszállítást és kiürítést.

A vázolt három fő kérdés közé csoportosított NYN hadtest hadtápbiztosítása korántsem teljes, de némi képet ad arról, hogy – a bevezetőben történt utalásnak megfelelően – milyen komoly erőt és eszközt terveznek egy hadtest támadó hadművelete hadtápbiztosítása érdekében. Megállapítható, hogy a hadtest hadtáp össz állománya (kb. 18–20 ezer fő) a harcoló állomány közel 1/4-ét teszi ki, és ezt a legújabb elgondolások szerint (a nagytömegű harci és egyéb technika miatt, az új ún. „nehéz hadosztályok” rendszerbe állása után) még növelni fogják, melyet már a „Haderőreform 4” alapján el is kezdtek.

E cikk keretében nincs mód az esetleges MN hdt., vagy hadsereggel való összehasonlításra, de összefoglalásként *néhány alapvető következtetést levonhatunk mint pl.:*

1. Az ellátásért való felelősség nem felülről lefelé került kialakításra, hanem a végrehajtó egyszemélyi (hdt., ho., dd., z.) parancsnoki felelősségen alapul, az alulról-fentről saját eszközzel történő vételezéssel.

2. Egy négy hadosztályból (2 pc. grt-os, 2 hk., stb.) álló nyn. hdt. hadtápszolgálatának alárendeltségébe 19 hadtáp egység, 4 kiegészítő zászlóalj, 9 táborigazgatási egység – amelynek létszáma 18–20 ezer fő, kb. 4–5 ezer technikai eszközzel – és nincs egy központi vezető szerve, vagyis hiányzik a hadtáppért való egyszemélyi PK HTPH-i felelősség. A hadtest törzs hadtáp osztályának vezetője csak számos osztály, szerv vezetőjével történő koordinálással valósítja meg a hadtápbiztosítást, illetve lenne képes azt realizálni. Így egyértelmű az a következtetés, hogy a hadtápvezetés nem lehet operatív, ami természetszerűleg hátrányosan hathat a feladatok végrehajtására. Mindezt segíti – de nem pótolja – a korszerű számítástechnika.

3. A mai korszerű hadműveletek között az „alárendeltek szállítóeszközeivel történő vételezés” elve negatívan hat a hadtápbiztosítás mozgékonyására.

A hadtáp intézetek – előbb rögzített – hosszú ideig történő egyhelyben maradása – értelemszerűen hátráltatja a szükségletek – gyors, időben és ott ahol kell – történő kielégítését. Ezzel együtt fennáll annak a lehetősége, hogy az ellenség azokat ldt-al, légi roham dandárokkal, előrevetett osztagokkal, manővercsoportokkal megbénítsa, illetve atomcsapással megsemmisítse.

4. A NATO-ban jelenleg érvényben lévő nemzeti hadtápbiztosítás elve – ahány tagország van az annyiféle – egy koalíciós háborúban igen negatívan hathat a folyamatos hadtápbiztosításra.

5. Végül meg kell említeni – melyet a mai nyn. katonai szakértők is elismernek – hogy a nagyszámú és monstrum hadtápegységek és intézetek összességükben kevésbé mozgékonyak, s így nem felelnek meg a korszerű harc manőverező jellegének..

Befejezésül az a véleményem, hogy ezzel a hézagpótló cikkel a „Hadtápbiztosítás” című folyóiratot rendszeresen olvasó hadtáp tisztek ismereteit az idegen hadsereg hadtápjáról – elsősorban minket közelebbről érdeklő 2. nyn. hdt. htp-ről – ismét tovább gozdogíthatjuk.

(A melléklet és számjelzés-magyarázat a folyóirat végén található).

Bemutatkozik az Élelmezési Tiszthelyettes és Szakmunkásképző Iskola

Széli Ferenc alezredes, igazgatóhelyettes

1982. augusztus 30-án – jelentős előkészületek a felkészülést biztosító tervszerű munka után – megnyitotta kapuit a Magyar Néphadsereg Élelmezési Tiszthelyettes és Szakmunkásképző Iskolája Budapesten, a Hadtáp Kiképző Központ keretében, annak bázisán. Igazgatója a Hadtáp Kiképző Központ parancsnoka, aki helyettese útján vezeti az iskolát. Az iskola feladata a Magyar Néphadsereg csapatai részére olyan élelmezési tiszthelyettesek, közép-kaderek képzése, akik a kiképzési idő alatt – államilag elismert – szakács szakmunkás képesítést szerezhetnek és képesek lesznek a csapatoknál ennek birtokában minden élelmezési tiszthelyettesi beosztás ellátására.

A képzés időtartama összesen négy év. Az első három évben állami tantervek szerinti szakmunkásképzés folyik és ezen belül heti egy órában kapnak katonaelmélettel kapcsolatos tudnivalókat.

Tulajdonképpen a harmadik év sikeres befejezése után lesznek katonák a növendékek. A katonai állománybavétellel megkezdődik az egyhónapos sor-alap-kiképzés, majd a katonai eskü letétele után hivatásos tiszthelyettes hallgatók lesznek. Az egyéves tiszthelyettes képzés során sajátítják el azokat az ismereteket, amelyek a leendő beosztásuk ellátásához szükségesek. A negyedik év végén kibocsátó vizsgát tesznek a hallgatók, ennek keretében kerül sor a szakács szakmunkásvizsgára is.

Az iskola felállításának előkészítése 1981-ben kezdődött. Kijelöltük azt a legénységi épületet, amelyet felújítottunk és a kollégiumi célnak megfelelően átalakítottunk. A növendékek elhelyezése négy személyes szobákban történik, megteremtve a helyiségek otthonos hangulatát képekkel, szőnyegekkel, faliszőnyegekkel, asztali lámpákkal. Kialakítottuk a közös helyiségeket, játéktérmet, korrepetáló helyiséget kondicionáló termet, mosdókat, raktárakat.

Kialakításra kerültek a szaktantermek ellátva a szükséges szemléltető eszközökkel. Minden tanteremben megteremtettük az audióvizuális oktatás tárgyi és technikai feltételeit. Az oktatók és növendékek rendelkezésére állnak írásvetítők, epidiaszkópok, automatikus diavetítők magnetofonnal és szinkronizátorral, hang-erősítő berendezéssel.

Minden tanteremben elhelyeztünk televízió készüléket, bekapcsolva a zárt-láncú televíziós rendszerbe. Így az írás és diaképek mellett hangosfilmek vetítése is lehetséges a tanteremben az előadások feldolgozásra kerülő tananyag lehető legteljesebb szemléltetésére.

A szükséges növendék létszám beiskolázása érdekében a különböző helyi és országos napilapokban, hetilapokban pályázati felhívás jelent meg, amelyekben tájékoztatást adtak az iskoláról és a felvételi követelményekről. Hasonló tájékoztatást kaptak az általános iskolák igazgatói is a pályaválasztási tanácsadás keretében.

A széleskörű propaganda munka eredményeként az eredetileg előirányzott létszám több mint háromszorosa jelentkezett felvételre. A felvételi eljárás során végül, az előirányzott létszám felemelésével, összesen negyvenegy jelentkező került felvételre a jelentkezettek negyvenhét százaléka.

A érdeklődésre jellemző volt, hogy olyanok is jelentkeztek akiket már más iskolába felvettek. Olyan is volt akit középiskolába vettek fel mégis inkább a szakmát adó tiszthelyettes iskolát választotta.

A felvett állomány nyolcvan százaléka munkás, paraszt szülők gyermekei, húsz százaléka a fegyveres erők tagjainak gyermekei. A felvételi vizsgán elért átlageredmények a közepesnél jobbak. Az általános iskolai átlageredményeik jobbak mint a kétéves tiszthelyettes iskolára felvettek általános iskolai eredményei. Ez a körülmény biztató abban a vonatkozásban, hogy a tiszthelyettes iskolai tanulmányaik során a követelményeknek megfelelő eredményeket érnek el. Ugyanakkor arra is enged következtetni, hogy ez az iskolázási forma jobb utánpótlást biztosít mint a hivatásos tiszthelyettesképzés eddigi rendszere.

A felvett növendékek 1982. augusztus 30-án vonultak be szüleik kíséretében az iskolába. A tanítás kezdetéig két nap állt rendelkezésünkre, hogy beilleszkedésüket elősegítsük. A két nap célszerű felhasználására tervet készítettünk.

A bevonuláskor tájékoztattuk a szülőket és a növendékeket jogaikról és kötelességeikről, járandóságairól, a tanév időtényezőiről. A szülőknél is bemutattuk a kollégiumot, a tantermeket ahol gyermekeik élni dolgozni fognak.

A szülők és gyerekeik egyaránt érdeklődéssel és megelégedéssel szemlélték az újonnan berendezett hálókörleteket, a kényelmes klubszobát a színes televízióval, a játéktérben a különböző társasjátékokat, az állandóan hideg meleg vízzel ellátott csempézett falú mosdókat és zuhanyozókat, amelyek megfelelő kényelmet nyújtanak a növendékeknek, biztosítva a tanulást, a pihenést, a szórakozást, a kapcsolódás lehetőségét.

Ezek után a szülők eltávoztak átadva gyermekeiket egy új életnek, egy maguk választotta hivatásnak. Ugyanakkor az iskola nevelői, tanárai átvették a felelősséget is a gyermekek további testi és szellemi fejlődéséért is mivel a távolság, a ritkább találkozás csökkenti a szülői ráhatás lehetőségét. Az iskola tanárainak, nevelőinek a szülők helyett is vállalnia kell elsősorban a folyamatos nevelés feladatát, politikailag elkötelezett, jó szakmai felkészültségű, kialakult hivatástudattal rendelkező tiszthelyettesek nevelését, azokból a gyerekekből akik igen különböző környezetből kerültek az iskola kohójába, hogy az itt eltöltött évek után, azonos világnézetű és szemléletű, jól kiképzett hivatásos katonái legyenek a Magyar Néphadseregnek.

A beilleszkedésükre biztosított további időben bemutattuk a laktanyát, a csapatmúzeumot, a különböző haditechnikai eszközöket. Megismerkedtek a napirenddel, heti renddel majd a felszerelésük kezdődött meg.

Négy rend ruhát kaptak és a munkaruhákat. Egy kimenő illetve ünnepi öltönyt a katonai kollégisták új formaruháját, egy polgári fazonú köznapi öltönyt, két farmernadrágot, meleg pulóvereket, anorákot, szőrmebéléses télikabátot,

nyári ünnepi formaruhát, négy pár cipőt, kézitáskát, bőröndöt és egyéb kiegészítő cikkeket, amelyek biztosítják minden ezirányú szükségletük teljes kielégítését.

Étkeztetésük a hallgatói pótlékkal kiegészített egyes ételmezési norma alapján történik többmenüs rendszerben. A vacsorát a büfé rendszerű ellátás keretében széles választékból válogathatják. Kellő mennyiségű tízórai biztosításával napi négyszeri étkezés megfelel úgy összetételben mint mennyiségben az életkori sajátosságoknak és igényeknek.

A tankonyhai gyakorlatok során pedig saját készítésű ételüket is fogyaszt-hatják.

Az előkészítés időszakában az előljáró szervek kiadták a nevelési és oktatási tervet, valamint az iskolai rendtartás tervezetét. Ezen alapokmányok alapján elkészítettük a növendékek napirendjét, hetirendjét, órarendjét és a kollégiumi há-zirendet.

A napirend, hetirend és az órarend összeállításánál figyelembe vettük a nö-vendékek életkori sajátosságait és ügyeltünk arra, hogy eddigi élettitmusukban ne következzen be lényeges változás, elősegítve ezzel beilleszkedésüket a kollé-gium közösségi életébe. Az órarend és a hetirend összehangolásával biztosítottuk, hogy minden nap legyen sportfoglalkozás a reggeli tornán kívül, testnevelési óra vagy tömegsport foglalkozás keretében, biztosítva ezzel az életkori sajátosságok-ból adódó fokozott mozgásigény levezetését. A napirend több óra szabadidőt is biztosít naponta amikor játszhatnak, televíziót nézhetnek, igénybe vehetik a kon-dicionáló terem sporteszközeit, illetve különböző fakultatív rendezvényeken vehetnek részt.

Az oktatás két ciklusban történik. Egy hét elméleti oktatás és egy hét gya-korlati oktatás. Az elméleti oktatási héten harmincöt kiképzési órát kapnak a növendékek, a gyakorlati oktatási héten negyvenöt órát. A gyakorlati héten négy csoportban folyik az oktatás a szakoktatók vezetésével. Az elméleti kiképzésre alapozva két nap egyéni tankonyhai gyakorlat során tanulják a szerszámok hasz-nálatát az egyes munkafogásokat, módszereket.

A hét másik három munkanapján a kijelölt alakulatok konyháin üzemi gya-korlaton vesznek részt a növendékek, ahol üzemi méretekben tanulják és gya-korolják az ételkészítést és a konyhai munka megszervezését.

Az elméleti kiképzési héten naponta két óra kötelező egyéni tanuláson vesz-nek részt, ahol megtanulják és gyakorolhatják az elméleti órákon hallott tana-gyagokat.

A szabadidő hasznos eltöltésére fakultatív, egyes esetekben kötelező köz-művelődési programot szervezünk a növendékek részére. Ennek keretében színházlátogatásokat, múzeumlátogatásokat szervezünk, voltak a Nemzetközi Vásá-ron is. Szexuális felvilágosító előadásorozatot kezdünk tartalékos orvos bevoná-sával. Politikai tájékoztatót kéthetenként tartunk részükre aktuális külpolitikai, belpolitikai és ifjúsáspolitikai kérdésekről. Kezdünk egy előadásorozatot a vi-lágnézetünk alapjai témakörből társadalom tudományi előadó bevonásával.

A múzeumlátogatások tervét is úgy állítottuk össze, hogy a szakmai fejlődé-süket és katonai hivatástudatuk kialakítását szolgálja. A programban szerepel a hadtörténeti múzeum, a vendéglátóipari múzeum stb. megtekintése. A színház-látogatások a szórakozás mellett a magyar nyelv és irodalom oktatás kiegészíté-sét is elősegítik, bővítik általános műveltségüket.

A szabadidőben rendelkezésükre áll a kollégium játékterme különböző tár-

sasjátékokkal, a klubszoba ahol kihelyezett könyvtár működik. A könyvtárt ellátuk szakkönyvekkel, a magyar nyelv és történelem oktatást kiegészítő irodalommal, ifjúsági regényekkel de a fantasztikus és kalandregények is megtalálhatók. Egy színes és egy fekete fehér televíziót biztosítottunk, így egy időben mindkét műsort nézhetik tetszés szerint.

Szakköröket szerveztünk, illetve szervezünk ugyancsak a szabadidő hasznos az egyéni érdeklődésnek megfelelő eltöltésére, amelyeket a szaktanárok illetve erre felkért szakemberek vezetnek. Ilyenek a magyar irodalmi, matematikai, ételkészítési, fotó, barkács, ének, sport szakkörök.

A körletrend gyors megszilárdítása érdekében körletrend versenyt szerveztünk, amelynek értékelése a növendékek képviselőjének bevonásával naponta történik. Két hetenként összesítjük az eredményeket és a két hét alatt legtöbbször első helyezést elért szoba egy televízió készüléket, a második helyezést elért szoba magnetofonos rádiót kap két hétre. Ezzel elértük, hogy az előírt körletrend gyorsan kialakult és megszilárdult.

A bevonulásuk után több lépcsőben megalakítottuk a KISZ-szervezetet amelyben részt vesznek a KISZ-tag oktatók és nevelők is. A KISZ-szervezetet bevonjuk a szabadidő programok megszervezésébe és lebonyolításába. A területi KISZ bizottságokkal együttműködve ifjúságápolási szakaszt szervezünk.

Eddigi tapasztalataink alapján megállapíthatjuk, hogy a növendékek gyorsan és jól beilleszkedtek az iskola közösségébe. Egy két kivételtől eltekintve gyorsan alkalmazkodtak az iskola rendjéhez és fegyelméhez. A szülői háztól való elszakadás az új közösségbe való élet nem okozott nehézségeket. Ehhez feltehetően az is hozzájárult, hogy a felvételi eljárás során ezeket a körülményeket részletesen ismertették a jelentkezőknek és akik vállalták a kollégiumi életet azok pszichikailag is felkészültek a várható élet és munkakörülményekre.

A tiszthelyettes hallgatók és a sorállomány is viszonylag gyorsan befogadta és megszokta a gyerekeket. A hallgatókat és a sorállományt a politikai apparátus állománygyűléseken felkészítette a gyerekekkel kapcsolatos magatartásukat illetően és ez hatékonyan bizonyult. Jelenleg a kapcsolat a növendékek és a hallgatók között jó. A növendékek labdarúgó csapatát egy hallgató vezeti és játszanak is egymással. Az egyetemet végzett tartalékos tiszti tanfolyamon levő orvos és más hallgatók előadásokat, vetélkedőket tartanak nagy érdeklődés mellett. Ezeket természetesen meg kell szervezünk, elő kell készítenünk.

A tanulmányi eredményeik addig az általános iskolai eredményeiket tükrözik, a közepesen jobbak. Ezt ebben az időszakban megfelelően tartjuk és alapot nyújtanak az eredmények növeléséhez. Gyengébbek az eredmények a közismert tantárgyakból, mint a matematika, magyar, történelem. Jobbak az eredmények a szakmai tantárgyakból a vendéglátásból, élelmiszerismeretből, ételkészítésből. Meglepően jól haladnak a gyakorlati ismeretek elsajátításában, a gyakorlati munkában. Ebből arra is lehet következtetni, hogy inkább azok jelentkeztek akik nagyobb kedvet vagy több adottságot éreznek a gyakorlati munkával járó elfoglaltsághoz mint az elméleti jellegű feladatokhoz. Ezt a körülményt oktató nevelő munkánk során feltétlenül figyelembe kell vennünk.

Felmérésünk szerint a növendékek jól érzik magukat az iskolában és kollégiumban, kedvvel és szívesen végzik elsősorban a gyakorlati feladatokat, eddig a visszalépés gondolatával nem foglalkozik senki.

Az oktató parancsnoki állomány a módszertani felkészítés eredményeként is alkalmazkodott a növendékek életkori sajátosságaiból adódó nevelési feladatok-

hoz. Megtalálták a megfelelő érintkezési formákat és érezhetően hatnak a növendékekre. Ez lemérhető a növendékek zömének magatartásán, érdeklődésén, tanulmányi eredményein.

Az iskola megszervezésében a kollégiumi rend és programok kialakításában felhasználtuk a már működő hasonló szervezetek tapasztalatait, amelyeknél az előkészítő időben tanulmányoztuk az oktató nevelő munka megszervezését és végrehajtását. Az eddigi tapasztalatok alapján a növendék és az oktató nevelő állomány jól beilleszkedett az iskola közösségébe. Biztosított az oktató nevelő munka szervezett zavartalan végrehajtása a további évfolyamok fogadásának megalapozása.

A CSAPATGAZDÁLKODÁS ELMÉLETE, ELLÁTÁS, GAZDÁLKODÁS, KATONAI KÖZLEKEDÉS

Katonai ruházati cikkek árusítása a laktanyai vegyesboltokban

Ujvári Mibály őrnagy

Napjainkban – főleg a csapathadtápban – élénk érdeklődést és gyakori vitákat vált ki a laktanyai vegyesboltok helye, szerepe a személyi állomány ellátásában, életkörülményeinek alakulásában, javításában. Felmerül a kérdés, hogy a vegyesboltok nagy élelmiszerforgalma az élelmezési szolgálat munkájának kritikáját jelenti-e vagy csupán kiegészít egy felmerült és a katonai ellátás rendszerében ki nem elégíthető igényt. Milyen szerepet töltsön be a bolt az öltözködési színvonal javításában, vagy a károk csökkentésében. Mi az érdekeltsége a kereskedelmi és nagykereskedelmi vállalatoknak a ruházati cikkek forgalmazásában. Kell-e hadseregen belül kétcsatornás „ruházati ellátást” szervezni, szükséges-e a ruházati szolgálat részére a vegyesbolt segítsége? A vázoltakon kívül még számtalan kérdés felvetődhet. Az aktuális problémafelvetés alapján megkíséreltem a kérdéskomplexumon belül a ruházati cikkek vegyesboltban belüli forgalmazásának kérdését megválaszolni. A vizsgálódás keretében részt vettem az MN 5232 hadtáp bemutatójában, konzultáltam a jelenlevő vezető hadtáp szakemberekkel és a Budapesti Katonai Ügyészséggel. Áttekintettem az ezzel kapcsolatos szabályozásokat, az ellátás rendszerét és körülményeit. A tapasztalatokat – a teljesség igénye nélkül – közreadom remélve, hogy a vázolt területen elősegíthető a jelenlegi helyzet rendezése.

Szabályozás és követelmények

A laktanyai vegyesboltok működését a CSHSZ I. rész 195. pontja a következők szerint szabályozza:

„A személyi állomány egyes magánjellegű szükségleteinek kielégítése érdekében a laktanyában – szerződés alapján – vegyesboltot (büfét), fodrászmuibelyt (szolgáltató létesítményeket, – blokkot) kell működtetni.

A vegyesboltok a szakmai rendelkezésekben meghatározott árúféleségeket árusítsanak, raktárkészleteiket a forgalomnak megfelelő mennyiségben, a helyi igények szerinti választékban kötelesek kialakítani.”

Az árusítható cikkek körét, illetve részletes felsorolását a CSHSZ VI. rész 17., illetve a VII. rész 18. számú melléklete tartalmazza. A kimutatás a felsőruházati, fegyvernemű, felszerelési cikkek és tartozékok széles skáláját, mintegy 50 cikket tartalmaz.

A ruházati cikkek teljes köre – a tapasztalatok alapján – szinte egyetlen vegyesboltban sem található meg, többségében a cikkek egy részével rendelkeznek, egyes helyeken azonban egyáltalán nem tartanak ruházati cikkeket.

Az ellátás és forgalmazás jelenlegi rendje

Korábbi HM – BkM megállapodás alapján a kantinok, majd vegyesboltok ruházati ellátását a Belkereskedelmi Minisztérium utasítása alapján a RÖLTEX Vállalat 86. számú boltja (VIII. Bércocsis u. 41.) végzi. A vállalat részére ez a tevékenység veszteséges. Az ellátást 4 fő végzi csomagküldő szolgáltatás útján. Munkája során 100–120 vegyesbolttal tart kapcsolatot. Havi ellátást végez, mintegy 120–140 csomagot küld ki a megrendelőknek. Raktári készlete minimális, az MN REK-től havi szükségletét nem a kiskereskedelmi boltok igényeinek összesítése alapján, hanem tapasztalati átlagfogyásnak megfelelően rendeli. A boltok ellátása mellett utcán át is árusít a katonák részére. A RÖLTEX Vállalat az MN REK-től megrendelt anyagokat döntő többségében folyamatosan megkapja, ezt igazolják a havi megrendelésekben és számlákon szereplő azonos mennyiségek. Az MN REK és a RÖLTEX közötti forgalom – amely egyben a kiskereskedelmi forgalom nagyságrendjét is tükrözi – az elmúlt években a következőképpen alakult:

1980.	3 100 000,- Ft
1981.	3 400 000,- Ft
1982.	1 600 000,- Ft/I. félév.

Az éves nagyságrendek megközelítőleg azonosak. Megállapítható, és ezt a csapattapasztalatok is alátámasztják, hogy az ellátás akadozik, a RÖLTEX és a boltok nem érdekeltek ezen cikkek forgalmazásában. Kapcsolatuk és az ellátásért való felelősség nem ellenőrizhető, így a hibákat egymásban keresik. A vegyesboltok profiljába a ruházati cikkek nem illenek be, „felesleges” pénzeszközöket kötnek le, a forgalom bizonytalan és a felsoroltak miatt nem kifizetődő. Az érintettek véleménye megegyezik abban, hogy a jelenlegi gondok fő forrása az *érdekeltség hiányában* keresendő.

Abban mindenki egyetért, hogy a forgalmazást a jelenlegi rendben fenn tartani nem célszerű, valamilyen irányban szükséges változásokat eszközölni.

A jelenlegi rendszer hibái

A bolti és legénységi ruházati ellátás egy forrásból (MN REK) táplálkozik és két különböző csatornán keresztül jut el a közös célhoz a katonai szervezetekhez. Ez kettőzi az adminisztratív, szervezési feladatokat, a szükségesnél nagyobb eszközökötéssel jár.

Az MN ruházati anyagainak kiáramlását nem csökkenti, a károk anyagszükséglete nem a csapattagozatban, hanem az ellátó központban jelentkezik. A vegyesboltokban árusított cikkek értéke az MN ruházati kárainak azonos áron számított értékéhez viszonyítva nem jelentős, 10 % alatt marad. Ez is jelzi, hogy a károk csökkentését alapvetően más eszközökkel, módszerekkel kell elősegíteni.

A CSHSZ-ből idézett követelmények szerint a boltoknak a személyi állomány *magánjellegű* szükségleteit kell kielégítenie, a ruházati cikkek nem tartoznak ebbe a kategóriába.

Az árusítható cikkek listáján szereplő cikkek egy része fogyóanyag (jelvények, gombok, stb.), pótlását a ruházati szolgálatnak kötelezően biztosítani kell. Ezért csak a hivatásos állomány részére indokolt ezen cikkekből készletet fenn-

tartani. Több helyen látható már törekvés arra, hogy a törzsekben a hivatásos állomány részére aleggység gazdasági sarkot rendeznek be, ahol az eltört, elvesztett gombot, fegyvernemi jelvényt, stb. pótolhatják.

A vegyesboltok polgári mosó és lábbeli karbantartó szereket árusítanak. A honvédségi ellátásban hasonló anyagok a tisztítandó anyagokhoz kerültek rendszeresítésre. A kétirányú ellátás miatt elsősorban a lábbelik karbantartásához nem rendszeresített anyagokat használnak a katonák, mely az adott cikk korábbi elhasználódását idézi elő.

A jelenlegi ellátási rendszer az MN részéről kellően nem irányítható, ellenőrizhető, így kellő befolyást sem tudunk gyakorolni rá.

A nem teljeskörű felsorolás azok véleményét támasztja alá, akik a bolti árusítás drasztikus csökkentését, illetve megszüntetését javasolják.

A kérdés jogi vetületei

A fegyveres erők, a fegyveres testületek és a rendészeti szervek tagjainak a testületekkel szemben fennálló anyagi felelősségét a 7/1970. Kormányrendelet, az ezt módosító 33/1980. MT rendelet, a 23/1970. HM utasítás és az ezt módosító 86/1980. (HK 31.) utasítás tartalmazza.

A hivatkozott utasítás 127. pontja előírja:

„A sorkatonák, a tartalékos katonai szolgálatot teljesítők, valamint a katonai tanintézeti hallgatók illetményéből kártérítés címén tartozást levonni nem lehet. A sorkatonának, a tartalékos honvédek és tisztiesnek, valamint a katonai tanintézet hallgatójának nem engedhető meg a tartozás önkéntes befizetése sem.”

Ugyancsak ezen utasítás 71. pontja 2. bekezdésében foglaltak lehetővé teszik:

„A HM fegyvernemi és szolgálatiág főnökök saját szakanyagukra dolgok hiánya esetén is előírhatják a kiskereskedelmi fogyasztói ár alkalmazását, ha a néphadsereg vagyontárgyainak védelme ezt szükségessé teszi.”

Ezzel a lehetőséggel az MN Ruházati Szolgálat főnöke élt is, amikor több – gyakran veszendőbe kerülő – ruházati cikk kártérítési árát fogyasztói áron rendelte el alkalmazni a kártérítések során. (11/1982. számú MN RSzF intézkedés).

Az utasítás tiltja az önkéntes befizetést is a sorkatonák esetében. Az önkéntes vásárlás jogilag a befizetéssel azonos kategória, amelyet elrendelni tilos, önkéntesen vásárolni (vásároltatni) pedig ellentétes a szabályozás szellemével.

Az önkéntességet megkérdőjelezi az egyén érdeke is. A teljes térítésű cikkek kivételével az árkülönbözet a tényleges (50 %-os áron számítható) ár és a kiskereskedelmi (fogyasztói) ár között jelentős és ezt vállalni értelmetlen. A különbség nagyságrendjének érzékeltetésére érdemes néhány cikk árát ilyen szempontból is összehasonlítani.

	50 %-os kártérítési ár/Ft	Kisker. fogyasztói ár/Ft
kinemő sapka	81,-	167,-
kimenő zokni	12,-	24,20
kulacs	82,50	162,-
nyári zokni	11,20	23,-
törülköző	24,-	45,70
nyakkendő	19,-	38,80
stb.		

A RÖLTEX és a vegyesboltok kapcsolata szakmailag és a társadalmi tulajdon védelme szempontjából kellően nem ellenőrizhető.

Szakmai szempontból:

– nem kellően ellenőrizhető az anyagmozgatás, a szükségletek kielégített-ségi szintje,

– készletek tárolása, forgalmazása, valamint a készlethiányokért való felelősség.

A társadalmi tulajdon védelme szempontjából nem ellenőrizhető, hogy:

– a RÖLTEX bolt utcán keresztül kik részére árusítja az anyagot,

– a vegyesboltokban milyen cikkekből mennyi a megrendelt, értékesített és meglévő készlet,

– az értékesítés katonák vagy más személyek részére történik-e, végül

– nem áramlik-e ki honvédségi anyag a polgári életbe ezen a csatornán?

A felsoroltak egyértelműen igazolják, hogy úgy a szakmai irányítás és ellenőrzés, mint a társadalmi tulajdon védelme kellően nem biztosított, a jelenlegi rendszer spontán módon érvényesül. Bizonytalan az ellátási folyamat, a „vevőkör” és igényei, de a jogi alap is erőteljesen megkérdőjelezhető.

A jövő lehetőségei

1. A katonai ruházati cikkek vegyesboltban való árusításának teljes megszüntetése.

2. A forgalmazás jelenlegi vagy kismértékben módosított rendjének fenntartása az MN REK és a katonai vegyesboltok között közvetlenül, megfelelő létszámfeltételek biztosítása mellett.

Az kétségtelen, hogy a hiányok boltból történő megvásárlása esetén kárügy nem keletkezik, a kárügyek és kárstatisztikák kedvezőbb képet mutatnak. Némi-
leg csökken az adminisztráció és az ezirányú belső szakmai munka. Ugyanakkor az anyagszükséglet változatlanul fennmarad, csak a csapat készletét nem érinti.

A ruházati cikkek árusítása a vegyesboltokban szakmailag indokolatlan, mivel a szolgálat a katonák részére utánpótlás, csere útján vagy káreljárás keretében a kérdéses cikkeket pótolja. A káreljárások lefolytatásánál ezzel közelebb kerülne a gyakorlat a szabályozáshoz. A hivatásos állomány ruházati tartozék cikkei (gombok, fegyvernemi jelzések, stb.) továbbra is árusíthatók lennének a vegyesboltokban, de megoldható ezekből a cikkekből az ellátás a csapat ruházati szolgálaton keresztül is.

Amennyiben a felsőszintű vezetés a forgalmazás fenntartása mellett döntene, úgy célszerűnek látszik a RÖLTEX Vállalat kiiktatása az értékesítési folyamatból és a megrendelések teljesítése az MN REK-től biztosítható.

A jelenleg 4 fővel dolgozó RÖLTEX apparátusa helyett ennek megoldását az MN REK 2 fővel (1 fő adminisztratív és 1 fő fizikai dolgozóval) biztosítani tudná. A kiegészítő munkaerő bérét a nagykereskedelmi ártés – engedélyezése esetén – bőségesen fedezné.

Az MN REK szakmai felkészültsége, tapasztalata a megrendelések teljesítésében éppúgy, mint a csomagküldő szolgáltatásban megvan, a feltételek biztosítása esetén kész ezt a feladatot eredményesen megoldani.

Gazdaságossági kérdőjelek a textiltisztító és javító szolgáltatásban

Szalóki György kpa.

A ruházati szolgálat alaprendeltetéséből fakadó fő célkitűzése a ruházati ellátás és szolgáltatás biztonságának megteremtése, fenntartása és színvonalának fejlesztése.

A hadtápszolgálat e zárt rendszere megfogalmazott célkitűzéseit az MN RSZF-ség – mint felsőszintű irányító szerv – összefogásával alapvetően ruházati ellátó és szolgáltató, másrészt textiltisztítást és javítást szolgáltató egységeken keresztül igyekszik megvalósítani.

E két alapvető területnek a szolgálatban elfoglalt helye jelentőségének mérlegelésénél – jogosan – az ellátás esik nagyobb súllyal latba, azonban a szolgáltatás mindenképpen nagyobb figyelmet érdemelne, mint amilyen még szűkebb szakmai körben is övezi. Ez már csak azért is indokolt, mert közöttük az összefüggést nem csupán az egy irányító szerv alá tartozás jelenti, hanem azok a gazdasági szálak is, melyek eddig nem igen tudatosultak, vagy nem tulajdonítottak annak nagyobb jelentőséget. Márpedig a feszítettebb gazdasági környezetben feltétlen figyelmet érdemelnek azok a jogtalanul perifériára szorult összetevők, melyeket az ellátás objektív korlátai egyre inkább a centrumba sorolnak. A célokra igénybe vehető pénzügyi-anyagi keretek, az áruforgalmi tevékenység lehetőségei, az ipari háttér és a gazdálkodási szabályozók rugalmassága, a gazdaságossági és hatékonysági követelmények negatív indukcióinak bizonyos – nehezen számszerűsíthető, de összefüggésében kimutatható – hányadát megfelelő szolgáltatással – a ruházat kihordási idejének növelésével – mérsékelni lehet.

Nem hanyagolható el az a körülmény sem, hogy a polgári életvitellel összefüggésben az MN élet és munkakörülményeiben bekövetkezett alapvető változás kényszerítő erővel hatott a néphadseregi szolgáltatások fejlesztésére, mind az öltözeti kép, mind pedig a higiénia vonatkozásában.

Megítélésem szerint már e nagyvonalakban vázoltak is indokolttá teszik, hogy akár a közvetlenül, akár a közvetetten érintettek némi képet kapjanak a textiltisztító és javító szolgáltatás helyzetéről, jövőbeni lehetőségeiről.

Az MN TJÜ gazdálkodási rendszeréről

Az öltözeti rendszer megszilárdulása, az öltözeti fegyelem fokozottabb érvényesülése objektív indítékot szolgáltatott az MN TJÜ szolgáltatásainak mennyiségi és minőségi fejlődéséhez. Ez a folyamat szükségszerűen újra fogalmazta

az üzemi gazdálkodás mechanizmusát és szabályozását. Elsődleges feladattá vált az irányítási szemlélet megváltoztatása, minthogy a bruttó költségvetési gazdálkodás a követelményeknek már nem tudott megfelelni. A természetbeni ellátás, a naturális mérőszámokban történő nyilvántartás nem szolgált biztosítékul a megnövekedett mennyiségi és minőségi igények hatékony kielégítésére. Mindezek következményeként 1968-ban – a pénzgazdálkodás bevezetésével – vállalati gazdálkodási rendszerre, 1974-ben pedig folyószámlán gazdálkodó költségvetési üzemi rendszerre tért át. A műszaki megújítást 1981-ben követte az üzemgazdasági újjászületés, mikor is az MN TJÚ a vállalati gazdálkodás elemeit magán viselő folyószámlás költségvetési üzemmé reformálódott. Közben – mintegy 500 MFt-os ráfordítást kitevő rekonstrukcióval – 1978-ra kialakult egy kellemő műszaki háttérrel rendelkező gazdálkodó egység, mely – tevékenységét elemezve – elfogadható információt nyújthat az utóbbi néhány év vonatkozásában a szolgáltatás helyzetének megítéléséhez. Hozzá tartozik azonban az igazsághoz, hogy az új gazdálkodási rendszer kétségtelenül magasabb színvonalra ellenére továbbra is tartalmaz olyan gyenge elemeket, melyek időnként megkérdőjelezzik a felsőszintű vezetés követelményeinek érvényesítését, valamint a hatékony gazdálkodás tartalékaik felszínre hozásának jelenlegi ütemét. Mindezek igazolására elegendő a termelés, a létszám, bér-gazdálkodás és szervezetségről nagyvonalakban kiragadott összefüggései is.

A szolgáltató ágazat termelésének alakulása

Az üzemi tevékenység első és legfontosabb célja az MN részére végzett szolgáltatás.

Az MN Textiltisztító és Javító Üzem számára az 1977–78-as gazdasági év – éppen a már említett rekonstrukció következtében – fordulópontot jelentett, miután a mintegy 10 évig tartó üzemi fejlesztés eredményeként kialakult a szolgáltatással kapcsolatos néphadszerégi igény gépi kapacitásbeli bázisa.

Az MN TJÚ még ebben a kritikus időszakban is az alapvető szolgáltatásokban maradéktalanul kielégítette az MN igényeit, annak ellenére, hogy a rekonstrukció végmunkálatai az üzemnél jelentős erőket kötöttek le, az átállás nehézségekkel járt és mindemellett a TJÚ krónikus munkaerő gondokkal is küzdött. Az 1979–80-as években a termelés fejlődése töretlen, mint az adatokból is kitűnik, a megelőző évinél számottevően jobb eredményt ért el. Szolgáltatásait az üzem MN szintre terjesztette ki, továbbá szabad kapacitása kihasználására jelentős mennyiségű munkát végzett társ fegyveres testületeknek és közületeknek. 1978-ban mosási kapacitását még csak 75,5%-ra, 1980-ban már 87,9%-ra használta ki. Minthogy az üzemnek a munkaerő gondjai erre az időre is állandósultak, kedvezőnek ítéltető, hogy a növekedést ösztönző bérezéssel, szervezéssel, a termelékenység növelésével segítették elő. Az egy termelő órára eső szolgáltatás (kg)

	1977	1978	1979	1980
mosásnál:	13,64	14,43	15,28	16,34

A számokkal igazolható jó eredmények ellenére az üzem jelenleg is elmarad a lehetőségeitől. Belső problémái mellett jelentős *kiesés forrásai a következők:*

- a beszállítások szezonális hullámzásai;
- az MN katonai szervezeteinek a szolgáltatással kapcsolatos szükséglet-tervezésben továbbra is fellelhető hiányosságok.

Igénybejelentéshez képest a tényleges igénybevétel (%):

	1977	1978	1979	1980
mosás	77	84	72,8	75,1
vegytisztítás	107	115	109,6	98,1

A gondot leginkább az jelenti, hogy katonai szervezeteink készséget sem mutatnak ezen tervezési gyakorlat módosítására (az MN tényleges igényeiben visszaesés mutatkozik). A dolgok mélyén persze a katonai szervezeteknek a mosatás költségvetési tételről való átcsoportosítási lehetősége húzódik meg. Ezt meg is teheti az egyik szerződő fél (a csapat), hiszen joga van hozzá. A szerződésbeli igazságot azonban sérteni látszik, hogy a másik fél (az üzem) a szerződésben foglaltak elmaradásáért kötbérigényt nem érvényesíthet. Ennek kapcsán a TJÜ a szerződésben lekötött – tulajdonképpen kapacitását teljesen kitöltő – mennyiség miatt társ fegyveres testületekkel, közületekkel – lehetőségtől elmaradva, saját kockázatára – csak kisebb mennyiségre szerződhet.

Az előzőekben vázoltak így válnak az üzem mennyiségi törekvéseinek visszafogásával a hatékony gazdálkodás fékező erők eredőjévé.

A létszám és bér-gazdálkodás rugalmassága

Az üzemek rekonstrukcióval jelentősen bővülő kapacitása feltételezte a létszámnak azzal szinkronban történő emelését is. A várható igényeknek megfelelően az üzem 1120 fő helyett 1200 fő átlagos állományi létszámú munkaerőt foglalkoztathatott. Következésképpen az üzem egyik lényeges célkitűzésévé vált – gépi kapacitásának mindjobb kihasználása érdekében – létszámának engedélyezett szintre történő feltöltése. A célkitűzés megvalósítása során korlátozó tényezőként kellett számba venni a gazdasági környezetet, valamint egy megfelelő üzemgazdasági stratégia ez időszakban még meglévő hiányát.

Az üzem létszámában – néhány évi folyamatos feltöltődés után – 1980-ban már visszaesés mutatkozott. A feltöltöttség az 1979. évi 94,4⁰/₀-ról 92,1⁰/₀-ra esett vissza. Kimagaslóan nagy méreteket öltött a fluktuáció is. A létszámváltás az összlétszámnak közel az egynegyedét tette ki és döntően a munkások körét érintette. Már pedig az üzemi technológiák élőmunka igényességének kielégítése egyértelműen a termelés szűk keresztmetszetének feloldását jelentené. Különösen krónikussá válik a létszámhiány az igények erős ingadozása időszakában. Tekintettel arra, hogy több üzemegység néphadseregű objektum területén, illetve lakott területtől vagy közlekedési csomóponttól távol esik, ez csökkenti a dolgozókra nézve a szubjektív vonzerőt. Más esetben nagy a – jobb kereseti lehetőséget biztosító – mezőgazdasági és egyéb ipari üzemek elszívó hatása. Felerősíti ezeket a hatásokat, hogy az MN polgári alkalmazottaival szemben magasabb az erkölcsi-politikai követelmény, továbbá sajnálatosan alacsony a szakma társadalmi presztízse.

A felsorolt tényezők egyértelműen igazolják, hogy a gazdasági környezet által állított korlátok döntőnek bizonyultak az üzem létszám-gazdálkodásában.

Az MN TJÜ-re – költségvetési üzem lévén – a túlszabályozottság jellemző, ennek kapcsán a racionális munkaerő-gazdálkodás feltételei kevésbé adóttak. Az alkalmazotti állomány engedélyezett szintű feltöltése éppen az érvényes szabályozók miatt gyakorlatilag lehetetlen. A produktív területen ugyan számottevő tartalék rejlik az üzem- és munkaszervezésben, ösztönző normák és bé-

rezési rendszer kialakításában, amit e területen elért eredmények is igazolnak (a termelékenység növelésével a létszámcsoökkentést kiegyenlítették), a munkaerőhelyzet kedvezőtlen tendenciáját a már felvetett problémák mellett, minden bizonnyal az alacsony bérszínvonal motiválja. Az alacsony bérek negatívan hatnak vissza az üzem tevékenységének folyamatosságát biztosító szakembergárda kialakítását célzó törekvésekre. (Az üzem fizikai állományának jóváhagyott átlagbére 1980-ra évi 5⁰/₀-os bérfeljesztés mellett is csak 3 305,10 Ft-ra emelkedett.) A vizsgált időszak során előfordult, hogy kritikus helyzetben az üzem munkaerő gondjainak megoldására katonai munkaerőt kellett igénybevenni, illetve esetenként, vállalva a költségkonzekvenciát polgári üzemnél vált szükségessé a textiltisztítás.

A bérfeljesztés kötöttsége mellett a bér-gazdálkodás rugalmatlansága is nehezítette a gazdálkodást. A rendszertelen túlórázások, a rendkívül nagy fluktuáció nehézségeket támaszt ugyan a bérek tervezése elé, mindez azonban nem igazolja azt az üzemi gyakorlatot, mely során évente változó nagyságban, de jelentős bért takarítanak meg.

Év	1977	1978	1979	Ft/fő/hó
Bérmegtakarítás	78,7	22,3	55,5	43,1

Az üzemnél a helyzet javítása érdekében azonos gépparkhoz és technológiához igazodó egységes átlagbéreknél differenciálásra alkalmas minőségi bérezést vezettek be. Ez önmagában azonban csak rész megoldást jelent, hiszen alacsony átlagbér mellett a gyengébb képességű dolgozók olyan alacsony jövedelmi szférába kerülnek, melyek minden bizonnyal a létszámmozgás tendenciáját erősítik. A fentieknek megfelelően egy megbízható törzslétszám kialakítása, illetve a munkaerő megtartása érdekében megoldást elsősorban az üzem átlagbérének rendezése (emelése) és a még következetesebb differenciálás jelentené.

A gazdasági folyamatok szabályozottsága

Az MN TJÜ tevékenysége igen szerteágazó, dinamikus folyamat, ezért - a feladatok eredményes végrehajtása érdekében - követelmény a folyamatok egységes visszatükrözése, a gazdasági események szervezett feljegyzése, azokról számadás készítése.

A vizsgált időszakban e téren jelentős előrelépés mutatkozott az üzemnél. Átfogó belső szabályzat készült a gazdasági események vitelére. A szabályzat elkészítését indokolta, hogy az üzem szervezetének egységei olykor izoláltan tevékenykedtek, mely a műszaki és gazdasági terület szakadásában, de a gazdasági terület koordinálatlanságában is megnyilvánult. Számos területre a párhuzamos adatgyűjtés és információ szolgáltatás volt jellemző. A szerteágazó, értékes információkat a rendszerbe szervezethez híján nem sikerült a döntéshozók számára érdekében egyértelműen csatornába állítani.

Számottevő alap és származtatott adathalmazzal rendelkezik a számviteli osztály, azonban az adatok nagy része, a célirányos értékelés hiánya miatt döntéshozók számára szempontból érdektelen. Hiányosan érvényesült a számvitel döntéshozók számára funkciója. Az előrelátó ármunka hiánya miatt lemaradt a költségek széles körű elemzése, a készletgazdálkodás hibái egyértelműen utaltak a műszaki tervezés ösztönös jegyire. A termelés, a munkaszervezés, a bérézés területén történt előrelépések érdemi eredményeit az átgondolt „üzemgazdasági

politika" hiánya erősen korlátozta. Mindemellett a gazdasági eseményeket ha jelentős késéssel is, de követték. A késedelmes számviteli rögzítés oka – a nem kellő szervezettség mellett – alapvetően e területen kimutatható krónikus munkaerőgondokban, valamint a megfelelő technikai eszközök hiányában kereshető.

Végül is megkockáztatható az a következtetés, miszerint a felvetett problémák egy része a népgazdaságban kialakult kedvezőtlen hatásokra, más része az üzemszervezési hiányosságokra vezethető vissza.

Az üzem szolgáltatása meglehetősen kötött, a termékszerkezet variálására még annyi lehetőség sincs, mint a PATYOLAT-nak, így az árváltozásokból adódó költségtöbbletek jelentős részének kigazdálkodására erejéből nem tellett. A szolgáltatási árak és költségeik egyensúlya megbomlott, a többszöri árváltozás jelentős részét a költségvetés finanszírozta.

Bár az új gazdálkodási rendszer bevezetését követően az üzem eredményei tovább javultak, az üzem gazdálkodásának alapvető ellentmondásait e rendszer sem oldotta fel.

E néhány gondolat keretében az üzem kedvező vonásai mellett megfogalmazódtak a gazdálkodás árnyoldalai, mi több olyan korlátok, melyek áttörésére jelen pillanatban a megoldás még nem kézenfekvő. Azt hiszem, mégsem az lenne a helyes megoldás – bár hangadói akadnak –, hogy a textiltisztítás megfelelő géppark biztosításával a katonai szervezetek körébe kerüljön.

Az ország energiatakarékossági törekvéseit figyelembe véve ez nagyon gazdaságtalan lenne – mint ahogyan arra a PATYOLAT ipari vagy házi mosás összehasonlításának gazdaságossági eredményeiből következtetni lehet – még akkor is, ha bizonyos (pl. bér vagy szállítási) költségek nem is merülnének fel.

A helyes utat inkább abban kellene megjelölni, hogy az üzem az eddigiek-nél is nagyobb gondossággal, a gazdálkodása eredményeit segítő tényezők továbbfejlesztésével, illetve eddig még nem alkalmazott módszerek felhasználásával törekedjék helyzetének javítására, melyhez – a kollektíva érdekeltségét szem előtt tartva – természetesen – az érintett szervek nem csak erkölcsi támogatással lennének partnerek.

A hadtáptechnika javításáról

Magyar János mk. főhadnagy

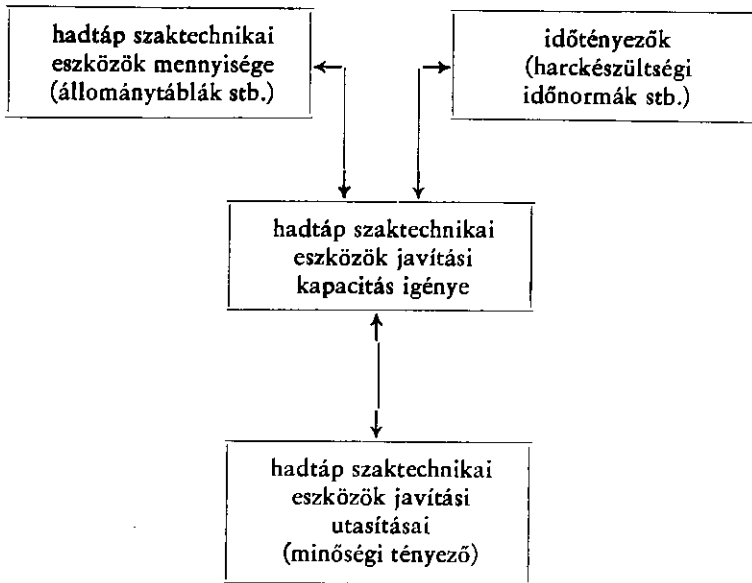
I. A hadtáp szaktechnikai eszközök javítási kapacitás igénye

A hadtáptechnika I. rész címen megjelent cikkben a hadtáptechnikai eszközök javítási rendszerének egyik legfontosabb alapeleméről, a technikai eszközök javítási utasításairól, kidolgozásának módjáról, lehetőségeiről fejtettem ki véleményemet. Megállapítottam, hogy a komplex javítási tevékenység¹ megtervezése és végrehajtása a műszaki és gazdaságossági szempontokat is kielégítő módon csak az eszközökhöz kidolgozott javítási utasítások felhasználásával lehetséges. A javítási utasítások, mint alapvető műszaki (eszközökhöz kötött) dokumentációk, megjelölik a technikai eszközökhöz szükséges speciális szerszámok, műszerek körét, meghatározzák az egyedi típusra jellemző speciális műveleteket (pl. hűtő gk. klíma berendezésének beszabályozása stb.) technológiáját, utalnak a szükséges szakképzettség szintjére (szervezeti elem).

A fent leírtakból kiderül, hogy a javítási utasítások a komplex javítási tevékenység minőségi oldalát határozzák meg. A mennyiségi oldalt elsősorban az adott típusú hadtáptechnikai eszköz darabszáma adja. További problémát okoz az időtényező kérdése is, vagyis az, hogy mennyi idő áll rendelkezésre (javítási, átfutási idő) az adott hadtáptechnikai eszköz megjavítására. A javítási időt a műszaki lehetőségek határolják be abszolút értelemben, valamint a technikai eszköz funkciójából adódó speciális követelmények (pl. harcckészültségi időnormák stb.). A három tényező, vagyis a komplex javítási tevékenység mennyiségi, illetve időtényezőinek ismeretében lehet meghatározni a hadtáptechnikai eszközök javítási kapacitás igényeit. (1. ábra) Nyilvánvalóan az így megkapott „globális” kapacitás igény alkalmas a már meglévő lehetőségekkel (javítási kapacitások) való összevetésre.

Az ábrán látható tényezők hatása a javítási kapacitás igényre oda-visszaható kapcsolatot jelent. A tényezők bármilyen értelmű változását maga után vonja a kapacitás igény megfelelő értelmű változását is és megfordítva. Például baleset vagy egyéb ok miatt lecsökkent javítási kapacitás rontja a kérdéses technikai eszközökhöz kötött harcckészültségi időnormát stb.

¹ Komplex javítási tevékenységen: a napi karbantartási tevékenységtől a teljes felújításig terjedő javítási műveleteket (művelet halmazokat) értjük.

1. ábra. A „globális” javítási kapacitást befolyásoló tényezők

II. a hadtáp szaktechnikai eszközök javítási rendszerében mutatkozó feszültségek, a lehetséges javítási bázisok

A cikk keretein belül nem szándékozom a jelenlegi javítási rendszer részleteibe menő elemzésével foglalkozni. A területet kevésbé ismerők közt is gondolom egyértelmű, hogy a hadtáp szaktechnikai eszközök javítása, karbantartása csak a legszükségesebb szintig és mértékig megoldott. Különösen nagy gondot okoznak az ún. komplex szaktechnikai eszközök speciális javítási igényei. Gyakorlatilag az elmúlt 15 évben a hadtáp szaktechnikai eszközök körébe is bevonultak a hidraulika, az elektronika, az elektromechanika, elektrohidraulika elemei. Ezek a jelenségek az „üzembentartás” során újabb feszültségeket teremtettek a javításban. Ehhez járul még az a tény is, hogy a gyakorlatban a hadtáp szaktechnikai eszközök kiszolgálása, javítási rendszere nem egységes, ágazatonként nagy eltérést mutat.

Az említett kényszerítő hatások sürgetik a hadtáp javító kapacitásának a rekonstrukcióját, illetve a valós igényeknek megfelelő kibővítését. A hadtápszolgálat rendelkezik ugyan saját speciális javító kapacitásokkal (lásd: úza., élm. stb.) azonban ez a lehetőség sem minőségben, sem mennyiségben nem elegendő!

Megítélésem szerint a hadtáp szaktechnikai eszközök javítási kapacitás igényeinek (I. részben leírtak alapján) ismeretében, azok kielégítését a jelenlegi helyzetben – részben kialakult gyakorlat, valamint a jövőre való tekintettel – a következő bázisokon lehetne megvalósítani.

1. Összetett (komplex) hadtáp szaktechnikai eszközök esetében:

– az „alvázat” (hordozójárművet) a Páncélos és Gépjármű Technikai Szolgálat Főnökség által már korábban létrehozott csapatjavító bázisokon, illetve a

kísérleti rendszerben működő ETSZ (Egyesített Technikai Szolgálat) bázisokon. (3. ábra);

– a szakfelépítményt polgári javítóbázison, a már meglévő hadtáp javítóbázison, illetve a későbbiek során létrehozandó Központi Hadtáp Javítóbázison (2. ábra).

2. Az „egyszerű” (homogén) hadtáp szaktechnikai eszközök esetében polgári javítóbázison, a már meglévő hadtáp javítóbázison, illetve szintén a későbbiek során létrehozandó Központi Hadtáp Javítóbázison (2. ábra).

El kell fogadnunk azt a tényt, hogy az összetett (komplex) hadtáp szaktechnikai eszközök esetében a kísérleti rendszerben üzemelő Egyesített Technikai Szolgálatok a jövőben csupán az „alváz” javítását lesznek képesek elvégezni. A szakfelépítmények javítása, vagy az illetékes szolgálati főnökség erre a célra létrehozott speciális javító kapacitásával, vagy megfelelő technikai analógia esetén polgári javító bázison, illetve a jövőben létrehozandó Központi Hadtáp Javító Bázison oldható meg. (2. ábra).

III. Az eredményes, hatékony javítási tevékenység megoldása érdekében végrehajtandó feladatok

A globális javítási kapacitás igény, valamint a lehetséges javítóbázisok ismeretében a hadtáp javítókapacitás minőségi és mennyiségi növelése, a csapatjavító bázisokkal történő zökkenőmentes kapcsolat kialakítása, valamint a polgári javítókapacitás felkutatása és kihasználása, a javítási igény műszaki értelemben vett korrekt megfogalmazása érdekében *a következő alapvető feladatokat kell végrehajtani:*

1. A hadtáp szaktechnikai eszközök javítását egyértelműen meghatározó dokumentációkat – javítási utasításokat – ki kell dolgozni (ha lehetséges a gyártóműtől beszerezni). (Hadtáptechnika I. cikk.)

2. A megfelelő (1. pont alatt) leírások, valamint az igénybevételi információk alapján ki kell dolgozni az (egységes) javítási normákat (illetve értelemszerűen pontosítani).

A javítási normák kialakításánál egyértelműen leszögezhetjük, hogy a javítási technológiákban felhasználásra kerülő javítási normák időalapú normák; az egyéb dimenziójú normák, például különböző teljesítménynormák (km, üzó. stb.) más jellegű felhasználásra kerülnek (pld. kis-, közép-, nagyjavítások ütemezésének meghatározására stb.)

„Normális” esetben a gyártómű az általa gyártott technikai eszközökhöz – a javítási utasításokon túl – az úgynevezett javítási időnorma jegyzékeket is megadja. Ezek a javítási időnormák tartalmazzák azokat az időtartamokat, amely időtartam alatt az adott javítási (rész) műveletet az előírt célszerszámok (ha szükséges) alkalmazásával egy átlagos képességű szerelő átlagos intenzitású munkával el tud végezni.

Természetesen ezek az időnormák „tájékoztató” jellegűek. Értékük többnyire növekszik a gyakorlati alkalmazás során a következő okok miatt:

- eltérő műszaki színvonalúak a műhelyek,
- a szerelő állomány különböző képességű,
- eltérő állagú eszközök (azonos teljesítménynorma mellett is – pl. balesetek okozta állagromlás stb.).

Amennyiben nem állnak rendelkezésre a gyártó által megadott javítási időnormák, azokat meg kell határozni egyszerű időméréses módszerrel. A rendelkezésre álló átlagos felszereltségű (pl. csapatjavító szervezetek) javító műhely átlagos képességű szerelőjével végeztetett javítási (rész-) művelet elvégzésének idejét mérni kell (stopper), és az alábbi táblázat megfelelő rovatában rögzíteni. (3. ábra).

Sorszám	A javítási (rész-) művelet megnevezése	Csepel 344 t/gk.	Csepel 344 D t/gk.	ZIL 137 t/gk.	EV 600 targonca
		normatív időalapok (óra) (fiktív adatok)			
1.	A motor A motor javítása A motor (nyomaték-váltó nélkül) ki- és beszerelése	8,0	7,5	8,0	3,5

3. ábra. Javítási időnorma táblázat

A táblázatokban (egy táblázat egy technikai eszköz teljes javítási időnormáit is tartalmazhatja) – összegezve az időnormákat – megkapjuk egy eszköz, egy javító szervezet teljes javítási időszükségletét az ott javítandó technikai eszköz-állományra vonatkozóan.

Az időnormákból a javítási technológiákba mindig a megfelelő részt kell beolgozni (pl. kisjavítások műveleti időnormái, – lehetnek átfedések is). A táblázatban a különböző technológiai elemekhez tartozó időket különböző színekkel lehet jelölni a gyors leolvasás (alkalmazás) érdekében.

3. A kidolgozott javítási normák birtokában az összetett (komplex) hadtáp szaktechnikai eszközök esetében végre kell hajtani a *normakorrekciókat az „alváz” és a „szakfelépítmény” vonatkozásában.*

A normakorrekciók alkalmazása fontos tényező az összetett hadtáp szaktechnikai eszközök esetében, különösen az üzemben (szolgáltatban) eltöltött idő alakulása szempontjából. A helyesen alkalmazott normakorrekciók jelentősek a gazdaságos üzemeltetés vonatkozásában is.

Természetesen minden egyes összetett eszköz-típus esetében külön-külön kell a normaelemzéseket elvégezni, közelíteni egymáshoz úgy az értékeket, hogy az összetett hadtáp szaktechnikai eszköz üzemképessége (üzemben eltöltött ideje) a maximális legyen! Sokat segíthet már az is, ha egyszerűen egy oszlopdiagramon követjük nyomon az üzemképességi idő alakulását (4. ábra). Nyilvánvalóan az alváz és felépítmény javítási időnormáit úgy kell közelítenünk (korrigálnunk), hogy a biztonsági-műszaki előírások mindenkor érvényesüljenek.

A diagrammon egy összetett szaktechnikai eszköz lett ábrázolva. (4. sz. ábra). Az első esetben a komplex eszköz „alváz” részének a nagyjavítására került sor,

amely J_{1a1} -napot vett igénybe, ennyivel csökkent az üzemben eltöltött (eltölthető) idő. Ezután a komplex eszköz ismét az üzembeltetésbe kerül, majd a szakfelépítmény középjavitása következik (J_{1a}). A diagrammból leolvashatjuk, hogy gyakorlatilag a „szakfelépítmény” középjavitásban töltött idejét összevontan, az „alváz” javítási idejében célszerűen megoldhatjuk, így automatikusan a J_{1a} idő az üzembeltetés szempontjából megtakarításként jelentkezik. További előnyt jelent az összevont javítás azzal is, hogy nem szükséges minden egyes javítási ciklusban kétszer javítóműhelybe állítani a komplex eszközt. A javítási ráfordításokban is megtakarítás várható. A diagrammon egy tetszőleges összetett technikai eszköz összevont alváz-felépítmény javítási ciklusát mutattam be.

Célszerű a javításba-adások tervezésénél a diagrammot eszközönként külön-külön elkészíteni, tovább bontani a szemlék-karbantartások, feltöltések esetleges feltüntetésével. A feladat látszólag egyszerűnek tűnik, hiszen a javítási ciklusokat meghatározó teljesítménynormák korrekciójáról (közelítéséről) van szó az „alváz” és „szakfelépítmény” vonatkozásában. A valóságban azonban más javítószervezet végzi legtöbbször az „alváz”, más szervezet a szakfelépítmény javítását, karbantartását. Ezekben az esetekben a gazdaságossági (ráfordítási) elemzések kell eldöntsék, hogy érdemes-e az ilyen jellegű összevonás vagy sem. Az összetett hadtáp szaktechnikai eszközök vonatkozásában nagyon sokat segítene a javítás rendszerében egy olyan *Központ Hadtáp Javitóbázis* létrehozása, amely rendelkezne az egyidejű „alváz” szakfelépítmény javításának műszaki-szervezeti feltételeivel, lehetőségeivel.

4. A javítási normák alapján újra meg kell határozni (pontosítani) az igénybevételi normákat.

5. A pontosított, illetve az új igénybevételi normák alapján meg kell határozni (korrigálni) eszközönként (típusonként) a *technikai kiszolgálási és javítási lépcsőket* (kis-, közép-, nagyjavítások, szemlék stb.)

6. A javítási, igénybevételi normák, valamint a meghatározott javítási-kiszolgálási „lépcsők” ismeretében *ki kell dolgozni eszközönként a javítási technológiákat*.

Meg kell említeni, hogy itt a „műszaki értelemben” vett javítási technológiáról van szó. Nyilvánvaló, hogy egy adott beállítási művelethez egy eszköznél ugyanazon célszerszámok és műveletelemek (fogások) végrehajtása szükséges, függetlenül attól, hogy ez a művelet milyen szervezeti bázison valósult meg, egy hadosztály pánccelos és gépjármű javító műhelyben, vagy éppen egy polgári javító kapacitáson.

7. A javítási technológiák ismeretében, meg kell határozni, illetve jelölni a javítóbázist, vagyis, azt hogy csapatjavító-bázison, polgári vagy hadtáp javító-bázison van lehetőség (azok műszaki színvonalát ismerve) a kérdéses eszköz javítására. Átfedésekre is feltétlenül gondolni kell, elsősorban műszaki, és nem utolsósorban gazdasági megfontolások miatt. Elképzelhető egy hadtáp szaktechnikai eszköznél az, hogy karbantartását, kisjavítását csapatjavító-bázison oldjuk meg, nagyjavítását a (létesítendő) központi hadtáp javító-bázison, míg a kapcsolódó alkatrész-felújításokat polgári üzemekben (vállalkozások) végeztetjük.

Végezetül kitölthető a táblázat (5. ábra), mely a hadtáp szaktechnikai eszközök teljes nomenklatúráját tartalmazza, valamint a javítókapacitások közötti felosztást is megjelöli, az összetett eszközök esetleges szétválasztásával, az átfedésekkel egyetemben.

Fsz.	Hadtáp szaktechnikai eszközök megnevezése	JAVÍTÓBÁZISOK										Eszköz mennyisége (db)		
		Közp. Htp. Jav.B.			Csapatjav. B.			Polg. jav. bázis						
		Kis	Közép	Nagy	Kis	Közép	Nagy	Kis	Közép	Nagy				
1.	Kenyér-szállító gk. alváz felépítmény			1			1	1						540 (fiktív adat)

5. ábra. A hadtáp szaktechnikai eszközök javításába vonásának felosztása

A táblázat fejrésében a javítási „lépcsők” körét kibővíthetjük a karbantartások, kiszolgálások (alkatrész felújítások) megjelölésével, minél több elemet iktatunk a fejrészbe, annál több információt kapunk az eszköz javítására vonatkozóan. A táblázatot az MNHF-ség szintjén, illetve az ágazati szinteken célszerű elkészíteni. A táblázat kitöltése feltételezi az előzőekben már említett javítási

technológiák meglétét, valamint a polgári, illetve az MN javító-szervezetek kapacitás lehetőségeinek ismeretét, azok műszaki színvonalát.

Egyértelműen megállapítható, hogy csak korrekt javítási technológiák birtokában lehet eredményes javítási tevékenységet folytatni, illetve a 7. pontban vázoltak alapján az „elosztást” elvégezni.

Azokat a hadtáp szaktechnikai eszközöket, amelyek sem csapat, sem polgári javító-bázisokra nem oszthatók ki, azt hadtáp javító kapacitásba kell vonni. A jelenlegi hadtáp javító-kapacitás jelentéktelen, felmerül a szükségessége a kapacitások teljes körű bővítésének, vagyis az előzőekben már említett Központ Hadtáp Javitóbázis létrehozásának.

A cikk kereteiben nincs lehetőség egy Központi Hadtáp Javitóbázis létrehozása, feltételének részletes elemzésére, azonban a létrehozás *alapotő szempontjait néhány pontban meg lehet jelölni:*

a) A 7. pont alapján elkészített elosztás, valamint a (legalább) 15 éves műszaki fejlesztési prognózisokat (terv) figyelembe véve, a Központi Hadtáp Javitóbázison javítandó eszközök „nomenklatúrájának” összeállítása.

b) Az összeállított „nomenklatúra” alapján a javítási technológiák (eszköz típusonként) kidolgozása a javítási utasítások felhasználásával.

c) A javítási technológiák birtokában el lehet készíteni a Hadtáp Javitóbázis ún. „globál” technológiáját, amelybe már a szervezeti elemek (kif. előírások, szervezeti kötöttségek stb.) is bedolgozásra kerülnek; megjelölve a szükséges berendezés és szakember állományt.

d) A fentiek alapján a bázis építészeti megtervezése.

A bázis diszlokációjára vonatkozóan elsősorban Budapest és közvetlen környéke (Pest megye) jöhet célszerűen számításba, a speciális szakemberek biztosítása, valamint a Budapest-centrikus ipar és közlekedés miatt.

Utolsó gondolatként: a *háborús javítás* kérdéseiről sem szabad megfeledkezünk. Az előző fejezet c) pontját úgy kell megvalósítani, hogy mind a javító eszközök, mind a javító állomány elégítse ki a „háborús működtetés” feltételeit is. Így a javító eszközök (berendezések) megfelelő számban és összetételben mobilisak legyenek (műhely gk. stb.), az állomány állandó és különösen a változó részek pedig megfelelő „háborús javítási” kiképzésben részesüljön.

(A 2. és 4. sz. ábrák a folyóirat végén találhatóak).

Textil alapanyagú ruházati cikkek sugár-, vegyi-, bakteriológiai mentesítése

Ivanovics Iván mk. őrnagy és Erdélyi Tibor kpa.

Minden háború esetén, amikor az ellenség tömegpusztító fegyvereket alkalmaz, számolni kell a felső-, esetenként az alsó ruházat sugár-, vegyi-, bakteriológiai szennyeződésével is. Ezek a szennyeződések nagy tömegben fordulhatnak elő, illetve nagy mennyiségű anyagot szennyeznek, ezért a számításba jöhető mentesítési eljárások közül azokat célszerű tervbe venni, amelyek a jelentkező igényeket – a lehetőségekhez mérten – maximálisan képesek kielégíteni, azaz megfelelően nagy kapacitásúak.

Véleményünk szerint a célnak a textiltisztító üzemek felelnek meg. Különösen kedvező, hogy ezek az üzemek ma már szinte kizárólag lineáris elrendezésű technológiai sorral üzemelnek. Az ilyen elrendezés mellett a mentesítési folyamat bármelyik részén végezhető ellenőrzés és szükség esetén egyszerűen megoldható a még szennyezett ruha visszajuttatása a kívánt helyre.

A tömegpusztító fegyverek fejlettsége olyan szintű, hogy alkalmazásukkal az egyes hadműveletek, vagy a háború kimenetelére döntő befolyást gyakorolnak. A tömegpusztító fegyverekhez tartozik az atom, a vegyi-, és a bakteriológiai fegyver is.

A korszerű harceszközök között a leghatásosabb az atomfegyver. Atomfegyvernek az olyan fegyvereket nevezzük, melynek pusztító hatását a robbanásakor felszabaduló energia adja. Atomfegyverek lehetnek: a nukleáris töltettel ellátott rakétafejek, légi bombák, tüzérségi lövedékek, tengeri torpedók, stb.

Az atomrobbanás pusztító hatása a robbanás körzetében tartózkodó élőlényekre általában néhány tényező együttes hatására jön létre, amelynek következtében a sebesülteken kombinált sérülés keletkezik. (Sebesülés, égés és sugár-sérülés kombinációja.)

A radioaktív szennyezettség az élőerőben veszteséget okozhat a külső sugárzás, valamint a szervezetbe bejutó és a bőrfelületekre kerülő radioaktív anyagok útján.

Vegyifegyvernek az olyan harceszközöket nevezzük, melyek pusztító hatásának alapját a mérgező harcanyagok toxikus tulajdonságai képezik. A vegyifegyver rendeltetése az ellenfél élőerőinek megsemmisítése és lefogása, technikájának és a terep szennyezése.

A toxikus hatás mellett a vegyifegyver speciális tulajdonságai növelik azok harci hatásosságát. A mérgező harcanyag felhő a robbanás helyétől nagy távol-

ságra elterjed (a pusztító hatása nagy területen a közvetlenül szennyezett cél méreteit több tizszeresen meghaladó területen következik be).

A mérgező harcanyagok nagy toxikus hatással rendelkező, kémiai vegyületek, amelyeknek harci alkalmazásával az élőerő pusztítása, vagy harcképességének csökkentése érhető el.

A mérgező harcanyagok az emberi szervezetbe behatolva, vagy a bőrfelülettel, nyálkahártyával, szemmel közvetlenül érintkezve pusztítanak.

Az emberek szervezetére gyakorolt hatás jellegétől függően *a mérgező harcanyagok a következő csoportokra bonthatók:*

- *idegbénító hatású mérgező harcanyagok*
foszfént tartalmazó organikus mérgező harcanyagok, pusztító hatásukat a légzőszerveken és bőrfelületen keresztül fejtik ki.
- *általános hatású mérgező harcanyagok*
az emberi szervezet általános mérgezését okozza. Ezek általában ciánt és arzént tartalmazó harcanyagok.
- *bőlyagbúzó hatású harcanyagok,*
amelyek a bőrfelületet károsítják. Jellemző kémiai csoportjuk organikus kénvegyületet tartalmaz.
- *folytató hatású mérgező harcanyagok,*
melyek a légzőszervekre hatnak. Jellemző kémiai csoportjuk foszgén és difoszgén származékok.
- *ingerlő hatású harcanyagok,*
amelyek a szemek könnycsatornáit és a felső légutakat ingerlik. Ezek általában klóraceton-fenon származékok.
- *pszicho-kémiai hatású mérgező harcanyagok,*
amelyek a sérültek pszichikai tevékenységében különböző zavarokat okoznak. Ezek a mérgező harcanyagok a lizergén sav származékai.

Bakteriológiai fegyvernek a baktériumokkal és más biológiai anyagokkal töltött lőszerket és különböző technikai eszközöket nevezünk, melyek rendelkezése az emberek, mezőgazdasági növények és állatok tömeges pusztítása.

A bakteriológiai eszközökhöz sorolják a patogénikus mikroorganizmusokat és az általuk termelt toxinokat. Bakteriológiai eszközök terjesztőiként felhasználhatók a fertőzött ízeltlábúak és rágcsálók.

A mentesítés fogalma és általános elvei

A tömegpusztító fegyverek - alkalmazásuk esetén - különféle módon jelenthetnek veszélyt az élő erőre.

Az atomfegyver robbanásakor keletkező nagymennyiségű sugárzó anyag a mérgező harcanyagok maradó típusai a bakteriológiai fegyverek alkalmazásuk után hosszú ideig akadályozhatják, vagy megnehezítik az alegységek és a csapatok harctevékenységét, veszélyeztetik azok harcképességét. A tömegpusztító fegyverek káros, visszamaradó hatása a vegyi- és sugárszennyezettség, valamint fertőzöttség, melyeknek az alegységek számára veszélyes következményei időben végrehajtott mentesítéssel (fertőtlenítéssel) számolhatók fel.

A mentesítés magába foglalja mindazokat az intézkedéseket és eljárásokat, melyek a tömegpusztító fegyverek visszamaradó szennyező és fertőző hatásainak megszüntetésére, illetve csökkentésére irányulnak.

A tömegpusztító fegyverek fajtáinak megfelelően az alábbi *mentesítési típusokat különböztetjük meg:*

a) *sugármentesítés*: a sugárzó anyagok eltávolítása a szennyezett felületről.

Módszerei:

- száraz eljárások (porszívózás, porolás, stb.)
- folyadékos (oldószeres) lemosás, (fizikai, illetve fizikai-kémiai módszerek)
- kémiai módszerek.

b) *vegyi mentesítés*: a mérgező harcanyagok eltávolítását, vagy hatástalanítását biztosító műveletek végrehajtása.

Módszerei:

- kémiai,
- fizikai (mechanikus),
- fizikai-kémiai módszerek,

c) *fertőtlenítés*: a fertőző betegségeket előidéző kórokozók megsemmisítése és az ezzel kapcsolatos intézkedések összessége.

Módszerei:

- fizikai,
- kémiai.

A mentesítést csoportosíthatjuk azok tárgya szerint is:

- személyi állomány mentesítése,
- fegyverzet, technikai eszközök és felszerelés mentesítése,
- ruházat és lábbeli mentesítése,
- terepmentesítés.

Ez utóbbi csoportosításnak megfelelően különböző eljárások és bizonyos mértékig eltérő eszközök szükségesek a mentesítés végrehajtására. Az ismertett mentesítési eljárások közül mi csak a ruházat mentesítésével kívánunk foglalkozni.

A kárfelszámolási munka jelentős részét teszi ki a szennyezett, illetve fertőzött területen maradt raktárak készleteinek, vagy mentesítési munkálatokra bevont személyek ruházatának mentesítése, fertőtlenítése. Az anyagmentesítés és fertőtlenítés végrehajtásának sorrendjét illetően gondosan mérlegelni kell, hogy a ruházatok, felszerelések közül miket lehet egy bizonyos ideig nélkülözni. A felületek szennyezettségének mértéke az idő előrehaladásával csökken. A rádióaktív izotópok felezési idejük függvényében lebomlanak, a biológiai harcanyagok különböző külső behatásokra részben elvesztik megbetegítő képességüket, a vegyi anyagok elpárologhatnak, elbomolhatnak, stb. A hosszú felezési idejű radióaktív izotópok a nagyobb megbetegítő képességű biológiai harcanyagok, a maradó vegyi harcanyagok ugyanakkor tartós szennyeződést okozhatnak.

A mentesítés és a fertőtlenítés komplikált feladat, sok hozzáértést és alapos munkát igényel. Hatásosságát számos tényező szabja meg, melyek egy részét nem is lehet könnyen befolyásolni, vagy megváltoztatni.

A mentesítési technológiai folyamatok általános ismertetése

A szennyezett ruha átvétele után ellenőrzés következik, melynek alapján a ruhákat vegyi, illetve sugárszennyezettekre osztják.

A sugárszennyezett ruhát az előmentesítő helyre szállítják. Az előmentesítést száraz úton, ipari, vagy háztartási porszívókkal végzik. Az előmentesítés után a ruhák sugárszennyezettségét ellenőrizni kell. A tiszta – sugármentes – ru-

ha a tisztaruha raktárba – ha egyébként nem igényel hagyományos textiltisztítást – míg a sugárszennyezett ruhák folyadékos sugármentesítésre kerülnek. A folyadékos sugármentesítés mosógépekben történik. A sugármentesítés vizes közegben játszódik le, segédanyagként az iparban szokásos mosószereket kell adagolni. A folyadékos sugármentesítést ismételt ellenőrzés követi. Az ellenőrzés eredményeitől függően a tiszta ruhát a feldolgozó területen keresztül a tiszta ruha raktárba, a szennyezett ruhát pedig ismételt mentesítésre szállítják.

A vegyi szennyezett ruha az oldószeres előmentesítés helyiségbe érkezik. Az oldószeres előmentesítésre vegytisztító gépeket használunk fel. Ezekben perklóretilén felhasználásával a mérgező harcanyagok nagyrészt kioldják a textiliából. Mentetítő anyagok adagolásával a mérgező harcanyagokat nem mérgezőkké alakítjuk át. Az oldószeres mentesítés után ellenőrzést kell végezni. Az ellenőrzés eredményétől függően a ruha a tisztaruha raktárba, illetve mentesítőszeres vegyi mentesítésre kerül. A mentesítőszeres vegyi mentesítés mosógépekben történik. Oldószerként vizet, mentesítőszerként hidrogénperoxidot, illetve nátriumhypokloridot és mosószereket használunk. A mentesítőszeres vegyi mentesítés után ellenőrzést kell végeznünk. Ha szükséges, a ruhát ismételten mentesíteni kell, ha nem a feldolgozó területen keresztül a tisztaruha raktárba szállítják. Mind a vegyi mentesítés, mind a sugármentesítési technológiai folyamat szigorú an lineáris elrendezésű, aminek eredményeképpen a ruhák visszaáramoltatása az ellenőrzési pontoknál lehetséges. Ezzel az elrendezéssel biztosított, hogy a mentesített ruha ismételten nem szennyeződhet.

A bakteriológiailag szennyezett ruha részben a sugármentesítést, részben az oldószeres előmentesítést követő technológiai folyamat során (vasalás, mángorlás magas hőmérsékleten) megtisztul. Bakteriológiailag inaktívvá válik.

A mentesítési technológia folyamatát az *1. sz. ábra* szemlélteti.

Sugármentesítés

A sugármentesítés alkalmával a sugárzó porokat távolítják el a ruhából. Addig végzik a mentesítést, míg a ruhán mérhető sugárszennyezettség a megengedett szennyezettségi érték alá nem csökken.

A porok eltávolítása történhet mechanikai és fizikai – kémiai – módszerek alkalmazásával.

A ruházat mentesítésénél kézenfekvő mechanikai módszer a porszívózás, amely a szennyeződések durva eltávolítására – előmentesítésére – megfelelő.

Az előmentesítés után célszerűen – ha szükséges – fizikai-kémiai módszereket alkalmazhatunk. Erre a célra kisebb módosításokkal alkalmasak a textiltisztító üzemek mosási technológiái.

A használatos mosószerek tartalmazzák azokat az adalékanyagokat – emulgeátorok, habképzők – melyek a sugárzó porok eltávolítását elősegítik.

Folyadékos sugármentesítés

A szennyezett ruhaféleségek gépi mosásánál a mosógép működése közben fellépő mechanikai hatás és a jól megválasztott mosószer kémiai hatása együttesen eredményezi a szennyeződés eltávolítását.

A gépi mosás az alábbi részfolyamatokból tevődik össze:

- előmosás,
- tisztára mosás,
- öblítők.

Az automata mosó-csavaró gépeknél közbeiktatott víztelenítések és a centrifugálás a tökéletesebb öblítési hatást biztosítja.

Előmosás

Célja, a textília tökéletes átnedvesítése, a könnyen oldódó szennyeződések eltávolítása, az erősen kötődött felazítása és a mérgező harcanyagok egy részének kémiai átalakítása.

Tisztára mosás

Az előmosásnál fellazult szennyeződések végleges eltávolítása, illetve további kémiai mentesítés.

Öblítők

Feladatuk feloldott és emulzióban lévő szennyeződések, valamint a mosószer maradványok minél tökéletesebb eltávolítása.

A mentesítés eredményességét *befolyásoló tényezők*:

- a mosógép leterhelése,
- a mosási részfolyamatok fűrdőarányai,
- a mosási részfolyamatok hőmérsékleti értékei,
- a mosási részfolyamatok ideje,
- az alkalmazott mosó- és mentesítőszer összetétele, adagolása,
- segédanyagok megválasztása, adagolása,
- felhasznált víz keménysége.

A mentesítés eredményességét befolyásoló tényezők részletes taglalására nem térünk ki, mivel azok a textiltisztító szakemberek számára közismertek. Sugármentesítés szempontjából az iparban használatos mosószeres bármelyike megfelel. Mivel a mentesítőszeres vegyi mentesítés is ugyanazzal a technológiával történik – a segédanyagok adagolását kivéve – mint a folyadékos mentesítés, ezért célszerűnek tartjuk a segédanyagok szerepét kihangsúlyozni a mentesítőszeres vegyi mentesítésnél. A vízben oldódó harcanyagok legelterjedtebb mentesítőszeres a hipoklorit és hidrogénperoxid származékok. A mosódákban mindkét segédanyag közismert. A nátrium hypoklorit nagyon jól oldódik vízben, ezért a technológia során történő alkalmazásának nincs korlátja. A hidrogénperoxid vizes állapotban fordul elő, tehát ez a segédanyag is tökéletesen használható, mentesítőszerként. Fel kell azonban hívni a figyelmet arra, hogy mint általában az oxidálószeres a hypoklorit és a peroxid is főleg magasabb hőmérsékleti tartományokban igen erős szálroncsoló hatásúak. A mentesítéskor tehát figyelembe kell venni egyrészt a ruházati anyag fizikai állapotát, valamint hogy mentesítés után ezeket a ruhaféleségeket milyen célra kívánjuk felhasználni. Az oxidálószeres ugyanis a textilszál alapanyagokon kívül a textil színezéket is roncsolják. Mint szélsőséges esetet kiemelhetjük, hogy nem lehet történetesen keki színű gyakorló ruhát magas hőmérsékleten oxidáló szeres használatával mentesíteni, mert azok színe lefakul, és nem tölti be azt a funkcióját, ami miatt ilyen színre lett befestve.

A vegyi mentesítés

A vegyi mentesítési módszerek kialakításánál abból az alapelvből indultunk ki, hogy a mérgező harcanyagok toxicitási tulajdonságait a molekula szerkezetük határozza meg. Következésképpen a kémiai mentesítés lényegét tekintve a mérgező molekula átalakítása kevésbé mérgező, illetve nem mérgező vegyületté.

A mentesítés sikerét – még megfelelő mentesítőszer birtokában is – számos körülmény befolyásolja. *Ilyenek pl.:*

- a mentesítő anyag koncentrációja,
- az alkalmazott hőmérséklet,
- az oldószer fizikai-kémiai tulajdonságai, a közeg kémhatása.

Ezeket a mentesítési technológia tervezésekor feltétlenül figyelembe kell venni. A mentesítés hatásossága szempontjából tekintettel kell lenni arra is, hogy a mentesítő anyag a mérgező harcanyag molekulái és az alkalmazott oldószer azonos fázisban legyenek, vagy ha ez nem lehetséges, akkor megfelelő adalékanyaggal biztosítsák a molekulák bensőséges érintkezését.

A számításba jöhető mentesítőszeresek közül *két típust célszerű a technológiában alkalmazni:*

- oxidáló sajátosságú, aktív klórtartalmú (nátrium hypoklorit, kalcium hypoklorit, klóramin),
- hidrolitikus sajátosságú lúgos kémhatású vegyületeket.

A hypoklóros sav vizes közegben történő diszociációja következtében többféle reakcióképes csoport keletkezhet. Ezek a mérgező harcanyag molekulákat – nem teljesen tisztázott reakciómechanizmus szerint – nem mérgező vegyületté alakítják át, klórozás és oxidáció egyidejű lejátszódása mellett.

A kén-, és nitrogén mustárokat sósavas sói formában bontják le, ezek a sók viszonylag állandók, ezért a további oxidációhoz magas hőmérsékletre (kb. 70 °C) van szükség.

A mustárok igen intenzíven lépnek reakcióba a diklóraminok mentesítőszerével, mivel ezek a vegyületek szerves oldószerekben (pl. széntetraklorid, triklóretán, perklóretilén) jól oldódnak (hasonlóan a mustárokhoz) a technológia kialakításánál számoltunk alkalmazásukkal.

A szerves foszforvegyületek szerves oldószerekben (klórozott szénhidrogének) jól oldódó vegyületek. A szarin pl. vízben is jól oldódik. A molekulában már statikus állapotban is létrejövő elektron eltolódások már azt eredményezik, hogy ezek a vegyületek nukleofil reagensekkel támadhatók. Ilyen reakciók játszódhatnak le pl. lúgos hidrolizisnél, vagy hypokloritok hatására is. A reakció sebességét réz (II) komplexek hozzáadásával nagymértékben meg lehet gyorsítani.

A vegyi anyagok szerves oldószerekben jól, vízben kevésbé oldódó vegyületek. Vizes-lúgos közegben klórozó ágens feleslegében a klórozási reakciók lejátszódnak.

Oldószeres előmentesítés

Vegyi előmentesítésre kerülnek azok az anyagfélésegek, amelyek vegyileg szennyezettek.

A vegyi előmentesítés az erre a célra kialakított zárt rendszerű vegytisztító gépben szerves oldószer – perklóretilén felhasználásával történik. A vegytisztító gép tulajdonképpen a mosógéphez hasonlít. Egy olyan speciális mosógép, melyben víz helyett perklóretilént használunk közegként. A perklóretilén alacsony forráspontja, toxikus hatása, és nem utolsó sorban magas ára miatt ismételt felhasználásra kerül oly módon, hogy a gép mellett elhelyezett desztilláló berendezésén keresztül a szennyező anyagoktól megtisztulva ismét a rendszerbe hozható.

Ezt a cirkulációs folyamatot segítik elő a gépben elhelyezett berendezések, mint például szűrőegység, hűtőrendszer, vízleválasztó, stb.

A szűrőegység feladata a tisztítás során az oldószerbe került lebegő szennyeződések megkötése, az egységben lévő lamellákra feliszapolt szűrőpor segítségével.

Ez az egység teszi lehetővé, hogy a mérgező harcanyagok hatástalanítására szolgáló hypoklorit és diklóramon származékokat ez egységben helyezzük el. Az oldószer által kioldott mérgező harcanyagok ugyanis a szűrőn keresztül haladva közvetlenül bensőséges kapcsolatba kerülnek a mentesítőszerrel és így hatástalanná válnak. Az oldószer – megszabadulva a szilárd szennyeződésektől – a desztilláló tartályba kerül, ahol elpárologtatás és visszahűtés során ismét vegytiszta, cseppfolyós oldószerként felhasználhatóvá válik. Az oldószerbe került mérgező harcanyagok és a mentesítőszer jobb kölcsönhatása érdekében a tisztítási folyamat során oldószert, erősítőt adagolunk. A mosóaktív anyag tartalmú oldószer erősítő vizes oldatának hatására egy mikro-mosási folyamat játszódik le vegyi előmentesítés közben, mely a vízdoldható szennyeződések egy részét eltávolítja. Az oldószer erősítő a desztillálás során a vízből – különböző forráspontjuk miatt – eltávolítható. A technológiai folyamat végén az oldószert tartalmazó ruhaneműket forró levegő befújásával szárítják. A meleg levegő hatására a ruhában lévő oldószer elpárolog, a kiáramló levegő külön csővezetéken keresztül aktívzenes visszanyerő berendezésen át jut a szabadba.

A folyamat végéig a desztillátorba megengedett oldószer ledesztillálódik.

A gép elindítása előtt az előre elkészített oldószer erősítőt és a perkloritlén súlyára számított 10⁰/₀-os klóramint a gép erre a célra szolgáló adagolójába kell önteni. Hasonló módon a gép szűrőjébe a szűrőporral egyidőben kalcium hypoklorit adagolására is szükség van.

A szárítás ideje alatt a visszanyerés hőmérséklete műszálas anyagféleségeknél 90 C°, az egyéb textiliáknál 120 C°.

Mentesítőszeres vegyi mentesítés

Technológiája a folyadékos sugármentesítés technológiájával megegyezik.

Mind a sugár, mind a vegyi mentesítés után a technológiai sorban a vasalás következik.

Vasalás

A vasalás tulajdonképpen nem más, mint a ruhadarabok feszített – kisimított – állapotban történő megszáritása. A vasalás vasalógépekben történik, a ruházat megjelenési formájától függő célgépeken.

A sima, fazonmentes – ágy- és asztalnemű – ruhadarabok vasalása folyamatosan működő vasalógépeken – kalandereken – történik. A vasalás – és jelen esetben a fertőtlenítés – hatásfoka a vasaló felületek hőfokától, az alkalmazott nyomástól és a vasalás idejétől függ.

A textiltisztító iparban az elterjedt vasalási hőmérséklet 140–160 C° körül mozog.

A vasalási idő megválasztása az anyag minőségétől és a kórokozók tűrésképességétől függ.

A mentesítés során keletkezett szennyező anyagok kezelése.

– *Az oldószeres mentesítésnél keletkezett szennyeződések:*

a desztillálási maradékot és a szűrőkben lévő szilárd szennyeződéseket

harcanyagként kell kezelni függetlenül attól, hogy azokban már bizonyos fokú mentesítési reakciók lejátszódtak.

– *A sugárszennyezett rubák előmentesítésekor keletkezett szennyezők:*

porzivó porzsákjaiban felfogott radióaktív porokat a biztonsági rendszabályok betartása mellett az arra kijelölt helyre kell szállítani.

– *A mentesítőszeres vegyi mentesítésnél és a folyadékos sugármentesítésnél keletkezett szennyezők:*

a mentesítőszeres vegyi mentesítésnél és a folyadékos sugármentesítésnél keletkezett víz mentesítőszer maradványa mérgező harcanyagokat, sugárzó porokat tartalmaz. Ez a szennyvíz az üzemi csatornahálózatba kerül. Ahhoz, hogy ezt a szennyvizet közmű csatornába engedjük, a következő előfeltételeket kell teljesíteni:

A szennyvíz nem tartalmazhat megengedett hatáértéken felül radióaktív porokat, mérgező harcanyagokat, és egyéb vegyszereket. Ennek biztosítása érdekében a szennyvizet megfelelő módon kezelni kell.

A textiltisztító üzemek jelenleg megfelelő hatékonyságú szennyvíz tisztító technológiával nem rendelkeznek. Az elkövetkező időszakban azonban mind szigorúbbá váló környezetvédelmi előírások miatt várható olyan szennyvíztisztító berendezések létesítése, melyek a kívánt követelményeknek megfelelnek. Az országban jelenleg is működik két ilyen textiltisztító üzem (mind a kettő a MN Textiltisztító és Javító Üzem üzemegységeiben). A szennyvíz tisztítás azon alapszik ezekben az üzemegységekben, hogy vaskloridot méshidráttal és polielektrolittal összekeverve olyan vashidroxid csapadék alakul ki, mely a kolloid oldatokat megbontja. A keletkező zagyot „dór” ülelepítőbe vezetik. A vashidroxid hatására a radioaktív porok az ülelepítő alján gyűlnek össze, azokkal a vegyszerekkel, melyek csapadék formájában kiválnak. A „dór” ülelepítő tetején szilárd szennyeződésektől mentes szennyvíz távozik. A keletkező iszapot a depónáló tartályból meghatározott időnként a sugárzó anyagokra előírt biztonsági rendszabályok mellett az arra kijelölt helyre kell távolítani. A szennyvíz sugárszennyezettség 5–20%-ban, oldott formában lehet jelen. Az ilyen szennyeződés mechanikai módszerekkel nem távolítható el, ezért a mechanikai szennyvíztisztítás után szükséges egy ioncserélő beiktatása is. Erre a célra a „varion” műgyanta család felhasználását javasoljuk. A textiltisztító üzemek rendelkeznek ioncserélő gyanták elhelyezésére szolgáló berendezésekkel.

A fertőtlenítés

A biológiai szennyezettség megállapítása és azonosítása, továbbá a fertőtlenítő intézmények, egészségügyi és közegészségügyi jellegűek. Ezért a munkában e területet részleteiben nem is kívántuk érinteni.

Megjegyezzük azonban, hogy az általunk javasolt mentesítő technológiák intenzív fertőtlenítő hatással is rendelkeznek. További fertőtlenítési (sterilizálási) igény esetén a fenti intézetek sterilizáló berendezései alkalmazhatók.

A téma feldolgozása során nem tértünk ki jó néhány olyan részletkérdésre, – mint pl. a gépi berendezések sugár- és vegyimentesítésére, általános balesetvédelmi óvórendszabályokra stb. – melyeket úgy ítélünk meg, hogy azok szabályzatokban egyértelműen meghatározottak.

Felhasznált irodalom

1. Légtalpi radiológiai-, biológiai- és vegyi védelem kézikönyve (személy és anyagmentesítés)
2. Tábori belgyógyászat (segédlet) Eü. 4.
3. Egészségügyi zsebkönyv Eü. 89.
4. A tömegpusztító fegyverek és az ellenük való védelem V. v. 101.
5. Rövid emlékeztető az atomfegyver harci sajátosságairól és az atomvédelemről V. v. 22.
6. *Steven Rose* Vádirat a vegyi és biológiai hadviselés ellen

(Az 1. sz. melléklet a folyóirat végén található).

HASZNOS TAPASZTALATOK

A ruházati anyagi fegyelem helyzete magasabbegységünknel egy párt végrehajtó bizottsági beszámoló tapasztalatai alapján

Hautzinger Gyula őrnagy

Magasabbegységünk (MN 5229) vezetése az elmúlt 2-3 évben többször és kiemelten foglalkozott gazdálkodásunk lényeges oldalával az anyagi fegyelemmel. A különböző szintű előjárói utasításokon túlmenően a parancsnoki és szakvezetés folyamatosan figyelemmel kíséri az anyagi fegyelem alakulását, és megteszi a szükséges intézkedéseket. A végrehajtott felügyeleti és egyéb ellenőrzéseken, súlyának megfelelő helyet kap az anyagi fegyelem helyzetének vizsgálata. Minden parancsnoki és szakvezetői értékelésen kellő hangsúlyt kap a konkrét tennivalók meghatározása, és azok végzéséről történő beszámoltatás.

Az állami vezetés mellett a kérdés fontosságának megfelelően foglalkozik a feladatokkal magasabbegységünk pártirányítása is. Ennek bizonyítéka, hogy a közelmúltban az MSZMP magasabbegységi végrehajtó bizottsága napirendjére tűzte a ruházati téren kialakult helyzetről a hadtápvezetés beszámoltatását.

A feladatok elvárt színvonalon és minden felelősre kiterjedő szinten végzett munka eredményeként megállapítható, hogy magasabbegységünk anyagi fegyelme alapvetően kielégítő. Az anyagi területeken dolgozó állomány összességében lekiismeretesen, sok esetben jelentős túlmunkával végzi tevékenységét.

Az anyagi fegyelem következetes szilárdításának eredményét jelzi, hogy az anyagi eszközök nagy részével gazdálkodó hadtápszolgálat területén a több tízmillió forintos gazdálkodás mellett 1981-ben az üzemanyag szolgálatnál 23 139.- Ft anyagi fegyelmet sértő kár keletkezett, az ételmezési szolgálatnál 11 953.- Ft volt a kár, amely százalékban elenyésző.

Ugyanakkor a ruházati gazdálkodás területén a kellő leszabályozottság mellett sem sikerült elérni a ruházati hiányok csökkenését, sőt évek óta a károk emelkedő tendenciát mutatnak. Bár az 1981. évi ruházati hiányok százalékosan a teljes szakági gazdálkodás 0,53 0/0-át teszik ki, a keletkezett kár majd félmillió forintos nagysága és az elmúlt esztendőben bekövetkezett magasabbegységünk fegyelmihelyzetét rontó két rendkívüli esemény arra a tényre figyelmeztet, hogy az anyagi fegyelem gyengébb láncszemét az ezen a területen meglévő hiányosságok képezik.

A Magyar Néphadsereg vonatkozó statisztikai adatainak ismeretében megállapítható, hogy magasabbegységünk ruházati gazdálkodásában is megtalálha-

tók mindazon negatívumok, amelyek befolyásoló tényezőként jelentkeznek az anyagi fegyelem területén.

Ruházati téren a gadálkodást sértő esetek megjelenése alapvetően két területen figyelhető meg. Nagyságrendjét illetően legnagyobb a személyi állomány-nál, mint használónál bekövetkezett károk összege, de jelentősek a károk a rak-tárban, ezen belül is az alegység szolgálatvezetők raktáraiban. A kérdés teljessé-géhez tartozik, hogy 1981-ben a fenti negatívumokon túlmenően az anyagi fe-gyelmet egy kiemelten súlyosan sértő eset is előfordult magasabbegységünk-nél. Egyik híradó alakulatunk ruházati szolgálat vezetője a nyomozó szervek eddigi megállapításai alapján több százezer forinttal károsította meg alakulatát. Folya-matosan, – elsősorban mosószerrel, mint fogyóanyaggal – elkövetett bűnös te-vékenysége a katonai bíróság fog pontot tenni, addig is előzetes letartóztatásban várja az ítéletet.

A ruházati téren meglévő hiányok okait elemzve a végrehajtó bizottság *a következő megállapításokkal foglalkozott:*

1. A meglévő és alapvetően jól működő leszályozás ellenére alacsony szintű és hatásfokú az alakulatok belső ellenőrzési rendszerének működése.

Ennek bizonyítására példa a már említett magasabbegységünk fegyelmi hely-zetét is rontó rendkívüli esemény, amelynek kialakulását a hadtáp gazdálkodásért felelős PK HTPH is „elősegítette” felületes, nem az előírt módon végzett ellen-őrzéseivel.

A belső ellenőrzésben meglévő hiányosságokat mutatja, hogy alacsony szin-tű az alegység (század) parancsnokok szabályzatban előírt, a sorállományt érintő ellenőrzési munkája. A parancsnoki követelménytámasztás hiánya miatt fellazult az alparancsnokok reggeli szemlén végrehajtott ellenőrzési tevékenysége.

2. Gyakori az alegység szolgálatvezetők nem kellő következetességű kivá-lasztása, alacsony szintű felkészítése és szolgálat ellátása.

Ezen megállapítás szemléltetésére szolgáljon vadászrepülő egységünk-nél 1981-ben bekövetkezett eseményünk, ahol az egyik jelentős több profilú és pa-rancsnoki úton nem kellően behatárolt alegységhez, ahol évekre visszamenőleg gond volt a szolgálatvezetővel, erre a feladatra alkalmatlan személyt nevezettek ki. A felkészületlen szolgálatvezető alig három hónapos tevékenysége során tíz-ezer forintos kárt, elsősorban ruházati hiányt okozott alakulatának. A kivizsgálás során vizsgálat alá került az ügy összes körülménye.

3. A ruházati hiányok okainak vizsgálata során felmerül az előjáró hadtáp középírányító szervek (magasabbegység, és egységek) ruházati szolgálatvezető hiányos problémát feltáró, és a gyenge pontokat kiválasztó tevékenysége. Az okok ismeretében nem kellő hatásfokú a helyszíni ellenőrzéseken végzett tevé-kenység, kevés az ellenőrzések során lényeges összefüggéseiben feltárt hiányosság, és azok végleges, ismétlődés elkerülés mentes rendezésében nyújtott szaksegítség.

4. A személyi állomány hiányaival kapcsolatos parancsnoki és szakellenőr-zés hiányosságain túl, nem elvárás szintű a sorállomány magatartása a részére használatra kiadott ruházati anyagok megőrzése területén. Már-már úgy tűnik 1-1 darab derékszíj, vagy legénységi zubbony laktanyából történő hazavitele „sikk”, a katonai életre emlékeztető tárgy megszerzését jelenti.

5. A fenti ténnyel kapcsolatos, ezért – bár az ellenőrzési rendszerhez tarto-zik – itt kell megemlíteni, hogy a különböző ügyeleti szolgálatok nem végzik

kellően az utasításokban rögzített ellenőrzési feladataikat a személyi állomány laktanyából történő távozása esetén, így a hiányos és rendszertelen ellenőrzés következtében a „szabadon” kivitt (és vissza nem hozott) ruházati anyagok eltűnésével nő a károk összege.

6. A kéreljárások lefolytatására kiadott, és a Honvédelmi Miniszter elvtárs által a közelmúltban módosított utasítás jól szolgálja az anyagi fegyelem erősítésére tett intézkedések sorát. A végrehajtás területén az eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy az utasítás szocialista társadalmi rendszerünk embercentrikus voltából adódó szempontjai jutnak előtérbe (100 Ft-on aluli kár sorállományú okozónál történő elengedése, 500.- Ft értékhatárig történő leírása stb.), ugyanakkor az utasítás egyéb előírásai pld.: a megőrzési felelősség teljeskörű érvényre juttatása még nem a kívánt mértékben történik. A károk rendezésének, leírásának lehetősége egyes esetekben kifejezetten elferdítve, vétkesen jelentkezik, mint pld.: az egyik rádiótechnikai alegységünknel, ahol a korábbi felelőtlen munkából adódó hiányokat vérlen, már leszerelt katonákra írták.

7. A hiányok okainak keresésénél megállapításra került az is, hogy a ruházati anyagaikat elvesztő sorállományúakkal szemben nem, vagy ritkán folyik fegyelmi kivizsgálás és felelősségrevonás, pedig valamennyi katona esküben vállalt kötelezettsége a rábizott javak megőrzése és megőrzöttese.

Úgy tűnik, hogy ott ahol értékben a legtöbb az anyag, a hiányok adminisztratív regisztrálásán, a már említett ellenőrzési hiányosságokon „kivül” kevés történik a károk csökkentése érdekében.

8. A károkat növelő tényező, hogy nem minden esetben a szabályzatok szerint történik a katonák vezénylése, áthelyezése, egyes feladatok végrehajtása esetén a sorállományúak felesleges ruházati anyagokkal ellátva kerülnek útbaindításra.

9. Magasabbegységünk szakállományának helyzetét megvizsgálva megállapítható, hogy felgyorsult a tapasztalt ruházati szakbeosztottak kiválása és a fiatal kevés gyakorlati múlttal, esetenként hiányos elméleti felkészültséggel rendelkező, különösen tiszthelyettesi állomány, még nem nőtt fel a feladatok napjaink követelményéhez igazodó végzéséhez. Meg kell említeni, hogy tapasztalható a szak- és általános feladatok növekedése is, amely szintén befolyásoló tényező.

10. Meg kell állapítani, hogy a ruházati anyag az, amellyel, mint használati tárggyal a személyi állomány nap mint nap „találkozik”, így ezen anyagokban bekövetkező a többi anyagnemhez viszonyítottan magasabb hiányokat viszonylagosan természetesen kell elfogadnunk.

11. A ruházati hiányok összecszerülésének emelkedése szorosan összefügg a ruházati anyagok árának emelkedésével. A legújabban kiadott, és az anyagi fegyelmet szigorító MN Ruházati Szolgálat főnöki intézkedés megemelt kártérítési összegei várhatóan tovább fogják emelni a keletkezett károk összecszerű nagyságát.

12. Végezetül és az okok sorrendjében utolsónak említett tény, hogy a polgári életben megtúrt jelenség, honvédségi ruházati cikkek polgári személyek által történő viselése, és egyes rendszeresített anyagok kiskereskedelemben történő jelenléte.

A beterjesztett jelentések kapcsán a végrehajtó bizottság tagjai, az előljáró pártszerv képviselője és a napirenden résztvevő seregtest PK HTPH., valamint

a magasabbegység PK részéről kérdések hangzottak el, majd az azokra elhangzott válaszok, és a vita során a téma részletes kibontásra került.

A résztvevők szinte valamennyien kifejtették véleményüket a napirenddel kapcsolatban, és értékes észrevételeikkel, javaslataikkal segítették az anyagi fegyelem ezen lényeges összetevőjének alapos megtárgyalását.

A vita során a hozzászólók alapvetően két irányból közelítették meg a problémát. Részletesen került megtárgyalásra a tennivaló a parancsnoki és a szakági vezetés, felelősség oldaláról. Jelentős hangsúlyt kapott az ellenőrzések minden felelősre kiterjedő folyamatos végzése, a szabályzók pontos betartása, és betartatása. Felmerült és megtárgyalásra került a sorállomány anyag megőrzésre történő hatékonyabb nevelése, a károk csökkentése érdekében.

A szenedélyes vita a Végrehajtó Bizottság határozatának elfogadásával ért véget, amely alapvetően a következőket tartalmazza:

1. Az anyagi fegyelem szilárdítása érdekében tett erőfeszítések mellett, ruházati téren lényeges javulásra van szükség.

2. Az összetett probléma megoldásában hatékonyabb és következetesebb munkával részt kell vennie valamennyi parancsnoknak, a ruházati szolgálat teljes személyi állományának. A mozgalmi szervezetnek segítséget kell nyújtaniuk a hiányosságok felszámolásában.

A feladatok konkrét végrehajtása érdekében a végrehajtó bizottság felkérte a magasabbegység parancsnokát, hogy a soron következő parancsnoki értekezleten értékelje az egységparancsnokok felé a helyzetet, szabjon feladatokat a hiányosságok felszámolására.

A hadtáp szolgálat vezetését határozatban kötelezte a szakfeladatok egység PK. HTPH-i, ruházati szolgálatvezetői lebontására, meghatározására.

3. A Végrehajtó Bizottság az alsóbb pártszervek részére elrendelte, hogy alapszervezeti szintig bezárólag számoltassák be a szakszolgálatok vezetését a végzett munkáról. Felkérte a hadtáp szolgálat vezetését, hogy a soron következő párt- és politikai apparátusi értekezleteken, KISZ-titkári továbbképzéseken a szakemberek mondják el problémáikat, javaslataikat az érintett mozgalmi, politikai vezetők részére. Pártnap keretében valamennyi szinten kerüljön a téma megvitatásra.

4. A terület fontosságának megfelelően, 1983 első félévében a Végrehajtó Bizottság újból ezen napirendre visszatér.

A beszámoló, annak megvitatása, a meghozott határozat jó időben, és jól szolgálta anyagi fegyelmi helyzetünk ezen a területen meglévő hiányosságainak teljes körű feltárását. Utat mutatott a gazdálkodásért felelős, és felelősséget érző valamennyi vezető részére munkájának határozottabb irányban történő végzésére.

A feladatok a következő időszakra ismertek. Valamennyiünkön, de elsősorban a szak- és hadtápvezetésen múlik, hogy azok a jövőben az eddiginél következetesebben, pontosabban kerüljenek végrehajtásra, és a részünkre rendelkezésre bocsájtott pénzeszközök valóban oda kerüljenek, ahova kell, személyi állományunk élet- és munkakörülményeinek mind magasabb szintű emelésére.

Szakmai járőrverseny a hivatásos hadtáp tiszthelyettes képzés szolgálatában

Kabai Frigyes alezredes

A korszerű összefegyvernemi harc megvívása fokozott követelményeket támaszt a hadtáp szervezetekkel és az ellátást és kiszolgálást közvetlen végrehajtó hadtápkatonákkal szemben. A magas fokú politikai, szakmai ismeretek elsajátítása mellett igen nagy jelentőséggel bír a hadtápkatonák, tiszthelyettesek, tisztek fizikai és pszichikai felkészítése.

A Hadtáp Kiképző Központban a hivatásos hadtáp tiszthelyettes képzés területein évek óta kiemelt figyelmet fordítunk a hallgatók erőnlétének növelésére, keressük azokat a lehetőségeket, amelyek közelebb visznek ezirányú céljaink eléréséhez. Kiképzési programjaink összeállításánál a kiképzési időn túli foglalkozásaink tervezésénél fontosnak tartjuk a fokozatos fizikai megterhelés szinten tartását, amelynek eszközeként felhasználjuk a szakmai kiképzés és általános kiképzés gyakorlati foglalkozásait, a testnevelési kiképzési foglalkozásokat, a szakmai és általános katonai normagyakorlatokat, az évközben levezetett komplex foglalkozásokat, egészen az iskolaszintű zárógyakorlatig.

Ebben az évben – megelőző évek tapasztalataira építve – a zárógyakorlat szerves részeként hadtáp járőrversenyt szerveztünk. A járőrverseny közvetlen célja a zárógyakorlat sikerének biztosítása mellett az ifjúsági és tömegsport mozgalom sajátos eszközeinek segítése volt. A járőrverseny során olyan hadtáp és általános harcászati jellegű feladatokat állítottunk be, amelyek végrehajtása alapvető követelmény, a kiképző bázison tanuló minden hadtáp szakos hallgató részére. Úgy ítéltük meg, hogy egészséges versenyszellem kialakításával a hallgatóink fokozott aktivitással hajtják végre az érdekesnek ígérkező, de igen komoly feladatokat. Ebben a megítélésben a levezetett járőrversenyt értékelve nem is csalódtunk. A feladatok egy részét váratlan intézkedések formájában közöltük, így azok végrehajtása gyors reagálást, aktív parancsnoki tevékenységet és begyakorolt végrehajtást követelt meg.

A hadtáp járőrverseny elé *a következő fő követelményeket tűztük ki:*

- a zárógyakorlatra való felkészítés segítése;
- szakmai normagyakorlatok begyakorlásának mérése;
- fizikai állóképesség, küzdőszellem mérése.

A járőrverseny megszervezésének és feladatainak meghatározását az alábbiak szerint oldottuk meg:

A járőr menetvonalát közepesen átszegdelt terepen mintegy 4–4,5 km hosz-

szűségben jelöltük ki. Az indító és célállomásokkal együtt 9 ellenőrző, feladat-
szabó állomást rendeztünk be. A szakaszonként benevezett 6 fős csapatokat 10
perces időközökkel indítottuk, az egyes állomásokon a feladatvégrehajtás idejét
5-6 percben határoztuk meg. Így biztosítottuk, hogy a csapatok egymás munká-
ját nem akadályozták.

1. sz. állomás (indító)

A járőrparancsok azimut-menet végrehajtására készített menetvonal vázla-
tot kapott, amelyet értékelni kellett, ugyanakkor feladatul kapta, hogy a kiállí-
tott CS-344-es gépjármű menet előtti műszaki ellenőrzését hajtsa végre. A jár-
művön 2 hibát idéztünk elő (motorolajszint a nívó alatt, ablaktörlő nem műkö-
dött). Az értékelés az idő és hiba megállapítás függvényében történt az indulási
idő rögzítése után, a járőr megkezdte a gyalog menetét.

2. sz. állomás

A menet első szakaszának megtétele után lökiképzési norma feladatot kap-
tak összekötve a harcselekménnyel. A járőr minden tagja 1 db tárat megtöltött
30 db oktató lőszerrel, majd a telepített FP-1 lőszimulátor (akkumulátorról üze-
meltetve) lehetővé tette a kitűzött céltáblák fénypuskával történő leküzdését. A
találatokat a célon elhelyezett piros fényű lámpa jelezte. Az értékelés a normaidő,
a célfelderítés, és a találat pontossága alapján történt.

3. sz. állomás

2 fő imitált sérülte kellett elsődleges kötést alkalmazni térdizületre, ezzel
együtt a járőr minden tagjának parancsra a sebkötöző csomagot elsősegélynyúj-
táshoz kellett előkészíteni. Majd a keletkezett sérülteket a harcmezőről mintegy
15 m távolságra szükség eszközzel fedett helyre kellett kihúzni. Az értékelés a
normaidő és a minőségi végrehajtás alapján történt.

4. sz. állomás

2 db R-107 URH rádió telepítését és lehangolását kellett végrehajtani, majd
rövid hadtáp közleményt leadni a vezetőállomás részére. Az értékelés az idő és
a kapcsolat felvétel ideje és minősége alapján történt.

5. sz. állomás

2 db 200 literes feltöltött üzemanyagos hordót málháztak fel és le teher-
gépkocsiról gerenda és kötél segítségével. Értékelés a szervezett irányítás, a biz-
tonságos végrehajtás, valamint a szakszerű málházás figyelembevételével történt.

6. sz. állomás

Málházsákban a hadtápkatonák személyi felszerelésének elhelyezése. Értéke-
lés a kiválasztott felszerelési cikkek pontossága, valamint a végrehajtási idő nor-
mája alapján történt.

7. sz. állomás

Egyéni ételmelegítő készlet üzembehelyezése normaidőre és 1 kulacs ivóvíz
készítése klórtablettával. Értékelés a technológiai sorrend és a tűzbiztonsági rend-
szabályok betartása alapján.

8. sz. állomás

Menet alatt „atomvillanás” imitálására végrehajtott tevékenység. Értéke-
lés a gázálarc és védőkészlet köpenyként történő felvételének idő normája alap-
ján.

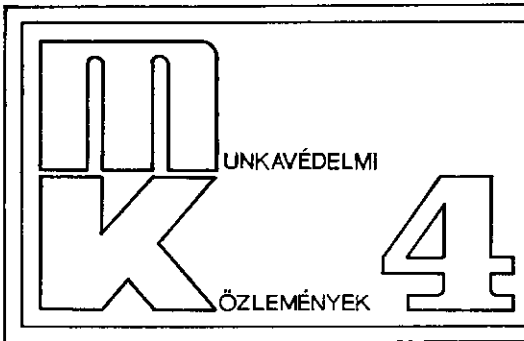
9. sz. állomás

A feladat volt a beérkezés után a védőkészlet levétele, a szerelvény megigazítása, meglétének ellenőrzése a járőrparancsnok részéről és jelentés az állomásparancsnoknak a feladat végrehajtásáról.

Az értékelést az állomások parancsnokai az eredménylapon rögzítették és pontozták (1–10 pont). Az állomásokon való tartózkodás idejét a végrehajtás összidejéből levontuk így pontos eredményt kaptunk a gyorsított menet végrehajtásáról. A tájékozódás pontatlansága menetidő meghosszabbodásban vagy állomás kihagyásban nyilvánult meg. Az összértékelést az eredmény lapok alapján az értékelő csoport hajtotta végre. A gyakorlatvezető értékelte a járőrversenyt, a csapatok a parancsnoktól és a KISZ Bizottságtól értékes díjakat kaptak.

A járőrverseny megszervezése, levezetése és végrehajtása sok energiát követelt úgy a szervező és értékelő apparátustól, mint a versenyt végrehajtó hallgatóktól. A hallgatói állomány nehéz, férfias küzdelem élményével, mi kiképzők pedig egy jól sikerült rendezvény és kiképzési eredmények tapasztalataival letünk gazdagabbak.

Ez a járőrverseny jó példa volt arra, hogy a kiképzést irányítók a KISZ Bizottság összefogásával élményszerű, hasznos, maradandó, de ugyanakkor fizikai felkészültséget igénylő tevékenységet lehet szervezni. Véleményünk szerint ilyen és hasonló ötletek alapján kívánunk a későbbiek folyamán tovább lépni és az elkövetkezendő kiképzési évben még az eddiginél is nagyobb szellemi és technikai ráfordítással, komplexebb alegység szintű hadtáp járőrversenycset tervezünk végrehajtani.

TARTALOM

1. Tájékoztató a néphadsereg polgári alkalmazottai 1981. évi baleseti helyzetéről

2. Egyéni fegyverbalesetekről

*Összeállította az MN Pénzügyi Szolgálat Főnökség
Baleset-elbárártási és munkavédelmi osztálya*

1. Tájékoztató a néphadsereg polgári alkalmazottai 1981. évi baleseti helyzetéről

Közlemény

E tájékoztató a néphadsereg polgári alkalmazottainak sérüléssel járó és három napot meghaladó munkaképtelenséget okozó balesetekről 1982. május 31-ig beérkezett baleseti adatlapok alapján készült.

A tájékoztató tartalmazza a Honvédelmi Minisztérium felügyeleti irányítása alatt álló vállalatok és gazdaságok dolgozói baleseti helyzetének főbb jellemzőit is.

I.

A baleseti helyzet általános jellemzése

1. 1981-ben a néphadseregben üzemi balesetek következtében 424 polgári alkalmazott sérült meg és 10 488 munkanap esett ki a termelésből. Az év folyamán több személy egyidejű sérülése egy alkalommal fordult elő. A balesetek következtében keletkezett veszteség (táppénz, baleseti kártérítés) növekedett és megközelíti a kétmillió forintot.

2. A polgári alkalmazottak baleseti helyzetének főbb adatait a következő táblázat tartalmazza

Év	Sérültek		Kiesett napok		1000 főre eső kiesett napok változása	Egy sérülthez jutó kiesett napok	
	száma	%	száma	%		száma	%
1976—							
1980*	298	100,0	6771	100,0	100,0	22,7	100,0
1980	307	103,0	6603	97,5	93,5	21,5	94,7
1981	424	142,3	10 488	154,9	148,5	24,9	109,7

* Az ötödik ötéves tervidőszak egy évre eső átlaga

A baleseti helyzet az elmúlt évhez képest romlott. A baleseti mutatók romlásában közrehat az a körülmény is, hogy 1981. évtől kezdődően a közúti baleseteket üzemi balesetként kell jelenteni. Az elmúlt évben 76 közúti baleset történt.

A sérülések súlyosság szerinti megoszlását a következő adatok jellemzik:

Év	Halálos	Csonkulásos	Súlyos	Könnyű	Összesen
1976—					
1980*	2	4	223	68	298
1980	—	4	218	85	307
1981	2	5	311	106	424
1981					
1980 %-ában	—	125,0	142,7	124,7	138,1

* Az ötödik ötéves tervidőszak egy évre eső átlaga

A baleseti helyzet romlását mutatja a két halálos baleset bekövetkezése és a csonkulásos balesetek emelkedése. A balesetek túlnyomó többsége (73,3%-a) súlyos kimenetelű volt, több mint harmaduk csonttöréssel, repedéssel végződött.

Az 1981-ben történt halálos, illetve csonkulásos balesetek körülményeiből általánosan is hasznosítható tanulságok vonhatók le:

– Az MN 2992 állományába tartozó Várnai György fűtő, a helyorségi fogda őrszobájában tartózkodott, ahol az őr fegyverével játszott. A fegyver elsült és a fűtőt halálos lövés érte. A baleset – eltekintve az őr fegyelmezetlen magatartásától – nem történhetett volna meg, ha a fűtő nem tartózkodik illetéktelenül az őrszobán;

– Az Ingatlanfenntartó Bázis állományába tartozó Vitkó Sándor kútfúrás során egy cső tömítését végezte. Munka közben az alkalmazott szerszám megcsúszott és a dolgozó bal kezének gyűrűs ujját becsípte. A sérülés következtében a dolgozó ujját amputálni kellett. A baleset a szerszám alkalmatlansága miatt következett be;

– Az MN Elektrotechnikai Javító Üzem állományába tartozó Peles András alátét fúrását végezte asztali fúrógépen. Mivel a munkadarab befogásához segédeszközt nem használt, a fúró a lemezt felcsavarta és a sérült bal kezének IV. ujját összeroncolta, illetve körömpercét levágta;

– az MN 2992 állományába tartozó Molnár János asztalos gépi gyaluval lécet gyalult. A rövid anyaghoz tolófát nem használt, a kés az anyagot a kezéből kiszakította és bal kezének mutató, valamint középső ujját összeroncította. A baleset következtében megsérült ujjvégeket amputálni kellett;

– az MN 4565 állományába tartozó Boldizsár József kőműves öntevékenyen a kasza helyes használatát mutatta meg a katonáknak, eközben egy fának támasztott másik kaszába rúgott. A sérülés következtében lábujját amputálni kellett.

II.

A baleseti helyzet részletes elemzése

3. A polgári alkalmazottak balesetei a következő főbb tevékenységi területekhez kapcsolódnak:

– munka	244 baleset	57,6 ⁰ / ₀
– közlekedés	82 baleset	19,3 ⁰ / ₀
– sport	30 baleset	7,1 ⁰ / ₀
– egyéb tevékenység	68 baleset	16,0 ⁰ / ₀
	összesen 424 baleset	100,0 ⁰ / ₀

a) A munkabalesetek száma az elmúlt évben mintegy 10⁰/₀-kal tovább növekedett, megoszlásuk tevékenységi körönként a következő:

	1980	1981
– javítás, karbantartás	69	82
– szállítás, tárolás	49	43
– építő tevékenység	5	5
– konyhai munka	54	72
	221	244

Jelentősen növekedett az elmúlt évben is a javítás, karbantartás, valamint az egyéb munkatevékenységgel kapcsolatos balesetek száma, míg a többi tevékenységi körben a helyzet kedvezően alakult.

Javítás karbantartás során a balesetek nagy része a javító, illetve az elhelyezési műhelyekben, valamint a szakipari munkák helyén (kazánházakban, a közművek, energiaellátó hálózatok nyomvonalain, a vizeshelyiségekben stb.) történtek. A sérülés jelentős része a figyelmetlen munkavégzés, illetve a biztonsági rendszabályok megsértése, az alkalmatlan eszközök, szerszámok használata, illetve az eszközök meghibásodása következtében fordult elő. Több sérülés megcsúszás, egyensúlyvesztés következménye. A legjellemzőbb baleseti okokat tartalmazzák a következő példák is:

– az MN Gépkocsiszin Parancsnokság egyik dolgozója gépkocsi szerviz munkáinak végzése során saját lábára eresztette a négyoszlopos emelő berendezéssel megemelt gépjárművet és lábúzódást szenvedett. A figyelmetlen munkavégzés súlyosabb kimenetelű balesetet okozhatott volna;

– az MN 3715 egyik fűtészerező dolgozója, a kazánházban tolózár-csere köz-

ben – mivel az üritőcsapok megnyitásával nem ellenőrizte, hogy van-e a rendszerben nyomás – a berendezésből kiáramló forróvíztől égési sérülést szenvedett. A baleset bekövetkezését elősegítette az a körülmény, hogy a nyomásmérő műszer, szennyeződés lerakódása miatt nem működött, de ennek kijavítására nem került sor;

- az MN Ingatlanfenntartó Bázis egyik dolgozója PVC-vezetékrendszer építése során egy berobbanó benzinlámpától kezén és karján égési sérüléseket szenvedett;

- ugyancsak az MN Ingatlanfenntartó Bázis egyik dolgozója szenvedett súlyos csigolyatörést bontási munka végzése közben. A baleset azért következett be, mert a dolgozó a létráról a lebontandó szerkezet egyik tartójára lépett át és az alatta összetört.

Továbbra is sok balesetet okoz a védőberendezések, az egyéni védőeszközök hiánya, illetve alkalmazásuk elmulasztása. Évek óta magas, ez évben is tovább nőtt (12) a faipari munkagépekkel végzett munka során elszenvedett balesetek száma, ezek egy részénél szintén a védőberendezések hiánya vagy hibája, illetve használatuk mellőzése jelölhető meg baleseti okként. Ezt bizonyítják a következő példák is:

- az MN 1678 állományaiba tartozó egyik dolgozó körfűrészszel deszkát fűrészelt. A körfűrészlap az anyagot felkapta, emiatt a dolgozó keze a fűrészlaphoz ért és súlyosan megsérült. A baleset szabályos konstrukciójú, megfelelő védőberendezésekkel ellátott fűrészgép alkalmazása esetén nem következett volna be;

- az MN 9520 állományaiba tartozó egyik dolgozónak a láng-vágópisztoly visszarobbanása következtében vasszilánk vágódott a szemébe. A hegesztéshez előírt védőszemüveg használata esetén a baleset elkerülhető lett volna.

Szállítás, tárolás során megsérültek száma csökkent. A balesetek többsége ez évben is műszaki hibával, a rakodott tárgyak dőlésével, valamint az emelés, szállítás közben, egyensúlyvesztés, megbotlás, megcsúszás *következtében*:

- az MN Egészségügyi Anyagellátó Központ egyik dolgozója rakodás közben villástargoncával a rakodási helyre állt, majd a rakodásra váró anyag előkészítéséhez fogott. Eközben a fékhibás targonca előregerult és a dolgozó mindkét lábát a konténerhez szorította, aki bokatörést szenvedett;

- az MN 7809 egyik dolgozója vasanyag rakodását egy radiátorra állva végezte. Munka közben egyensúlyát veszítette, leesett, és a súlyos tárgy a lábára zuhant;

- az MN 7215 alakulat egyik dolgozóját áramforrás aggregátornak a gépjárműről emelővillás targoncával történő szabálytalan leemelése során egy beépített ládához szorították. Az emelésre, a targonca szabálytalan használatára a munkát irányító alosztályvezető adott utasítást. A szabályellenes és körütekintés nélküli munkairányítás következtében a dolgozót igen súlyos mellkasi sérülésekkel szállították kórházba;

- az MN 4891 egyik dolgozója túlterhelés következtében szenvedett derék-sérülést, amikor többedmagával egy súlyos adatrögzítő gépet akartak a helyére emelni. Az emeléshez gépet, vagy egyéb segédeszközt nem használtak.

Építő tevékenység során ez évben is – az elmúlt évhez hasonlóan – összesen öt személyi sérülés történt. Ezek főleg az építési területen uralkodó rendetlenség következtében történt elesésekkel kapcsolatosak, de előfordult magasban végzett munka során zuhanásos baleset is:

– az MN Ingatlanfenntartó Bázis egyik dolgozója alatt javítás közben beszakadt a barakk tető repedt hullámpalája. A baleset következtében a sérült vállficam következtében 30 napig volt munkaképtelen.

Konyhai munkavégzés során bekövetkezett sérülések száma csekély mértékben csökkent. A balesetek legnagyobb része a főzőterületeken történt elcsúszások, elesések következményei. Ezek a balesetek a padozatok csúszósságával, illetve a csúszásmentes lábbelik hiányával kapcsolatosak. Különösen fokozza az ilyen sérülések veszélyességét az, hogy a konyhai térben levő forró üstök, illetve forró étel, valamint az éles-hegyes konyhai eszközök súlyos másodlagos sérüléseket okozhatnak:

– az MN 2983 egyik konyhai dolgozója társával a gázszámolýról emelte le a forró levest tartalmazó edényt. E közben a csúszós padozaton elesett és a kiömlő forró ételtől kezén és hátán súlyos égési sérüléseket szenvedett. Sérülése következtében 19 napig volt betegállományban.

Gyakoriak a figyelmetlenség következtében előforduló forrázásos sérülések is, amelyeket főként a felfreccsenő forróvíz, a kiömlő forró étel, a felcsapódó gőz okoz.

A legtöbb konyhai baleset a kés és egyéb konyhai eszközök által okozott szúrás, vágás következtében fordul elő, de gyakoriak a mosogatás során elpattanó üveg poharak, tányérok miatt előforduló kézsérülések is. A késsel okozott balesetek egy része az egyéni védőeszközök használatának következetesebb megkövetelése útján megelőzhető lenne, azonban számos helyen – annak ellenére, hogy a konyhai munkákhoz szükséges egyéni védőeszközök beszerzésének lehetősége évek óta rendezett – nem látják el a dolgozókat ezekkel az eszközökkel, így a balesetek bekövetkezésének veszélye továbbra is fennál.

Néhány sérülés nehéz tárgyak emelésével kapcsolatos megerőltetés, illetve szembe freccsenő vegyi anyag (pl. ecet) maró hatásának következménye.

b) *A közlekedési balesetek* száma ugyan jelentősen növekedett, azonban a bekövetkezett 82 balesetből 76 munkába menet, illetve jövet történt, így a munkavégzéssel szorosan összefüggő közlekedési balesetek száma az elmúlt évben előfordultaknak harmadára csökkent.

A közlekedési balesetek megoszlása eszköz szerint a következő:

– gépjármű közlekedés	6
– kerékpár, motorkerékpár	14
– tömegközlekedési eszköz	15
– gyalogos közlekedés	47
összesen	82

A gépjármű-balesetek közül három alkalommal gyorsajtás miatt bekövetkezett ütközés, valamint a gépjárműből való kiszálláskor megcsúszás, rossz lépés, illetve a becsapódó ajtó okozott sérülést.

A kerékpár-, motorkerékpár-balesetek jelentős része a csúszós, egyenetlen utakon történt elesés következtében fordult elő, egy alkalommal kutya támadása okozta a kerékpáros elesését. Ugyancsak elcsúszás, elbotlás okozta a munkába menet, illetve jövet közben történt gyalogos balesetek nagy részét is. Az ilyen sé-

rülések többségénél a figyelmetlenség a körütekintés nélküli közlekedés, más részüknél a közutak elhanyagolt állapota, takarítás elmulasztása játszott szerepet. Hat alkalommal gépjármű gázolta el a gyalogosan közlekedő dolgozót.

A tömegközlekedési eszközökkel bekövetkezett balesetek főként autóbusról, trolibuszról, egy alkalommal vonatról való le-, illetve a felszállás során fordultak elő.

c) *A sportbalesetek* száma huszonöt százalékkal növekedett. A balesetek egy része a kötelező sportfoglalkozásokon, főként labdarúgás, illetve más labdajáték során fordult elő, de néhány sérülés történt a parancsnok által engedélyezett sportversenyeken is.

A balesetek ez évben is általában a gyakorlatlanság, az edzettség hiánya, valamint a figyelmetlen, esetenként durva játék következtében fordultak elő, de a sérülések bekövetkezésében szerepet játszik a bemelegítés hiánya, esetenként pedig az életkornak nem megfelelő sport-, illetve játékmód is.

d) *Egyéb tevékenységekkel* összefüggő balesetek száma több mint 50%-kal növekedett. A balesetek kétharmada (46 baleset) a laktanya területén az egyes feladatokhoz közvetlenül nem kapcsolódó gyalogos mozgások során, elesés, elcsúszás következtében fordult elő. Ez továbbra is a laktanyai utak, a lépcsők és egyéb közlekedő helyek elhanyagolt állapotára, esetenként a jeges, havas utak takarításának elmulasztására utal, de számos baleset oka a figyelmetlenség is.

Ez évben történt néhány sérülés tisztálkodás közben az öltözők, fürdők padozatának síkossága miatt.

4. A sérülések megoszlását súlyosságuk és a sérültek szervezeti hovatartozása szerint a következő táblázat mutatja:

Katonai szervezet	A sérülés súlyossága				Összesen		1980 %-ában
	halá- los	csonku- lások	sú- lyos	könnyű	1980	1981	
MN 5232 és alárend.	1	1	49	9	33	60	181,8
MN 6639 és alárend.	—	—	9	5	8	14	175,0
MN 6025 és alárend.	—	1	26	6	24	33	137,5
MN 8300 és alárend.	—	—	3	3	4	6	150,0
MN HÁVP és alárend.	—	—	10	2	8	12	150,0
MN Kik. Főf. és alárend.	—	—	20	4	22	24	109,1
MN FVSZF-ség és alárend.	—	1	17	17	26	35	134,6
MN HF-ség és alárend.	—	1	62	27	70	90	128,6
MNVK és alárend.	—	—	46	12	43	58	134,9
MN PCGTSZF-ség és alárend.	1	—	15	8	14	24	171,4
MN BFF-ség és alárend.	—	1	34	5	27	40	148,1
Többi szervek	—	—	20	8	28	28	100,0
MN összesen	2	5	311	106	307	424	138,0

A táblázat alapján kitűnik, hogy a baleseteknek több mint a fele három katonai szervezet az MN Hadtáp Főnökség, az MN 5232 és az MNVK alárendeltjeinél következett be.

Az MN Hadtáp Főnökségnél a legtöbb sérülés az egészségügyi intézményekben (36) főként labormunkák végzése során, valamint a HM Ellátó Igazgatóságnál (18) és az MN Ruházati Szolgálat Főnökség alárendeltségében (17) főként az MN Textiltisztító és Javitó Üzemnél fordult elő.

Az MN 5232 katonai szervezetnél bekövetkezett baleseteknek több mint egyharmada a törzs és közvetlen alárendeltekénél, az MNVK szervek baleseteinek jelentős része pedig az MN Híradó Főnökség alárendeltségébe tartozó szerveknél és a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián történt.

A létszámviszonyok figyelembevételével a balesetek az MN PCGTSZF-ség, az MN 6639, illetve az MN 5232 alárendeltjeinél a leggyakoribbak.

5. A HM felügyelete alá tartozó vállalatok és gazdaságok polgári dolgozóinak baleseti helyzete

A HM felügyelete alá tartozó vállalatok és gazdaságok polgári dolgozóinak baleseti helyzetét a következő táblázat szemlélteti:

Év	Balesetek száma	Csonkulásos	Kiesett m. nap	Sérülés 1000 fő	Kiesett m. nap 1000 fő	Kiesett m. nap sérülés
1980	107	4	3730	22	766,9	34,9
1981	135	4	4426	27,3	894,1	32,8
1981 1980 % ₀ -ában	126	100,0	118,7	124,1	116,6	94,0

A vállalatoknál és gazdaságoknál az elmúlt két évben halálos baleset nem történt.

A csonkulásos balesetek száma változatlan, de az 1981. évi csonkulások mind az MN Veszprémi Erdőgazdaságnál következtek be.

A balesetek döntő többsége a munkatevékenységhez kapcsolódik, de számottevő az anyagmozgatás során bekövetkező balesetek száma is. Sok baleset eredetileg elbotlásból, elesésből.

Nem csökken a biztonsági előírások megsértéséből és a figyelmetlenségből fakadó sérülések száma.

Az új munkavédelmi jogszabályok még nem éreztetik kellően hatásukat, de feldolgozásuk a vállalatoknál és gazdaságoknál megfelelő ütemben halad.

A beruházások, gépi berendezések üzembehelyezésének új rendjét alkalmazva várhatóan növelni lehet a műszaki biztonságot, a vállalatok és gazdaságok a szükséges lépéseket már megtették.

1981-ben tovább folytatódott a géppark felújítása, cseréje, az anyagmozgatás gépesítése, a munkakörülmények, a higiénés viszonyok javítása. Erre a célra a vállalatok és gazdaságok mintegy 40 millió forintot költöttek, amely megközelíti az előző évi ráfordításokat.

III.

Következtetések, feladatok

6. A néphadsereg polgári dolgozóinak baleseti helyzete – az elmúlt évek alatt tapasztalható lényegtelen ingadozást követően – az elmúlt évben romlott, nőtt a balesetek száma. A két halálos baleset, a csonkulásos balesetek, valamint

az ezer főre jutó kiesett munkanapok számának emelkedése is figyelemzett a baleseti helyzet kedvezőtlen alakulására. Számottevő a munkába menet, illetve onnan jövet bekövetkezett balesetek előfordulása, ez azonban csak részben magyarázza a baleseti helyzet 1981-ben tapasztalt romlását.

A rosszabbodás alapvető oka, hogy továbbra sincs kellő fejlődés a szabályok, előírások szükséges mértékű ismeretében és érvényesítésében. Nem kielégítő hatásfokú a szemléletformálás. A munkahelyi vezetők egy része nem fordít kellő gondot a biztonsági feltételek megvalósítására, fenntartására és ehhez helyenként a dolgozóktól sem kapják meg a szükséges segítséget. Nem mindenütr kielégítő a követelménytámasztás és az ellenőrzés sem.

A polgári alkalmazottak baleseti helyzetének javítása érdekében – a néphadsereg 1981. évi baleseti helyzetéről szóló összefoglaló jelentésben a személyi állomány testi épsége, egészsége védelmének érdekében a miniszter elvtárs által jóváhagyott főbb tennivalókkal összhangban – a következő főbb feladatokat kell elvégezni:

- javítani kell a testi épség, és az egészség védelmére kiadott központi rendelkezések, szabályok, a foglalkozás biztonsági előírásainak megismertetésére, elsajátítására és alkalmazására irányuló oktató-nevelő munkát;
- fokozottabb figyelmet kell fordítani a dolgozók szemléletének formálására, valamint a közvetlen munkahelyi vezetők felelősségtudatának növelésére;
- kiemelten kell foglalkozni a baleseti veszélyek csökkentését elősegítő szabályok érvényesítésével a munkafeladatok terén – ezen belül az ipari jellegű, javító, karbantartó munkánál, valamint a szállítási-tárolási feladatoknál –, továbbá a közelkedésnél és a sportolásnál;
- az előljáró szervezeteknek rendszeresen kell ellenőrizni, segíteni és számonkérni a baleset-megelőző tevékenység feladatainak teljesítését, elemezni és értékelni az alárendelteknel folyó ezirányú munka eredményeit, fogyatékoságait, következetesebben kell megkövetelni, hogy a baleseti helyzet alakulásából adódó feladatokat a helyi sajátosságoknak megfelelően határozzák meg és hajtsák végre;
- hatékonyabbá kell tenni a károsító hatások elleni védelmet, meg kell követelni a védőeszközök előírás szerinti használatát.

A főbb feladatokból adódóan a polgári alkalmazottak baleseti helyzetének javítására kiemelt figyelmet kell fordítani:

- a javítóműhelyek, illetve a berendezések biztonságos állapotára, a védőberendezések meglétére és alkalmazására;
- a konyhai munkavégzés biztonságára, ezen belül a csúszásmentes lábbelik biztosításával az elcsúszásból eredő sérülések megakadályozására;
- a fegyelmezett magatartásformák kialakítását segítő munkavédelmi oktatásra, propagandára;
- az egyéni védőeszközök beszerzésére, alkalmazására, hatóképességük fenntartására;
- az anyagmozgatás biztonságát fokozó kisegítő eszközök elterjesztésére, a kézi anyagmozgatás biztonságosabb végrehajtására;
- a laktanyai utak, a lépcsők előírászerű állapotára, a megfelelő karbantartásra, takarításra.

**A polgári alkalmazottak 1981. évi baleseti helyzetének főbb mutatói
szervezeti hovatartozás szerint**

	Balesetek száma	Kiesett napok	Baleset 1000 fő %*	Kiesett napok sz. 1000 fő %*	Kiesett napok sz. baleset
MN 5232	60	1462	176,4	173,8	24,8
MN 6639	14	283	199,2	162,8	20,2
MN 6025	33	888	93,2	101,5	26,9
MN 8300	6	49	110,5	36,4	8,2
MN HÁVP	12	360	163,8	198,6	30,0
MN kik. főf. alárend.	24	535	83,2	75,0	22,3
MN HTPF-ség	90	1976	100,4	89,1	22,0
MN FVSZF-ség	35	528	170,3	103,8	15,1
MNVK	58	1241	92,2	79,8	21,4
MN Pc. Gjmű. TSZF-ség	24	528	199,8	177,7	23,0
MN BFF-ség	40	1910	38,3	74,0	47,8
Többi szervek	28	728	166,6	175,1	26,0
MN összesen	424	10 488	100,0	100,0	24,9

* Az MN összesen százalékában

**A polgári alkalmazottak 1981. évi baleseteinek megoszlása
szervezeti hovatartozás és tevékenység szerint**

	Munka						Közlekedés						Sport	Egyéb tev.		Mind- össz.
	jav.	száll.	konyh.	ép.	egyéb	össz.	gyal.	kerp. mkp.	gk.	tömegk.	össz.	ebből közúti		össz.	ebből gyal. mozg.	
MN 5232	10	4	7	3	7	31	4	3	1	3	11	10	8	10	7	60
MN 6639	2	—	1	—	2	5	3	—	1	1	5	5	2	2	2	14
MN 6025	3	4	3	—	7	17	2	1	2	—	5	3	5	6	5	33
MN 8300	2	1	3	—	—	6	—	—	—	—	2	—	—	—	—	6
MN HÁVP	3	—	2	—	3	8	2	—	—	—	2	2	—	2	1	12
MN kik. főf. és alarend.	3	3	3	—	8	17	—	—	1	1	20	2	—	5	4	24
MN HTPF-ség	9	7	6	1	23	46	10	4	—	6	3	20	2	22	15	90
MN FVSZF-ség	15	9	2	—	2	28	2	1	—	—	12	3	1	3	2	35
MNVK	10	3	7	—	8	28	8	3	—	1	4	12	8	10	6	58
MN Pc. gímű. TSZF-ség	7	8	—	—	2	17	3	1	—	—	10	4	—	3	2	24
MN BFF-ség	10	3	5	1	5	24	6	1	—	3	8	10	2	4	2	40
Egyéb szervek	8	1	3	—	5	17	7	—	1	—	82	6	2	1	—	28
MN összesen	82	43	42	5	72	244	47	14	6	15		76	30	68	46	424

**A polgári alkalmazottak 1981. évi baleseteinek megoszlása
szervezeti hovatartozás és a sérülés természete szerint**

	Törés	Zúzó- dásos	Rándu- lás, ficam	Sebzés	Szem- sérülés	Agy- rázkó- dás	Égés	Mérge- zés, fertő- zés	Aram- ütés	Egyéb	Összesen
MN 5232	13	14	11	16	1	—	5	—	—	—	60
MN 6639	3	5	5	1	—	—	—	—	—	—	14
MN 6025	14	5	2	10	1	—	1	—	—	—	33
MN 8300	—	—	1	2	2	—	1	—	—	—	6
MN HÁVP	6	1	1	2	1	—	—	—	—	1	12
MN kik. főf. és alárend.	7	6	4	6	—	—	—	—	—	1	24
MN FVSZF-ség	7	10	5	11	—	1	1	—	—	—	35
MN HTPF-ség	28	15	12	23	4	3	3	1	—	1	90
MNVK	13	14	11	16	1	1	2	—	—	—	58
MN Pc. Gjmű. TSZF-ség	3	8	5	5	—	—	1	—	1	1	24
MN BFF-ség	13	13	3	6	1	1	3	—	—	—	40
Egyéb szervek	7	5	4	10	—	1	1	—	—	—	28
MN összesen	114	98	64	108	11	7	18	1	1	4	424

**A polgári alkalmazottak 1981. évi baleseteinek megoszlása
szervezeti hovatartozás és a balesetek természete szerint**

	MN 5232	MN 6639	MN 6025	MN 8300	MN HÁVP	MN kik. fof. alárend.	MN HTPF-ség	MN FVSZF-ség	MNVK	MN Pc. Gjmű. TSZF-ség	MN BFF-ség	Többi szervek	MN összesen
Elcsúszás, elesés	28	11	16	2	4	11	45	9	23	7	19	13	188
Összenyomás	1	—	—	—	1	—	2	5	2	3	—	—	14
Becsípődés	1	—	—	—	—	1	1	4	2	—	1	1	11
Lezuhanás	2	—	1	—	1	2	4	—	1	2	4	2	19
Szúrás-vágás	8	1	6	—	1	3	15	6	11	4	4	5	64
Allat támadása	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	2
Áramütés	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Hőártalom	5	—	1	1	—	—	3	1	2	1	3	1	18
Tárgy esése	3	—	4	—	1	2	2	6	7	4	3	2	34
Útódás	8	2	4	—	1	2	9	3	6	1	3	2	41
Megerőltetés	2	—	—	—	—	2	2	—	1	—	—	—	7
Borulás	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Gázolás	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	2	1	6
Idegen test	—	—	1	1	1	—	4	—	2	—	—	—	9
Útközés	1	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	3
Lövés	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Vegyí hatás	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—	1	—	4
Egyéb esemény	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Összesen	60	14	33	6	12	24	90	35	58	24	40	28	424

**A polgári alkalmazottak 1981. évi baleseteinek megoszlása
szervezeti hovatartozás és a baleset oka szerint**

	MN 5232	MN 6639	MN 6025	MN 8300	MN HAVA	MN kik. főf.	MN HTPF-ség	MN FVSZF-ség	MNVK	MN Pc. Gjmű. TSZF-ség	MN BFF-ség	Többi szerv	MN összesen
Előírás megsért.	5	—	4	—	1	—	6	2	2	1	4	3	28
Figyelmetl., gondatlanság	15	5	12	2	4	7	25	9	17	11	10	10	127
Gyakorlatlanság	2	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	5
Fáradtság	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Roszsullét	2	—	—	—	—	—	2	2	—	1	1	—	8
Túlterhelés	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	3
Alkalmatlan eszk.	—	—	—	—	1	1	2	1	—	—	—	—	5
Egyensúly-veszt.	8	2	5	—	1	5	9	1	5	2	4	5	47
Szervezési hiba	—	1	—	—	—	—	3	3	—	—	—	—	7
Védőeszk. hiánya	4	—	2	—	1	—	3	1	3	1	—	—	15
Helyt. raktározás	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	—	1	4
Csúszós út	9	4	5	1	1	3	19	5	12	4	7	6	76
Egyenetlen talaj	4	1	—	1	1	1	4	—	—	2	2	—	16
Anyag-, eszköz-hiba	6	1	—	—	—	—	1	4	6	1	6	2	27
Világítás hibája	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2
Rendtlenség	—	—	—	1	—	1	1	1	—	—	—	—	4
Egyéb, tárgyi, környezeti ok	2	—	1	1	2	2	7	4	7	1	1	—	28
Egyéb személyi hiba	3	—	1	—	—	2	5	2	3	—	4	—	20
Ittasság	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Összesen	60	14	33	6	12	24	90	35	58	24	40	28	424

6. sz. melléklet

**A Honvédelmi Minisztérium felügyeleti irányítása alatt működő vállalatok
és gazdaságok polgári alkalmazottainak baleseti helyzete az 1976—1980., 1980—1981. időszakában**

	MN Gödöllői Gépgyár			Építőipari Kivitelező Vállalat			Erdőgazdaságok		
	1976—1980*	1980	1981	1976—1980*	1980	1981	1976—1980*	1980	1981
Balesetek száma	24,6	21	31	24,6	22	30		64	74
Kiesett napok száma	568	528	1062	591	670	1200	2837	2525	2164
Baleset/1000 fő	16,5	13,4	19,8	22,4	22	29,1	30,4	27,9	31,5
Kiesett munkanapok száma/1000 fő	380	390	788	544,2	679	1528	1190,1	1107	914,5
Kiesett napok száma/baleset	23,1	25	30,8	24	30,9	40	32,1	39	29,2

* Az ötödik ötéves tervidőszak egy évre eső átlaga

2. Egyéni fegyverbalesetek

Vadász László alezredes

Az elmúlt években folyamatosan növekedett az egyéni fegyverrel, kézi-gránáttal, hang- és fényjelzővel, talált lőszerrel és egyéb robbanóanyaggal bekövetkezett balesetek száma. Az ilyen jellegű balesetek gyakran okoznak súlyos, esetenként jóvátehetetlen sérüléseket, ezért az okok feltárásával, közreadásával szeretnénk hozzájárulni a fegyelmetlen, szabálytalan magatartásból eredő súlyos balesetek megelőzéséhez. Az 1979–1981. közötti időszakban bekövetkezett balesetek eszköz szerint a következők szerint alakultak:

	1979	1980	1981	Össz.
- pisztoly	3	1	2	6
- géppisztoly	18	18	24	60
- kézigránát	4	5	3	12
- RPG-7	1	2	7	10
- hang- és fényjelző	-	2	2	4
- lőszerrobbanás	-	-	2	2
- talált lőszer	-	4	3	7
összesen:	26	32	43	101

A balesetek következtében 1979–1981 közötti időszakban 5 fő meghalt, 7 fő conkulásos, 60 fő egyéb súlyos, 41 fő hallássérülést szenvedett.

A balesetek megoszlása tevékenység szerint a következő:

	1979	1980	1981	Össz.
- őr- és egyéb szolgálatban	9	7	14	30
- lögyakorlaton	14	16	22	52
- harcászati kiképzésen	3	3	4	10
- szabad időben	-	6	3	9
összesen	26	32	43	101

A balesetek évenkénti alakulásából megállapítható, hogy a balesetek 80%-a az őr- és egyéb szolgálat ellátása közben és a lögyakorlatokon következett be. 1971-ben kétszeresére növekedett az őr- és egyéb szolgálatban történt balesetek száma.

1. Őr- és egyéb szolgálatban történt balesetek

Az őr- és egyéb szolgálatban a fegyverek töltését, ürítését, annak ellenőrzését, a fegyverhasználatot az MNK Fegyveres Erőinek Szolgálati Szabályzata kellő részletességgel tartalmazza. Ennek ellenére az őr- és egyéb szolgálat ellátása

közben bekövetkezett baleseteknél a fegyverek szabálytalan töltése, ürítése, az indokolatlan csőretöltés, a biztosítás elmulasztása állapítható meg baleseti okként. Alapvető szabály, hogy fegyvert indokolatlanul emberre irányítani szigorúan tilos, mégis szinte minden évben történik olyan baleset, amelyiknél a fegyver emberre való irányításával szerepel baleseti okként.

Indokolatlanul emberre irányított, csőretöltött fegyverek elsütése következtében történt balesetre jellemző a következő néhány példa:

- az MN 9973 Mezőkövesd állományaiba tartozó Nyitrai honv. szabálytalanul az őrszobán tározott, az őrparancsnok ezt a szabálytalanságot nem akadályozta meg. Nyitrai honv. a géppisztolyt Panyi őrvezetőre tartotta, a géppisztolyt elszűt, és Panyi őrvezető halálos sérülést szenvedett;

- az MN 1957 Börgönd állományaiból Gerencsér honv. a csőretöltött géppisztolyt Stumpföld honv.-ra fogta, majd a fegyvert elsütötte. Stumpföld honv. halálos sérülést szenvedett;

- az MN 3335 Nagyatád állományaiba tartozó Farkas honv. őrszolgálatban indokolatlanul csőre töltötte a géppisztolyt, azt nem biztosította. A váltás során a felvezető kérdésére, hogy csőre töltötte-e, azt válaszolta, hogy nem, majd bizonyítani akarta igazát, a fejéhez tartott géppisztolyt elsütötte. Farkas honv. súlyos agyi sérülést szenvedett.

Az indokolatlan csőretöltés, a géppisztollyal való játék szintén nem megenedett cselekedet. A felállított örök, fegyverrel szolgálatot adó katonák, indokolatlan csőretöltését követő szabálytalan magatartás következményeit mutatják a következő példák:

- a Kossuth Lajos Katonai Főiskola állományaiba tartozó Hodosi honv, a felállítási helyen a géppisztolyt indokolatlanul csőretöltötte, a géppisztolyt elsütötte és a karját átlötte;

- az MN 8931 Zalaegerszeg állományaiba tartozó Váradi honv. a felállítási helyen a géppisztollyal játszott, azt indokolatlanul csőretöltötte, a géppisztolyt elsütötte, a lövedék a közelben tartózkodó Baranyi honv. térdét érte.

A szolgálat közben történt balesetek mindegyikénél megállapítható a balesetet okozók fegyelmezetlen, szabályszegő magatartása, az őrparancsnokok, a felvezetők erélytelen, elnéző magatartása. A felvezetők, főleg az őrszolgálat második felében szabálytalanul, nem a kijelölt ürítőhelyen és nem az Alaki Szabályzat 142. pontjában meghatározottak szerint hajtják végre a fegyverek ürítését, ürítés után elmulasztják a Szolgálati Szabályzat 460. és 481. pontjában részükre meghatározott ellenőrzési feladatok végrehajtását.

2. Egyéni lögyakorlatokon történt balesetek

A lögyakorlatok, kézigránát dobógyakorlatok során betartandó biztonsági előírások kellően szabályozzák a lövők és a lögyakorlatvezetők tevékenységét, azok betartása biztosítja a lögyakorlat és a kézigránát dobógyakorlat biztonságos végrehajtását.

A kézigránát dobógyakorlat végrehajtását megelőzően a kézigránát-dobót fel kell készíteni a dobógyakorlat végrehajtására. A hiányos felkészítés következtében kilenc olyan baleset történt, amikor a kézigránát közeli eldobása, a hiányos felkészítés volt baleseti okként megállapítható.

A kézigránát dobógyakorlat végrehajtása közben a dobónak és a kézigránát dobógyakorlat vezetőjének fedezékben kell tartózkodnia. E biztonsági előírás megsértése volt két súlyos sérülést okozó balesetnek az oka.

A lögyakorlatok végrehajtása közben keletkező zaj, a védőeszköz használatának mellőzése, maradandó hallássérülést okozhat. Az MN fegyverzeti szolgálat főnök 76/1980. (HK 22.) számú intézkedésében elrendelte a lögyakorlatok közbeni zaj elleni védőeszköz használatát. A lögyakorlatokon zaj elleni védőeszköz használatának mellőzése következtében azonban még 1981-ben is 18 fő szenvedett maradandó hallássérülést.

Megállapítható, hogy a lögyakorlatok, kézigránát dobógyakorlatok közben bekövetkezett baleseteknél a vonatkozó biztonsági előírások megsértése, a zaj elleni védőeszköz használatának elmulasztása alapvető okként szerepel a balesetek bekövetkezésében.

3. Harcászati kiképzésen, gyakorlatokon történt balesetek

A harcászati kiképzésen, gyakorlatokon bekövetkezett balesetek megközelítőleg 50⁰/₀-a a füst- és hangjelzők kibiztosítása után, az eldobási idő indokolatlan meghosszabbítása miatt, a másik 50⁰/₀-a pedig vaklőszerral leadott géppisztolylövések közben szenvedett hallássérülést.

A harcászati kiképzés közben történt balesetek oka minden esetben a szabálytalan magatartás, a biztonsági előírások megszegése.

4. Talált lőszer, robbanóanyag szétszerelése közbeni robbanás okozta balesetek

Lövészeteken a fel nem használt lőszer, lőtéren, gyakorlótéren, laktanya objektumban, vagy egyéb helyen talált lőszer, robbanóanyag azonnali leadása szabályozva van. Ennek ellenére előfordulnak olyan balesetek, amelyek talált lőszer, robbanóanyag körletben, műhelyben történő szétszerelése közben történnek meg.

1979–1981. közötti időben két gyutacs és két hangjelző, három lőszer szétszerelése közben bekövetkezett robbanás okozott súlyos sérülést.

A talált lőszerrel történt balesetre néhány példa:

– az MN 2. KAFÉV állományába tartozó Pintér honv. földmunka közben a II. világháborúból visszamaradt gépágyú lövedéket talált, azt szét akarta szerelni és a lövedék a kezében felrobbant;

– az MN 8459 Szeged állományába tartozó Kiss honv. a gépkocsivezetési tanpályán szerelt gyutacsot talált. Szét akarta szerelni és a gyutacs a kezében felrobbant;

– az MN 9951 Szekszárd állományába tartozó Polányi tiz. az őrség felvezetési útvonalán talált hangjelzőt az őrszobán begyújtotta, az a kezében felrobbant.

Összegezve megállapítható, hogy ezen balesetek mindegyike súlyos szabályszegés, az ellenőrzési kötelek elmulasztása, a fegyelmeztelen magatartás.

Az egyéni lőfegyverrel bekövetkezett balesetek szükségessé teszik, hogy hatékonyabban foglalkozunk az ilyen jellegű balesetekkel és tegyük meg a szükséges intézkedéseket.

Annak érdekében, hogy jelentősen csökkenjen az egyéni lőfegyverekkel, kézigránáttal, talált lőszerrel, pirotechnikai anyaggal történt balesetek száma, újabb központi szabályozó intézkedés kiadása nem indokolt. A jelenleg érvényes in-

tézkedések, utasítások kellően szabályozzák az őrszolgálatban, lögyakorlaton, harcászati gyakorlaton a fegyverek töltését, ürítését, a fegyverhasználatot, a biztonsági előírásokat, a talált lőszer, robbanóanyag jelentési és leadási kötelezettségét.

A balesetek megelőzése, csökkentése céljából a következőkre hívjuk fel az alegységparancsnokok figyelmét.

a) Több gondot kell fordítani a fegyver kezelése közben, a lögyakorlatok során betartandó biztonsági előírások oktatására, azok gyakoroltatására, az oktatott biztonsági előírások szigorú megkövetelésére.

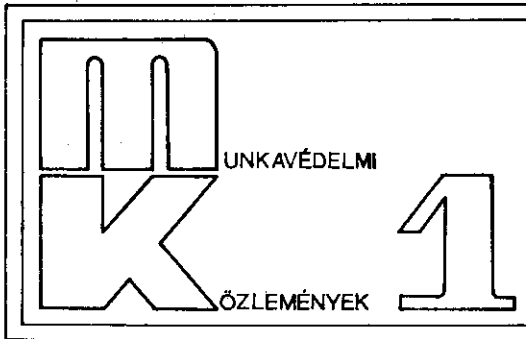
b) Javítani kell az ór- és egyéb fegyveres szolgálat felkészítését, valamint a szolgálat egész időtartama alatt a Szolgálati Szabályzatban meghatározott kötelesek, magatartásformák megkövetelését.

c) Több figyelmet szükséges fordítani a fegyverek szabályos ürítésére és a fegyverek ellenőrzésére, a lögyakorlatokon részt vevő állomány részére biztosítani kell a 76/1980. (HK 22.) MN FVSZF sz. intézkedésben elrendelt zaj elleni védőeszközt és megkövetelni annak használatát.

Az éles kézigránát dobógyakorlat végrehajtására csak azt a katonát szabad engedni, aki hibátlanul végrehajtotta a gyakorló kézigránát kibiztosítását és eldobását.

d) A harcászati kiképzési foglalkozást, század- és zászlóalj-gyakorlatokat megelőzően – hasonlóan a magasabb kötelékű gyakorlatoknál – több figyelmet célszerű fordítani a biztonsági előírások oktatására, azok megkövetelésére.

e) A lögyakorlatokra, harcászati, robbantási foglalkozásokra kiadott lőszer- és robbanóanyag elszámolását szükséges megszigorítani, mert csak így biztosítható, hogy a fel nem használt lőszer- és egyéb pirotechnikai anyag ne szóródjon szét a lő- és gyakorlótéren, ne váljék baleseti veszélyforrássá.

TARTALOM

1. Az MN Pénzügyi Szolgálat Főnökség Baleset-elhárítási és munkavédelmi osztály tájékoztatója a haditechnikai eszközökkel történt balesetekről

2. Korszerű egyéni zajvédő eszközök minősítése

*Összeállította az MN Pénzügyi Szolgálat Főnökség
Baleset-elhárítási és munkavédelmi osztálya*

1. Az MN Pénzügyi Szolgálat Főnökség Baleset-elhárítási és munkavédelmi osztály

TÁJÉKOZTATÓJA

a haditechnikai eszközökkel történt balesetekről

A tájékoztató a katonai szervezetektől 1975–1981 években beérkezett baleseti adatlapok alapján készült. A tájékoztató a balesetek közül azokat elemzi, amelyekben a haditechnikai eszközök valamilyen hibája kimutatható volt.

A tájékoztató célja ismertetni a vizsgált balesetek bekövetkezésének okait, a balesetet okozó haditechnikai eszköz biztonságtechnikai állapotát, ezáltal segítséget nyújtani a megfelelő megelőzési módszer kialakításában.

I.

Megállapítások

1. A vizsgált időszakban haditechnikai eszközök használata közben 1468 baleset történt, ebből 233 baleset során volt megállapítható az eszköz valamilyen hiányossága. A többi esetben személyi hibák, környezeti hatások vezettek a balesethez. Az eszköz hibájából bekövetkezett balesetek száma a haditechnikai baleseteknek csupán egyhatoda, az MN összbaleseteinek pedig 8 ezreléke.

A 233 baleset következményeként megsérült 247 katona, közülük meghalt 7, csonkult 16, továbbá 166 súlyosan, 58 könnyebben sérült meg. A balesetek miatt kiesett 5325 szolgálati nap. Tömeges baleset csupán két esetben fordult elő, alapvetően az egy baleset – egy sérülés a jellemző.

2. A balesetek fontosabb adatait a következő táblázat tartalmazza:

		1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981		7 év átl.
A balesetek száma		34	35	22	31	28	42	41	233	33,3
Sérülések száma		39	35	25	31	28	48	41	247	35,3
Ebből	halálos	3	1	1	1	—	—	1	7	1
	csonk.	2	3	2	2	—	4	3	16	2,3
	súlyos	17	28	18	25	20	31	27	166	23,7
	könnyű	17	3	4	3	8	13	10	58	8,3
Kiesett napok száma		683	1073	712	668	681	1052	1051	5925	846,4
Kiesett napok száma/sérülés		19	31,6	29,7	22,3	24,3	21,9	26,3	24,7	25

A táblázat adataiból megállapítható, hogy a vizsgált időszak közepén (1977–1979) a baleseti mutatók kisebbek az átlagosnál, mint az utolsó két év mutatói jelentősen meghaladják az átlagot. 1977-ben volt legalacsonyabb a balesetek száma, azóta a balesetek száma, ha változó mértékben is, de tendenciáját tekintve fokozatosan növekedett.

Ez a növekedés azonban feltehetőleg a jelentési fejelem megszilárdulásának is a következménye.

3. A balesetek haditechnikai eszközcsoport szerinti megoszlását a következő táblázat mutatja:

	Balesetek száma	Ebből		Kiesett szolg. napok száma	Balesetek %/0-os mego.	Kiesett napok %/0-os mego.	Kiesett munkanap sérülés
		halálos	csontkulásos				
Lánctalpas harcjármű	115	2	7	2837	46,6	47,9	25,1
Kerekes harcjármű	59	2	2	1185	23,9	20,0	20,8
Aggregátor	5	—	—	125	2,0	2,1	25,4
Műszaki eszközök	13	—	3	552	5,3	9,3	42,5
Kiképzéstechnikai eszközök	9	—	1	84	3,6	1,4	9,3
Fegyver, lőszer	27	—	2	621	10,9	10,5	23,0
Híradó eszközök	4	—	1	105	1,6	1,8	26,3
Egyéb eszközök	15	3	—	416	6,1	7,0	34,7
Összesen	247	7	16	5925	100,0	100,0	24,7

A táblázatból megállapítható, hogy a balesetek több mint 80⁰/₀-a három eszköz csoporthoz, a lánctalpas és a kerekes harcjárművekhez, valamint a fegyver, lőszer csoporthoz kapcsolódik. E csoportoknál előfordult baleseteket a következők szerint lehet jellemezni:

a) *Lánctalpas harcjárművek*

Az eszközcsoporton belül eszközökre való felbontással a baleseti mutatók a következőképp alakultak:

	Sérülések száma	Ebből		Kiesett napok száma	Balesetek száma a hiba jellege szerint		Kiesett szolg. napok/sérülés
		halálos	csontkulásos		konstr.	karb.	
Hk. vontató	4	—	—	128	—	4	32,0
122 mm-es önjáró löveg	2	—	1	69	—	2	34,5
BMP-1	7	—	—	95	7	—	13,6

A legtöbb sérülés a T54/55 harckocsival következett be; ezzel arányos a szolgálatból kiesett napok száma is. A balesetek súlyossága az átlagnak megfelelő.

A harckocsi szerkezeti elemeit baleseti veszélyforrás szempontjából vizsgálva, megállapítható:

- 42 baleset eredt a parancsnoki, illetve töltőkezelői bűvönnyílásának lecsapódásából. Itt egyértelműen kimutatható volt, hogy a kiegyenlítő torziós rugó karbantartási felületesség miatt kifáradt, illetve eltört, valamint a fedélzár nem működött, esetleg hiányzott;

- a kiesett szolgálati napok számát tekintve legsúlyosabb baleseteket azok a harckocsi töltőkezelők szenvedték el, akiket a hátrasikló lövegfar megütött. Jelenleg nincs olyan műszaki megoldás, amely megakadályozná, hogy a töltőkezelő figyelmetlenségéből, vagy véletlenül a lövegfar mögé kerüljön;

- 4 esetben sérült meg harcjárművezető, illetve a küzdőtérben tartózkodó személyzet, mert a harcjármű ülése nem csillapította kellő mértékben az átszegdelt terepen való mozgás közben fellépő terheléseket;

- 6 esetben szenvedett balesetet harckocsi irányzó, mert a toronyforgás közben lába lecsúszott a lábtartóról. A lábtartó konstrukciós kialakítása olyan, hogy nem akadályozza meg a láb lecsúszását;

- 10 balesetet okozott töltéskor a hüvelyterelő kialakítása. A töltőkezelők töltés közben a lőszerrel kezüket a hüvelyterelőhöz szorították. A balesetek számából adódóan nem feltétlenül a gyakorlatlanság okozta a sérüléseket. Ez a kérdés elmélyültebb helyszíni vizsgálatot igényel;

- ugyancsak 10 balesetet okozott a hűtőzaluk mozgó mechanizmusainak karbantartási hiányossága, mely következtében a zsaluk megbízhatatlanul működtek.

A harckocsi vontatókkal és az önjáró lövegekkel bekövetkezett balesetek a bűvönnyílások lecsapódásából származtak, ezek is karbantartási hiányosságra utalnak.

A BMP-1 harcjárművel történt az egyik nagyon súlyos baleset, mert a töltőgép működése közben az irányzó karja az emelő villák közé szorult és megroncsolódott. Ebben az esetben a védőlemez kialakítása nem volt megfelelő.

b) Kerekes harcjárművek

A kerekes harcjárművek közül a D944 PSZH és a FUG alkalmazása közben történt balesetek megoszlása a következő:

	Sérülések száma	Ebből		Kiesett napok száma	Balesetek száma a hiba jellege szerint			Kiesett szolg. napok/sérülés
		halálos	csontkulásos		konst.	karb.	ag. hiba	
D944 PSZH	53	1	2	1047	41	8	4	20,1
FUG	6	1	—	138	—	5	1	27,6

A táblázat adatain túl külön ki kell emelni, hogy 37 sérülést – köztük csontkulásost is – okozott a D944 PSZH küzdőtér ajtó kézre csapódása. Az ajtószere

kezet kialakítása olyan, hogy működtetése – főleg beszálláskor – balesetveszélyes, mert a felső ajtófél súlyának egy része kiegyenlítés nélkül hat a zárast végzőre, amely a jármű mozgása közben folytonosan változó terhelést jelent a katoná karjára és jelentősen megosztja a figyelmét. Beszállás közben a katona ösztönösen az első kezeügyébe eső szilárd helyen kapaszkodik meg, ebben az esetben az ajtókeret peremében. A felsoroltak következtében a felső ajtófelet a kezére csapja.

Nyolc balesetet okozott – köztük 2 halálos – a járművek fékrendszerének meghibásodása, ezek a balesetek egyértelműen a szakszerűtlen karbantartás miatt következtek be.

c) *Fegyver, lőszer*

A lőszer és kézfegyverek használata során 27 baleset következett be az esz-közt érintő valamilyen hiányosságból, amely 569 szolgálati nap kiesést eredményezett. A baleseteket vizsgálva a következők állapíthatók meg:

- 17 balesetet okozott a robbanó hangjelző. A gyújtószinór anyaghibája miatt korábbi robbanás következett be még a kezében, vagy közel a katonához, illetve ellenkezőleg olyan jelentős időkéselettel robbant a töltet, hogy a kezelőben, tévesen a befulladás képzetét keltette;

- 6 esetben történt baleset a kézfegyverek karbantartásának elmulasztása miatt;

- 4 esetben következett be baleset 100 mm-es harcokcsi lőszerrel tüzelés közben, mert a lőszer hüvelye anyaghiba miatt megrepedt, a forró lőporgázok a zárszerkezetből kifújtak.

d) *Műszaki eszközök*

Műszaki eszközök kezelése során történtek a legtöbb kiesett nappal járó sérülések. A balesetek háromnegyedét karbantartási hiányosságok okozták.

4. A sérülések okait vizsgálva megállapítható volt, hogy azok karbantartási, konstrukciós, illetve anyaghibából eredtek. Ilyen felosztásban mutatja a balesetek megoszlását a következő táblázat:

	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	össz.	meg- oszlás %	át- lag
Karban- tartási	26	12	9	13	13	25	29	127	51,4	18,1
Anyag- hiba	7	5	10	3	2	6	7	40	16,2	5,7
Konst- rukciós	6	18	6	15	13	17	5	80	32,4	11,4
Összesen	39	35	31	25	28	48	41	247	100,0	35,3

E szerint a csoportosítás szerint vizsgálva megállapítható, hogy karbantartási hiányosság okozta a sérüléseknek több mint a felét, anyaghiba az egyharmadát, konstrukciós hiányosság közel az egyharmadát.

A szolgálatból kiesett napok száma a következőképp alakult:

- karbantartási hibából össz.	2915	(49,2 ⁰ /o)	23,7
- anyaghibából össz.	1123	(19,0 ⁰ /o)	28,8
- konstrukciós hibából össz.	1887	(31,8 ⁰ /o)	24,2

Ez a megoszlás hasonló a sérülések megoszlásához, az utolsó számok a sérülések súlyosságát jelentik.

A karbantartási hiányosságokból bekövetkező balesetek száma az utolsó két évben nőtt. 1981-ben pedig túlhaladta az 1975 évi magas szintet is. Az anyaghibás baleseteké hasonlóan változott. A konstrukciós balesetek száma 1981-ben hirtelen lecsökkent, mert ebben az évben PSZH ajtó baleset csak egyszer fordult elő.

A sérülések kimenetelét tekintve az anyaghibából eredőké a legsúlyosabb, a másik két okból bekövetkezőké közel azonos súlyosságú. A súlyosság mértéke ezekben az esetekben úgy értelmezhető, mintha az anyaghibából bekövetkező balesetek mindegyike legalább csonttöréssel járt volna, a konstrukciós és karbantartási hibából eredőké pedig súlyos ficammal.

II.

Következtetések

A balesetek bekövetkezésében meghatározó szerepet játszott a karbantartási munkák elhanyagolása. Fokozottan igaz ez a harcjárművek búvónyílásainak szerkezeti elemeire, a hűtőszaluk mozgó mechanizmusaira, a műszaki munkagépekre. Jól megfigyelhető, hogy amíg a haditechnikai eszközök fedélzeti fegyvereinek karbantartására mindig nagy gondot fordítanak, addig a harcjárművek egyéb szerkezeti elemei esetenként kiesnek a figyelemből. Harckocsi fegyverrel például nem történt olyan baleset, amelyet karbantartási hibára lehetett volna visszavezetni, de a harckocsik egyéb szerkezeteinek hiányos karbantartása miatt következett be a balesetek mintegy ötöde, a harckocsibalesetek fele, ez a többi haditechnikai eszközre is igaz.

Néhány esetben egyes haditechnikai eszközök, vagy azok alkatrészeinek konstrukciós kialakítása nem felel meg a balesetmentes feladatvégzés követelményeinek, noha jelentéktelen átalakítással, vagy kiegészítő védelem alkalmazásával az eszköz megfelelővé tehető. A konstrukciós hiányosságok a legritkább esetekben kiáltoak, inkább alig észrevehetőek, csak a sorozatosan ismétlődő balesetek jelzik a problémát. A baleset kivizsgálását végzők nem mindig végeznek kellő mélységű elemzést, megelégednek a jelenségek felszínes vizsgálatával és ezért a baleset okaként figyelmetlenséget, gyakorlatlanságot jelölnek meg, ezáltal csökkentik a hatékony megelőzési intézkedések kiadásának lehetőségét. Ugyan így igaz ez a nem ismétlődő egyszeri balesetek esetén is, csak itt a hiba felderítése sokkal nehezebb, mert a balesetek sűrűsödési pontjai nem nyújthatnak kellő támpontot.

Fontos megjegyezni, hogy tapasztalatunk szerint a konstrukciós hibákkal rendelkező haditechnikai eszközöknek biztonságtechnikai felülvizsgálata nem történt meg, pedig ez alkalmas lett volna a hibák feltárására. Tekintettel arra, hogy a munkavédelmi minősítés feladatai már 1977 óta szabályozva vannak a

néphadseregben, legalábbis az utolsó egy-két év baleseteit el lehetett volna kerülni.

Az anyaghibás balesetknél a gyártóművi rendellenességek játszottak szerepet.

III.

Feladatok

1. Az előírások szerint folytatni kell a haditechnikai eszközök munkavédelmi minősítését, különös tekintettel a sok balesetet okozó eszközökre.

A minősítést a 30/1981. (HK 18.) HM sz. utasítás és a 167/1/1982. nyt. számú Segédlet előírásai szerint kell végrehajtani. A vizsgálat megállapításai alapján meg kell tenni a szükséges intézkedéseket az eszközök kezelésének biztonságosabbá tétele érdekében.

2. Jelezni kell a gyártómű felé is, ha többször ismétlődő anyaghibás balesetet okoz egy-egy eszközük és kérni kell a gyár intézkedését a gyártás felülvizsgálatára.

3. A haditechnikai eszköz karbantartását fokozott figyelemmel és minden részletre kiterjedően kell végrehajtani, a balesetveszélyes elemeket ki kell cserélni. Ellenőrizni kell a technikai szemléken a biztonsági berendezések hatékonyságát is.

4. A megtörtént balesetek mélyreható elemzésével kell feltárni a balesetek esetleges műszaki okait és ennek alapján kell meghozni a megelőzést célzó intézkedéseket.

5. A haditechnikai eszközök biztonságosságának növelése érdekében fel kell használni a katona újítók munkáit, a kezelők ilyen irányú ötleteit, s a lehetséges mértékig a műszaki haladás új eredményeit is.

6. Az üzemeltetést irányító szervek a haditechnikai eszközök biztonságosságának növelése érdekében gyűjtsék össze az üzemeltetési tapasztalatokat.

7. Saját fejlesztésű eszközöknél már a tervezés stádiumában biztosítani kell a munkavédelmi előírások érvényesítését.

2. Korszerű egyéni zajvédő eszközök minősítése

*Melkó Lajos a SZOT Munkavédelmi Tudományos Kutató
Intézet tudományos munkatársa*

E cikk keretében röviden ismertetem az egyéni zajvédő eszközök minősítési eljárásának leglényegesebb meghatározó elemeit, részletes tájékoztatást adok a jelenleg forgalomban lévő, a közeljövőben forgalomba kerülő, és a világszínvonalat képviselő egyéni zajvédő eszközökről.

Korábbi években több olyan eszköz volt forgalomban, melyek kívánalmakat hagytak maguk után. Ezért a 3/1979. (V. 29.) EüM sz. rendelet kimondta, hogy az 1980. július 1. után a SZOT MTKI nyilvántartásában nem szereplő egyéni védőfelszerelést előállítani, forgalomba hozni, illetőleg használni nem szabad.

A szabványosított egyéni védőfelszerelést csak a szabványban meghatározott minőségben szabad előállítani és forgalomba hozni.

A nem szabványosított, illetőleg import egyéni védőfelszerelést csak az illetékes miniszterek által – a Szakszervezetek Országos Tanácsával egyetértésben – kijelölt minősítő intézetek által meghatározott minőségben, a SZOT Munkavédelmi Tudományos Kutató Intézet jóváhagyásával lehet előállítani és forgalomba hozni.

Az előállító, import egyéni védőfelszerelés esetén a forgalomba hozó, minden egyéni védőfelszerelést – beleértve a szabványosítottat is – köteles bejelenteni a SZOT MTKI-nak, amely azokat típuszámmal és minőségi jeggyel látja el, továbbá nyilvántartásba veszi.”

Az egyéni zajvédő eszközök minősítésének főbb pontjai:

– biztosítaniuk kell adott zajkörnyezetben frekvenciasávonként a kívánt zajcsillapítást. Tehát nem teljes zajcsökkentést kívánunk meg ezen eszközöktől, mivel azzal a dolgozó számára fontos jelzések is megszűnnének (pl. vészjelzés, a gép nem megfelelő működtetésének figyelmeztető jelzései stb.);

– kényelmesnek kell lennie, viselése nem róhat indokolatlanul nagy megterhelést a személyre;

– a munkavégzés során szükséges egyéb védőfelszerelések, védőeszközök használatát tegye lehetővé. Erre példa a munkavédelmi sisakra szerelt egyéni zajvédő fültok. Korszerű megoldása ennek az a változat, amikor a sisakra a Peltor H7 fültokot nem csavarozással hanem a sisak peremére történő pattintással szerelik fel. Ugyanakkor ez a fültok ki van egészítve egy kommunikációs eszközzel, mely segítségével vezeték nélküli összeköttetés teremthető pl. egy diszpécserközpont és a dolgozó között. Erre – a kommunikációt lehetővé tevő plusz szolgáltatásokra még a későbbiekben visszatérek.

A minősítési eljárásnak még van egy lényeges pontja:

– A felhasznált anyagok tartós használat és megfelelő tisztítás esetén nem okozhatnak egészségi ártalmat (pl. izgató hatást, bőrmegbetegedést stb.).

A minősítésnél figyelembeveendő további irányelveket, követelményeket az MSZ 15498 szabvány tartalmazza.

Az egyéni zajvédő eszközök feladata

A minősítés alapján megfelelőnek ítélt egyéni zajvédő eszközöknek leegyszerűsítve csupán egyetlen feladatuk van: megvédeni a használojukat a zajkárosodástól. Az, hogy ezek az eszközök betudják, illetve betölthetik-e a feladatukat, az a következőktől függ:

– adott zajterheléshez megfelelő eszköz lett-e kiválasztva. Vagyis manapság már főleg kiválasztás kérdése ez, mivel olyan nagy a típusválaszték, hogy szinte minden munkakörülményhez javasolható optimális védelmet biztosító egyéni zajvédő eszköz;

– a helyesen kiválasztott eszközt, helyesen alkalmazza-e a dolgozó.

Ebből az utolsó megjegyzésből kiindulva nézzük meg röviden, hogyan éri el a belső fülünket a zaj. Ha a hallójáratokat lezárjuk különböző egyéni zajvédő eszközökkel, a csontvezetés csökkentett mértékben, de továbbítja azt mind a külső-, mind a középső-, mind pedig a belső fülnek.

Amennyiben nem megfelelő zajcsillapítási értékű, úgy hibás szerkezetű, esetleg előregedett egyéni zajvédő eszközt használunk, a zaj előbb említett útja az egyéni zajvédő eszközön keresztül is kifejti károsító hatását.

A minősítéshez szükséges csillapítási értékek meghatározása

Az MSZ 15498/2 szabvány tartalmazza a mérőhellyel szemben támasztott fontos követelményt. Amennyiben ezt a követelményt a mérőhely nem elégíti ki, hibás mérési eredményeket kaphatunk. Ezt a megállapítást a minősítéskor figyelembe kell venni. Hasonló a helyzet az audiológiai vizsgálatoknál is.

Miután megállapítottuk, hogy az egyéni zajvédő eszközök minősítése a szabványokban és rendeletekben előírt követelmények alapján történik, vizsgáljuk meg az egyes csoportok jellemzőbb típusait, rámutatva a hiányosságokra, jó tulajdonságokra.

Mivel a minősítés a cikk témaköre, ismertetést adok olyan eszközökről is, amelyek még nem kaphatók jelenleg a hazai kereskedelmi forgalomban, de vizsgálattuk folyamatban van.

Jelenleg igen nagyszámú egyéni zajvédő eszköz van forgalomban, melyeknek az alkalmazás szerinti csoportosítása a következő:

- Hallójáratba helyezhető eszközök.
- Ezen belül szintén két nagy főcsoport létezik:
 - egyéni zajvédő vatták,
 - egyéni zajvédő füldugók,
 - egyéni zajvédő fültokok,
 - egyéni zajvédő sisakok,
 - egyéni zajvédő kendők, hajleszorító pántok, sapkák
 - egyéni zajvédő ruhák
 - egyéni zajvédő eszközök kiegészítő elemei, pl.: kommunikációs eszközök.

Ez a felsorolás főcsoportokat jelöl, de igen nagyszámú variációs lehetőség van a csoportok között is, és a csoportokon belül is.

Az egyéni zajvédő vatták

Alapanyagukat tekintve igen változatosak. Esetenként a hallójárat belső formája megakadályozza ezen eszközök használatát, vagy a hallójárat bőre érzékeny lehet így allergiás reakciót válthat ki a vatta elemi szála is.

Nem ezen okok miatt kellett a Berusi vatta importját betiltani. A vatta zajcsillapítási értékei igen leromlottak az utóbbi évben.

Az egyéni zajvédő vatták zajcsillapítási értékeit az MSZ 15498/3 szabvány határozza meg. A zajkárosodás megelőzésére ezeket az eszközöket használták talán a legrégebben. Kezdetben normál háztartási vattát alkalmaztak ilyen célra (sajnos még ma is kénytelenek ezt használni az idősebb, magányos emberek). Korszerűbb készítmény a Bilsom vatta, melyet már igen sokan megkedveltek. A korszerűsített Bilsom vatta készítmény összetétele azonos a korábbi típusúval, de a csomagolása korszerűbb. Ugyanis, aki hosszú időn keresztül vattát használ a zajkárosodás kivédésére, előfordulhat, hogy a hallójáratban a vatta elemi szála lerakódnak. Ez egymaga is a hallás tompulásához vezethet. Ezért a Bilsom Propp-o-Plast készítményeknél az egyszeri behelyezésre megfelelő adag vattát beburkolják egy igen vékony és perforált fóliába. *Ezzel többszörös célt érnek el:*

- mindig azonos mennyiségű vatta kerül a hallójáratba, tehát a várt zajcsillapítás közel azonos lesz;
- a fólia rétegnek is van egy bizonyos zajcsillapítási értéke;
- a hallójáratban nem maradnak elemi szálak.

Az egyéni zajvédő fül dugók

A használhatósági idejüket tekintve, ezek az eszközök gazdaságosabban használhatók, mint a zajvédő vatták. Ismeretes, hogy míg a vattákat minden kivétel után cserélni kell, addig a fül dugók esetleg 2-3 hetes viselést is biztosítanak a típustól függően. Természetesen itt is hivatkozni kell az MSZ 15498 szabvány azon pontjára, mely a fül dugók tisztítására vonatkozik. A fül dugók alapanyagai meglehetősen lágyak, ezért a hallójárat belső felületét nem sértik. Külföldön forgalomban vannak különböző merev, a hallójárat formájához alakított fül dugók is. Ezeket csak megemlítem, minősítésükkel a SZOT MTKI egyelőre nem foglalkozik, negatív tulajdonságaik miatt.

A hazai kereskedelmi forgalomban kapható egyéni zajvédő fül dugók az alakítható fül dugók csoportjába tartoznak, melyek elvileg minden hallójárat formához megfelelőek. E csoporton belül két típust kell megemlíteni:

- Quies fül dugó,
- EAR fül dugó.

Az EAR speciális hangelnyelő anyagból készül. Ez a puha polimer habanyag kényelmes viseletet biztosít a hallójáratban. Az EAR fül dugóra jellemző, hogy alapanyagban egy időben késleltetett tágulás lép fel, mely magát a polimert jellemzi. Ez a tulajdonság kedvező a fül dugó behelyezésénél. Külföldön ezt a típust általában egy alkalommal használják csak, hasonlóképpen az egyéni zajvédő vattákhoz. Egy alkalomra valóban igen korszerű és egy jó közepes csillapítási értékű fül dugó.

A hazai kereskedelmi forgalomban való megjelenés után, több üzembem tapasztaltuk az ellenőrzések során, hogy ezt a fül dugót egy heti időtartamnál hosszabb ideig is használják a dolgozók. Mivel használat után ezt a fül dugót tisztítani kell, vizsgálat tárgyává kellett tenni, hogy a zajcsillapítási értékekre milyen befolyással van a tisztítás.

Megállapítottuk, hogy maximálisan háromszori semleges mosószeres kezelést visel el ez a különleges habosított alapanyag, anélkül, hogy a zajcsillapítási értékei jelentősen csökkennének. Ugyanakkor meg kell jegyeznem, ha esetleg valaki most a tisztítási folyamatot meg akarja takarítani, arra gondolva, hogy ily módon hosszabb ideig tudja - minőség romlás nélkül - használni e típust, ne tegye, mert a fül dugó alapanyagának mechanikai csillapítási tulajdonságára szintén hatással van a minden ember hallójáratában meglévő fülzsír.

A többféle egyéni zajvédő fül dugó csoportosítása közül megemlítek még egyet. Nevezetesen a zaj jellege szerint két alcsoportra oszthatók a hallójáratba kerülő egyéni zajvédő fül dugók.

- statikus zajok ellen védők;
- impulzusos zajok ellen védők.

Az impulzusos zajok ellen védő fül dugók hatásosságáról, eredményességéről sok vita folyt és jelenleg is vannak viták. A SZOT Munkavédelmi Tudományos Kutató Intézet-nél többféle - e csoportba tartozó fül dugót vizsgáltunk meg. Itt most nem kívánom részletezni az érveket, illetve az ellenérveket, hogy miért nem javasoltuk ezen fül dugók importját. Egyedül azt kívánom megjegyezni, hogy pl. egy pár amerikai Norton gyártmányú fül dugó ára lényegesen felülmúlja a jelenleg nyugati piacokról is forgalomba hozott, igen korszerű, igen jó zajcsillapítási értékekkel rendelkező fültokok árát. A használati időtartam

(füldugó-fültok) összehasonlításából, így a gazdaságossági kérdéseit is figyelembe véve egy ideig a hazai kereskedelem biztosan nem fog árusítani speciálisan impulzusos zajok ellen védő füldugókat.

Ezeknek a füldugóknak a jellegzetességük, hogy hossztengejükben egy átmenő furat van, amely egy csökkentett mértékű statikus zaj átbocsájtását lehetővé teszi. A füldugó külső – hallójáratból kiálló részében el van helyezve kis méretű fém henger, mely egy miniatűr, igen precíz megmunkálással kialakított membránt tartalmaz. Ha impulzusos zaj éri a hallójáratba helyezett füldugót, a membrán a másodperc tört része alatt lezárja az átmenő furatot, így a hallószervet megvédi az impulzusos zaj károsító hatásától. Néhány füldugó típust nem a hallójáratba bedugva alkalmaznak, hanem csak a hallójárat nyílására rászorítva, amit egy ívben meghajlított rugó tart megfelelő helyzetben. Az ilyen típust a középfrekvenciák ellen lehet alkalmazni, a magasfrekvenciák ellen azonban már csökken a csillapítási értékük. Emiatt és több negatív tulajdonsága miatt e típusok importját szintén nem javasoltuk.

Fontos figyelmeztetés az egyéni zajvédő füldugók használatához: amikor a füldugók alapanyaga merevvé válik, vagy a peremük berepedezik, vagy elvesztik eredeti formájukat, azonnal ki kell cserélni azokat. Ugyanis ilyen eset a zajcsillapító képességük jelentős csökkenését jelzi.

Az egyéni zajvédő fültokok

A fültokok két darab – zajcsillapítás előírásainak megfelelően – különböző keresztmetszetre kialakított tokból állnak, melyek a fülkagylót teljesen körülzárják és a tokon elhelyezett felfekvő párnával a fej oldalához simulnak. A két tokot egy rugalmas pánt, kengyel tartja össze, ami a tok fejméretéhez történő beállítását is lehetővé teszi. A fültokok minősítését az MSZ 15498/5 szabvány műszaki követelményei szerint végezzük, valamint figyelembe kell venni az egészségügyi írásokat. Munkavédelmi sisakra erősíthető fültok változatnál a pánt két részből áll, amit a sisak peremére pattintunk, vagy a sisakra csavarozzuk. A tokok általában fröccsöntött kemény műanyagból készülnek. Meg kell jegyezni, hogy a fültokok alacsonyfrekvenciás zajcsillapító képessége igen magymértékben függ a tok belső légtérének köbtartalmától.

fültokok összehasonlításából megállapítható, hogy az azonos formájú, de nagyobb térfogatú fültok alacsony frekvenciás csillapítása lényegesen jobb.

A fültok felfekvő párnájában általában nyitott-cellás műanyaghab biztosítja a kényelmes felfekvést.

Egy igen kényelmes viseletet biztosító fültok az OPTACVARIO 4000 típusú melynek bevizsgálása jelenleg folyamatban van intézetünknel. Néhány fültok típusnál a felfekvő párnát folyadékkal töltik meg, ami a zajcsillapítási értéket jelentős mértékben növeli.

A korszerű párnák fültokra felfekvő oldala merev, bepattintható kivitelben készül, míg a fejbőrrel érintkező része a lehető legpuhább. A folyadékész a zajcsillapítás növelése szempontjából igen lényeges, míg a körülvevő hahszivacs a felfekvés kényelmét és a tökéletes zárást biztosítja.

Ezek a felfekvő párnák cserélhető kivitelűek. A külső borításuk általában PVC vagy hozzá hasonló hőre lágyuló műanyag. Az izzadság kioldja a lágyítóanyagot ebből, aminek eredménye a burkolóanyag megkeményedése. Ezért a felfekvő párnát időközönként cserélni kell, a cseré gyakorisága a használati körülményektől függ. A fültokokat összefogó pánt alakja és tulajdonságai nagy

mértékben befolyásolja a fültok viselési komfortját. Számos fültok típust úgy terveztek, hogy csak egy meghatározott helyzetben hordhatók, és pedig általában a fej felett. Más változatok lehetővé teszik, hogy a felfüggesztő pántot több helyzetben is hordhassuk. Ilyen többek között a Peltor HSH.

A pánt különböző helyzetekben történő használatának elősegítésére egyes gyártók más-más pántokat készítenek:

- fejpántos,
- tarkópántos.

Erre példa a Peltor H7B. Ez a típus munkavédelmi sisakot és sapkát viselőknél javasolható. Nagy zajszinttel rendelkező munkahelyeken, ebből következően robosztus felépítésű, a tömege: 195 g. Az állandó mozgást igénylő munkakörben dolgozók részére ehhez a fültokhoz felerősítettek egy-egy vékony textil szalagot, melyet a fej felett – a rajtuk levő tépőzárás szalaggal, egy mozdulattal össze lehet erősíteni. Ez a fültok fix helyzetét elősegíti.

Hasonló tarkópántos, de kisebb csillapítási értékekkel rendelkező a Peltor H6B fültok.

Egyéni zajvédő sisakok

Ezek az eszközök alkalmasabbak az igen magas zajszinteken a védelemre, egyedül ezek képesek ugyanis csökkenteni a csontvezetés hatását.

Minősítésüknél elsősorban az MSZ 15498/6-os szabvány előírásait kell figyelembe venni.

A sisak teljesen körül fogja a fejet, csupán a homlokot és az arcot hagyja szabadon. Az igen komoly zajszint eléréséhez szükséges, hogy a sisak pereme és az arc, valamint a nyak bőre közötti zárás igen tökéletes legyen.

További 5-10 dB-es zajszint eléréséhez a sisakon belül beépített, megfelelően kialakított és felfüggesztett zajvédő fültoktól.

Két alaptípust különböztethetünk meg:

- csak zajvédelmet biztosít,
- a zajvédelem mellett a fej védelmét is biztosítja.

A BE 10 típusú sisakot az infrahangok elleni védekezésre is alkalmassá tették: a sisak héjszerkezetén belül ólomlemezborítást alkalmaztak.

Egyéni zajvédő kendők, hajleszorító pántok, sapkák

Ezek az eszközök a textilipari dolgozó nők részére lettek kialakítva. Tudott dolog, hogy a textilipari üzemekben magas hőmérséklet van, nagy páratartalommal. Ugyanakkor a zajszint is igen magas. A dolgozó nők mozgó-forgó gépkatrészek között végzik a munkájukat, ezért a hosszú hajat kötelesek lekötönni.

A normál hajleszorító kendő továbbfejlesztése eredményezte ezen új típusú egyéni zajvédő eszközök létrejöttét. Célunk az volt, hogy a zajártalom csökkentését biztosító olyan egyéni zajvédő eszközöket alakítsunk ki, melyek – női dolgozók zajvédelméről lévén szó – divatosak, csinosak, szellősek, könnyen kezelhetők legyenek.

Természetesen ezen zajvédő eszközöknél is – mint egyébként minden védőfelszerelésnél – jelentkezik az a tulajdonság, hogy az azt viselő számára bizonyos kényelmetlenséget jelent, megszokási problémák jelentkeznek.

A kialakított modellek alapanyaga könnyű textilanyag, mely a szellőzést jól biztosítja. Zajvédelmi szempontból az eszközök szerkezeti tulajdonságában megegyeznek: mind a kendőnek, hajleszorító pántnak, mind pedig a sapkának a fülhöz kerülő belső részénél kétoldalon 10x14 cm nagyságú zsebek vannak kialakítva. A zsebekbe helyezett textilanyagból készült zacskókba, mindkét oldalon, zajvédő vatta kerül.

Hatásos védelmet csak akkor biztosítanak, ha megfelelő szorítással veszik körül a fülkagylókat. A megfelelő szorítás eléréséhez az eszközök egyes részei gumirozott kivitelben készülnek.

A zajvédő kendők, sapkák, hajleszorító pántok alapanyagának helyes megválasztásával hideg munkahelyek részére is biztosítható lesz a kombinált védőeszköz.

Egyéni zajvédő ruhák

Vannak olyan munkahelyek, ahol a környezeti zajszint a 120–130 dB/A érték felé is emelkedhet. Ilyen nagy zajszint értékeknél nem elég, hogy a fejet elzárjuk a jó zajcsillapítási értékekkel rendelkező zajvédő sisakkal a környezeti zaj elől. Igen magas zajszint értékeknél a test egész felülete felfogja a károsító zajokat és a hallásszervünkhöz továbbítja, illetve útközben a belső szerveinkre is romboló hatást fejthet ki. Ilyen vizsgálatok, kutatások már folynak mindenfelé, de még konkrét eredmény kevés van. Az egyéni zajvédő ruhák az egész testfelületet leárnyékolják a zajbehatásoktól. Ezek a zajvédő ruhák általában többrétegűek, melynek egy rétege ólomporral előállított habosított műanyag.

Az egyéni zajvédő eszközök kiegészítő elemei

Mivel a zajcsökkentése a forrásánál számos esetben még mindig nagyon nehéz, ezért egyéni zajvédő eszközöket használunk. Ezek nagy zajban is igen hatásosak, de egy bizonyos idő elteltével az „elszigetelődés” kellemetlen érzete keletkezhet a dolgozóban.

Olyan nagy zajszinttel rendelkező munkaterületen, ahol a dolgozókkal információkat, technológiai utasításokat kell közölni, normál kialakítású egyéni zajvédő eszközök hordása esetén ez lehetetlen feladat.

Kisebb zajszint értékeknél a zajvédő eszközök használata természetesen javíthatja a szóbeli üzenetek megértését. Ez az eset áll fenn akkor is, amikor a környezeti zaj magas frekvenciájú, ez ellen megfelelő csillapítási értékekkel rendelkező eszközt hordunk. Mivel ennél a helyesen kiválasztott zajvédő eszköznél a beszéd frekvenciáknál kisebb a zajcsillapítás, így a jel-zaj arány megjavul, tehát jól értjük a beszédet.

Az emberek egymásközötti kommunikációja a zajban mindig nehéz. Vagy a beszéd érthetőség szenved kárt – ami potenciális balesetveszélyt jelenthet, vagy pedig a beszéd hangerejét kell jelentősen megnövelni, ami miatt minden esetre még nagyobb zajterhelés ér bennünket. Ilyen körülmények között dolgozó emberek részére lettek kifejlesztve a kommunikációs összeköttetést biztosító egyéni zajvédő eszközök.

A kommunikációs összeköttetést biztosító eszközök fejlesztése a következő két irányban indult:

– meglévő egyéni zajvédő eszközökhöz (fültok, sisak) beszerelhető, átvitel technikát lehetővé tevő eszközök kialakítása,

– új típusú, kommunikációs szerelvényekkel ellátott egyéni zajvédő eszközök kifejlesztése.

Tehát mindkét fejlesztési irány célja a beszéd érthetőség elősegítése nagy zajszint mellett.

A kommunikációs összeköttetést az alábbi átvitel technikai elvek szerint biztosítják ezek az eszközök:

– Beszédátvitel vezetékkel, ami két altípust jelent:

a) egyutas beszédátvitel: ebben az esetben pl. egy diszpécser központból utasításokat adhatunk a dolgozónak (de „visszabeszélés” nem lehetséges).

b) kétutas beszédátvitel: oda-visszabeszélés lehetséges pl.: technológiai paraméterek dolgozók közötti közlésénél.

– Beszédátvitel telekommunikációs hurok segítségével. Ez esetben az összeköttetés csak egyutas lehet.

– beszédátvitel ultrarövidhullámú berendezéssel. Itt szintén két altípust kell megkülönböztetni:

a) egyutas átvitel,

b) kétutas átvitel.

– Beszédátvitel infravörös hullám segítségével. Ezen korszerű eszközök alkalmazási területei:

– zajos ipari üzemek, műhelyek, kutatási területek;

– bányászat, Métro-építkezés, keszon munkák;

– építőipar;

– szállítás-rakodás nehéz munkakörülmények között (pl.: külszíni kőfejtés);

– nagy tartályok tisztítási munkái;

– repülőterek;

– tűzoltó- és mentőosztagok;

– olajfúró tornyok, gázkitorések;

– oktatás nagy munkaterületeken;

A zaj elszigetelt dolgozót. Ha egyéni zajvédő eszközt használunk, ugyanez a helyzet áll elő. A zaj tehát ezáltal kényszerű monotoníához vezet. Ennek nem ritkán baleset a következménye, ugyanis a zajnak, vagy a hosszabb időn át tartó elszigeteltségnek kitett ember gyorsabban elfárad és lassabban reagál.

Ilyen esetekben nagyon beválnak az előbbieken említett eszközök. Egyrészt megvédik az embert a halláskárosodástól, másrészt egyidejűleg a környezettel való érintkezést biztosítják, amennyiben egy jó zajcsillapítási értékkel rendelkező zajvédő eszköz tulajdonságait egyesítik egy stereo-fejhallgató hangzásminőségével. Ugyanis ezekben az egyéni zajvédő eszközökbe sztereo hangminőségű zenét is közvetíthetünk. A műhely ártalmas zaját tehát kellemesebb hangokkal válthatjuk fel, ugyanakkor megszüntetjük az elszigeteltség nyomasztó érzését.

Tulajdonképpen így ebben az új eszközben jó lehetőséget látunk pl.: az egyéni zajvédő fültek viselésének a megkedveltetéséhez is. Külföldi tapasztalatok alapján igen kedvező fogadtatásra találtak ezek az eszközök, a munkateljesítmény megnőtt, a munka monoton hatása miatti depressziós megbetegedések száma csökkent és végül, de nem utolsósorban a zajvédő fültek hordása ellen sem ellenkeztek a dolgozók.

És ez igen jelentős lépés! Ehhez szükséges, hogy a központi utasításokon kívül a sugárzott program nagyon változatos legyen, váltakoztatni kell a zenét beszéddel, szükség esetén megszakítva egy csendes szakasszal.

Ezek az eszközök növelik tulajdonképpen a munka hatékonyságát is. Különösen az olyan munkaterületekre érvényes ez a megállapítás, ahol a dolgozók kiterjedt területeken dolgoznak pl.: nagy kiterjedésű üzemcsarnokok), vagy amikor költséges berendezéseknek kell egyébként várakozniuk, egy esetleges gépmeghibásodáskor.

A kommunikációt biztosító eszközök kiegészítő egységei (ad, erősítő) a megadott területre kért átviteli teljesítményt biztosítanak.

A legszélesebb választékot jelenleg a Peltor gyártási rendszer biztosítja. Kis teljesítményű adók használata kb. 30–40 m-es hatósugáron belül tesz lehetővé vételt pl. 120 dBA környezeti zajban is.

Nagyobb teljesítményű adók használatával ez a hatósugár 500–600 m-re is növelhető, sőt 4 m vastagságú betonfalón (földalatti munkák) keresztül is hatásosan működik az adó-vevő rendszer. Természetesen különleges igények kielégítése is lehetséges. CB rádió adó-vevővel is összekapcsolhatók ezek az eszközök, de ez már nem kimondottan csak a munkavédelmi kérdés.

**ЗАРУБЕЖНОЕ
ВОЕННОЕ ОБОЗРЕНИЕ**

**A Francia hadseregközvetlen hadtest
hadtáp dandára**

Írta: A. Szimakov őrnagy

(Megjelent: A Zarubezsnoe Obozrenie 1982/6. számában)

A szárazföldi csapatok átszervezése során – melyet a Fegyveres Erők építési programja az 1977–1982-es évek alapján hajtottak végre – megvalósították a magasabbegységek, egységek és alegységek szervezeti fejlesztését és azoknak az új fegyverzettel és harci technikával történő felszerelését. Ezzel egy időben olyan rendszabályokat is hoztak, melyek előírták a csapatok hadtápbiztosítási rendszerének javítását annak figyelembevételével, hogy a korszerű viszonyok között a csapatok nem tudják sikeresen teljesíteni harcfeladataikat a pontosan tervezett és központosított ellátás nélkül így: a lőszer, fegyverzet, élelem, üzem- és kenőanyag és más anyagok ellátását, és az időbeni technikai és egészségügyi biztosítást. Ezenkívül a hadtápszolgálatok átszervezését indokolta az azoknak az anyagi-technikai eszközök számának növekedése, amelyekre a harctevékenységek során szükség van. *Például 1958-ban egy harcnapon egy katonára 32 kg anyag-felhasználás esett, addig napjainkban már meghaladja a 100 kilogrammot. Egy mai páncélos hadosztály napi szükségletének kielégítésére szükség van 385 tonna lőszerre, 300 tonna üzem- és kenőanyagra, 15 tonna élelemre.*

A fentiekből is kiindulva vált szükségessé a hadtápbiztosítás csapatszervezteinek átalakítása, centralizálása. Végreddményben *a badsereg közvetlen hadtestnél létrehozásra került a hadtáp dandár* (Dandár logistique), mint alapvető tagozat, mely végrehajtja az anyagi-technikai és egészségügyi biztosítás feladatait.

A külföldi katonai sajtóban megjelent írások szerint a *hadtáp dandár rendeltetése*: a hadtest magasabbegységei, egységei lőszerrel, üzemanyaggal, élelemmel, ruházattal, műszaki anyaggal való ellátása, a technikai kiszolgálás és javítás, a fegyverzet javítása, a tartalék alkatrészekkel való ellátás, a sérült technikának a harcmezőn való összegyűjtése és hátravontatása, a sérülteknek szakosított szakorvosi-segítségnyújtása, hátraszállítása, valamint egészségügyi anyagokkal történő ellátás.

A hadtáp dandár állománya magába foglalja a törzset, a három szolgálatot (szállító-ellátó, javító-vontató és egészségügyi), a nekik alárendelt törzseket egysé-

geket és alegységeket (közel 40), melyek közvetlenül megvalósítják a hadtápbiztosítás feladatait. A részletes felépítést lásd az 1. számú mellékletben.

Mindegyik szolgálat rendelkezik törzssel, az alárendelt és a megerősített erőkkel és eszközökkel önálló ellátó vagy biztosítási *tagozatot (irányt) szervez. Összesen a hadtáp dandárba 14 500 fő (a hadtest személyi állományának 20⁰/₀-a) és 4500 különböző rendeltetésű gépkocsi tartozik.*

A SZÁLLÍTÓ ÉS ELLÁTÓ SZOLGÁLAT (6700 fő) *rendelítése*

- a hadtest magasabbegységeinek, egységeinek;
- lőszerrel, üzem- és kenőanyaggal, műszaki és;
- más anyagokkal való ellátása. Alárendeltségébe tartozik három szállító ezred, (az egyik mozgósítás útján áll fcl), kettő lőszer szállító század, kettő vegyes üzem- és kenőanyag szállító század, kettő hadbiztosítási anyagokat szállító század, és kettő tábori sütőüzem. Állományába 2400 gépkocsi tartozik, így képes egy nap több mint 6000 tonna anyagot szállítani. A külföldi sajtó szerint békében ez a szolgálat 50⁰/₀-os feltöltöttségű.

A *szállítóezred* hat századdal rendelkezik: vezető és kiszolgáló; három szállító; vegyes szállító és egészségügyi szállító (mely a harctevékenységek során az egészségügyi szolgálat alárendeltségébe kerül).

A *tábori sütőüzem* öt szakasszal bír, így egy vezetési, és öt kenyérsütési szakasszal.

Létszáma kb. 290 fő. A speciális berendezések gépkocsikra és a vontatmányokra kerülnek málházásra, s így biztosítható a teljes önállóság tábori viszonyok között, az egész nap folyamán három váltásban. A szakirodalom szerint a sütőüzem telepítési ideje 6 óra, teljesítőképessége 16 tonna kenyér/nap, ez biztosítja 35 000 fő ellátását kenyérral, sütőipari termékekkel, és kétszersülttel.

A szállító szolgálat egységei és alegységei a harctevékenységek során a hadtest második lépcsőjében működnek az *előretolt* és a *mögöttes* ellátó csoportok, valamint a hadtest közvetlen csapatok, ellátó csoportok állományában. A csoportok alapja – a szállító ezred.

Az *előretolt ellátó csoport* feladata a hadtest hadosztályainak anyagi-technikai biztosítása. Állományában létrehozna négy mozgó ellátó pontot, melyek a hadosztályok második lépcsői mögött települnek egy-két hadosztály biztosítása érdekében. Előfordulhat, hogy az anyagok szállítása az ellátó pontokról a hadosztályok szállító eszközeivel kerül végrehajtásra.

A *mögöttes ellátó csoport* feladata az előretolt ellátó csoportok, valamint a hadtest közvetlen ellátó csoportok biztosítása az anyagi és technikai biztosítás eszközeivel. Állományába megalakítanak két azonos létszámú ellátó bázist, mely magába foglalja az átrakó, a tranzit és három technikai pontot. Az átrakó pontok vasútállomásokon, repülőtereken és az anyagok fogadási helyein települnek, ahonnan az anyagok nagyobbik része tranzitpontokon keresztül eljut az előretolt ellátó csoport mozgó ellátó pontjaira és a hadtest közvetlen ellátó csoportokhoz.

- Az anyagok többi részét fajtánként irányítják a technikai pontokra ideiglenes tárolás és további szállításra való előkészítés céljából.

A JAVÍTÓ-VONTATÓ SZOLGÁLAT végrehajtja a gépjármű, a páncélos technika, a fegyverzet javítását, kiszolgálását, a megrongálódott technika hátravontatását és a tartalék alkatrészekkel való ellátást. Állományába tartozik: három javító-vontató csoport, valamint két csoport és osztag a hadseregrepülők techni-

kai biztosítására, és az anyagi-technikai eszközök ellátó csoportja, azaz összesen 2100 fő, és 1000 gépkocsi. Hangsúlyozni szükséges, hogy békében a szolgálat személyi és technikai feltöltöttsége 70–75%-os.

A *javító-vontató csoport* állományába egy vezetési szakasz és nyolc javító szakasz tartozik. Létszáma 400 fő, technikája: 180 különböző típusú gépkocsi, melyből 36 – vontatványokkal a tartalék eszközöket szállítja, és kettő vontató. A külföldi sajtó megemlíti, hogy a vontatócsoport erőivel és eszközeivel meg lehet szervezni 70 helyen a technikai javítást és kb. 20 helyen a technikai kiszolgálást, és a javító és kiszolgáló osztaggal végzi a lövész és tüzérfegyverzet, a híradó eszközök, optikai műszerek, speciális technika és a rádiólokációs eszközök javítását és kiszolgálását.

A *hadseregrepülők technikai biztosító osztaga és csoportjai* megvalósítják a hadtest hadseregrepülő csoportjaiba, ezredcibe tartozó helikopterek és azok fegyverzetének javítását és kiszolgálását.

Az *anyagi-technikai eszközök ellátó csoportja* képes három anyagi-technikai biztosító osztag telepítésére és a hadtest magasabbegységeinek és egységeinek tartalék alkatrészekkel történő ellátására, kivéve az UR „PLUTON” ezredet és a ZUR „Továbbfejlesztett HOK” ezredet. Az UR „PLUTON” ezred technikai biztosítását a hadtest tüzérfőnököknek alárendelt biztosító csoport a ZUP „Továbbfejlesztett HOK” ezred technikai biztosítását pedig az ezred állományába tartozó alegységek végzik.

A harctevékenységek során a javító-vontató szolgálat alegységei a hadtest második lépcsőjében tevékenykednek, létrehozva saját harcrendjüket – *két lépcsőbe*.

Az *első lépcsőbe* két javító-vontató csoport és két osztag, a *második lépcsőbe* egy csoport és egy osztag tevékenykedik. A technikai kiszolgálást és a technika javítását az összpontosítási körletekben és hadtest magasabbegységei és egységei mozgásainak menetvonalán végzik.

AZ EGÉSZSÉGÜGYI SZOLGÁLAT megvalósítja a hadtest magasabbegységeinél és egységeinél keletkező sérültek kiürítését és gyógyítását, valamint az egészségügyi anyagok ellátását.

Alárendeltsége, 13 kórház (kilenc előretolt sebészeti, kettő kiürítő sebészeti, kettő kiürítő gyógyító-sebészeti), valamint három egészségügyi század, és az egészségügyi anyagellátó század.

Állományába 5000 fő, 1100 különböző rendeltetésű gépkocsi, közte 300 gépkocsi sérültek kiürítésére, a harcmezőről történő hátraszállítására. Békében az egészségügyi szolgálat létszámmal és technikával 10%-osan feltöltött.

Az *előretolt sebészeti kórház* rendeltetése, a sebesültek fogadása, részükre a szükséges egészségügyi segély nyújtása, a sérülés súlyosságának, az operáció utáni gyógyulás (8 napig) idejének megállapítása, és a tömegpusztító fegyverek hatásaitól sérültek mentesítése, fertőtlenítése. A kórház rendelkezik: vezetési és kiszolgáló alegységgel (négy szakasz) kiürítő szakasszal a sérültek osztályozásával és fertőtlenítésével foglalkozó alegységgel, sebészcsoportokkal (állományukba három brigáddal), három reanimációs és vértömlesztő brigáddal, kettő röntgen brigáddal és kettő egészségügyi szakasszal és 50–50 ágygal. A kórház létszáma valamivel több mint 200 fő. Képes egy nap alatt 50 fő súlyos sérültnek az egészségügyi segély nyújtására. A kórház anyagi eszközei 7 napon keresztül biztosítják az önálló funkcionális tevékenység végzését.

A kiürítő sebészeti és a kiürítő gyógyító – sebészeti kórházak a súlyos sérülteknek segítyt nyújtanak és előkészítik a sérültet az ország területén levő kórházba történő hátraszállítására. Rendelkeznek néhány sebészeti és más felszereléssel, nagyon magasan képzett egészségügyi állománnyal.

Az egészségügyi századok rendeltetése a sérültek összegyűjtése és az előretolt kórházakba való szállítása. Speciális gépkocsikkal vannak felszerelve és képes egy harcnapon a harcmezőről 900 fő sérült hátraszállítására.

Az egészségügyi anyagellátó század foglalkozik a gyógyszerek, egészségügyi szakanyagok és berendezések átvételével és azokkal a kórházaknak és az egészségügyi alegységeknek való biztosításával.

A külföldi sajtó adatai szerint az egészségügyi szolgálat rendelkezik összesen 3000 ággal és képes létrehozni 50 sebészeti brigádot.

A harc idején az egészségügyi szolgálat alegységeiből megalakítanak *kettő előretolt egészségügyi, és egy mögöttes egészségügyi csoportot*.

Az előretolt egészségügyi csoportok végzik a sérültek harcmezőről történő evakuálását, részükre segítyt nyújtanak, a sérülés súlyosságát osztályozzák és a sérültet hátraszállítják a mögöttes egészségügyi csoporthoz. Állományba kilenc előretolt sebészeti kórház, három egészségügyi század, kettő sebesült szállító repülőszázad (a szállító és ellátó szolgálattól) és az egészségügyi anyagellátószázad tartozik. A csoportok a hadtest első lépcső magasabbegységei mögött települnek.

A sérültek az elsősegélyt az előretolt egészségügyi pontokon az alegységeknél kapják, aztán kerülnek a hadosztály vagy a hadtest elosztó pontokra és hátraszállítják a hadtáp dandár kórházaiba, vagy a vasúti, illetve légi berakó pontokra a vasúti vagy légi hátraszállító eszközökkel való hátraszállítás végett. A hátszországba való szállításra felhasználnak még két egészségügyi gépkocsiszállító századot, a szállító helikoptereket és két légi tranzitkórházat a légierő állományából.

A mögöttes egészségügyi csoport végrehajtja a hadtest második lépcső egészségügyi kiszolgálását. Állományába kettő kiürítő sebészeti és kettő kiürítő gyógyító-sebészeti kórház tartozik

A francia parancsnokság értékelése szerint a hadseregközvetlen hadtest hadtáp dandára képes kielégíteni a hadtest szükségleteit, végrehajtani a fegyverzetet, és elvégezni az egészségügyi biztosítást. Mindezek ellenére folytatják a szervezeti struktúra, a vezetés formáinak és módszereinek tökéletesítését, az egységek és alegységek mind újabb technikával, híradó és vezetési eszközökkel való ellátását és a hadtápszolgálatok tartalékainak igénybevitelével a mozgósítási képesség fokozását szolgáló intézkedések bevezetését.

(A melléklet a folyóirat végén található.)

ТЪЛ И СНАБЖЕНИЕ СОВЕТСКИХ ВООРУЖЕННЫХ СИЛ

Kiszolgáló pontok a katonai-gépkocsi utakon

*Irták: V. Arhipov, a technikai csapatok vezérőrnagya,
V. Bugaev őrnagy és N. Propokenko őrnagy
(Megjelent: A Til i sznabzszenie 1982. évi 4. számában)*

Országunk gépkocsi-főútvonalain számos szerviz működik: így a technikai kiszolgáló és töltőállomások, az útmenti ételmezési pontok, a motelek és a kempingek. Az előbb felsoroltak fontos elemei a mai közlekedés korszerű biztosításának. Az SZKP KB és SZU Minisztertanácsa határozatával – „az ország gépkocsi útjainak építéséről, javításáról és fenntartásáról” (1980) – tovább tervezik növelni az útmenti gépkocsi szervezetek hálózatát.

A tapasztalat bebizonyította, hogy a közlekedő kiszolgálás nemcsak béke, hanem háborús időben is fontos feladat. Ezért például 1812-ben az orosz hadsereg az utakon szétbontakoztatta a speciális állomásokat, – az alegységekkel, a különböző csapatoszlopok biztosítására.

Ezek később az „etápok” elnevezést kapták, és az ctápegységekkel kerültek megszervezésre és egymástól egy napi járótavolságra (kb. 30 kilométerre) helyezkedtek el.

A Nagy Honvédó háború kezdeti időszakában a katonák keresték a katonai-gépkocsi utakon a kiszolgáló pontokat. A katonai-gépkocsi utakon 50–60 kilométeres távolságokra települtek az ételmezési, az üzemanyagtöltő pontok, a technikai, az egészségügyi segélypontok, a pihenő és a melegedőpontok.

1943-tól pedig kiegészítették fürdőkkel, fodrázműhelyekkel és kisebb ruházati javítóműhelyekkel a kiszolgáló pontokat, 1945-ben már a katonai-gépkocsi utak főnökségei mellett és a közúti-komendáns szakaszokon funkcionáltatták a kisebb kórházakat is.

A kiszolgáló pontokon lehetővé vált a kisebb létszámú csoportok és az egyes katonák pihentetése és a szükséges segélyben történő részesítése.

Általában a katonai-gépkocsi utakon áthaladók öt százalékka vette igénybe ezt a szolgáltatást.

Ezen a pontokon a háború éveiben összesen 32,8 millió embert ételmeztek, több mint 1,1 millió embernek nyújtottak egészségügyi segítyt és kb. 3 milliót pihentettek és melegítettek. A technikai és töltőpontokon pedig keresztül haladt 2 millió darab gépkocsi.

A háború utáni gyakorlatok tapasztalatai – többek között – rámutattak arra, hogy a katonai-gépkocsi utakon a kiszolgáló pontok megőrizték saját jelentőségüket – a korszerű viszonyok között. Sőt a jelentőségük továbbra is nőtt a kevésbé

lakott és a nehezen járható körzetekben. Funkciójuk kiszélesedett, az áteresztő-képességük és a mozgékonyaságukkal szembeni követelmények pedig növekedtek.

A gyakorlatok tapasztalatai szerint az ilyen pontokat egymástól – a katonai-gépkocsi utakon – egy gépkocsi egy nap alatt megteendő távolságára kell telepíteni.

Állományukba tartozhatnak:

- a) az élelmezési,
- b) üzemanyag-töltő,
- c) technikai segély,
- d) egészségügyi segély és
- e) a pihenő és melegítő pontok.

A hegyekben és a pusztákban a kiszolgáló pontok közötti távolságot csökkenteni lehet, és ki lehet egészíteni a felszerelést vízellátó eszközökkel.

A kiszolgáló pontok áteresztő képességének meghatározásánál figyelembe szükséges venni a gépkocsi utakon való mozgás konkrét megszervezését és a feltételeit. Azonban minden esetben azt kell figyelembe venni, hogy rendeltetésük az egységüktől elszakadt gépkocsik, illetve a kisebb gépkocsi oszlopok (szakasz erőiig bezárólag) kiszolgálása. A szükséges eszközök felhasználását, az áteresztőképességet, a pontokon folyó kiszolgálás módszerét és idejét a tömegkiszolgálás elméletének felhasználásával kell kiszámolni.

Az élelmezési pont: legyen képes naponta néhány száz főt melegeztellel, és több mint ezer főt előrecsomagolt hideg élelemmel ellátni.

Ezért az állományba szükséges: 8–10 fő, KP-130 típusú konyha, víztartály, zártfelépítményű gépkocsi az előrecsomagolt élelem tárolására, lábasok, konyhai felszerelések és bútorzat 20 fő étkeztetésére.

A KP-130-as típusú mozgókonyha négy üsttel rendelkezik, egyidejűleg benne 130 fő részére lehet meleg ételt főzni. Az ételek elkészítésének ideje 2–3 óra. Ebből következik, hogy az élelmezésre az igénylést a katonai-gépkocsi úton levő diszpécser pontokon keresztül a beérkezés előtt legalább 2–3 órával előbb kell megadni.

Az üzemanyag-töltő pont: rendeltetése, üzemanyag kiadása olyan számvetéssel, hogy legalább a következő raktárig vagy a saját egységig (nem többet mint 20 litert) a gépkocsik el tudjanak menni. Így legalább 10 tonna készlettel kell rendelkezni, ehhez 3%-os kenőanyaggal szükséges számolni.

A pont működtetéséhez: 7 fő, nem kevesebb mint kettő MP-4 típusú tartály, csővezeték az üzemanyag kiadására (KGP-35 típusú), az olaj kiadására (KMP-10 típusú), töltőgépkocsi pótkocsival és tehergépkocsi a kenőanyagok és a felszerelések részére – szükséges.

A technikai segélypont: feladata – véleményünk szerint – az utakon meghibásodott gépkocsik hátravontatása, a gépkocsivezetőknek segítség nyújtása a kisebb hibák megjavításában.

A feladatok teljesítéséhez szükséges: 5–7 fő, gépkocsi-vontató (Kraz-255 típusú), és MTO-AT javító anyagokkal és tartalék alkatrészekkel. Azaz egy nap alatt képesek legyenek elvégezni 2–3 kisjavítást vagy 25 technikai kiszolgálást az 1. számú, illetve 2–3-at a 2. számú szemle alapján.

A pihenő és melegedő pont: úgy települjön, hogy berendezésre kerüljön 2–3 sátor (VSZB-56 és VSZT-56 típusúak) hordozható konyhakkal, így 10 fő tisztet és 50 honvédet és tisztet lehet benne elhelyezni.

A sátrakba be kell tenni újságos asztalt, szemétygyűjtőt és gazdasági sarkot – ahol a ruházatot és lábbelit – rendbe lehet hozni.

Szemben a sátorral pedig a szárítót célszerű felállítani úgy, hogy tegye lehetővé egy radiátoron 8–10 pár lábbeli és ugyanannyi zubbony és vattakabát megszáritását. Szükség esetén a radiátorok számát háromra lehet növelni.

A sátrak melegítésére télen, a levegő cseréjére nyáron fel lehet használni az OV-65, OV-30 típusú készülékeket, melyek óránként 3000-tól 6500 kaloria hőmennyiséget biztosítanak.

Speciális egészségügyi segély pontok: a tapasztalatok alapján 100–120 kilométeres távolságokra kell egymástól őket telepíteni, önállóan vagy más-más kiszolgáló pontokkal együtt.

Rendeltetésük: azonnali segélynyújtás azoknak a sérülteknek és a betegeknek, melyek az utakon keletkeztek, illetve, melyek hátraszállításra kerülnek az egészségügyi intézetekbe; valamint az egészségügyi mentesítés és a bakteorológiai mentesítés elvégzése.

Valamennyi kiszolgáló pontok, az egészségügyit kivéve gyakran egyesítésre kerülnek egy csoportba, melyet kiegészítőleg ellátnak tehergépkocsikkal, elektromos világítóállomással (ESZB-1-VO típusal) jelzőeszközökkel, és a radioaktív sugárt kimutató műszerekkel.

Szükségesnek találjuk megjegyezni, hogy a kiszolgáló pontokat rendszerint kislétszámú helyiségekben telepítik úgy, hogy azok jól álcázzák és a vízleőhelyekhez pedig közel legyenek.

Erre a célra megfelelőek azok az építmények, amelyeket korábban a csapataink építettek és használtak. Ilyenek hiányában a személyi állomány részére azokat el kell készíteni.

A kiszolgáló pontokra érkező tisztek és katonák az okmányok és radioaktív sugárzás ellenőrzése után megkapják a Kiszolgáló pontok parancsnokától az engedélyt az elhelyezkedésre, élelmezésre stb. és a megfelelő pontokra irányítják őket, melyek rendszerint gyűrű-alakban (lásd a mellékletet) helyezkednek el.

Az élelmezési ellátás alapját az élelmezési jegyek (talonok) képezik. Az üzem- és kenőanyagellátás alapját ugyancsak a talonok (jegyek) képezik.

A gyakorlat bebizonyította, hogy a kiszolgáló pontokat legcélszerűbb a diszpécser ponttal és más alegységekkel egy körletben elhelyezni, így azok egységes közúti komendáns helyőrséget alkotnak. Az összes objektumok nemcsak egymáshoz, hanem a közúti komendáns alegységekhez, az utakhoz, a híradáshoz is kapcsolódnak a helyőrségen belül.

(A melléklet a folyóirat végén található.)

TRUPPENDIENST

Hadtápbiztosítás hegyekben vívott harcokban

Írta: Weber, Friedrich őrnagy

(Megjelent: *Truppendienst*, 1980. 6. számában)

1. *Hadtápbiztosítás sajátosságai hegyekben*

A hadtápbiztosítást hegyekben megnehezíti:

- a végrehajtáshoz szükséges sok idő, valamint
- rendszerint csak egy utánszállítási út áll rendelkezésre.

Az időtényezőt befolyásolja:

- a gyakori átrakás és
- a szállítóeszközök csekély teljesítőképessége.

E hátrányt bizonyos mértékig csökkenti az a tény, hogy hegyekben kevesebb tüzérségi lőszer fogy.

Mivel az utánszállítás végrehajtása jelentősen lassabb, ezért:

- minden hadtáp rendszabályt korábban kell megkezdenni, mint normális körülmények között;
- részletesebb tervezést kell végezni;
- az alegységeknek nagyobb önállóságot kell biztosítani.

Hegyekben vívott harcoknál a fentiek miatt a hadtápbiztosításért felelősöknek időben meg kell ismernie a tervezett harcra vonatkozó adatokat, a parancsnok elgondolását. A feladatok elvégzéséhez csak így lehet elegendő időt nyerni.

A parancsnok elhatározását a hadtáp lehetősége a normális körülményeknél erősebben befolyásolja. Bevetésre kerülő alegységek mennyiségét és típusát hadtápbiztosításuk lehetősége szabja meg.

A hadtápot – különösen szállítási feladatai végrehajtására – meg kell erősíteni szükség esetén még harcos alegységekkel is.

A hadtápvezetés központi problémája a különböző szállítóeszközök alkalmazásának és a gyakori átrakások összehangolása.

Különös jelentősége van a következő anyagok időbeni tartalékolásának:

- üzemanyag;
- különleges (hegyi) felszerelés;
- erődítési anyagok stb.

2. *A hadtápbiztosítás megszervezése*

A szélsőséges időjárási és terepviszonyok megerősített hadtápegységek gya-

kori előretelepítését igénylik. Ez lehetővé teszi a terep és az időjárás által növelt reagálási idő csökkentését.

Előretelepítésnél a következő hadtáp erők és eszközök jöhetnek számításba:

- egészségügyi személyzet, eü. anyag, sebesültszállító eszközök;
- málhás állatok;
- teherhordó katona;
- terepjáró gépkocsik;
- tábori konyhák;
- átrákó helyeket kiszolgáló katonák;
- technikai biztosítást végző erők.

A fenti erők és eszközök képezik az egység előretolt hadtápját.

A helyzettől függően egyes századok elosztópontjait ellátópontokra fejlesztetik ki (az elosztó ponton nincs mindig személyzet).

A század ellátó pontját berendezhetik:

- a század hadtápalegységei;
- az egység hadtápalegységei;
- hadtápbiztosítást az adott időben nem végző alegységekkel;
- készletek felhalmozásával.

Ellátópontot elsősorban azoknál a századoknál kell létesíteni, amelyek önálló irányban, vagy különösen nehéz terepviszonyok között harcolnak. Szükséges esetben a szakaszoknál is létesíthető ellátópont.

3. Szállító eszközök

Hegyes terepen szállítóeszközként igénybe vehető:

- málhás állat;
- katona;
- különböző típusú drótkötélpálya;
- gépkocsi;
- helikopter.

Az öszvérek legkisebb hasznos terhelése 70 kg. Ezt a terhelést sík terepen, naponta 8 órán keresztül 4 km/óra sebesség mellett képesek elvégezni. Az időtartam emelkedésnél 400 m-ként, lejtőnél 300 m-ként 1 órát nő. Balesetek elkerülése érdekében az öszvérek mellé célszerű kísérőket beosztani. Takarmányozásra állatonként naponta 5 kg szénát és 3 kg zabot kell szállítani. A takarmány szállítására minden öszvérből egyet kell kijelölni.

Teherhordásra katonákat az alegységek jelölik ki. Ez a parancsnokoknak a harc feladat teljesítésénél figyelembe kell venni. Egy katona terepen 15 kg, úton 20 kg terhet képes szállítani huzamosabb ideig. Menetsebessége 4 km/óra. Az időtartamot egy órával kell növelni emelkedésnél 300 méterenként, lejtésnél 500 méterenként. A fenti teljesítmény a tereptől, időjárástól és a tehertől függően csökkenhet. A terephordók felszerelése a feladattól, tereptől és az időjárástól függ. A szállító oszlopok mellé hegyivezetőt kell beosztani. Az oszlopok legyenek képesek saját maguk megvédésére.

Drótkötélpályák teljesítménye a típustól függ, más szállítóeszközökhöz viszonyítva azonban igen magas. A számos polgári drótkötélpálya felhasználása mellett a rendszeresített katonai készletekből is könnyen és gyorsan építhetők

drótkötélpályák. Előnyei: biztonságos üzemeltetés, nagy teljesítmény, kevés kiszolgáló személyzet, függetlenség az időjárástól.

A gépjárművekkel szemben hegyekben magas követelményt kell támasztani. E célra legalkalmasabb a Puch 700AP és a Pinzgauer típusú terepjáró gépkocsik. Ezek terepjáró képessége magas, hasznos terhelésük azonban csekély. Gépjárművek alkalmazásának legnagyobb problémáját úthozkötöttségük jelenti. Ez átrakópont létesítését feltételezi, ha az alegységek úttól távol harcolnak. Alkalmazásukat ugyancsak nehezíti a gyakori köd, hóesés, eső és jegesedés.

Havas terepen jól alkalmazhatók a szánok is. Hasznos terhelésük 250–1500 kg lehet. Helikopterek alkalmazását erősen befolyásolja az időjárás. Gyakran nehéz megfelelő helyet kijelölni leszállóhely berendezésérc. Ezen kívül figyelembe kell venni a hőmérsékletet és a szélviszonyokat is. Meg kell említeni azt is, hogy a helikopterek igen drágák és nagyon függnek a karbantartástól. Legnagyobb előnye az, hogy a terheket a mélységből közvetlenül a felhasználóhoz képes szállítani. A helikopter egy másik nagy előnye még a magas sebessége is.

A helikopterek teljesítőképessége teljes üzemanyag feltöltés mellett:

Típus	Kezelő	Terhelés kg
AB-212	3	1220
AB-206	1	240
Alonette-III.	2	220

4. Hadtápbiztosítás végrehajtása

Az utánszállítás megszervezésekor azokat a szállítóeszközöket kell kiválasztani, amelyek a terep, az időjárás és a szállítmány adottságainak a legjobban megfelelnek.

1000 kg teher szállításához vagylagosan szükséges:

- 1 db Pinzgauer típusú gépkocsi;
- 0,8 db AB-212 típusú helikopter;
- 14 db öszvér;
- 50 katona.

Helikopterek alkalmazása esetén az előkészített terheket a mélységből, de legalább dandár- vagy a zászlóaljhadtáptól lehetőség szerint közvetlenül a felhasználóig szállítják ki. Légi szállítás esetén az átrakások száma jelentősen csökken.

Amennyiben helikopterek alkalmazása nem lehetséges, akkor azt a szállítóeszközt kell kiválasztani, amelyek teljesítménye a legkedvezőbb. Szállításra elsősorban gépkocsikat kell használni addig, amíg azt az utak lehetővé teszik.

A gépkocsi szállítás, utánszállítás, teherhordó állatok, katonák és drótkötélpályák használhatók. Ezek kiválasztása a helyzettől (terep, idő, műszaki teljesítmény stb., függ. Századonként, sőt szakaszonként (támpontonként) különböző szállítóeszközök alkalmazhatók.

5. Egészségügyi biztosítás

Az egészségügyi helyzet időbeni értékelése és az abból levont következtetések fontos feltételei a századok egészségügyi biztosításának.

Ezen kívül a következő feladatok végrehajtása válhat szükségessé:

- a csapatok megerősítése egészségügyi személyzettel (orvossal is) és sebesültszállító eszközökkel nehéz, úttalan hegyi terepen;
- a terepnek időjárásnak megfelelő szállítóeszközök (helikopter, drótkötél-pálya, sebesültvivők) alkalmazása és ezek ellátása melegítőeszközökkel;
- egészségügyi intézetek berendezése szállítási utak mentén;
- egészségügyi intézetek telepítése önálló irányban harcoló alegységeknél;
- nehéz kiürítés esetén a segélyhelyek megerősítése műtétet végző és ápoló csoporttal;
- századoknál, zászlóaljknál helikopter leszállóhelyek berendezése, ha ez lehetséges;
- kiürítési út csökkentése érdekében előretolt egészségügyi intézetek telepítése;
- a mentő-szolgálatnak különböző szakfelszerelések biztosítása.

Utaktól távoli sebesültek kiürítése sok időt és embert igényel. A könnyű sérültek sérülése mínusz 30 fok alatt már egy órai szállítás után jelentősen súlyosabbá válik. Ez is egyik oka annak, hogy hegyekben a sebesültek kiürítésének döntő eszköze a helikopter. Az alegységeket különleges hegyi sebesültszállító eszközökkel kell ellátni. Egy ilyen eszközt 2-6, sőt több fő szolgálja ki.

Hegyekben, különösen télen az első orvosi ellátást amennyire csak lehetséges, annyira elől kell biztosítani. A hosszú és nehéz kiürítés miatt gyakran intenzív intézkedések szükségesek a szállítóképesség helyreállítására és fenntartására. Ide tartozik többek között a sebesültek melegen tartásának biztosítása már a sebesülés helyén.

Az egészségügyi intézkedéseket úgy kell telepíteni, ha ez lehetséges, hogy közelükben helikopterek leszállhassanak.

Szállítóeszközök lehetőségei

Megnevezés	Teljesítmény	Előny	Hátrány
Katona	Hosszú távolságon: — 15 kg terepen, — 20 kg úton. Menettelj.: 4 km/ó. +1 ó 300 m-es emelkedéssel; +1 ó 500 m-es lejtésnél.	— jó terepjáró-képesség; — függetlenség utakon; — kevés függés az időjárástól.	— lassú végrehajtás; — sok katona szükséges; — katonákat a harcoló alegységektől vették el; — nehéz súlyok nem szállíthatók.
Őszvér	Hasznos teher 70 kg. — naponta 8 óráig Menet: sík terepen 4 km/ó +1 ó 400 m-es emelkedésnél +1 ó 300 m-es lejtésnél. Takarmányozásra őszvérenként naponta 5 kg széna és 3 kg zab.	— jó terepjáró-képesség; — függetlenség utakon; — kevés függés az időjárástól.	— kísérésükhöz katonák kellenek; — lassú végrehajtás; — érzékeny az ellenséges behatásra; — veszteség nehezen pótolható.

Megnevezés	Teljesítmény	Előny	Hátrány
Drótkötél-pálya	Típustól függ	— kiszolgálásához kevés katona kell; — gyorsan berendezhető; — nagy teljesítmény.	— kiszolgálásához kiképzett katonára kell; — polgáriakat át kell alakítani.
Terepjáró gk.	Hasznos teher 1—1,4 t. Sebesség: nappal 40 km/ó éjjel 10—20 km/ó.	— gyors végrehajtás; — nehéz súlyt is képes szállítani.	— úthoz van kötve; — télen függ az időjárástól.
Helikopter	Típustól függően 220—1200 kg.	— utaktól független; — nagy teljesítmény; — optimális sebessült kiürítésre	— időjárástól függ; — költséges.

6. Technikai biztosítás

A nagy kiterjedés, a nehéz terep és szállítási viszonyok miatt a sérült technikat, fegyvert a helyszínen kell kijavítani. Ennek érdekében a századokat javító erőkkel és eszközökkel kell megerősíteni. Ha a sérült technika fontos utat lezár, akkor a helyileg illetékes parancsnok köteles azt elvontatni vagy szükség esetén megsemmisíteni. A századoknál tartalékokat kell képezni pótalkatrészekből is.

7. Összegezve

Az ellátáshoz szükséges sok idő, a hadtáp erők és eszközök szokásosnál nagyobb széttagolása miatt a hadtáp vezető szerveknek hegyekben vívott harcoknál időben kell kapniuk adatokat a helyzetről és a tervezett harcról, valamint a hadtápbiztosítást igen gondosan kell megtervezni.

Szállítóeszközök közül azokat kell kiválasztani, amelyek az adott terepen a legjobb teljesítményt nyújtják. Az utánpótlás rendszerében bármelyik szállítóeszköz kiesése az utánszállítás összeomlásához vezet.

A hadtápbiztosítás hegyekben döntően befolyásolja az összefegyvernemi parancsnok tevékenységét.

(A melléklet a folyóirat végén található).

A hadtáp védelme a neutron fegyverek hatásai ellen

(Megjelent a Tyl a zاسوبovani 1981/11. számában)

Az USA hadseregének fegyverzetében rendszeresített neutronfegyverek gyakorlatilag tovább növelték az emberiség radioaktív károsodásának aktualitását és lehetőségét. A neutronfegyverek fő hatása a kb. 14 MeV. nagyenergiatartalmú gyors, intenzív neutron áramlásban van. Összehasonlítva a hasonló atomfegyverek gamma sugárzásával, a neutron sugárzás nagyobb határfokú és áthatóbb.

„A neutronbomba alapja” – Samuel Cohen ismert amerikai atomkutató Los Angelesből cinikus büszkeséggel az alábbiakat mondta a neutronbomba hatásairól: „... a bomba embereket öl, de védi a vagyont. Amennyiben azt kérdezik, hogy nem morális az embereket megölni és a vagyont megmenteni, válaszom, azok az emberek a mi ellenségeink, és a polgári vagyon védelme helyén való dolog”.

A holland TV kérdésére, vagyis mi történik azokkal az emberekkel, akik felett a neutronbomba robban, Cohen a következőket válaszolta: „Súlyos sérüléseket szenvednek a neutronbombától. Azok, akik legközelebb vannak az epicentrumhoz, azok az emberek megbénulnak, az idegrendszerük károsodik és a robbanás után rövid idő múlva meghalnak. Azok, akik távolabb voltak, azoknál emésztési zavarok keletkeznek és valamivel később halnak meg. Az az alapvető szabály – minél közelebb van a robbanás epicentrumához, annál előbb következik be a halál.”

A neutron sugárzás a normális emberekre sokkal nagyobb destruktív hatással van, mint a gamma sugárzás. A neutronsugárzás nagyobb hatás bizonyítja, például az ember bőrfelületén nagyobb mértékű a bőr károsodása. Az 1 KT alatti bombacsapásoknál a neutronsugárzás rizikója eléri a többszáz métert a robbanás epicentrumától.

A radioaktív veszteségek tipikus jellemzői, hogy tömegesen fordulnak elő, illetve a gócközpontjuk a tűzfészeknél van. Ez egyúttal jellemzője az egészségügyi veszteségek szerkezetének is. A légi atomcsapásoknál a többi káros hatással szemben jelentősen nagyobb a radioaktív károsodás. A halálos sugárzás hatásköré az azonos töltésű hasadó fegyverekkel szemben, a neutronfegyvereknél nagyobb. A területi kiterjedése négyszer nagyobb a neutronfegyvereknél az azonos töltésű fegyverekkel szemben.

A hasadó atomfegyvereknél a sugárzás következtében a halottak és a harc-képességet elvesztők aránya kb. 1:3-hoz, ez a neutronfegyvereknél 3:1-hez.

1 KT hatóerejű légi robbantású neutronbomba esetén a harc-képességét a személyi állomány az epicentrumtól 640 m távolsáig azonnal elveszti. A 760 m távolsáig levő közvetlen sávban, ahol a sugárzás értéke 5–8 Gy. a személyi

állomány a harcképességét a robbantástól számítva kettő óra múlva veszti el. Amennyiben a neutronbomba hatóértékét 1 KT-ről 10 KT-re felelemelik, a sugárzás értéke 10 Gy-re nő, és a hatótávolsága eléri egészen az 1500 métert.

Ebből következik, hogy a neutron sugárzás elleni védelemre más jellegű rendszabályokat kell foganatosítani, mint a gamma sugárzásnál, ahol a védelem hatásfoka az alkalmazott anyag keménységétől és vastagsától függ. A hatékony védőanyagoknak több rétegűnek kell lennie. Jelentős hatékonyságú védelmet nyújt erős betonréteg, vagy vizes földréteg. 30 cm. vastagságú betonréteg a neutron-sugárzás hatásfokát 10 x-el csökkenti. Hasonló hatékonyságú egy 45 cm vastag vizes földréteg is.

A neutronfegyverek elsődleges radioaktív sugárzása ellen megbízható védelmet az élőerővel szemben az 50 cm vastagságú földréteggel lefedett hagyományos óvóhelyek, illetve megfelelő vastagságú betonnal, vagy vizes földréteggel lefedett beton, és különböző földalatti helyek biztosítanak.

A hadtáp telepítésénél, annak védelme érdekében ki kell használni különböző raktár típusú óvóhelyeket, a meghatározott különböző paraméterek figyelembevételével. Minden esetben nemcsak felülről kell biztosítani a védelmet, de a várható neutronsugárzás minden irányából.

Arra való tekintettel, hogy a neutronfegyverek alkalmazásával állandóan számolni kell, a neutron sugárzás hatása meghaladja a gammasugárzás értékét, és hogy a neutron sugárzásnak nagyobb a biológiai hatása (ismétlődő sugárzás végett) fokozni kell a hadtáp objektumok őrzés-védelmét, azok műszaki védettségét, az élőerő védelmét a terepen.

A gyakorlatokon és szakharcászati gyakorlatokon ezen védelmi követelményeket meg kell követelni, a csapatokat oktatni kell a terepadta lehetőségek jobb kihasználására, a műszaki munkák végzésére, illetve könnyen mozgatható anyagok, technikai eszközök lehetőségei kihasználására.

A gyakorlatok és bemutatók keretében célszerű a bemutató foglalkozási helyeken a részt vevőknek bemutatni a hadtápjelöltek (pl. SH.) védelmét a neutronfegyverek hatásai ellen.

Az ismert információk tükrében kijelenthető, hogy reális lehetőség van az élőerő védelmére a neutronfegyverek hatásai ellen is.

TÁJÉKOZTATÓ KÖZLEMÉNYEK

TUDOMÁNYOS ÉLET

Szekció ülés

Az MN Hadtáp Hadtudományos Tanácsa és az MN 5232 Katonai Tanácsa ez év februárban közös tudományos szekcióülés keretében tárgyalta meg a „Hadseregközvetlen ellátóndár tevékenységének megszervezése és vezetése” című kutatási témát.

A szekcióülés célja volt elősegíteni az újonnan rendszerbe lépő szervezeti tevékenység elvi és gyakorlati kérdéseinek kimunkálását.

A szekcióülésen a hozzászólók észrevételeikkel, útmutatásaikkal hatékonyan hozzájárultak a szekcióülés célkitűzéseinek megvalósításához, a tanulmány végleges összeállításához.

Oktatófilm megjelenése

Az MNHF-ség megbízása alapján a MAFILM Katonai Studioja elkészítette a „Leszerelés, bevonulás és alapkiképzés hadtápbiztosítása” című oktatófilmet. A film a leszerelés, bevonulás és alapkiképzés hadtápbiztosításával kapcsolatos feladatok tervezésének, szervezésének és végrehajtásának folyamatát és célszerű változatát időrendben mutatja be.

A filmet a *tanintézetek hadtáp és parancsnoki szakos ballgatói képzéséhez, valamint a hadtáp tiszti és tisztbelyetesi továbbképzésekhez* ajánljuk felhasználni.

Az oktatófilmet az MN Politikai Nevelőmunka Módszertani Anyagi Központ *területi filmbázisaitól* normál és keskeny kivitelben lehet igényelni.

FOLYÓIRATOKBÓL

I. Általános doktrinálási kérdések

Tudományos kutatómunka módszere.

A tudományos kutatómunka módszereire az történelmi, a megfigyelő, a gyakorlati, a szociológiai, statisztikai és a logikai módszerek tartoznak. A szerző ezeket a módszereket elemzi részletesen.

VMZS, 1983. 2 sz. 18–23. oldal

II. Vezetés és gépesítés

Utánszállítás prognózisa.

A gyakran változó harc- és hadtáphelyzetben rendkívüli jelentősége van az utánszállítás reális megtervezésének. A cikkben a szerző matematikai módszerekkel ismerteti az utánszállítás megtervezésének legtakarékosabb módszerét.

Tyl i Sztabzsenyiji, 1983. 1. szám 67–69. oldal

III. Gazdálkodás, szállítás, egészségügyi biztosítás békében

1. Gazdaságosan és hatékonyan használjuk fel a pénzt.

Dutov ezds. elvtárs hadászati szinten foglalkozik a pénzgazdálkodás aktuális kérdéseivel a hadseregben.

Voennaja Miszl, 1983. 1. sz. 45–55. oldal

2. Harci technika feltöltése üzemanyag-gal tábori körülmények között.

Az üzemanyag-töltő gépjárművek jellemzése után a szerző ismerteti egy harckocsi zászlóalj feltöltésének cél-szerű változatát.

Tyl i Sztabzsenyije, 1983. 1. sz. 59–62. oldal

3. A gyógyszerellátás racionalizálása a Bundeswehrben.

A szerző a túlzott gyógyszerfelhasználás és készletelés megoldásának kérdéseit fejtegeti.

Truppenpraxis, 1982. 12. sz. 923–926. oldal

IV. Harc-hadművelet hadtápbiztosítása, kiképzés, oktatás

Javitsuk a hadtáptisztek szakkiképzését.

Garejev vezds. elvtárs a tiszti állomány továbbképzésének jelentőségével részletesen foglalkozott a *Voennaja Miszl* 1982. 6. számában. Ebből a cikkből kiindulva a szerző foglalkozik a hadtáptisztek parancsnoki és törzskiképzésével, kiképzési összevonásokkal, bemutató foglalkozásokkal, önálló foglalkozással stb.

Voennaja Miszl, 1982. 12. sz. 71–76. oldal

V. Katonai rendszer

NATO egyesített fegyveres erők hadtápjá.

A szerző ismerteti a NATO hadtápfelső vezetését, a kettős alárendeltség problémáit, valamint a várható fogyasztást és utánszállítást háborúban.

VMZS, 1982. 10. szám 18–21. oldal

VI. Technika

NATO hadseregek egészségügyi konténerai

Nyugati szakértők szerint az egészségügyi intézetek harcterülethez való megközelítésének egyik módja a konténer rendszer alkalmazása. A cikk röviden ismerteti a különböző konténereket, amelyeket segélyhelyként vagy kórházként lehet alkalmazni.

Zarubezsnoje Vojennoje Obozrenyije, 1982. 12. sz. 89–90. oldal

KÖNYVSZEMLE — ÚJ KÖNYVEK

Borsányi György – Kende János:

Magyarországi munkásmozgalom 1867—1980.

A könyv nyolc fő fejezetre tagolódik; ebből négy az 1867–1944 közötti periódikusokat ismerteti (a magyar munkásmozgalom kezdetei és az SZDP tevékenysége 1917-ig; a polgári demokratikus forradalom és a KMP megalakulása; Tanácsköztársaság; Horthy-korszak).

Az ötödik fejezet, a „Magyarország felszabadulása. A szocialista forradalom győzelme” az 1944–1945-ös sorsdöntő szakaszt ábrázolja. Említést érdemel az 1945–1956 közötti korszak mértéktartó és kiegyensúlyozott elemzése, mivel ennek történetét mostanában sokszor vulgárianus leegyszerűsítve emlegetik mind a kortársak, mind a meglehetősen tájékozatlan vagy egy oldalúan tájékoztatott újabb nemzedékek.

Bizonyos fokig még az utolsó negyedszázadot bemutató két fejezet (1956–1962; 1962–1980) is történelmi távlatot sugall. Úgy vezet át napjaink mozgalmas valóságába, hogy belőle meg-

értheti az olvasó: ma is történelmi időket élünk, mai vitáink, küzdelmeink, útkereséseink szerves részei a könyvben felvázolt történelmi folyamatnak.

Kossuth Könyvkiadó 1982.

Hollós Ervin – Lajtai Vera:

Hidegháború Magyarország ellen (1956)

A könyv bőségesen idéz könyvekből, újságcikkekből, beszédekből, kormánydokumentumokból. Elegendő néhány

pillantást vetni a csatolt forrásjegyzékre, hogy meggyőződjünk róla: a szerzők mélyreható és sokoldalú kutatómunkát végeztek. Következtetésük nem egy oldalú, nem hagyja figyelmen kívül az ellenforradalomnak a könyv témakörén túlmenő okait sem. Építvén az MSZMP 1956. decemberi határozatára, nyomatékosan utalnak arra, hogy a párt politikájának torzulásai miként járultak hozzá a külső befolyás, az imperialista aknamunka térnyeréséhez, átmeneti sikeréhez.

Kossuth Könyvkiadó 1982.

A „hadtápbiztosítás” 1982. évben megjelent számainak összesített tartalomjegyzéke

A hadtápbiztosítás elmélete

- Dr. Lapos Mihály vörgy. A hadtápvezetés néhány aktuális kérdése.
1982. 1. szám 3—9. oldal
- Dr. Generál Tibor alez. Más nemzetiségű csapatok ellátásába vétele, illetve hadtáp szempontból való átvétele.
1982. 1. sz. 10—18. oldal
- Csabai György szds. A védelmi harc hadtápbiztosításának újszerű vonásai.
1982. 2. szám 3—13. oldal
- Dr. Kazinczi István nyá. alez. Elgondolás az ATB szervek strukturális korszerűsítésére.
1982. 2. szám 14—25. oldal
- Dr. Deák Péter ezds. A hadtudomány struktúrájáról szóló vitákhoz, a hadtáp elméleti oldaláról.
1982. 3. szám 3—5. oldal
- Dr. Lapos Mihály vörgy. A csapatok hadtápbiztosításának néhány aktuális kérdése.
1982. 3. szám 6—12. oldal
- Csabai György szds. Bekerítésbe tevékenykedő gépesített lövész hadosztály hadtápbiztosításának néhány sajátos vonása.
1982. 3. szám 13—17. oldal
- Bakodi Zoltán alez. Gondolatok a csapathadtáp vezetés eredményességét biztosító emberi tényezőkről.
1982. 3. szám 18—23. oldal
- Dr. Lapos Mihály vörgy. A hadtápbiztosítás időszzerű problémáiról.
1982. 4. szám 3—10. oldal
- Dr. Sándor György ezds. A pártpolitikai munka fejlesztésének további feladatai a központhadtáp szervezeti korszerűsítésének jegyében.
1982. 4. szám 11—27. oldal
- Gombás Kálmán ezds. Az MN központhadtáp „M” rendszerének további korszerűsítése, az „M” tevékenység irányításának és vezetésének új rendszere az ÁHKSZ és „M” időszakában.
1982. 4. szám 28—40. oldal
- Sárközi István ezds. és Borczván Béla mk. alez. A hátország közlekedés biztosításának rendszer korszerűsítésének alapelvei, a hadtápbiztosításban résztvevő szervezetek és hadrendi elemek.
1982. 4. szám 41—45. oldal
- Elekes János ezds. és Galambos János alez. Az ellátó dandár rendelkezése, lehetőségei, alkalmazása.
1982. 4. szám 46—63. oldal

- Csabai György szds. A KHEL ellátó dandár első gyakorlatának fontosabb tapasztalatai.
1982. 4. szám 64—68 oldal
- Báthy Sándor őrgy. Az MN hátországi szervezetei háborús hadtápbiztosításának kérdése.
1982. 4. szám 69—81. oldal
- Dr. Horváth István o. ezdes.
Dr. Törő István o. alez. A háborús hátországi egészségügyi biztosítás rendszere.
1982. 4. szám 82—86. oldal
- Szücs László alez. A központhadtáp előretolt lépcső állományába tartozó vasúti dandár és közúti kommandáns dandár alkalmazásának alapjai.
1982. 4. szám 87—97. oldal
- Dr. Deák Péter ezds. A központhadtáp kiterjesztése.
1982. 4. szám 98—99. oldal
- Pártos János ezds. Az MN hadtáp háborús vezetésének rendszere.
1982. 4. szám 110—115. oldal
- Galambos János alez. Hadsereg repülőerők hadtápbiztosításának rendszere.
1982. 4. szám 116—119. oldal
- Grabant István alez. Az MN központhadtáp tömegpusztító fegyverek elleni védelme, őrzésvédelme.
1982. 4. szám 120—125. oldal
- Dr. Deák Péter ezds. A központhadtáp elvonuló erőinek együttműködése a fegyverzet-technikai szervekkel.
1982. 4. szám 126—133. oldal

Politikai munka a hadtápszolgálatban

- Elekes János ezds. A szakmai munka segítésének feladatai és módszerei vezető szervezetben működő pártalapszervezetekben.
1982. 1. szám 19—24. oldal
- Kocsis Mihály őrgy. Az összevont laktanyahadtáp szervezetek — mint újonnan formálódó alegységek — a politikai élet, a figyelem középpontjában.
1982. 2. szám 27—34. oldal

Harckészültség, kiképzés, hadtörténelem

- Ettig Antal ezds. Az MN Üzemanyag Szolgálat Főnökség törzsgyakorlásának tapasztalatai.
1982. 1. szám 25—28. oldal
- Nátrán György ezds. Az MN RSZF által levezetett törzsgyakorlás tapasztalatainak összegezése.
1982. 1. szám 29—33. oldal
- Bognár József alez. Az MN ÉSZF által levezetett törzsgyakorlás tapasztalatai.
1982. 1. szám 34—38. oldal
- Dr. Birkás János o. alez.
Dr. Törő István o. alez. Az MN egészségügyi szolgálat által vezetett törzsgyakorló foglalkozás tapasztalatai.
1982. 1. szám 39—43. oldal
- MN KSZF-ség kollektívája Az MN KSZF által levezetett törzsgyakorlás tapasztalatai.
1982. 1. szám 44—50. oldal

- Kapus Zoltán ezds. A korszerűsített kiképzési rend hadtápkihatásairól. 1982. 1. szám 51—54. oldal
- Szenes Zoltán őrgy. A „BAKONY-81” harcászati gyakorlat hadtápbiztosításának tapasztalatai. 1982. 1. szám 55—66. oldal
- Dr. Generál Tibor alez. Szauter Lajos szds. Legenda és valóság a megsemmisült 2. magyar hadsereg ellátó rendszeréről. IV. rész. 1982. 1. szám 67—76. oldal
- Dr. Zimonyi István nyá. ezds. A Magyar Néphadsereg Hadtáp létrejöttének előzményei, kialakulása és tevékenysége 1945—1968. I. rész. 1982. 1. szám 77—89. oldal
- Szenes Zoltán őrgy. A korszerűsített hadtápkiképzés első tapasztalatai magasabbegységünknel. 1982. 2. szám 35—43. oldal
- Skrabán László alez. A NATO európai, az USA és Egyiptom, valamint az osztrák haderő 1978—80-ban végrehajtott gyakorlatainak főbb hadtáp tapasztalatai. 1982. 2. szám 44—54. oldal
- Dr. Zimonyi István nyá. ezds. A Magyar Néphadsereg hadtáp létrejöttének előzményei, kialakulása és tevékenysége 1945—68. II. rész. 1982. 2. szám 55—61. oldal
- Elekes János ezds. A Központ Hadtáp Előretolt Lépcső alkalmazásának tervezése, szervezése, vezetése, törzsvezetési gyakorlaton. 1982. 3. szám 25—30. oldal
- Dr. Márton Ferenc t. hadnagy Egy egyetemi oktató néhány észrevétele a közgazdasági szemlélet érvényesítéséről a felsőfokú katonai képzésben. 1982. 3. szám 31—34. oldal
- Kapus Gyula vörgy. Papp József őrgy. A „PAJZS-82” gyakorlat hadtápbiztosítása. 1982. 4. szám 134—145. oldal

A csapatgazdálkodás elmélete, ellátás, gazdálkodás, katonai közlekedés

- Fazekas Imre alez. A csapatszállítmány megszervezése, szállítmány parancsnok feladata és a csapatszállítmány harcbiztosítása. 1982. 1. szám 91—99. oldal
- Eőri Tibor alez. A segélyhelyek ruházati ellátásának követelményei és módszerei a HDS támadó hadműveletében. 1982. 1. szám 100—107. oldal
- Erdélyi Tibor kpa. A korszerű kórházi ruházati cikkekkel szemben támasztott főbb követelmények. 1982. 1. szám 108—112. oldal
- Ivanovics Iván mk. őrgy. A szervezési koncepció megvalósításának fő feladatai. 1982. 2. szám 63—73. oldal
- Dr. Bagi János áo.ezds. Állategészségügyi és környezetvédelmi feladatok az MN kiegészítő gazdaságok állattartó telepein. 1982. 2. szám 74—81. oldal
- Rugán Oszkár őrnagy Az üzemanyag normakülönbözeti szorzószámok csökkentése érdekében végzett munka módszerei, eredményei, hiányosságai és feladatai. 1982. 2. szám 82—88. oldal

- Erdélyi Tibor kpa. Egyszerhasználatos egészségügyi textíliák alkalmazásának lehetőségei.
1982. 2. szám 89—93. oldal
- Boros János mk. alez. A harc-hadművelet anyagbiztosítási folyamatában végrehajtásra kerülő gépkocsi-szállítások szervezése.
1982. 2. szám 94—104. oldal
- Ivanovics Iván mk. őrgy. A szervezési koncepció megvalósításának fő adatai. (II. rész).
1982. 3. szám 35—49. oldal
- Dr. Generál Tibor alez. Vágner Béla fhdgy. A hadtáp technikai eszközök megvalósításának korszerű eszközei és módjai tárolás esetén. (I. rész).
1982. 3. szám 50—67. oldal
- Magyar János mk. fhdgy. A hadtáp technikai javításáról.
1982. 3. szám 68—74. oldal
- Fazekas Imre alez. Ellátási szállítások szervezése disztribúciós módszerrel és az ellátási anyagforgalom prognosztizálása „forgalomprognózissal.”
1982. 3. szám 75—82. oldal
- Fersztenyák Andrásné kpa. A Magyar Néphadseregben alkalmazható raktározási (tárolási) anyagmozgatási technológiák kialakításának kérdései.
1982. 3. szám 83—90. oldal
- Dr. Vasvári Vilmos mk. alez. A hadműveleti szétbontakozásban érintett csapatok vízellátásának összetett feladatai.
1982. 3. szám 91—98. oldal
- Littomericzky János mk. őrgy. Az újítómozgalom további fejlesztésének és kiterjesztésének lehetőségei az MN központ hadtáp szervezeteinél.
1982. 3. szám 99—106. oldal

Új munkarendben végezzük feladatainkat

- Ettig Antal ezds. Ötnapos munkahét a csapatok üzemanyag szolgálatánál.
1982. 1. szám 113—116. oldal
- Pály István ezds. Ötnapos munkahétre történő áttérés tennivalói a csapat élelmezési szolgálatában.
1982. 1. szám 116—119. oldal
- Dr. Varga István o. alez. A gyógyító-megelőző ellátás néhány szervezési kérdése az új munkarend függvényében.
1982. 1. szám 119—123. oldal
- Dr. Bogdány Tamás szds. Szervezési tartalékunk: az ötnapos munkahét.
1982. 1. szám 124—126. oldal
- Dr. Sándor György ezds. Az új munkarendre történő áttérés néhány követelménye a pártpolitikai munkában.
1982. 1. szám 127—136. oldal

Hasznos tapasztalatok

- Dobó Péter őrgy. Közúti szállítások diszpécserrendszerű irányításának tapasztalatai.
1982. 1. szám 137—145. oldal
- Litauszki János fhdgy. Lelkes Péter Számítástechnika alkalmazása az MN élelmezési szolgálat szakterületein.
1982. 2. szám 105—106. oldal

- Magyar János mk. fhdgy. Új hadtáp technikai eszközök 1981—1985.
1982. 2. szám 107—110. oldal
- Szenes Zoltán őrgy. Javítsuk a csapatgazdálkodás hatékonyságát.
1982. 3. szám 107—109. oldal
- Szenes Zoltán őrgy. A hadosztály gépi adatfeldolgozó központ működésének
Schweibl Józsefné pa. tapasztalatai.
Sikes Jánosné kpa. 1982. 4. szám 146. oldal

Munkavédelmi Közlemények

- MN Pénzügyi Szolgálat Főnökség Összefoglaló a néphadsereg polgári alkalmazottai 1980.
évi baleseti helyzetéről.
1982. 1. szám 143—156. oldal
- Harti János mk. alez. Közlemények a munkavédelem egyes kérdéseiről és a
balesetek megelőzéséről.
1982. 1. szám 157—170. oldal
- Törő József kpa. Nagyobb figyelmet a magasban végzett munkára.
1982. 1. szám 170—171. oldal
- Földi Ferenc kpa. A haditechnikai eszközök biztonságtechnikai felülvizs-
gálata.
1982. 2. szám 111—126. oldal
- Földi Ferenc kpa. Egy halálos kimenetelű baleset tanulságai.
1982. 2. szám 126—128. oldal
- Farnadi Tibor mk. alez. Egy áramütéses balesetről.
1982. 2. szám 128—131. oldal
- MN Pénzügyi Szolgálat Főnökség Vasúti átjárók ellenőrzésének tapasztalatai.
baleset-elhárítási 1982. 3. szám 111—113. oldal
és Munkavédelmi Osztály
- Melkó Lajos A hallást károsító zajok gyors felderítése egyszerű mű-
szerrel.
1982. 3. szám 113—118. oldal

Külföldi folyóirat szemle

- I. Golusko vezérezredes A hadtápvezetés rendszerének fejlődése.
1982. 1. szám 173—177. oldal
- Rehe R., Hippe F. Gondolatok a fegyveres erők intézményeinek fejlődésé-
ről.
1982. 1. szám 178—180. oldal
- I. Golusko vezérezredes A hadtápszervezés rendszerének fejlődése. II. rész.
1982. 2. szám 133—138. oldal
- Frantisek Vasicka Ismerd meg az ellenségedet.
mk. ezds. 1982. 2. szám 139—143. oldal
- Jolemore, K.A. Szükséges a hadtáp korszerűsítése.
dandártábornok 1982. 2. szám 144—148. oldal
- I. Golusko vezérezredes A hadtápvezetés néhány kérdése.
1982. 3. szám 119—129. oldal
- Milko Miljev ezds. A hegyekben tevékenykedő zászlóalj hadtápbiztosítása.
1982. 3. szám 130—133. oldal
- Albrecht, Gernot o. alez. Új osztrák egészségügyi koncepció háborúra.
1982. 3. szám 134—137. oldal

- G. Gunce ezds. Megkerülő osztagok alkalmazása hegyes és erdős-hegyes
terepen folyó támadáskor.
1982. 4. szám 153. oldal
- B. Kuzmin ezds. A hegyekben télen folytatott tevékenység sajátosságai.
1982. 4. szám 157. oldal

Tájékoztató közlemények

Tudományos élet
Folyóiratokból
Könyvszemle — új könyvek
1982. 1. szám 182—184. oldal

Folyóiratokból
Könyvszemle — új könyvek
1982. 2. szám 149—151. oldal

Folyóiratokból
Könyvszemle — új könyvek
1982. 3. szám 139—143. oldal

Tudományos élet
Folyóiratokból
Könyvszemle — új könyvek
1982. 4. szám 161—166. oldal

Megjegyzés: Az 1982. évi 4. szám „Szigorúan titkos” jelzéssel csökkentett példányszámban került kiadásra.

TARTALOMJEGYZÉK

A hadtápbiztosítás elmélete

Dobó Ferenc alez.	A szállítások vezetésének néhány kérdése a koalíciós haditevékenységek esetén — — — —	5
Ledényi Béla szds.	Az összfejevernemi hadsereg második támadó hadművelete üzemanyag-biztosításának sajátosságai — — — — — — — — — —	11

Politikai munka a hadtápszolgálatban

Dr. Sándor György ezds.	Az egészségesebb életvitelt elősegítő felvilágosítás néhány aktuális kérdése — — — — —	19
-------------------------	--	----

Harcészültség és hadtápkiképzés

Berár Dénes őrgy. Bekker János szds.	A hadosztály erejű hadműveleti manővercsoport harctevékenységeinek üzemanyag-biztosítása —	31
MN 5232 Fegyverzeti Szolgálat	„A lőszerrek gazdaságos tárolása és a lőszerraktárak optimális kihasználásának lehetőségei” tárgyú módszertani bemutató — — — — —	40
Dr. Miskey Sándor o. ezds. és Dr. Palotás László o. fhdgy.	Honi vadászrepülő ezredsegélyhelyek alkalmazásának új lehetőségei — — — — —	54
Skrabán László alez.	A nyugatnémet hadtest hadtápbiztosításáról —	58
Széli Ferenc alez.	Bemutatkozik az Élelmezési Tiszthelyettes és Szakmunkásképző Iskola — — — — —	65

A csapatgazdálkodás elmélete, ellátás, gazdálkodás, katonai közlekedés

Újvári Mihály őrgy.	Katonai ruházati cikkek árusítása a laktanyai vegyesboltokban — — — — —	71
Szalóki György kpa.	Gazdaságossági kérdőjelek a textiltisztító és javító szolgáltatásban — — — — —	75
Magyar János mk. fhdgy.	A hadtáptechnika javításáról. II. rész — — —	80
Ivanovics Iván mk. őrgy. Erdélyi Tibor kpa.	Textil alapanyagú ruházati cikkek sugár-, vegyi-, bakteriológiai mentesítése — — — — —	87

Hasznos tapasztalatok

Hautzinger Gyula őrgy.	A ruházati anyagi fegyelem helyzete magasabb-egységünkénél, egy párt végrehajtó bizottsági beszámoló tapasztalatai alapján — — — — —	97
Kabai Frigyes alez.	Szakmai járőrverseny a hivatásos hadtáp tiszt-lyettesképzés szolgálatában — — — — —	101

Munkavédelmi közlemények

MN PÜSZF-ség Baleset-elhárítási és munkavédelmi osztálya	1. Tájékoztató a néphadsereg polgári alkalmazot- tai 1981. évi baleseti helyzetéről — — — — —	105
Vadász László alez.	2. Egyéni fegyverbalesetekről — — — — —	119
MN PÜSZF-ség Baleset-elhárítási és munkavédelmi osztálya	1. Tájékoztató a haditechnikai eszközökkel történt balesetekről — — — — —	123
Melkó Lajos	2. Korszerű egyéni zajvédő eszközök minősítése — — — — —	129

Folyóiratszeme

A. Szimakor őrnagy	A francia hadseregközvetlen hadtest hadtápdan- dára — — — — —	139
V. Arhipov vőrgy. V. Bugaev őrgy. N. Propokenko őrgy.	Kiszolgálópontok a katonai gépkocsitakon — — — — —	143
W. Friedrich őrgy.	Hadtápbiztosítás hegyekben vívott harcokban — — — — —	146
* * *	A hadtáp védelme a neutronfegyverek hatásai ellen — — — — —	151

Tájékoztató közlemények

* * * *	Tudományos élet — — — — —	153
* * * *	Folyóiratokból — — — — —	153
* * * *	Könyvszemle — új könyvek — — — — —	154

СОДЕРЖАНИЕ

ТЕОРИЯ ТЫЛОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ

Подполковник ДОБО Ференц	Некоторые вопросы управления перевозками при боевых действиях войск коалиционного состава —	5
Капитан ЛЕДЕНИ Бела	Особенности снабжения горючим второй наступательной операции общевойсковой армии — — —	11

ПОЛИТИЧЕСКАЯ РАБОТА В СЛУЖБЕ ТЫЛА

Полковник ШАНДОР Дьердь	Актуальные вопросы просвещения способствующего более здоровому образу жизни — — — —	19
----------------------------	---	----

БОЕВАЯ ГОТОВНОСТЬ И ПОДГОТОВКА ТЫЛА

Майор БЕРАР Денеш Капитан Беккер Янош	Обеспечение горючим боевых действий оперативной маневрирующей группы силою дивизии — — —	31
Служба вооружения в/ч п/п 5232	Показно-методическое занятие по теме „Экономичное хранение боеприпасов и возможности оптимального использования оружейных складов” — —	40
Полковник м/с МИШКЕИ Шандор Старший лейтенант м/с ПАЛОТАШ Ласло	Новые возможности применения полкового медицинского пункта истребительной авиации ПВОС —	54
Подполковник ШКРАБАН Ласло	О тыловом обеспечении армейского корпуса бундесвера — — — — — — — — — —	58
Подполковник СЕЛИ Ференц	Профтехшкола младших специалистов службы тыла — — — — — — — — — —	65

ТЕОРИЯ ВОЙСКОВОГО ТЫЛА, СНАБЖЕНИЕ, ХОЗЯЙСТВОВАНИЕ, ВОЕННОЕ СООБЩЕНИЕ

Майор УЙВАРИ Мнхай	Продажа предметов обмундирования в магазине военного городка — — — — — — — — — —	71
Служащий САЛОКИ Дьердь	Проблемы экономичности в предоставлении услуг по химчистке и ремонту обмундирования — —	75
Старший лейтенант инженер МАДЬЯР Янош	О ремонте техники тыла, часть II — — — —	80

Майор инженер
ИВАНОВИЧ Иван
Служащий
ЭРДЕИ Тибор

Специальная обработка предметов обмундирования 87

ПОЛЕЗНЫЙ ОПЫТ

Майор
ХАУТЗИНТЕР Дьюла

Состояние дисциплины вещевой службы соединенный по опыту отчетного доклада партийной исполнительской комиссии — — — — — 97

Подполковник
КАБАИ Фрядьеш

Соревнование патрулей среди младших специалистов кадрового состава службы тыла — — — 101

СООБЩЕНИЯ ПО ОХРАНЕ ТРУДА

Отдел техники безопасности и охраны труда финансового Управления ВНА

1. Информация о несчастных случаях служащих ВНА в 1981 г. — — — — — 106

Подполковник
ВАДАС Ласло

2. Индивидуальные несчастные случаи с оружием 119

Отдел техники безопасности и охраны труда финансового Управления ВНА

1. Информация о несчастных случаях с военнотехническими средствами — — — — — 123

Мелко Лайош

2. Характеристика современного индивидуального звукопоглощающего прибора — — — — — 129

ОБЗОР ЗАРУБЕЖНЫХ ЖУРНАЛОВ

Майор
СИМАКОР А.

Бригада тыла армейского корпуса Франции — — 139

Генерал-майор
АРХИПОВ В.

Пункты обслуживания на военно-автомобильных дорогах — — — — — 143

Майор
БУГАЕВ В.

Майор
ПРОКОПЕНКО Н.

Тыловое обеспечение в боях, проводимых в горах 146

Майор
ФРИДРИХ В.

Защита тыла от воздействия нейтронного оружия 151

СООБЩЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННОГО ХАРАКТЕРА

* * * * * Научная жизнь — — — — — 153

* * * * * Обзор журналов — — — — — 153

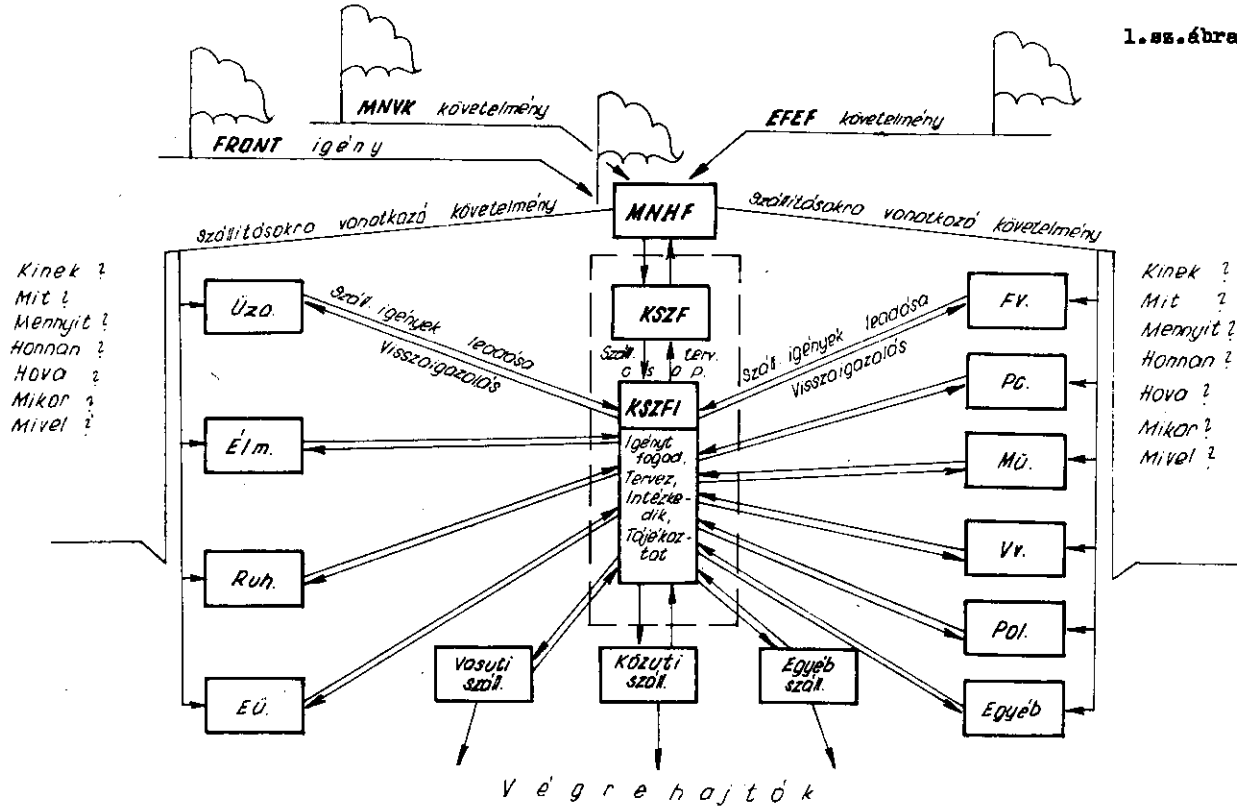
* * * * * Обзор книг — новые книги — — — — — 154

MELLÉKLETEK, ÁBRÁK

2. 如何分析... 如何分析... 如何分析...

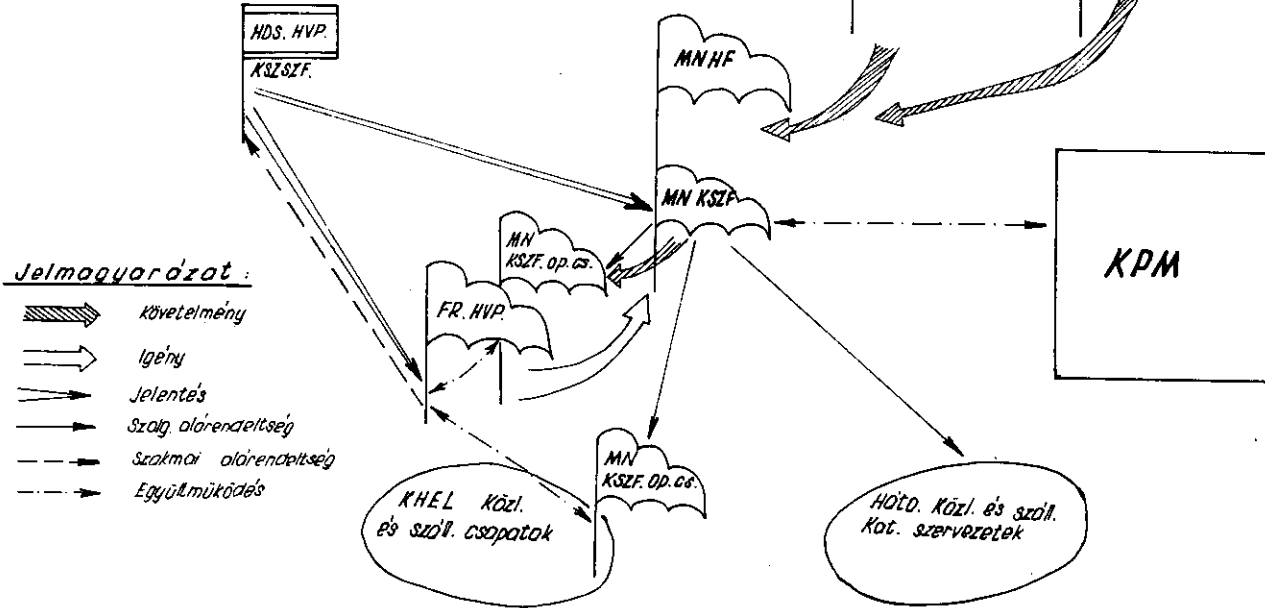
Mellékletek: A szállítások vezetésének néhány
kérdése koalíciós haditevékenységek
esetén című cikkhez.

1. sz. ábra

SZÁLLÍTÁSOK TERVEZÉSÉNEK SÉMÁJA

2.sz. ábra

SZÁLLÍTÁSOK VÉGREHAJTÁSA VEZETÉSÉNEK RENDJE

2.sz.melléklet: "A hadosztály erejű hadműveleti manőver-
csoport harctevékenységének üzemanyag-
biztosítása" című cikkhez.

MAGYAR HÉPÉLŐSÉRE
...HADSERÉSE
Jóváhagyom!

Fittkos

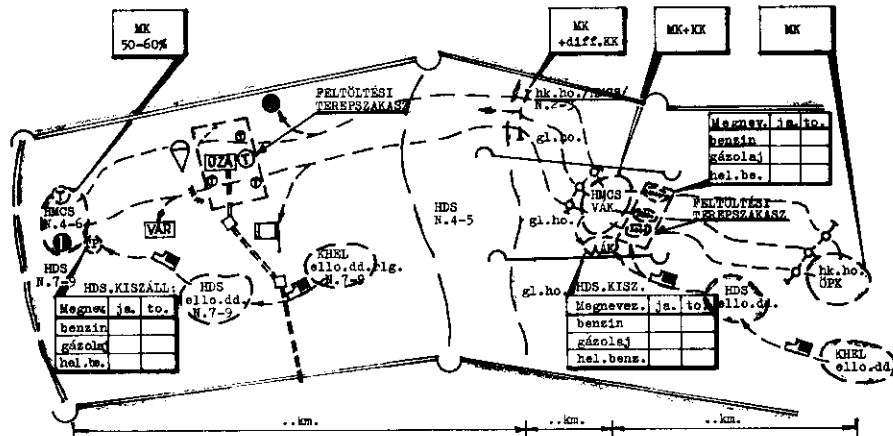
2.sz.melléklet

TERV A HMCS. ÜZEMANYAG BIZTOSÍTÁSÁRA

/: ELVI VÁZLAT :/

HDS.PKHTPH.

ELGONDOLÁS	
1.	Készletképzés:
2.	Fogyasztási normák:
3.	Bűr,eszköz és anyag biztosítás rendje:..
4.	Ellátás rendje:.....
5.	Feltöltések rendje:
6.	Bűr-eszköz elosztás:
7.	Vezetés rendje:.....

1 JAVADALMAZÁS			
Megnevez.	Be.	Go.	Re.h

SZÁMVETÉS AZ ÜZEMANYAG BIZTOSÍTÁSRA					
Megnevezés	Benzin		Gázolaj		Össz.
	ja.	to.	ja.	to.	
Vén az ÖPK-ben					
Fogy a VAK-Lg					
Bist. a VAK-ben					
Lesz a VAK-ben					
Utk.vet.tiszda					
Fogy a fea.telj.40					
féa.-ra öszs.					
Lesz a fea.telj.-kor					
Bist.a táv.fea.telj.kor					
Lesz a táv.fea.telj.kor					

SZÁMVETÉS A BIZTOSÍTOTT KESZLET ÁTADÁSÁRA				
Megnevezés	to.	tartály gk/db/ pk. mfd.		
		35t.	5t.	7t. 10t. db. db.
VAK-ben	átfejtésre			
	átad.eszk-el			
	bevon.eszk-el			
Táv.fea.	bist.öszs.			
	átfejtésre			
	átad.eszk-el			
telj.-kor	bevon.eszk-el			
	bist.öszs.			

Készítette: HVP. 19.....n.

HDS.632P.

Képek és mellékletek: "A lőszeres gazdaságos tárolása és a lőszerraktárak optimális kihasználásának lehetőségei" tárgyú módszertani bemutató anyagához.

a./

b./

c./

1. sz. kép: a./ Lőszertolókosci; b./ csúszda;
c./ rakodólépcső.

2. sz. kép: Lőszer rakományegységek.

3. sz. kép: Rakodóasztal alkalmazása.

4. számú kép: Lőszer tárolóállvány.

5. sz. kép: Az "MZ" PSZH lőszerkészlete.

6. sz. kép: Az "MZ" BMP lőszerkészlete.

Az a./ és c./ készlet csak magasabb HKSZ-i fokozat elrendelésekor mállházható be.

7. sz. kép: Az "MZ" T-55/A hk. lőszerkészlete.

8. sz. kép: Az "MZ" 122 mm-es önjáró tarack lőszerkészlete.

9. sz. kép: Lőszerek tárolása gépjárműveken.

TÁROLÁSI FELADAT
/egy változat/

1.sz. táblázat

CSAPATOK	Alegységek száma /szd., üteg/	LŐSZER KÉSZLETEK /t/					
		"MK"	"KK"	"KIK"	"CSLK"	BGYÉB	ÖSSZESEN
gl.ho.	1	1,152	-	-	-	0,170	1,332
gl.ezred	25	300,978	11,879	70,579	478,929	2,692	865,057
hir.z.	4	3,956	-	-	-	0,078	4,034
ell.z.	6	5,631	-	-	-	0,016	5,647
re.kom.z.	4	2,805	-	-	-	0,207	3,012
pc.és gjml.z	3	1,652	-	-	-	0,009	1,661
RT.század	1	0,620	-	-	-	0,002	0,622
gl.ho.raktár	1	344,399	-	-	-	-	344,399
ÖSSZESEN	44	661,193	11,879	70,579	478,929	3,174	1225,754

TÁROLÁSI LEHETŐSÉG

2.sz.táblázat

/változat/

TÁROLÓ HELYEK	Z Á R O L T		TÁROLÓ HELYISÉGEK		
	Harcjárműben	Gépkocsin	/db/	/m ² /	/m ³ /
	/db/	/db/			
Helyőrségi lőszerraktárban	-	46	12	1726	5954,7
Lakt. elhelyezésben	65	-	5	125	312,5
ÖSSZESEN	65	46	17	1851	6267,2

A TÁROLÁSI FELADAT MEGOLDÁSA

TÁROLÓ HELYEK	Harcjárműben	Gépjárművön	Tároló helyen	Összesen
	/t/	/t/	/t/	/t/
Helyőrségi lőszeraktárban	-	215,6	937,6	1153,2
Lakanya elhelyezésben	50,5	-	22	72,5
Összesen	50,5	215,6	959,6	1225,7

TÁROLÓTÉR KIHASZNÁLÁSA A HELYÜRSEGI LŐSZERRAKTÁRBAN
/változat/

3.sz.táblázat

TÁROLÓ HELYEK	TÁROLÓ TERÜLET			Tárolt lőszer súlya /t/	Hatékonysági mu- tató /t/m ² /	
	Összesen /m ² /	Tárolásra le- kötve /m ² /	Szabad /m ² /		új	/régi/
PSZH z.	72	40	32	18,3	0,457	0,254
BMP.z.-ak	288	144	144	69	0,472	0,239
Hk.z.	144	44	100	24	0,545	0,166
122 mm önj. + VPCT.ű.	144	100	44	70	0,700	0,486
E.közvetlenek	12	10	2	2,8	0,280	0,233
Lé. rak.	50	30	20	7,7	0,233	0,154
Ezred raktár	144	108	36	59,4	0,550	0,412
Ho. raktár	288	200	88	129,7	0,648	0,45
Kik. raktár	144	144	-	72	0,486	0,486
Ho.közvetlenek	8	8	-	6,7	0,8	0,8
CSLK	432	435	29	478	1,1	1,1
ÖSSZESEN	1726	1762	459	937,6	0,740	0,542

LŐSZER MÁLHÁZÁSI FELADAT

/változat/

4. sz. táblázat

CSAPATOK	ALEGYSÉG TAGOZAT					Zászló- alj ta- gozat t	Ezred ho. tagozat t	össze- sen t	IDŐNORMÁK		
	Kikép- zési hjmł.fv. vontató, szállító gk.	Század űteg anyag gk.	Század űteg lőszer szállí- tó gk.	Zárolt hjmł.fv vontató, szállí- tó gk.	össze- sen				FHKSZ /1/	HVHKSZ és THKSZ /2/	
										Lakt-i tároló- ból	Heđ. lőszer- ra-ból
gl.e.	76,48	35,4	36,9	33,9	182,68	20,5	59,4	262,58	6 óra	R+ 20+40 perc	12 óra
hir.z.		3,65			3,65	0,3		3,95	6 óra	R+ 20+40 perc	12 óra
ell.		5,13			5,13	0,5	129,7	135,3	6 óra	R+ 20+40 perc	16 óra
re.kom.z.		2,6			2,6	0,2		2,8	6 óra	R+ 20+40 perc	16 óra
pc.gjmł. i.z.		1,5			1,5	0,1		1,6	6 óra	R+ 20+40 perc	12 óra
RT.szđ.		0,6			0,6			0,6	6 óra	R+ 20+40 perc	12 óra
Összesen	76,48	48,88	36,9	33,9	196,16	21,6	189,1	406,86		R+ 20+40 perc	12-16 óra

Megjegyzés: /1/ A zárolt eszközök málházási időnormája megegyezik az alegység készenlétének időnormájával /12 vagy 16 óra/.
/2/ R+12+16 óra múlva a teljes lőszerkészletnek a kijelölt HKSZ-i körletben kell lennie.

MÁLHÁZÁSI FELADATRA IGÉNYBE VEHETŐ ERŐK, ESZKÖZÖK ÉS RAKODÓ HELYEK

5.sz. táblázat

/változat/

CSAPATOK	ERŐK		ESZKÖZÖK																	Az egy időben málházható gk. száma		
			"M" zárolt szd- űteg ag- os gk.		"KIK" hjmí.		"KIK" fv.vont. száll. gk.		"KIK" lősze- res gk.		"KIK" szd. űteg anyagos		zárolt harc- jármí		"M" zá- rolt ív. vont. száll.gk		"M" zá- rolt lőszeres		Összes		Rakodó- gépek	Segéd- eszk.
	db	t	db	t	db	t	db	t	db	t	db	t	db	t	db	t	t	db				
gl.e.	144	190	3	3,8	59	58,9	8	15,4	28,1	78	14	35	44	16,8	12	17,1	10	37,5	262,5		20	21
gl.ho. közv.z.	23	23						5	1,1	8	13,5								14,6			13
ellő.z. /HOR/	11	91						11	40								25	39,7	129,7	6	12	8
Össze- sen	178	304	3	3,8	59	58,9	8	15,4	119,1	22	48,5	44	16,8	12	17,1	35	127,2	406,5	6	22	42	

MÁLHÁZÁSI FELADAT VÉGREHAJTÁSA

6.sz. táblázat

/változat/

CSAPATOK	I. ÜTEM								II. ÜTEM				III. ÜTEM						MINDÖSSZESEN		
	"KIK". hjmü. z.hjmd.		"KIK". fv.vont. száll. gk.		"KIK". lősze- res gk.		"KIK". szd. gk.		I. ütem- ben összesen	Zászló- alj "KIK" lősz. gk.		Ezred "KIK" lősz.gk.		"M" zá- rolt fv-i vont. száll.gk.		"M" zá- rolt szd. h.ág. gk.		"M" zá- rolt lő- szeres gk.		III. ütemben összesen	
	db	t	db	t	db	t	db	t		t	db	t	db	t	db	t	db	t			t
gl.e.	103	7,7	8	15,4	28	78	14	66	162,4	3	9,8	6	1,9	12	17,1	3	3,8	10	37,5	58,4	262,5
gl.ho. közv.					5	1,1	8	13,5	14,6												14,6
ellő.z. /HOR/																		36	129,7	129,7	129,7
össze- sen	103	7,7	8	15,4	33	79,1	22	82,5	177	3	9,8	6	1,9	12	17,1	3	3,8	46	167,2	188,7	406,8

Megjegyzés: /1/ 3 t lőszer a laktanyai tárolókból kézi erővel /kézikocsival/ kerül be-
málházásra a harcjárművekbe;

/2/ 50,8 t lőszer a helyőrségi lőszerraktárban, majd a harcjárművekbe szük-
séges lőszeres lemálházása után 15,2 t lőszer a laktanyai tárolókból
málháznak.

7. sz. táblázat

AZ "MZ" PSZH LŐSZERKÉSZLETE
/változat/

Megnevezés	db	kp
14,5 mm B-32 tölt.	225	61,6
14,5 mm BZT. tölt.	225	61,6
7,62 mm 39M.n.löv.tölt.	1400	46,13
7,62 mm 39M.fj.löv.tölt.	350	10,34
42M. nyeles védő kgr.	20	20,5
30 mm jt. készlet	1	4,83
30 mm vr. jt. készlet	2	1,5
7,62 mm 43M. acm.löv.tölt.	1320	29,0 ¹
ÖSSZESEN:	-	235,5

Megjegyzés:

1= a raj géppisztolyai után járó lőszer.

8. sz. táblázat

AZ "MZ" BLP LŐSZERKÉSZLETE
/változat/

Megnevezés	db	kp
9M14P1 rakéta	4	120 ¹
PG-15V kum. gr.	24	229,2 ¹
OG-15 rep. gr.	16	152,8 ¹
7,62 mm 39M.n.löv. tölt.	1600	51,2
7,62 mm 39M.fj.löv.tölt.	400	11,6
42M. nyeles védő kgr.	20	20,5
30 mm jt. készlet	1	4,83
30 mm vr.jt. készlet	2	1,5
7,62 mm 43M.acm.löv.tölt.	1320	29,0 ²
ÖSSZESEN:	-	620,63

Megjegyzés:

1= magasabb HKSZ fokozatban kell bemálházni.

2= a raj géppisztolyai után járó lőszer.

9. sz. táblázat

AZ "MZ" T-55/A HK. LŐSZERKÉSZLETE

/változat/

Megnevezés	db	kp
100 mm rep.gr.	26	1053,0
100 mm pc.gr.	17	697,0
7,62mm 39M.n.löv. tölt.	2200	72,5
7,62mm 39M.pct.gy.löv.tölt	440	13,5
7,62 mm 39M.fj.löv.tölt.	880	26,0
30 mm jt. készlet	1	4,8
42M. nyeles védő kgr.	20	20,5
ÖSSZESEN:	-	1887,3

10. sz. táblázat

AZ "MZ" 122 MM-ES ÖNJÁRÓ TARACK LŐSZERKÉSZLETE

/változat/

Megnevezés	db	kp
122 mm rep.gr. tt-el	23	920
122 mm rep.gr. cst-el	12	480
122 mm kum.gr. tt-el	5	187,5
ÖSSZESEN:	40	1587,5

11. sz. táblázat

GL. SZÁZAD ANYAGOS GÉPKOCSIRA MÁLHÁZAIKÓ LŐSZEREK
/változat/

M e g n e v e z é s	Mennyiség /db/	Súly /kg/
7,62 mm-es 43M. acélmagvas lövedékű töltény	13200	280,00
7,62 mm-es 43M. fényjelzős lövedékű töltény	1320	28,00
7,62 mm-es 39M. könnyű lövedékű acélmagvas töltény	5280	162,00
7,62 mm-es 39M. nehéz lövedékű töltény	7040	216,00
7,62 mm-es 39M. fényjelzős lövedékű töltény	2640	81,00
14,5 mm-es páncéltörő gyújtó lövedékű töltény	2092	299,00
14,5 mm-es páncéltörő gyújtó fényjelzős lövedékű töltény	2092	299,00
42M. nyeles támadó kézigránát ¹	90	60,00
42M. nyeles védő kézigránát ¹	80	80,00
Harckocsi elleni kumulatív csapódó kézigránát ¹	40	64,00
PG-7V kumulatív páncéltörő gránát ¹	48	594,00
ÖSSZESEN:		2163,00

Megjegyzés: 1= HVHKSZ elrendelésekor ki kell osztani a személyi állomány részére.

RAKOMÁNYEGYSÉGEK A BHP. ZASZLÓALJ LŐSZERRAKTÁRÁBAN

/változat/

Rak. egys. f.sz.	Lőszer mennyisége fajtanként /db/														ÖSSZESEN /t/	
	9 mm pi. tölt.	39M.k. acm. tölt.	39M.n. acm. tölt.	39M. pct. tölt.	39M.fj. tölt.	43M. acm. tölt.	43M. fj. tölt.	42M.t. kgr.	42M.v. kgr.	K-100 kgr.	PG-7V gr.	PG-15V gr.	OG-15 gr.	9M14-PI rak.		9M32M rak.
1.											240	162				3,5
2.							90	340	40	48			40	8		2,1
3.											288	192				4,2
4.							90	120	40	48			48	8		2,2
5.											240	162				3,5
6.							90	100	20	48			40	8		1,9
7.															80	1,9
8.															80	1,9
9.															80	1,9
10.															80	1,9
11.		880			880	11880	60	60							64	1,9
12. ¹	2560	2640	880	880	3520	9240	1320				234					2,0

Megjegyzés: 1= a z.lősz. ellő. raj lőszerkészlete;
- tervezett lőszer növekedés 5 t. aut.av.lőszer

RAKOMÁNYEGYSÉGEK A PSZH ZÁSZLÓALJ LŐSZERRAKTÁRÁBAN
/változat/

Rak.egys. fsz.	Lőszerek mennyisége fajtánként /db/														Összesen /t/		
	9 mm. Pi. tölt.	39M.k. acm. tölt.	39M.n. acm. tölt.	39M. pct. tölt.	39M. fj. tölt.	43M. acm. tölt.	43M. fj. tölt.	14,5 mm B-32 tölt.	14,5mm B2T tölt.	42M.4: kgr.	42M.v. kgr.	K-100 kgr.	PG-7V gr.	PG-9V gr.		9M32M rak.	120 mm av.gr.
1.																80	1,9
2.																80	1,9
3.																80	1,9
4.																80	1,9
5.		880			880	11880				60	60					64	1,9
6.						2640				30	20			168			1,8
7.						1320				30	20			168			1,8
8.						1320				60	140	20	90		8		0,9
9.						1320				60	140	20	90		8		0,9
10.						1320				60	140	20	90		8		1,0
11 ¹		880	4400	880	2640	2640	1320	588	588	30	120	20	54	72			1,9
12 ¹	2560	1760	4400		880	2640		840	840	30	120	20	54	72			2,0

Megjegyzés: 1= a z. lősz. ellő. raj lőszerkészlete
- tervezett lőszernövekedés: a 82 mm av.sz-ok, FAGOT pct.sz. és az
aut.av.szakasz lőszer készlete.

RAKOMÁNYEGYSÉGEK A HK. ZÁSZLÓALJ LŐSZERRAKTÁRÁBAN
/változat/

Rak.egys. fsz.	Lőszerek mennyisége fajtánként /db/												Összesen /t/
	9 mm pi. tölt.	39M.n. acm. tölt.	39M. fj. tölt.	39M. pct. tölt.	43M. acm. tölt.	43M. fj. tölt.	42M.t. kgr.	42M.v. kgr.	100 mm rep. gr.	100 mm pct. gr.	14,5mm B-32 tölt.	14,5mm BZT tölt.	
1.									108				4,6
2.									108				4,6
3.		13200	10560			3960	150	400	20	52			4,3
4.										108			4,4
5.1										132			5,6
6.1	2560	13200 +1400	5280 +350	2640	2640			20	96		+225	+225	4,5
7.1									108				4,6

Megjegyzés: 1= a z. lősz. ellő. raj lőszerkészlete
+ a z. TÖF-1 PSZH lőszere

RAKOMÁNYEGYSÉGEK A GL.E. LŐSZERRAKTÁRÁBAN
/változat/

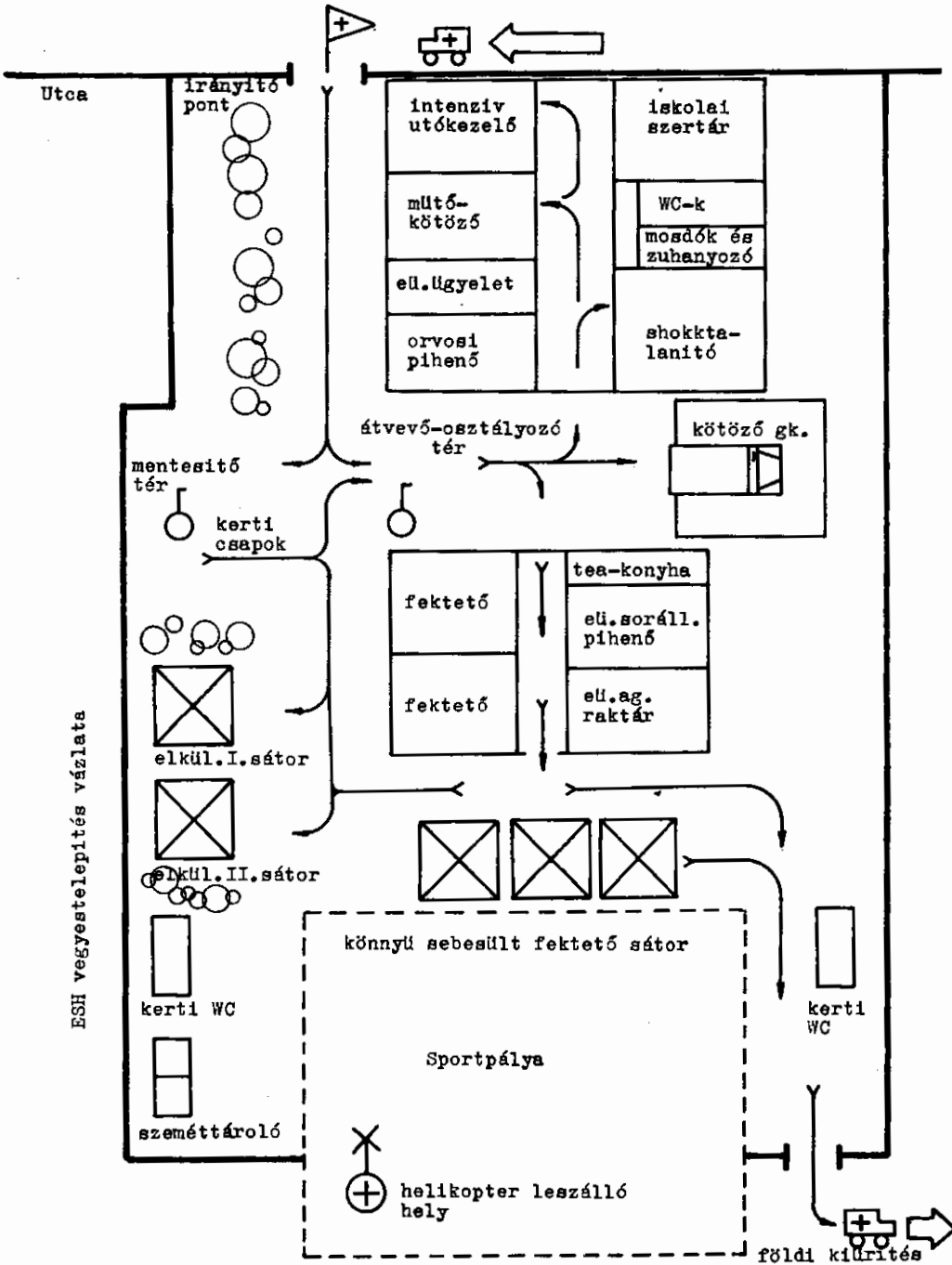
Rak.egys. fsz.	Lőszerek mennyisége fajtánként /db/											Összesen /t/
	9M14P1 rak.	122 mm 6j. tar. rep.gr.	122 mm 6j. tar. rep.gr.	PG-9V gr.	PG-7V gr.	76 mm lk.á. rep.gr.	76 mm lk.á. pct.gr.	76 mm lk.á. ta.gr.	PG-15V gr.	OG-15 gr.	120 mm av.gr.	
1.	58											1,74
2.	60											1,80
3.	60											1,80
4.		84 ¹	42 ²	24								5,42
5.					354	75	29	17				3,38
6.									149	96	96	4,5

Megjegyzés: 1= teljes töltettel
2= csökkentett töltettel

Rak.egys. fsz.	Lőszerek mennyisége fajtánként /db/								Összesen /t/
	100 mm hk.pct. gr.	100 mm hk.rep. gr.	39M.k. acm. tölt.	39M.n. acm. tölt.	39M.fj. tölt.	43M. acm. tölt.	14,5mm B-32 tölt.	14,5mm BZT tölt.	
7.	110								4,68
8.	110								4,68
9.	110								4,68
10.		110							4,68
11.		110							4,68
12.	44	74							5,02
13.			14080	7904	51320	27720	2527	2527	5,07

Melléklet: "Honi vadászrepülő ezredsegélyhelyek alkalmazásának új lehetőségei" című cikkhez.

1. sz.melléklet

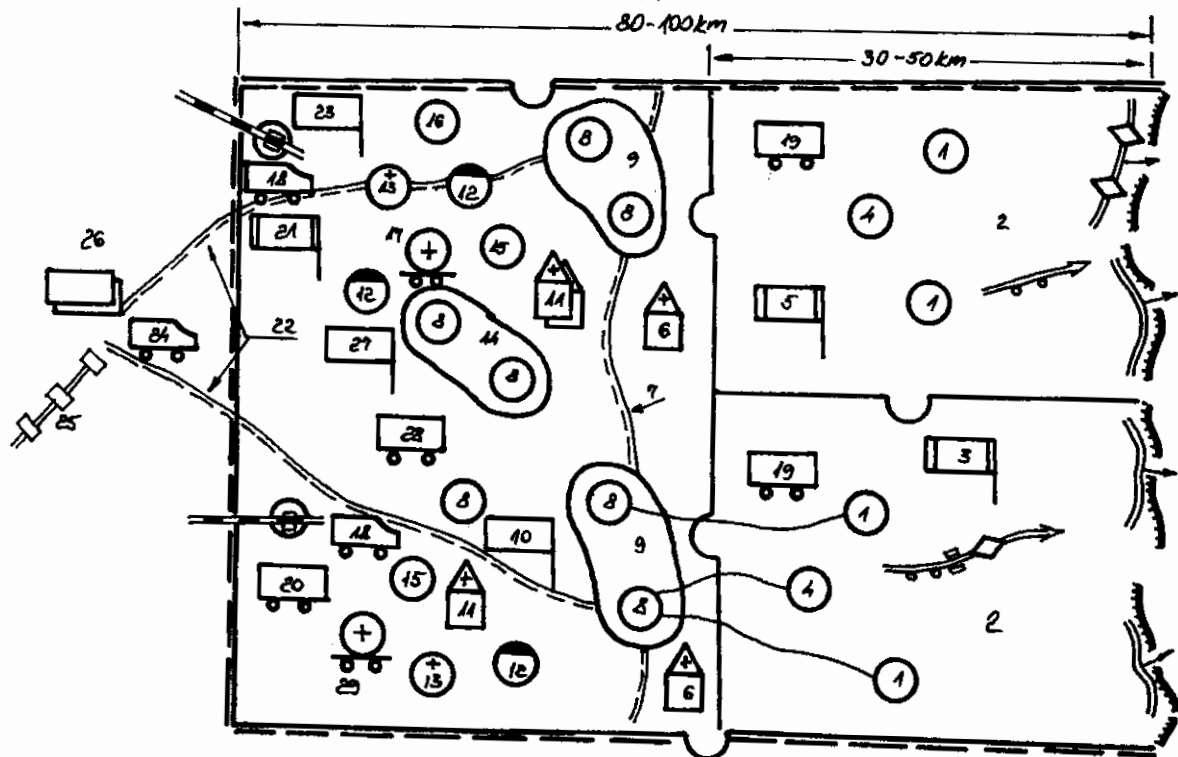

ESH vegyestelepités vázlat

Melléklet: "A nyugatnémet hadtest hadtápbiztosításáról" című cikkhez.

MŰN. HADTEST HADIÁR TELEPÍTÉSE TÁMADÁSBAN

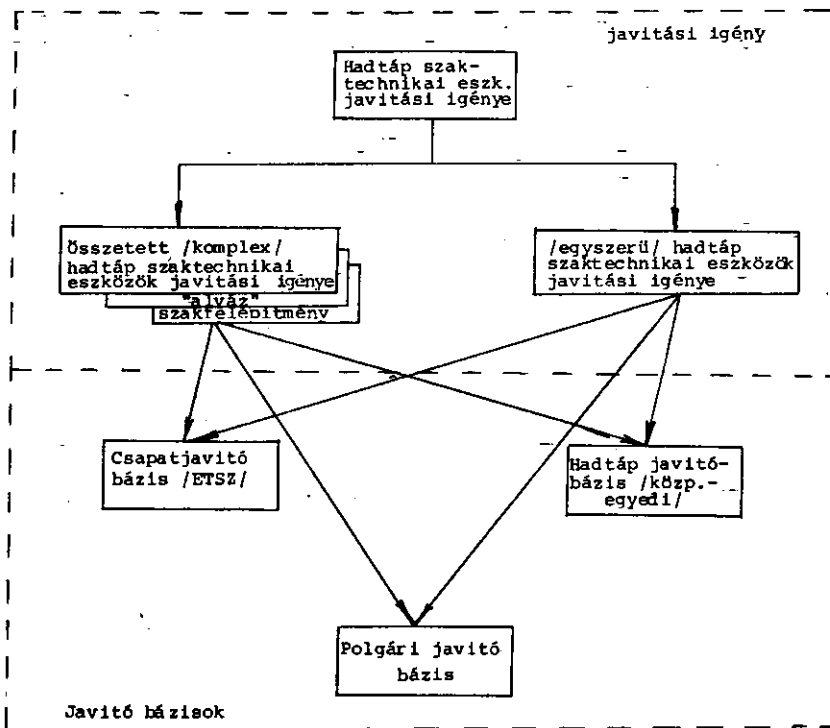
/elvi vázlat/

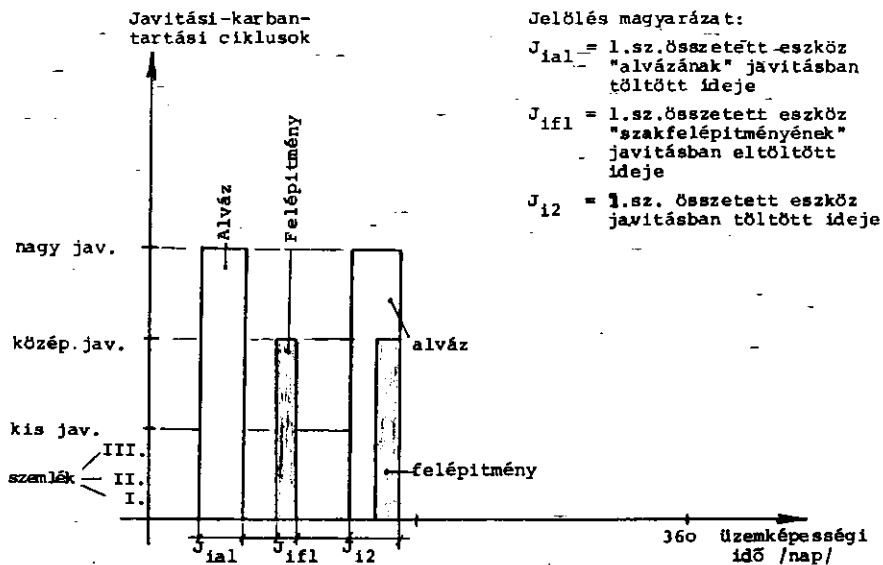
SZÁMJELZÉS MAGYARÁZAT

1. dd.ello.p.
2. pc.gr.ho.
3. hdt. előretolt H.
4. ho.ello.pont
5. hdt. H.
6. Seb.kórh.
7. hdt. keresztirányu ut
8. hdt. vegyes ello.pont
9. ello.z.
10. hdt.eü.főnök vez.p.
11. tábori kórház
12. hdt.techn.ello.pont
13. hdt.eü.ag.ello.pont
14. hdt.hir.ag.ello.p.
15. hdt.rak.ello.p.
16. hdt.rak.ello.p.
17. eü.z.
18. száll.z.
19. jav.z.
20. nehéz jav.z.
21. HVP.
22. fő utánszállítási ut
23. hdt.ello.főnök vezetési pontja
24. száll.z.üza.száll.szd.
25. NATO üza.csővezeték
26. ello.pság.raktárai
27. hdt.techn.főnök vez.p.
28. vegyes jav.z.
29. vegyes eü.z.

Ábrák: "A hadtáp technika javításáról" című
cikkhez.

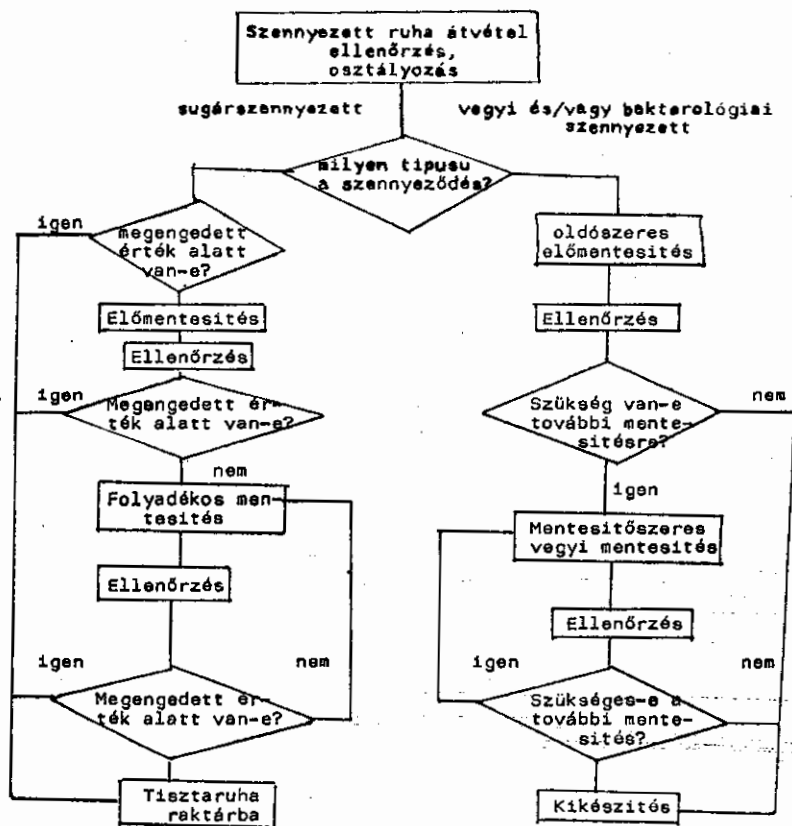

1. ábra A hadtáp szaktechnikai eszközök javítási igényei, kielégítésének lehetséges bázisai

2.ábra Egy tetszőleges összetett hadtáp szaktechnikai eszköz üzemképességi idejének alakulása az adott évben tervezett javítások függvényében

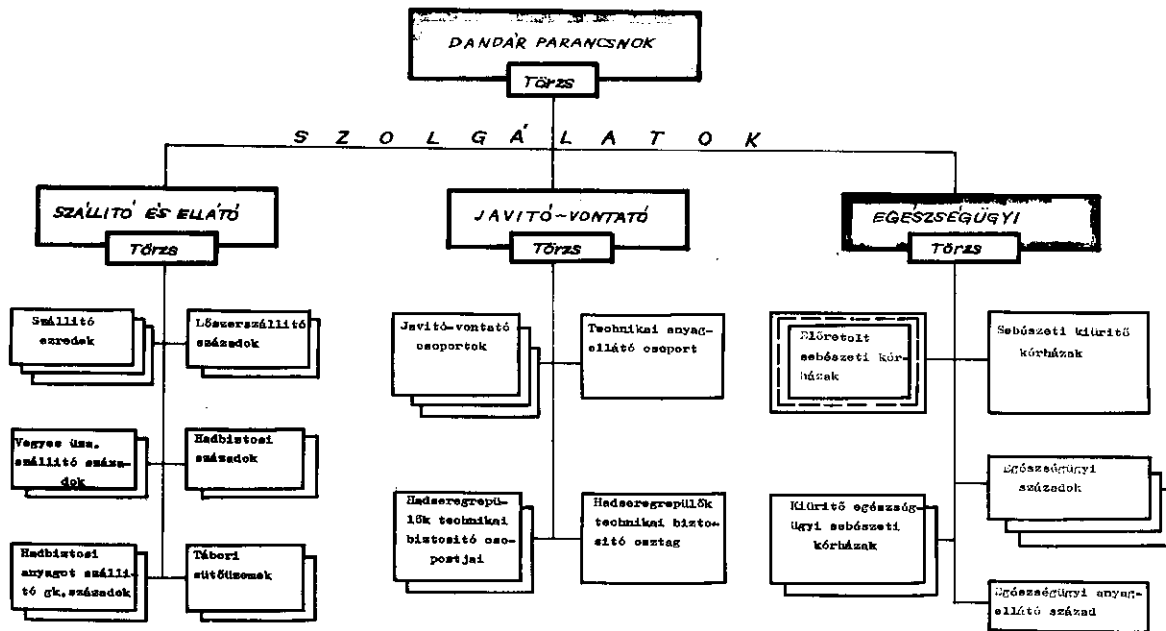
Melléklet: A "Textil alapanyagú ruházati cikkek
sugár-, vegyi-, bakteriológiai
mentesítése" című cikkhez.

1. sz. ábra

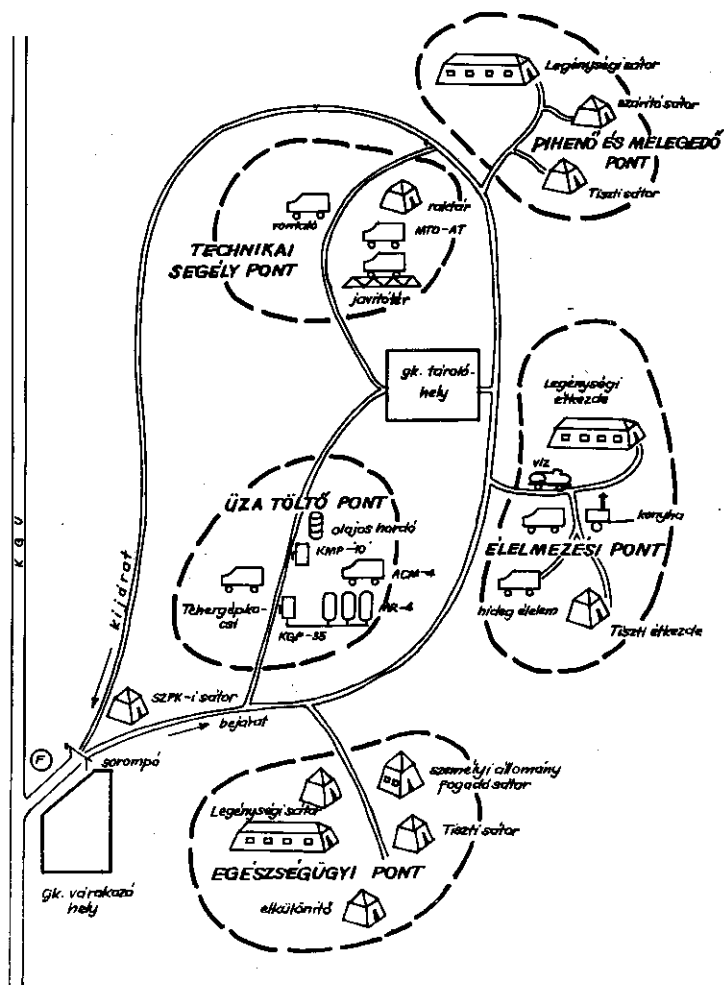
Melléklet: "A francia hadseregközvetlen hadtest
hadtáp dandára" című fordításhoz.

A FRANCIA HADTÁP DANDÁR SZERVEZETE

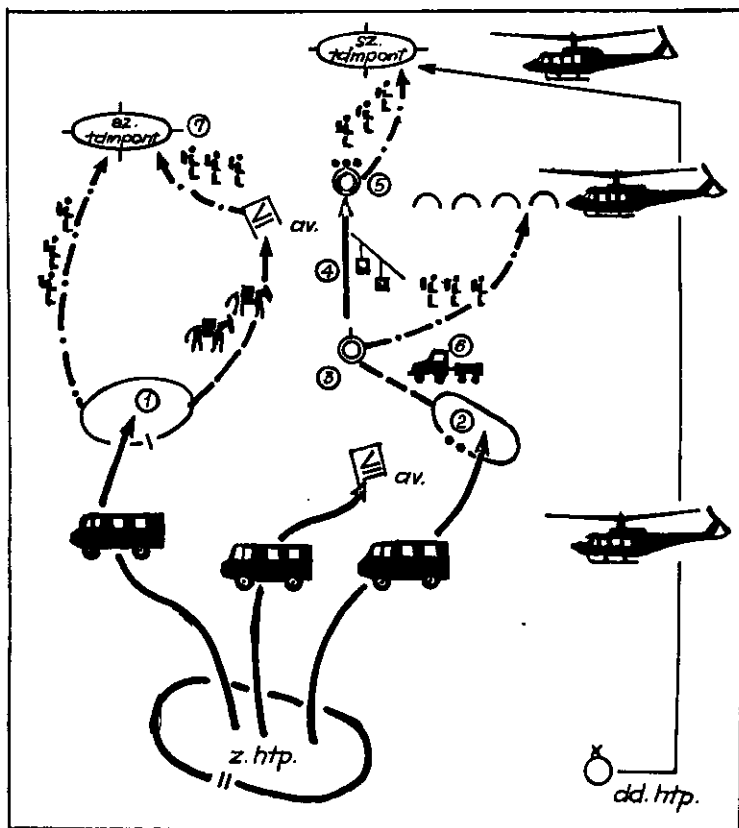
Melléklet: "A kiszolgáló ponton a katonai-gépkocsi
utakon" című fordításhoz.

KISZOLGÁLÓ PONT TELEPÍTÉSE A KATONAI GÉPKOCSI ÚTON

Melléklet: A "Hadtápbiztosítás hegyekben vívott harcokban" című fordításhoz.

Zászlóalj utánszállításának rendje hegyekben.

1. Század hadtáp /szállító, rakodó, tároló és egészségügyi erők és eszközök /állatok/.
2. Zászlóalj előretolt erői tároláshoz, rakodáshoz.
3. Század elosztópont /tárolásra, rakodásra szükséges erőket a század adja/.
4. Katonai vagy polgári drótkötélpálya.
5. Támpont /szakasz/ elosztópontja. Innen a támpont katonai szállítanak.
6. Traktor vagy terepjáró gépkocsi.
7. Felderített és előkészített tartalék ut.

